

පළමු වැනි දේශනය

සබ්බාසව සූත්‍රය හැඳින්වීම

(මජ්ඣිම නිකාය 1)

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

එවං මෙ සුතං එකං සමයං භගවා සාවඤ්ඤාං විහරති ජේතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි භික්ඛවොති. හදන්තෙතිති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච: සබ්බාසවසංවරපරියායං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි, තං සුණාථ, සාධුකං මනසිකරොථ, භාසිස්සාමිති. එවං හන්තෙතිති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච: ජානතො අහං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදාමි, නො අජානතො, නො අපස්සතො. කිඤ්චි භික්ඛවෙ ජානතො කිං පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති? යොනිසෝ ච මනසිකාරං අයොනිසෝ ච මනසිකාරං. අයොනිසෝ භික්ඛවෙ මනසිකරොතො අනුප්පන්නා වෙච ආසවා උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ච ආසවා පච්චිඨන්ති. යොනිසෝ ච ඛො භික්ඛවෙ මනසිකරොතො අනුප්පන්නා වෙච ආසවා න උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ච ආසවා පහියන්ති.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ගුණබර කාරුණික පින්වත්ති,

කායථී බහුල ජීවිත ගත කරන මේ හැම කෙනෙක් ම ජීවිතයේ මොහොතක් නමුත් සද්ධර්මය වෙනුවෙන් වැය කරන්න, කැප කරන්න, මේ ගත කළ කාල පරිච්ඡේදය බොහෝ වටිනවා. පින්වතුනි, කවද හරි දවසක මේ සියලු සංසාර දුක් නිමා කරන ඒ අමා ශාන්තිය ලබන්න පුළුවන් වෙන්නෙ තථාගත සද්ධර්මයෙන් මයි. ඒ තථාගත සද්ධර්මයට සවන් දීමෙන් මයි ඒ අමා දෙර විවර කර ගන්න පුළුවන් කම ලැබෙන්නෙ. ඒ නිසා මේ පින්වතුන් ඒ අමා ද්වාරය ළඟයි මේ මොහොත ගත කරන්නේ. අපි හැම දෙනාට ම ඒ අමා ද්වාරය විවර කරගෙන, නිවන් පුරට වඩින්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ වටිනා ම සූත්‍ර ධර්මය යි, අප අද දවසේ මාතෘකා වශයෙන් තබාගෙන, ඉඩ ලැබෙන ලැබෙන කාල වේලාව අනුව, ඒ දේශනා ධර්මය පැහැදිලි කරල දෙන්නට උත්සාහවත් වෙන්නෙ.

පින්වතුනි, ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ එද සැවැත් නුවර ජේතවනාරාමයෙහි වැඩ ඉන්නා අවධියේ එක්තරා දවසක භික්ෂූන් වහන්සේලා අමතනවා. උන්වහන්සේලා බුදුරජාණන් වහන්සේට දැන් ඔසවා ඇදිළි බැඳගෙන නමස්කාර කරගෙන උන්වහන්සේට සවන් දෙනවා. මේ වේලාවෙදි උන්වහන්සේ භික්ෂූන්ගේ නිහඬතාවය දැක උන්වහන්සේලාට කතා කරලා කියනවා, “මහණෙනි, මම අද නුඹලාට සියලු ආශ්‍රව ඤාය කරන, සියලු ආශ්‍රව නැති කරන ප්‍රතිපදාව දේශනා කරනවා. හොඳින් සවන් දෙන්න ඕන. ඒ අනුව සිහි කරන්න මෙනෙහි කරන්න ඕන.” මෙසේ බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු භික්ෂූන් වහන්සේලාට ආමන්ත්‍රණය කරමින් උන් වහන්සේ “සබ්බාසව සූත්‍රය” නමැති මේ උතුම් සදහම් දේශනාව ආරම්භ කළා. ඒ දේශනාව තුළ උන්වහන්සේ ආරම්භයේ දී ම මතක් කරනවා

“ජානතො අහං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදාමි, නො අජානතො, නො අපස්සතො. කිඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතො කිං පස්සතො ආසවානං ඛයො හොති? යොනිසෝ ච මනසිකාරං අයොනිසෝ ච මනසිකාරං.”

මහණෙනි, මේ යෝනිසෝ මනසිකාරයත්, අයෝනිසෝ මනසිකාරයත් යන දෙක ජානතො පස්සතො - දන්නකෙනා ම දකිනකෙනා ම ආශ්‍රව ධර්මයන්ගේ ඤාය වීම කරන්නේය, ක්ෂය කරන්නේය. යමෙක් යෝනිසෝ මනසිකාරයත්, අයෝනිසෝ මනසිකාරයත් නො දන්නේ ද, නො දකින්නේ ද, එබඳු කෙනෙකුට මේ ආශ්‍රවයන්ගේ ඤායවීමක් මම නො කියමි.

මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ පළමු කොට ම අවධාරණය කළ තැනක් තියෙනවා : යෝනිසො මනසිකාරය, අයෝනිසෝ මනසිකාරය දන්නකෙනා මයි, දකිනකෙනා මයි, සියලු ආශ්‍රව ඤාය කරන්නෙ. යෝනිසො මනසිකාරය, අයෝනිසෝ මනසිකාරය නො දන්නකෙනා, නො දකිනකෙනා ආශ්‍රවයන්ගේ ඤාය කිරීමක් කරන්නේ නෑ. එය උන්වහන්සේ තව දුරටත් අවධාරණය කරනවා “අයොනිසෝ ච භික්ඛවෙ මනසිකරොතො” - අයොනිසෝ මනසිකාරයෙන් යුක්ත කෙනා, නුනුවණින් මෙනෙහි කරන නිසා “අනුප්පන්නා වෙව ආසවා උප්පජ්ජන්ති” නූපන් ආශ්‍රව, කෙලෙස් එයාට උපදිනවා. උප්පන්නා ව ආසවා පවඬ්ඞන්ති - උපන් ආශ්‍රව වැඩෙනවා. අයොනිසෝ මනසිකාරය භාවිත කළොත් නූපන් ආශ්‍රව, කෙලෙස් උපදිනවා, උපන් ආශ්‍රව

කෙලෙස් වැඩි දියුණුවෙනවා. යෝනියෝ ව බො හික්බවෙ මනසිකරොතො අනුප්පන්නා වෙව ආසවා න උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ව ආසවා පහියන්ති - යෝනියො මනසිකාරය භාවිත කිරීමෙන් නූපන් ආශ්‍රව නූපදිනවා. උපන් ආශ්‍රව, ක්ලේශ ප්‍රභීණ වෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ නූපන් ආශ්‍රව නූපදින්නත්, උපන් ආශ්‍රවය දුරු වෙන්නත් දේශනා කළේ යෝනියෝ මනසිකාරය හා අයෝනියෝ මනසිකාරයයි.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ දේශනාව තුළ ඇති අදහස ටිකක් ගැඹුරින් විමසා බලන්නට වටිනවා. උන්වහන්සේ මෙහි දී යෝනියෝ මනසිකාරය, අයෝනියෝ මනසිකාරය භාවිතාව පෙන්නුවේ අයෝනියෝ මනසිකාරය භාවිත කිරීමෙන් නූපන් ආශ්‍රව උපදිනවා, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙනවා. එතන යෝනියෝ මනසිකාරයට පෙන්නන්නෙ නූපන් ආශ්‍රව නූපදින, උපන් ආශ්‍රවය දුරු කරන වැඩ පිළිවෙළ. හැබැයි එතන පෙන්නල නෑ නූපන් කුසලය උපදවන, උපන් කුසලය වඩන තැන්. මෙහි මේ සූත්‍රයේ එන ඉදිරි කරුණු ටික විමසා බලන කොට අපට ඒ පිළිබඳ ව යම් අවබෝධයක් ලබන්න පුළුවන් වෙයි.

ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ කියන යෝනියෝ මනසිකාරය පවත්වා ගත යුතු ස්ථාන හතක්, වැඩ පිළිවෙළවල් හතක් ගැන දේශනා කරනවා :

- අත්ති හික්බවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බා : මහණෙනි, දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව තිබෙනවා.
- අත්ති ආසවා සංවරා පහාතබ්බා : සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව තියෙනවා.
- අත්ති ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා : ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, කෙලෙස් තියෙනවා.
- අත්ති ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා : ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, කෙලෙස් තියෙනවා.
- අත්ති ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතබ්බා : පරිවජ්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, කෙලෙස් තියෙනවා.
- අත්ති ආසවා විනොදනා පහාතබ්බා : විනෝදනයෙන් දුරු කළ යුතු වියරියෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, කෙලෙස් තියෙනවා.
- අත්ති ආසවා භාවනා පහාතබ්බා ති : භාවනාවෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, කෙලෙස් තියෙනවා.

දැන් උන්වහන්සේ ආශ්‍රව ඤාය කිරීම සඳහා - කෙලෙස් දුරු කිරීම සඳහා වැඩ පිළිවෙළක් දේශනා කරනවා. දර්ශනයෙන්, සංවරයෙන්, ප්‍රවේක්ෂාවෙන්, ඉවසීමෙන්, පරිවර්ජනයෙන්, විනෝදනයෙන් හා භාවනාවෙන් වශයෙන් අංග හතක් මෙහි දැක්වෙනවා. ආශ්‍රව - ක්ලේශ දුරු කරන්න උන්වහන්සේ දේශනා කළ සමස්ත වැඩ පිළිවෙළ දැක්වෙන මේ තුළ අන්තර්ගත වෙලා තියෙන්නෙ සීල, සමාධි, ප්‍රඥ යන ත්‍රිශික්ෂා මාර්ගයයි. දැන් අපි මෙතන දී අදහසක් මතුවෙනවා අද වර්තමාන ලෝකයේ අපි හුගක් දෙනෙක් ආශ්‍රව කෙලෙස් දුරු කරන්න තෝරගන්නෙ මෙයින් එකයි - ඒ භාවනා පහාතබ්බා. අපි හැමෝම කරන්නෙ නිවන් දකින්න, ආශ්‍රව කෙලෙස් නසන්න, භාවනා කරනවා. හැබැයි මේ නිවන් මගේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒක දේශනා කළේ හත්වැනි තැනට. පළමුවැනි තැනට නොවෙයි. පළමුවැනි තැන උන්වහන්සේ දේශනා කළේ දස්සනා පහාතබ්බා.

දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතුයි. ඒක සංවරයෙන්, අධිවාසනයෙන්, භාවනාවෙන් කරන්න බෑ. සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව සංවරයෙන්, අධිවාසනයෙන්, පරිවර්ජනයෙන් බෑ. ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙන් මිස දර්ශනයෙන් සංවරයෙන්, භාවනාවෙන් බෑ. ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව (කෙලෙස්), ඉවසීමෙන් ම මිස දර්ශනයෙන්, සංවරයෙන්, විනෝදනයෙන්, බෑ. පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, පරිවර්ජනයෙන් ම දුරු කළ යුතුයි. වෙන විදියකින් බෑ. විනෝදනයෙන්, විශ්‍යයෙන් දුරු කළ යුතු කෙලෙස් විශ්‍යයෙන් ම මිස වෙන විදියකින් බෑ. භාවනාවෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව කෙලෙස් භාවනාවෙන් මයි දුරු කළ යුත්තේ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ භාවනා පහාතබ්බා කියන තැන මේ සූත්‍රයේ දක්වලා තියෙන්නෙ බොජ්ඣංග ධර්ම ටික. බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන එකටයි මේ සම්බුදු දහමේ භාවනා කියන කොටස පනවලා තියෙන්නෙ. අද දවසේ වර්තමානයේ අපි භාවනා කියන හැම කොටසක් ම අයිති වෙන්නෙ බොහෝ වෙලාවට අපට හිතෙන විදියට මේ විනෝදනා පහාතබ්බා කියන තැනට වෙන්ට පුළුවන්. උපන් උපන් අකුසල් යටපත් කරන වැඩ පිළිවෙළ.

මුලින් ම තියෙන්නෙ දස්සනා පහතබ්බා කියන තැන හෙවත් දර්ශන භූමිය. මේ සූත්‍රයේ ආශ්‍රවක්‍ෂය සඳහා දක්වන ප්‍රතිපදවේ දී දක්වන්නේ කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව පමණයි. මේකෙ දිට්ඨාසවය දක්වන්නේ නෑ. ඇයි ඒ? අපි ආශ්‍රව ගැන කතා කරන විට කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව, දිට්ඨාසව කියන හතරක් ගැන කතා කරනවා. සබ්බාසව සූත්‍රයේ දී ආශ්‍රව තුනයි. දිට්ඨාසවය ඉවත් වෙලා. ඒකට හේතුවක් තියෙනවා. මේ සාසනයේ ආරම්භය වෙන්නේ දර්ශන භූමියෙන්. දස්සනා පහතබ්බා කියන තැනට එන විට, දර්ශන භූමියට එනවා කියන විට, එතන දිට්ඨාසවය දුරු වෙලා, සත්කාය දෘෂ්ටිය දුරු වෙලා. මාර්ගයට ආපු කෙනාට නැති කරන්න තියෙන්නේ කාම, භව හා අවිජ්ජා යන ආශ්‍රවයි. “ආශ්‍රව” කියන වචනයට දෙන්න පුළුවන් සරල ම අර්ථය “පෙර ඇසුර” කියන එකයි. වර්තමානයට අපි හැම තිස්සේ ම එකතු කර ගන්නෙ පෙර ඇසුර. අපි හැම තිස්සේ ම අනාගතයට යනවා නොවෙයි. අපි හැම තිස්සේ ම ඇත්තට ම යන්නෙ අතීතයට මයි. වර්තමානයේ ගැටෙන විට අතීතය මයි සිහි කර ගන්නෙ. සිහි කළ දේමයි දැනගන්නෙ. මෙන්න මේ යථාර්ථය කියල දෙන තැනටයි දර්ශනය කියල කියන්නේ. දිට්ඨාසවය දුරු කරන තැන. එතැනට එන විට මෙන්න මේ ටික සිද්ධ වෙලා තියෙන්නට ඕන.

- ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසිකරොති.
- අයං දුක්ඛසමුදයොති යොනිසෝ මනසිකරොති.
- අයං දුක්ඛනිරෝධොති යොනිසෝ මනසිකරොති.
- යං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදති යොනිසෝ මනසිකරොති.

මෙම වැඩ පිළිවෙළ තුළ දර්ශන භූමියට එන විට අපට හමු වෙලා තියෙන්නට ඕන දුකයි, සමුදයයි, නිරෝධයයි, මාර්ගයයි. චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යය පිළිබඳව දැනුමක් ලැබ්ලා තියෙන්නට ඕන. චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යය පිළිබඳ ව දැනුම ලැබුණා කියන්නේ සම්මා දිට්ඨිය උපන්නා. සම්මා දිට්ඨිය උපන්නා කියන්නේ ලෝකෝත්තර මාර්ගය උපන්නා. සම්මා දිට්ඨිය කිව්වේ කුමක් ද?

කතමඤ්චාචුසො සම්මා දිට්ඨි? දුක්ඛෙ ඤ්ණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤ්ණං, දුක්ඛනිරෝධෙ ඤ්ණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදය ඤ්ණං ඉදං චුච්චති සම්මා දිට්ඨි.

සම්මා දිට්ඨිය කියල කිව්වෙ මේ හතරෙහි ම නුවණට. එකක නුවණට නොවෙයි. මේ නුවණ හතර ම එකතු කරලයි සම්මා දිට්ඨිය

කියල කියන්නෙ. සම්මා දිට්ඨිය ලැබීම සඳහා මේ සතර දෘෂ්ටි ම එකතු වෙන්න ඕන.

දැන් අපි දර්ශන භූමියට එනවා කියන විට මේ සතර දෘෂ්ටි ම එකතු කර ගත්තු තැනක් අපට ලැබෙන්න ඕන. එහෙම නැත්නම් අපට ප්‍රතිපදාවක් කියල එකක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ආශ්‍රව දුරු කරන ප්‍රතිපදාව හම්බ වෙන්නෙ නෑ. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාව කරන්නෙ කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව දුරු කිරීම සඳහායි. ඒ ආශ්‍රව දුරු කරන ප්‍රතිපදාව අපි උපදවා ගන්න ඕන. එය උපදවා ගත්තොත් තමයි ඒ වැඩ පිළිවෙළ තුළ ආශ්‍රව ඤාය කරන දහම් ප්‍රතිපදාව ක්‍රියාවට නගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

පුංචි නිදර්ශනයක් ගත්තොත් පින්වතුනි, අපි කරන හැම ක්‍රියාවකට ම සතර දෘෂ්ටික් ම එකතු වෙලා තියෙනවා. මම ඔබට කියනවා අන්න අහවල් කාමරේ බොහොම වටිනා දෙයක් තියෙනවා, එතැනට ගිහිල්ල බලන්න කියල. දැන් ඔබ මොහොතකට හිතන්න මේ ගැන. බොහොම වටිනා ලස්සන දෙයක් තියෙනවා අල්ලපු කාමරේ, ගිහිල්ල බලන්න. දැන් ඔබ ඒ කාමරේට ගිහිල්ල බලන විට දෙර ඇරල බලන විට එහෙම දෙයක් පේන්නෙ නෑ. ඒ කාමරේ හරි ම අඳුරැයි, කළුවරයි. ඇතුළෙහි ඇති කිසි දෙයක් පෙනෙන්නෙ නෑ. පෙනෙන්නෙ නැත්තෙ ඇයි? අක්කාරය නිසා. දැන් ඔබ දන්නවා, ඇතුළත ඇති දේ පේන්නෙ නෑ. ඇයි පේන්නෙ නැත්තෙ? අඳුර නිසා. අඳුර නැති කළොත් බලන්න ඕන දේ බලන්න පුළුවන්. දැන් පෙනෙන්නෙ නෑ. පෙනෙන්නෙ නැති හේතුව අඳුර. අඳුර නැති කරන්න ඕන. අඳුර නැති කරන්න පුළුවන්. හැබැයි අඳුර නැති කරන හැටි දැන ගෙන ඉන්න ඕන.

දැන් හිතන්න, කාමරයට එබුණා, කිසිවක් පෙනෙන්නේ නෑ. එතකොට කිසිවක් පෙනෙන්නෙ නෑ කියලත් දන්නවා, පෙනෙන්නෙ නැත්තෙ අඳුර නිසායි කියලත් දන්නවා. මෙතැන දී දෘෂ්ටි දෙකක් තියෙනවා. අඳුර නැති කරන්න ඕන ආලෝකයෙන් ය කියන දෘෂ්ටිත් ආවා නම් දෘෂ්ටි තුනක් වුනා. හැබැයි ආලෝකය උපදවන ක්‍රමය දන්නෙ නැත්නම්? ස්වීච් එක තියෙන්නෙ කොතැන ද කියල දන්නෙ නැත්නම් ආලෝකය උපදවනවා කියන කාරණාව ඉටු වෙන්නෙ නෑ. ආලෝකය උපදවන්න නම් ආලෝකය උපදවන ක්‍රමයත් දැන ගෙන තියෙන්න ඕන. ආලෝකය උපදවන ක්‍රමයත් දන්න කෙනාට ඒ ක්‍රමයෙන් ආලෝකය උපදවා ගෙන අඳුර දුරු කරලා, දැකිය යුතු දේ දකින්න පුළුවන්.

මොහොතකට

ඔබ හිතන්න. මේ කාමරයට ඇතුළු වූ කෙනෙක් ඉන්නවා මේකෙ ආලෝකය උපදවන හැටි දන්නෙ නෑ. හැබැයි දැන් එයා දන්නවා එතන වටිනා දෙයක් තියෙනවා. තියෙන දේ ජේන්නෙ නෑ අඳුර නිසා. අඳුර නැති කරන්න පුළුවන් කියලත් දන්නවා. හැබැයි අඳුර නැති කරන හැටි, ආලෝකය උපදවන හැටි දන්නෙ නෑ. එයාට ආලෝකයක් උපදවන්න ඉඩක් නෑ. ක්‍රමයක් නෑ. එයා ආලෝකය උපදවන්න කියල විවිධ දේ කරාවි. දෙවියන් වහන්සේට යාඥ කරාවි. පුද පූජා කරාවි. බාර භාර වේවි. වැඳ වැඳ ඉඳිවි. එහෙම නැත්නම් “අනේ අපි අඳුරෙම ඉන්න උපන් අය. ආලෝකයක් කොහෙන්දෝ අපිට” කියල සුසුම් හෙලාවි.

හැබැයි ආලෝකය උපදවා ගන්නෙ මෙහෙමයි කියල දන්න කෙනා, ඒ දැනුම් හතර ම එකතු වූ කෙනා දන්නවා මේ කාමරේ ලයිට් තියෙන බව. “ඒකෙ ස්විච් එක තියෙන්න ඕන මේ බිත්තියක, මෙන්න මේ මේ ප්‍රදේශවල. මේ ඇතුළු වෙන හරියෙ ඇති.” දැන් එයා අඳුරෙ ම අතගානවා. දැන් ඇතුළත කිසි දෙයක් දැකල නෑ. අඳුර බව දන්නවා. මෙහි යමක් තියෙනවා, දකින්න යමක් තියෙනවා කියල දන්නවා. අඳුරෙහි ඒක ජේන්නෙ නෑ කියලත් දන්නවා. ආලෝකය අඳුර නැති කරන්න පුළුවන් කියලත් මෙයා දන්නවා. ඒ අඳුර නැති කරන්න ආලෝකය උපදවන්නෙ මෙහෙමයි කියලාත් දන්නවා. දන්න කෙනා බිත්ති දිගේ අඳුරේ ම අතගාමින් යනවා. යන විට එයාට හම්බ වෙයි යම් උපකරණයක්. දැන් එයා දන්නවා එහෙනම් මෙන්න මෙතන තමයි ආලෝකය උපදවන තැන. අන්න එයා ස්විච් එක ඔබන විට ම අඳුර දුරු වෙනවා, ආලෝකය ලැබෙනවා, දැකිය යුත්ත දකිනවා.

දැන් බලන්න මෙන්න මේ නිදර්ශනය හොඳට, ආලෝකය උපදවනවා කියන කාරණාව ලැබුණේ කාටද? සතර දැනුමකින් යුක්ත කෙනාට.

- බැලිය යුත්තක් තියෙනවා ය කියන දැනුම තිබුණා.
- ජේන්නෙ නැත්තෙ අඳුර නිසායි කියන දැනුම තිබුණා.
- අඳුර නැති කරන්න පුළුවන් ආලෝකයෙන් ය කියන දැනුම තිබුණා.
- ආලෝකය උපදවන්නෙ මෙහෙමයි කියන දැනුම තිබුණා.

මේ සතර දැනුම ම තිබුණු කෙනා තමයි ආලෝකය උපදවනවා කියන ක්‍රියාවට ගියේ. අඳුරෙ නමුත් පටන් ගෙන එයා අඳුරෙහි ම හරි

තැන හොයා ගෙන ආලෝකය උපදවා ගන්නා. අඳුර දුරු කළා. දැකිය යුතු දේ දැක්කා.

ඔබටත් මටත් මේ සාසනයෙහි මේ ආශ්‍රව ක්‍ෂය කරනවා කියන මාර්ගයේ ප්‍රතිපදාව වඩනවා කියන්න නම් මෙන්න මේ වගේ ම සතර දැනුමක් තියෙන්න ඕන. අර සරල ක්‍රියාවෙහිත් සතර දැනුමක් මූලික වෙලා තියෙනවා නම්, මේ අනන්ත සංසාර දුක් විඳින මේ ගමන නිමා කරන මේ වැඩ පිළිවෙළට ඒ සතර දැනුමෙන් තොර ව කටයුත්තක් හම්බ වෙන්නෙ නෑ.

අපි හුඟක් දෙනෙකුට දුක කියල තේරෙනවා. අපි කෙනා කෙනා හඳුනාගන්නා දුකක් තියෙනවා. සංසාර දුකක් තියෙනවා. දුකට හේතුවත් තණ්හාව වෙන්න ඇති කියල හඳුනා ගෙන තියෙනවා. තණ්හාව නැති කළොත් මේ දුක ගෙවෙනවා කියලත් දන්නවා. හැබැයි අපි තණ්හාව නැති කරන හැටි දන්නෙ නැහැ. අපි තණ්හාව නැති කර ගන්න කියල එක උත්තරයක් අරන් තියෙනවා. ඒ තමයි භාවනා කරන්න ඕන කියන එක. මේ නිසා අපි තරඟයට භාවනා කරනවා. නා නා විධ ගුරුවරුන්, ආවායථිවරුන් හොයාගෙන යමින් භාවනා කරනවා.

අර කාමරේට ඇතුළු වූ කෙනා විදුලිය උපදවගන්නෙ මෙහෙමයි කියල දැන ගෙන නොසිටිය නම් නොසිටිය කෙනා ආලෝකය උපදවා ගැනීම සඳහා කළ දේ විවිධයි. ඒ වගේ ලෝකෙ ඔබත් මමත් දුක ගැන යම් දැනුමක් තිබුණා, සමුදය තණ්හාවයි කියල දැන ගෙන තිබුණා, තණ්හා ක්‍ෂය කිරීම නිවනයි කියල දැන ගෙන තිබුණා. හැබැයි තණ්හාව නැති කරන්න තියෙන ක්‍රමය මෙහෙමයි කියන එක අපට හම්බවුනේ නෑ. ඒ නිසා අපි තණ්හාව නැති කරන්න, අඳුර නැති කරන්න, එළිය උපදවන්න, එක එක දේවල් කළා. මේ පිරිසෙන් අපි ප්‍රශ්න කළොත් ඒ එළිය උපදවන්න කරන ක්‍රියාකාරකම් එකිනෙකට වෙනස්. එකිනෙකට ප්‍රතිවිරුද්ධයි.

හැමෝම මේ ආලෝකය උපදවන්න, අඳුර දුරු කරන්න මොනවා හරි යමක් කරනවා. එහෙම කරල බෑ පින්වතුනි. මේ අඳුර දුරු කරල ආලෝකය උපදවන්න, දුකට හේතුව නැති කරල, දුක නැති කරන්න, ඒකට ක්‍රමයක් තියෙන්න ඕන. අන්න ඒ ක්‍රමය ලැබෙන්නෙ සතර දැනුමත් එක්ක. ඒකයි සම්මා දිට්ඨිය කියන්නේ. එලෙස සම්මා දිට්ඨිය ඉපදුනොත් සම්මා සංකප්පය, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා

ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි යන මාර්ගය උපදිනවා. ඒ කියන්නේ ත්‍රිශික්ෂාව ම හම්බ වෙනවා.

සම්මා දිට්ඨිය කියන්නේ දුක්ඛේ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයේ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධො ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදය ඤාණං ඉදං වුවවති සම්මාදිට්ඨි. මේ සතර දෑනුමටයි සම්මා දිට්ඨිය කිව්වේ. එහෙනම් අපි මාර්ගය වඩනවා කියන්න නම් එතැන මේ සතර දෑනුම අර්ථවත් වෙලා තියෙන්න ඕන. මොකක්ද මේ සතර දෑනුම? ඒ තමයි දුක දැන ගෙන ඉන්න ඕන. දුකට හේතුව දැන ගන්න ඕන. දුක නැති කිරීම දැන ගන්න ඕන. නැති කරන්නේ මෙන්න මෙහෙමයි කියලත් දැන ගන්න ඕන. අන්න ඒ දෑනුමට ආපු තැන තමයි දර්ශන භූමිය කියල පෙන්නුවේ. අපි මෙන්න මේ සතර දෑනුමට එතෙක් දර්ශන භූමියට ආවේ නෑ. මාර්ගයට ආවේ නෑ. ඒ නිසා අපට කියන්න අයිතියක් නෑ 'අපි මාර්ගය වඩනවා' කියල. මාර්ගය වඩනවා කියන්න නම් සම්මා දිට්ඨිය ඉපදිලා තියෙන්න ඕන. සම්මා දිට්ඨිය ඉපදිලා නම් එතන අර්ථවත් වෙලා තියෙන්නට ඕන දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධය, මාර්ගය කියන සතර දෑනුම. අන්න එතන වැටහුණා නම් එතන ලැබුණා නම්, ඒ ලැබුණේ කාටද නොලැබුණේ කාටද කියන එක නිවැරදිව සැක නැති ව මේ සූත්‍රය තුළින් අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ පැහැදිලි කරල දෙනවා.

උන්වහන්සේ ඒ ටික දේශනා කරන්නේ මේ සාසනය තුළ පුද්ගල භාවයෙන් දෙදෙනෙක් පිළිබඳ ව අපට පැහැදිලි කරල දෙනවා. අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා හා ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයා. කවුද අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා? කවුද ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයා? දර්ශනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව කියන ක්‍රමය යටතේ උන්වහන්සේ එය මෙසේ පැහැදිලි කරනවා.

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතඛිබ්බා? ඉධ භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුපුප්පනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනිතො, සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනිතො, මනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති. සො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො යෙ ධම්මා න මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති, යෙ ධම්මා මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති.

මෙහි දී අග්‍රැතවත් පාඨග්ජනයා පිළිබඳ ව උන්වහන්සේ මූලික හැඳින්වීමක් කරනවා. ඒ තමයි ආයතීයන් නොදැක්ක, ආයතී ධර්මයෙහි අදක්ෂ, ආයතී ධර්මයෙහි නො හික්මුණු, සත්පුරුෂයන් නොදැක්ක, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි අදක්ෂ, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි නො හික්මුණු කෙනා අග්‍රැතවත් පාඨග්ජනයා.

ඊළඟට ග්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවකයා ගැන උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා.

සුතවා ව බො අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදෙ අරියධම්මෙ සුවිනීතො, සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදෙ සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනීතො,

ආයතීයන් දකින, ආයතී ධර්මයෙහි දක්ෂ, ආයතී ධර්මයෙහි හික්මුණු, සත්පුරුෂයන් දකින ඇසුරු කරන, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි දක්ෂ, සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි හික්මුණු කෙනා ග්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවකයා. හැබැයි සත්පුරුෂයන් ළඟ හිටි පමණින් ඒ සත්පුරුෂ ධර්මය ඇසුරු කළ පමණින් ග්‍රැතවත් ආයතීශ්‍රාවකභාවය ලැබෙන්නෙ නෑ.

ඔබට මතක ඇති මහාකාශ්‍යප හාමුදුරුවෝ ළඟ හිටිය ගෝලයකු ගැන. මහාකාශ්‍යප හාමුදුරුවෝ නිරන්තර ව ම වැඩ හිටියේ වනාන්තරයෙ. උන් වහන්සේ ධූතාංගධාරීන් අතර අග තනතුරු ලබපු උත්තමයන් වහන්සේ. උන්වහන්සේ නිරන්තරව ම ආරණ්‍යවාසයේ ගත කරන, ඒ ධූතාංගය සමාදන් වූ උත්තමයෙක්. උන්වහන්සේ රෝගී වූ අවස්ථාවක උන්වහන්සේගේ උපස්ථානයට ගම් වැසියන් තමන්ගේ දරුවන් දෙදෙනෙක් පැවිදි කරලා තැබුවා. මෙයින් පොඩි හාමුදුරු නම දක්‍ෂයි. මහාකාශ්‍යප හාමුදුරුවන්ට හරි හිතෙහියි. උන්වහන්සේගේ ඕනෑ එපා කම් සොයල බලල කටයුතු කළා. වැඩිහිටි හාමුදුරුවෝ හරි කම්මැළියි, අලසයි. හැබැයි අර පොඩි හාමුදුරුවෝ වැඩ කරන තෙක් ඉඳලා, නම දගන්න දක්‍ෂයි ඒ හාමුදුරුවෝ. අර පොඩි හාමුදුරුවෝ චතුර ටික ලිපේ තියල, උණු පැන් හදල, චතුර මුට්ටිය පැහෙන තරමට එන විට වැඩිහිටි හාමුදුරුවෝ ගිහිල්ල කියනවා, “කාශ්‍යප හාමුදුරුවනි, උණු පැන් හදල තියෙන්නෙ. වහාම වඩින්න” කියලා. ඉතින් අර පොඩි හාමුදුරුවෝ මොකුත් කතා කරන්න යන්නෙ නෑ. නිහඩ වෙලා පැත්තකට වෙලා ඉන්නවා. වැඩිහිටි හාමුදුරුවෝ බොහෝ ම මහන්සි වෙලා පැන් උණු කෙරුව වගේ මහාකාශ්‍යප හාමුදුරුවෝ එක්කර ගෙන ඇවිල්ල උපස්ථාන කරනවා.

මෙහෙම කලක් යන විට අර පොඩි හාමුදුරුවෝ කල්පනා කළා මේ වැඩිහිටි හාමුදුරුවන්ට පාඩමක් උගන්වන්න. දවසක් මොකද කළේ, මුට්ටිය නිකං ලිපේ තියල වතුර දන්නෙ නැතිව ගින්නේර ටිකක් ළං කරල තිබ්බා. අර හාමුදුරුවෝ නිද ගෙන ඉඳල නැගිටල බැලුව වෙනද වෙලාවක් හරි වතුර මුට්ටියක් ලිපේ. ඉක්මනින් දුවල ගිහිල්ල කිව්ව මහාකාශාප හාමුදුරුවන්ට “හාමුදුරුවනි, උණු පැන් හැදුව හරි මහන්සි වෙලා, නිවෙන්න ඉස්සෙල්ලා වඩින්න” කියලා. මහාකාශාප හාමුදුරුවෝ වැඩල බලන විට කෝ භාජනයෙහි පැන් නෑ. ඉතින් මහාකාශාප හාමුදුරුවෝ මේ බව දැන ගෙන මේ හාමුදුරුවන්ට තදින් අවවාද කළා. එවිට ඒ හාමුදුරුවෝ මහාකාශාප හාමුදුරුවන්ට, තම ගුරු හාමුදුරුවන්ට කිපුණා.

පස්සෙ දවසක මේ හාමුදුරුවෝ මහාකාශාප හාමුදුරුවෝයි පොඩි හාමුදුරුවෝයි පිණ්ඩපාතයේ යන තෙක් ඉඳලා ගමේ වෙනත් පැත්තකට ගිහිල්ල කියනවා “අද මහාකාශාප හාමුදුරුවෝ ටිකක් අසනීපයෙන් ඉන්නේ, පිණ්ඩපාතයෙ වඩින්නෙ නෑ. උන්වහන්සේටත් එක්ක දනය ගෙනියන්න ඕන” කියලා. මහාකාශාප හාමුදුරුවෝ අසනීපයි කියල කිව්වහම රසවත් දේ, ප්‍රණීත දේ, හොඳ දේ පිළියෙල කරලා මේ හාමුදුරුවන්ට දෙනවා. ඒ හාමුදුරුවෝත් පැත්තකට ගෙනැවිත් මේක හොඳට වළඳලා ටිකක් නිද ගන්නවා. පස්සෙ කාලයක මහාකාශාප හාමුදුරුවෝ මේ පැත්තට පිණ්ඩපාතයෙ වැඩිය විට හාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා, “අනේ ස්වාමීන් වහන්ස, ලෙඩ වෙලා හිටියනේ” එතකොට උන්වහන්සේ කියනවා, “නෑ. නෑ, මට එහෙම අසනීපයක් නෑ.” එතකොට දයකයෝ කියනවා, “අර පොඩි හාමුදුරුවන් වහන්සේ අසනීපයි කියල දනය අරගෙන ගියා නේ.” එදත් ඇවිල්ල උන්වහන්සේ තදින් අවවාද කළා. “මෙහෙම කරන්න එපා මහණෙනි, නිගරුවක් නේ සාසනේ. මේ සාසනය තුළ අපි හැඳෙන්න ඕන, හික්මෙන්න ඕන. මේ දුක් ගෙවා ගන්න ඕන” කියල අවවාද කළා. කතංගි සො පියො හොති, අකතං හෝති අප්පියො, මේ අවවාදය සත්පුරුෂයන්ට නම් හොඳයි. අසත්පුරුෂයෝ කිපෙනවා. මේ හාමුදුරුවෝ කල්පනා කළා, “හෙට ඉන්නකො මම කරන්න.” අනිත් හාමුදුරුවෝයි, මහා කාශාප හාමුදුරුවෝයි පිණ්ඩපාතයෙ වඩින තෙක් ඉඳලා, මහාකාශාප හාමුදුරුවන්ගේයි, අනිත් හාමුදුරුවන්ගේයි බඩු ටික ඔක්කොම ගිනි තියල පැනල ගියා. අන්න සත්පුරුෂ ආශ්‍රයේ හිටිය.

සත්පුරුෂයන් ඇසුරු කළා. සත්පුරුෂයන් ළඟ හිටියා. නමුත් අසත්පුරුෂ කම එහෙම ම තිබුණා. ඒ නිසා සත්පුරුෂයන් දකින පමණින්, සත්පුරුෂයෝ ළඟ හිටිය පමණින්, ගුරුවත් ආයථී ශ්‍රාවකයෙක් වෙන්නෙ නෑ. ගුරුවත් ආයථී ශ්‍රාවකයෙක් වුනාද, නැද්ද කියන එක මනින්නෙ, ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ තැනින්.

ආයථීයන් - සත්පුරුෂයන් නොදකින, ඒ ධර්මයෙහි අදක්‍ෂ, නො හික්මුණු මේ අගුරුවත් කෙනා කරුණු කීපයක් දන්නෙ නෑ.

“මනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති. සො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො යෙ ධම්මා න මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති, යෙ ධම්මා මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති”

මේ තමයි ඔහු තුළ අගුරුවත්භාවය ගොඩනැගෙන ආකාරය. ඔහු මෙනෙහි කළ යුතු දේ දන්නෙ නෑ - “මනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති”. මෙනෙහි නො කළ යුතු දේ දන්නෙත් නෑ - “අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ නප්පජානාති”. මෙලෙස ඔහු මෙනෙහි කළ යුතු දේ නො දන්නේ, මෙනෙහි නො කළ යුතු දේ නො දන්නේ - “සො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ අප්පජානන්තො”. යම් ධර්මයක් මෙනෙහි නො කළ යුතු නම් ඒ ධර්ම මෙනෙහි කරනවා - “යෙ ධම්මා න මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති”. යම් ධර්මයක් මෙනෙහි කළ යුතු නම් ඒ ධර්ම මෙනෙහි කරන්නේ නෑ - “යෙ ධම්මා මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති”. මේ අනුව ඔහු තම අගුරුවත්භාවය නිසා හටගත් අයෝනිසෝ මනසිකාරය හේතුවෙන් මෙනෙහි නො කළ යුතු දේ මෙනෙහි කරනවා. මෙනෙහි කළ යුතු දේ මෙනෙහි කරන්නේ නෑ. මෙන්න මෙයයි, අගුරුවත් භාවයෙන් ලැබෙන ප්‍රතිඵලය.

ගුරුවත් භාවයට පත් වෙන විට - සත්පුරුෂයන්, ආයථීයන් අපට ලැබුනොත් ඒ ඇසුරට පත්වුණොත් ඒ ධර්මය ශ්‍රවණය කළොත් එහි දක්‍ෂ වුනොත් එහි හික්මෙන විට අපි හඳුන ගන්නවා,

මනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානාති, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානාති. සො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානන්තො, අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානන්තො, යෙ ධම්මා න මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති, යෙ ධම්මා මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති,

මෙන්න මෙය තමයි, සත්පුරුෂයන්ගේ, ආයතීයන්ගේ ඇසුරට පත් වූ විට ලැබෙන ප්‍රතිලාභය. ඒ අනුව ලබන්න ඕන ප්‍රතිලාභය තමයි, මෙතෙහි කළ යුතු දේ දැන ගන්නට ඕන, මෙතෙහි නො කළ යුතු දේ ද දැන ගන්නට ඕන. මෙතෙහි කළ යුතු දේ දන්නවා නම්, මෙතෙහි නො කළ යුතු දේ දන්නවා නම්, ඒ බව දන්න කෙනා යමක් මෙතෙහි නො කළ යුතු නම්, ඒ දේ මෙතෙහි කරන්නෙ නෑ. යම් ධර්මයක් මෙතෙහි කළ යුතු නම් - "යෙ ධම්මෙ මනසිකරණියෙ", ඒ ධර්මය මෙතෙහි කරනවා - "තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති". ශ්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවකයා කියන්නේ එතකොට මෙතෙහි කළ යුතු දේ දන්න, මෙතෙහි නො කළ යුතු දේ දන්න, ඒ අනුව මෙතෙහි කළ යුතු ධර්ම මෙතෙහි කරන, මෙතෙහි නො කළ යුතු ධර්ම මෙතෙහි නො කරන කෙනා.

එතකොට අපි කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයට, සත්පුරුෂ ආශ්‍රයට, ආයතී උත්තමයන්ගේ ඇසුරට ගිහිල්ලා ලබන්න ඕන ප්‍රතිඵලය තමයි මෙයින් කියවෙන්නේ. මෙන්න මේ හැකියාව අපට ලැබෙන්න ඕන, සද්ධර්මය තුළින්. කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයෙන්, සද්ධර්ම ශ්‍රවණයෙන්, යෝනිසෝ මනසිකාරයෙන්. සොතාපන්න අංග ගැන මතක් කළොත් කලාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්ම ශ්‍රවණය, යෝනිසෝ මනසිකාරය, ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාව. එතකොට යෝනිසෝ මනසිකාරය, අයෝනිසෝ මනසිකාරය නො හඳුනන කෙනෙකුට ධර්මානුධර්ම ප්‍රතිපදාවක් නෑ. ඊට අදළ සද්ධර්මය නො ලැබුනොත්, ඔහුට යෝනිසෝ මනසිකාරය, අයෝනිසෝ මනසිකාරය ගැන හැඳිනීමක් නෑ, ඒ අදළ සද්ධර්මය ලැබෙන්නේ කාගෙන් ද? අන්න එතන ආයතීභාවය, සත්පුරුෂභාවය තිබෙන්නට ඕන.

එහෙම නම් අපට අර කියන දර්ශන භූමියට පැමිණෙන්න, 'දුක්ඛ, සමුදය, නිරෝධය, මග්ග' කියන සතර දැනුම ලබා ගැනීමට මෙන්න මේ ආශ්‍රයෙන් එන ඒ යෝනිසෝ මනසිකාරය, අයෝනිසෝ මනසිකාරය හඳුනා ගෙන තියෙන්න ඕන. දැන් අපි එක් එක් අයගෙන් අහලා බැලුවොත් මේ හැම කෙනෙක් ම යම් අයෝනිසෝ මනසිකාරයක් හඳුනනවා. යම් ආකාරයක යෝනිසෝ මනසිකාරයකුත් හඳුනනවා. මේ අය දන්නවා පින - පව, කුසලය - අකුසලය. මේ හිත පහළ වෙන විට අකුසල් හිතක් කියලා දන්නවා. මේ හිත පහළ වෙන විට කුසල් හිතක් කියලා හඳුනන බවක් තියෙනවා. යම් දුරකට කුසල හිත, අකුසල සිත හඳුනන බවක් තියෙනවා. එහෙත් මේ දර්ශන භූමියට පැමිණ සිටින්න ඒ යෝනිසෝ මනසිකාරය ඒ අයෝනිසෝ මනසිකාරය ප්‍රමාණවත් වෙන්නෙ නෑ. ඒ යෝනිසෝ මනසිකාරය සඳහා "ඉදං දුක්ඛන්ති

යොනියෝ මනසිකරොති” - මේ දූකයි කියල දකින දෙයක් හම්බ වෙන්නට ඕන. මේ සමුදයයි කියල දකින දෙයක් හම්බ වෙන්නට ඕන. මේ නිරෝධයයි කියල දකින දෙයක් හම්බ වෙන්නට ඕන. මේ මාර්ගයයි කියල දකින තැනකට අපි එන්නට ඕන. ඒකයි දස්සනා කියල කියන්නේ. එතනට එන්න අපට දූතට තියන මනසිකාරය ප්‍රමාණවත් ද නැද්ද කියන එක අපි පෞද්ගලික ව දන්නේ නැහැ. අපි හොයලා බලමු එහෙම එකක් ප්‍රමාණවත් ද? එහෙම එකක් අප ළඟ තියෙනවා ද? එහෙම නැත්නම් අපි හොයන්න ඕන ද? කියල.

ඒකත් මේ සූත්‍රයෙහි ම ඊළඟට දේශනා කර තියෙනවා.

තස්ස අමනසිකරණියානං ධම්මානං මනසිකාරා මනසිකරණියානං ධම්මානං අමනසිකාරා අනුප්පන්නා වෙව ආසවා උප්පජ්ජන්ති. උප්පන්නා ව ආසවා පවච්ඡන්ති. අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනයා මෙනෙහි නො කළ යුතු දේ මෙනෙහි කිරීමෙන්, මෙනෙහි කළ යුතු දේ මෙනෙහි නො කිරීමෙන් නූපන් ආශ්‍රව උපදවා ගන්නවා, උපන් ආශ්‍රව වැඩි දියුණු කර ගන්නවා.

ඔහුගේ අයොනියෝ මනසිකාරය කෙබඳු ද කියල ඊළඟට සඳහන් වෙනවා. මෙන්න මෙතැන හරි වැදගත්. මේ පිළිබඳ මනා වැටහීමක් ලැබීමෙන් යමකුට “මට සත්පුරුෂ ආශ්‍රයක්, කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රයක්, ආයථී දක්මක් ලැබිලා ඇත් ද, මා ආයථී ධර්මයෙහි - සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි දක්‍ෂ ද, මා ආයථී ධර්මයෙහි සත්පුරුෂ ධර්මයෙහි හික්මුණු කෙනෙක් ද?” කියන සැබෑ අවබෝධය ලබන්න පුළුවන් වෙනවා. එය තව කෙනෙකු කියන කරන දෙයක් නිසා නොවෙයි. තමාට ම තමා පිළිබඳ ව ලැබෙන අවබෝධයක්. මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙසේ දේශනා කරනවා.

සො එවං අයොනියෝ මනසිකරොති: අහොසිං නු බො අහං අතීත මද්ධානං න නු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං, කින්තු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං, කතන්තු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං, කිං හුතා කිං අහොසිං නු බො අහං අතීතමද්ධානං.

මෙසේ අයොනියෝ මනසිකාරයෙන් යුක්ත කෙනාට මෙන්න මේ වගේ අදහස් ටිකක් එනවා. දැන් බලන්න ඔබත් - “මම අතීතයේ හිටිය ද? මම අතීතයේ හිටියේ නැද්ද? මම පෙර කවුරු වෙලා ඉන්න ඇති ද? මම කොහොම කෙනෙක් වෙන්න ඇති ද? මොන වගේ

වණියෙන්, මොන වගේ ගෝත්‍රයෙන්, මොන වගේ නමකින් ඉන්න ඇති ද? මම කවුරු වෙලා කවුරු බවට පත් වෙන්න ඇති ද?” ආදී වශයෙන් අතීත භවය ඇසුරු කර ගෙන මේ විධියේ අදහස් පහළ වෙනවා නම් ඒ තාම අයෝනියෝ මනසිකාරය හා යෝනියෝ මනසිකාරය නො හඳුනන බවේ ලක්ෂණයයි. අතීතය පිළිබඳ ව “මම අතීතයේ හිටිය ද? මම අතීතයේ හිටියේ නැද්ද? කවුරු වෙලා ද හිටියේ? කොහොම කෙනෙක් වෙලා ඉන්න ඇති ද? කවුරු වෙලා, කවුරු බවට පත් වෙන්න ඇති ද?” ආදී වශයෙන් ඔබට හිතෙනවා නම් තාම ශ්‍රැතවත් ආයතී ශ්‍රාවක භාවය ලැබීලා නෑ.

අනාගතය පිළිබඳ වත් ඒ වගේ මයි.

භවිස්සාමි නු බො අහං අනාගතමද්ධානං, න නු බො භවිස්සාමි අනාගතමද්ධානං, කින්නු බො භවිස්සාමි අනාගතමද්ධානං, කතන්නු බො භවිස්සාමි අනාගතමද්ධානං, කිං හුක්ඛා කිං භවිස්සාමි නු බො අහං අනාගතමද්ධානන්ති.

“මං අනාගතයේ උපදිමි ද? මං නම් අනාගතයේ උපදින්නෙ නැද්ද? මං අනාගතයේ කවුරු වෙලා මොකෙක් වෙලා උපදිමි ද? තිරිසනෙක් වෙයි ද? පෙරේතයෙක් වෙයි ද? දෙවියෙක් වෙයි ද? මනුෂ්‍යයෙක් වෙයි ද? මොන වගේ වණි ඇති කෙනෙක්, මොන වගේ කෙනෙක්, මහේශාකාශ කෙනෙක් වෙයි ද? අල්පේශාකාශ කෙනෙක් වෙයි ද? බඩ ගාන කෙනෙක් වෙයි ද? හතර පා ඇති කෙනෙක් වෙයි ද?” ආදී වශයෙන් අනාගතය පිළිබඳ ව කවුරු වෙලා කවුරු බවට පත්වේවි ද කියල හිතෙනවා නම් මෙන්න මේ අයෝනියෝ මනසිකාරයයි. දැන් බලන්න අපි මේවායින් මිදිල ද කියල. අපි අතීතය පිළිබඳ වත් හිතනවා. අනාගතය පිළිබඳ වත් හිතනවා. අපි මාර්ගයට ආව නම් ඒව හිත හිත ඉන්න බෑ.

ඊළඟට වර්තමානය පිළිබඳ වත් එලෙස තියෙනවා.

එතරහි වා පච්චුප්පන්නං අද්ධානං අප්ඤ්ඤානං කථංකථී හොති: අහං නු බොස්මි, නො නු බොස්මි. කින්නු බොස්මි. කථං නු බොස්මි. අයං නු බො සත්තෝ කුතො ආගතො: සො කුහිං ගාමී භවිස්සතිති.

“වර්තමානයෙහි දැන් හෝ මම කියල කෙනෙක් ඉන්නවා ද? මම කියල කෙනෙක් නැද්ද ? මම කවුරු ද? මම මොන වගේ කෙනෙක් ද? මේ සත්ත්වයා කොහෙ ඉඳල ද ආවේ? කොහාට යයි ද?”

මේ ආකාරයෙන් අතීත, අනාගත හා වර්තමාන යන කාලත්‍රය පිළිබඳ ව අදහස් පහළ වෙනවා නම්, එතැන සම්මා දිවිය නැහැ. ඒ කියන්නේ අපි හරි තැනට ඇවිල්ල නෑ.

පින්වතුනි, හරි පුද්ගලයෙක්, සමහර වෙලාවට හරි තැනට ආවය කියන අයත් ඉන්නෙ මේ වැරදි අදහස්වල මයි. පසුගිය කාලයක අපේ ආරණ්‍යයකට බොහොම ප්‍රසිද්ධ ආරණ්‍යයක බොහොම ජනප්‍රිය භාමුදුරු කෙනෙක් වැඩිය. ඒ භාමුදුරුවෝත් එක්ක මම දැන් ගලින් ගලට පැන පැන කැලේ එලියට එනවා. එන විට මේ භාමුදුරුවෝ කියනවා “ආයුෂ්මතුනි, අපි නම් ඉතින් සංසාරය ඉවර කර ගෙන ඉන්නෙ. තව එක සැරයක් විතර තමයි මේ පැත්තට එන්න වෙන්නෙ” දැන් තව එක සැරයයි මෙහාට එන්නෙ. ඒ කියන්නේ ඒ භාමුදුරුවෝ කියන්නෙ දැන් සකෘදගාමීයි කියල. දැන් මට මතකයි එතකොට සබ්බාසව සූත්‍රයේ මෙහෙම කියනවා. දැන් මම තව එක සැරයයි එන්නෙ. අනාගතය පිළිබඳ ව තාම සැක දුරු වෙලා නෑ. තාම “මම” ඉන්නවා. “මම” නැති වෙලා නෑ. අපි සත්කාය දෘෂ්ටිය දුරු කළා කියල කියන්නෙ, මාර්ගය උපන්නා කියන්නෙ, “මම” නැති වෙන්න ඕන. “මම” ඉන්න කල් අතීතය පිළිබඳ ව අදහස් තියෙනවා. අනාගතය පිළිබඳ වත් අදහස් තියෙනවා. වර්තමානය පිළිබඳ වත් අදහස් තියෙනවා. “මම මේ වගේ කෙනෙක්. මම මේ වගේ තත්ත්වයට පත් වෙව්ව කෙනෙක්”, මෙන්න මෙහෙම අගවන අය ගැන ටිකක් ප්‍රවේසම් වෙන්න ඕන. අද එහෙම අය හරියට ඉන්නවා. එහෙම කිය කියා තමයි මේ වැරදි පාරවල් කියා දෙන්නෙ. ඒ නිසා අපි ප්‍රවේසම් වෙන්න ඕන.

අපි දැන් දැන ගන්න ඕන අපි ගැන. අනුන් ව හඳුනා ගන්න යන්න එපා. තමන්ව හඳුනා ගන්න. මට මේ කාලත්‍රයෙහි සැක උපදිනවා. මොකද ධර්මය අකාලිකයි. අකාලික තැනකට එන්න ඕන අපි. අකාලිකයි. මෙන්න මේ කාලත්‍රයෙන් මේ අදහස් පහළ වෙනවා නම් අපි දැන් තව ඉක්මන් කරන්න, වියඪ දරන්න, උත්සාහවත් වෙන්න, භොයන්න, සත්පුරුෂ ඇසුරට යන්න, සද්ධර්මයෙහි දක්‍ෂ වෙන්න ඕනෑ. එහි හික්මෙන්න තව කාලය තියෙනවා ඉක්මන් වෙන්න ඕන. දැනුත් ප්‍රමාද නෑ.

ඊළඟට මෙන් මේ කාලනයෙහි මේ සැක සංකා පහළ වෙනවා
නම් ඊළඟට බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නනවා,

සො එවං අයොනිසෝ මනසිකරොතො ඡන්තං දිට්ඨිනං
අඤ්ඤතරා දිට්ඨි උප්පජ්ජති:

අයොනිසෝ මනසිකාරයෙන් යුක්ත වෙන කෙනා
ඒකාන්තයෙන් මෙන් මේ දෘෂ්ටි හයකින් එකකට වැටෙනවා කියලා
දෘෂ්ටි හයක් පෙන්නනවා. මෙම දෘෂ්ටිවලින් අත් මිදිලා සම්මාදිට්ඨියට
පත්වන ආකාරයට ඉදිරියේ දී අපි තවදුරටත් සාකච්ඡා කර බලමු.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

පළමු වැනි දේශනය නිමා විය.

දෙවැනි දේශනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

“කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතඛිබා ති”

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ගුණ බර කාරුණික පින්වතුනි,

අපි පසුගිය දේශනයේ දී සබ්බාසව සූත්‍රය පැහැදිලි කර ගන්නට ආරම්භ කළා. ඒ සූත්‍රයේ මූලික අදහස ටික දුරක් පැහැදිලි කර ගෙන ගිහිල්ලා යම් තැනක අපි නතර කළා. මේ දේශනයෙන් ඒ මූලික අවශ්‍යතා ටික පැහැදිලි කිරීමකින් අනතුරුව ඒ දර්ශනය කියන්නෙ කුමක් ද කියලා උපමා නිදර්ශන සහිත ව පැහැදිලි කරල දෙන්න උත්සාහවත් වෙනවා. යොනිසෝ මනසිකාරය කියන්නෙ මොකක්ද, අයොනිසෝ මනසිකාරය කියන්නෙ මොකක්ද, එය කෙබඳු කෙබඳු තැන්වල යෙදෙනවා ද කියල කතා කරන්න වෙනවා. එහි දී නූපන් ආශ්‍රව උපදින, උපන් ආශ්‍රවය වැඩෙන, මනසිකාරයක් පිළිබඳ ව කියවුනා. යම් ධර්මයක් මෙනෙහි නො කළ යුතු නම්, ඒ ධර්මයෝ මෙනෙහි කිරීමයි මීට ප්‍රධාන හේතුව.

අපි ගිය දේශනයේ කතා කළා ඒ අයොනිසෝ මනසිකාරයෙන් යුක්ත වීම නිසා ඇතිවෙන එක ප්‍රතිඵලයක් පිළිබඳ ව. කාලත්‍රයෙහි අතීතය පිළිබඳ ව, අනාගතය පිළිබඳ ව, වර්තමානය පිළිබඳ ව අප තුළ හට ගන්න සැකය - කුකුස පිළිබඳ ව, විවිකිච්ඡාව පිළිබඳ ව එහි කියවුනා. අපි දර්ශනය කියල යමක් ද හඳුන්වන්නේ ඒ දර්ශනයට එළඹෙන විට මෙබඳු සැක - කුකුස් තියා ගන්න පුළුවන් කමක් නෑ.

අපි පැහැදිලි කරල දෙන්න යන දර්ශනය කියන තැන නිවැරදි වුනොත් මේ සබ්බාසව සූත්‍රයේ පැහැදිලි කළ ආකාරයට “අහොසිං නු බො අතීතථේධානං” - “මම අතීතයේ හිටිය ද, මම අතීතයේ හිටියේ නැද්ද, මම කවුරු වෙලා ඉන්න ඇති ද, කොහොම කෙනෙක් වෙන්න ඇති ද, කවුරු වෙලා කවුරු බවට පත් වෙන්න ඇති ද?” කියන අදහස් එන්න විදියක් නෑ. එහෙම ඔබට අදහස් එනවා නම් අපි මේ කියල දෙන දේ අර්ථවත් වෙලා නෑ. දර්ශනය කියන ඒ දහම අපට දූක ගන්නට පුළුවන් වුනා නම්, අනාගතය පිළිබඳ ව මම අනාගතයෙ උපදිනවා, උපදින්නෙ නෑ, කොහොම කෙනෙක් වෙයි ද, කවුරු වෙයි ද, කවුරු

වෙලා කවුරු බවට පත් වෙයි ද කියල අනාගතය පිළිබඳ ව අදහසක් එන්න විදියක් නෑ. වර්තමානය තුළත් මම ඉන්නවා ද? නැද්ද? කොහොම ද? කවුද? කොහේ ඉඳල ආව ද? කොහොට යනවා ද කියන මේ අදහස් එන්නත් විදියක් නෑ.

යම් තාක් මෙබඳු අදහස් පහළ වෙනවා නම් මේ ආකාරයෙන් මෙනෙහි කරන කෙනාට ලැබෙන ප්‍රතිඵලය කුමක් ද?

“තස්ස ඵලං අයොනිසෝ මනසි කරොතො ඡන්තං දිට්ඨිතං අඤ්ඤාතරා දිට්ඨි උප්පජ්ජති: අහි මෙ අත්තාති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති, නහි මෙ අත්තාති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. අත්තනාව අත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. අත්තනාව අනත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. අනත්තනාව අත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. අප වා පනස්ස ඵලං දිට්ඨි හොති: යො මෙ අයං අත්තා වදෙ වදෙයො තත්‍ර කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං පටිසංවෙදෙති, සො බො පන මෙ අයං අත්තා නිව්වො ධුවො සස්සතො අවිපරිණාමධම්මො සස්සතිසමං තථෙව යස්සතිති. ඉදං චුච්චති භික්ඛවෙ දිට්ඨිගතං දිට්ඨිගහනං දිට්ඨිකන්තාරො දිට්ඨිවිසූකං දිට්ඨිවිප්පඤ්ඤං දිට්ඨිසංයොජනං. දිට්ඨිසංයොජනසංයුත්තො භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුප්පජ්ජතො න පරිමුච්චති ජාතියා ජරාමරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දෙමනස්සෙහි උපායාසෙහි: නපරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි”.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, මෙන්න මේ ආකාරයෙන් අතීතය පිළිබඳ ව, අනාගතය පිළිබඳ ව, වර්තමානය පිළිබඳ ව සැක මුසු අදහස් පහළ වෙනවා නම් අන්න එබඳු කෙනා ඒකාන්තයෙන් මෙන්න මේ දෘෂ්ටි හයෙන් එකකට වැටිල ඉන්නවා”.

1. අහි මෙ අත්තාති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. මට ඒකාන්ත වශයෙන් ආත්මයක් ඇත කියන, මම ඉන්නවා කියන දෘෂ්ටියක ඉන්නවා. සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති - සත්‍ය වශයෙන්, ස්ථිර වශයෙන්, ඒකාන්තයෙන් මෙබඳු දෘෂ්ටියක් උපදිනවා.

එහෙම නැත්නම්

2. නක්ථි මෙ අත්තාති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. මට ආත්මයක් නැ. මම කියල කෙනෙක් නැ. සත්‍ය වශයෙන්, ස්ථිර වශයෙන්, ඒකාන්තයෙන් දෘෂ්ටියක් උපදිනවා.

එහෙමත් නැත්නම්

3. අත්තනාව අත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. ආත්ම වූ මම ම ආත්මය ම හඳුනමිති කියන මෙන්න මේ දෘෂ්ටිය, ඒකාන්ත වශයෙන්, සත්‍ය වශයෙන් පහළ වෙනවා.

එහෙමත් නැත්නම්

4. අත්තනාව අනත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. ආත්ම වූ මම අනාත්මය හඳුනමි යි යන දෘෂ්ටිය සත්‍ය වශයෙන්, ස්ථිර වශයෙන්, ඒකාන්ත වශයෙන් පහළ වෙනවා.

එහෙමත් නැත්නම්

5. අනත්තනාව අත්තානං සඤ්ජානාමිති වා අස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති. අනාත්ම වූ මම ආත්මය හඳුනමි යි යන දෘෂ්ටිය සත්‍ය වශයෙන්, ස්ථිර වශයෙන්, ඒකාන්ත වශයෙන් මෙබඳු දෘෂ්ටියකට පැමිණෙනවා.

අථ වා පනස්ස එවං දිට්ඨි හොති - එහෙමත් නැත්නම් මෙන්න මෙබඳු දෘෂ්ටියක් ඇතිවෙනවා.

6. යො මෙ අයං අත්තා වදෙ වදෙයො තත්‍ර තත්‍ර කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං පටිසංවෙදෙති, සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා නිච්චො ධූවො සස්සතො අවිපරිණාමධම්මො සස්සතිසමං තථෙව ධස්සතිති.

“යො මෙ අයං අත්තා වදෙ වදෙයො - යම් මෙබඳු ආත්ම භාවයක් ඇත්නම්, වදෙ - කථා කරනවා. වදෙයො - වේදනා විඳින, තත්‍ර තත්‍ර කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකං පටිසංවෙදෙති - ඒ ඒ තැන්වල පින් පව් විපාක විඳින, සො ඛො පන මෙ අයං අත්තා. එබඳු යම් ආත්මභාවයක් ඇත්නම් ඒ ආත්මභාවය, නිච්චො - නිත්‍යයි, ධූවො - තහවුරුයි, සස්සතො - සර්වකාලිකයි, අවිපරිණාමධම්මො - නො වෙනස් වන සුලුයි, සස්සතිසමං - ශාස්වතිකවත්ගේ මෙන් නො වෙනස් වන, නො පිරිහෙන ධර්මතාවයක්. තථෙව ධස්සතිති - නො වෙනස් වන ආකාරයෙන් පවතින්නේ ය” කියන මෙබඳු සංකල්පයක්

ඇතිවෙනවා. මහණෙනි මෙන්න මේ සංකල්පය, ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ දිට්ඨිගතං - මෙන්න මේක මහා දෘෂ්ටිගතයක්. දිට්ඨිගතං - දෘෂ්ටි ග්‍රහණයක්, දිට්ඨිකන්තාරො - දෘෂ්ටි කාන්තාරයක්, දිට්ඨිවිසුකං - සම්මා දිට්ඨිය විනිවිද යන දෘෂ්ටි විසුකයක්, දිට්ඨිවිජ්ජදිතං - දෘෂ්ටි කම්පනයක්, දිට්ඨිසංයෝජනං - දිට්ඨි සංයෝජනයක්, දෘෂ්ටි ජාලයක්, දෘෂ්ටි බැඳුමක්, දිට්ඨිසංයෝජනසංයුත්තො භික්ඛවෙ අස්සුතවා පුපුජ්ජනො - මහණෙනි, මෙබඳු දෘෂ්ටි සංයෝජනයන්ගෙන් යුක්ත වූ අශ්‍රැතවත් පුද්ගලයා, න පරිමුච්චති - මිඳෙන්නෙ නෑ, ජාතියා ජරාමරණෙන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛෙහි දෙමනස්සෙහි උපායාසෙහි - ජාතියෙන්, ජරාවෙන්, මරණයෙන්, සෝකයෙන්, පරිදේවයෙන්, දුක්ඛයෙන්, දෝමනස්සයෙන්, උපායාසයෙන් නො මිඳෙයි. න පරිමුච්චති දුක්ඛස්මාති වදාමි - සියලු දුකින් නො මිඳේ යයි මම දේශනා කරමි.

මෙහි දී බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙබඳු දෘෂ්ටිවාදයකට අපි වැටුනොත් අපි සංසාරයෙන්, ජාති, ජරා, මරණයෙන් මිදීමක් නම් වෙන්නෙ නෑ. දැන් අපි මෙන්න මේ දර්ශනයට එළඹෙනා තුරු මේ දෘෂ්ටි හයෙන් යම් දෘෂ්ටියක අපි වාසය කරනවා. සමහර වේලාවට වරින් වර ඒවා වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. අපි භාවනා කරන වේලාවට භාවනා කරන පින්වතුන් එක දෘෂ්ටියකට වැටිලි ඉන්න පුළුවන්. එහෙම නො කරන අය වෙනත් වෙනත් දෘෂ්ටි ජාලවල රැඳිලි ඉන්න පුළුවන්. අද බොහෝ දෙනෙක් මට ආත්මයක් තියෙනවා කියන අදහසේ ඉන්න අය. සමහර කෙනෙක් සත්ත්වයෙක් නෑ, පුද්ගලයෙක් නෑ, ආත්මයක් නෑ කියන මේ දෘෂ්ටි වාදවලත් ඉන්නවා. මතක තියා ගන්න ඕන මේවා නැත කියන විටත්, ඇත කියන විටත් අපි නො දැනුවත් ව හෝ අයෝනිසෝ මනසිකාරයේ ප්‍රතිඵලය හැටියට යම් දෘෂ්ටියකට වැටිලි.

ඊළඟට අත්තනාව අත්තානං සඤ්ඤා - “ආත්ම වූ මම ම ආත්මය හඳුනාමි” කියන මෙබඳු දෘෂ්ටියකට වැටෙනවා. කුමක් ද මෙයින් පැහැදිලි කෙරෙන්නේ? අපි සමහර වෙලාවට මම ආත්ම කොට ගෙන, මම ස්ථිර ව පවතිනවා, ඉන්නවා කියන මතයේ ඉඳි ගෙන, ලෝකය ම නිත්‍ය වූ, ශාශ්වත වූ, පවතින ධර්මතාවයක් හැටියට අර ගෙන පවතින අවස්ථා තියෙනවා. එබඳු අවස්ථාවක් පිළිබඳ ව සැලකුවොත් අපි සිහිනයක දී සජීවී ලෝකයක ජීවත් වෙනවා සැරිසරනවා වගේ ගත කරන අත්දැකීමක් අපට පෙනෙනවා. සිහිනයේ දී අපිත් සජීවී ව බාහිර

ලෝකයක් සජීවී ව දකිනවා. අපි මේ සැබෑ ය කියන ලෝකය තුළ සිටු කරන හැම දෙයක් ම හැම ක්‍රියාකාරකමක් ම සිහින ලෝකයේ දී ඒ ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක කරනවා. හැම දෙයක් ම, හැම තැනක් ම, හැම කෙනෙක් ම සජීවී වෙලා.

ඔය ආකාරයෙන් අපි මනෝමය දර්ශනයන් මවා ගන්න අවස්ථා තියෙනවා. අපි මොහොතකට කල්පනා කරල බැලුවොත් අපේ මතකයන් අවදි කරලා අපි හිතෙන් හිතෙන් කතා කරනවා. හිත ඇතුළත යම් ක්‍රියාකාරකම් කරන අවස්ථා තියෙනවා. රාගික වෙන්න පුළුවන්, ද්වේෂ සහගත වෙන්න පුළුවන්. අපි හිතෙන් ම හිතනවා, මම අද මෙහෙම ගිහිල්ල මෙහෙම කරනවා. අපි සම්පූර්ණයෙන්ම හිත ඇතුළතින් කරන හැටි කරන දෙයත් එක්කම සැලසුම් කරනවා. හිතෙන් ඒ ක්‍රියාවෙහි යෙදෙනවා. දැන් එතැන දී තමා ආත්මභාවයක ඉන්නවා වගේ ම අනිත් හැම දෙයක ම ආත්මීය බවක් තමන්ට හසු වෙලා තියෙනවා.

මෙන්න මේ සඳහා පුංචි නිදර්ශනයකුත් තියෙනවා ධම්මපදට්ඨකථාවේ භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත භාමුදුරුවෝ ගැන. සංඝරක්ඛිත භාමුදුරුවන්ගේ සහෝදරියගේ පුතා තමයි, භාගිනෙය්‍ය සංඝරක්ඛිත. මේ පොඩි භාමුදුරුවෝ මාමා ළඟ තමයි පැවිදි වෙලා හිටියේ. පොඩි භාමුදුරුවන්ට දවසක් රෙදි කඩක් ලැබුණා. උන්වහන්සේ හිතුව මේ රෙදි කඩ මාමා වෙත ගුරු භාමුදුරුවන්ට පූජා කරන්න. සංඝරක්ඛිත භාමුදුරුවෝ බොහොම අල්පේච්ඡ භාමුදුරු කෙනෙක්. තුන් සිවුර හැර වෙන සිවුරක් දරන්නෙ නෑ. පොඩි භාමුදුරුවෝ පූජා කළ මේ වස්ත්‍රය භාර ගත්තේ නෑ. ප්‍රතික්ෂේප කළා. පුංචි භාමුදුරුවන්ට ටිකක් අමනාපයක් ඇතිවුනා. මම පූජා කළ පිරිස මේ භාමුදුරුවෝ භාර ගත්තේ නෑ. මාත් එක්ක අමනාපයක් ඇති. මට අකැමැත්තක් ඇති. ඒ නිසා වෙන්න ඇති මේක භාර නො ගත්තේ. දෝමනස්ස සහගත හිතක් පොඩි භාමුදුරුවන් තුළ පහළ වුනා. මේ දෝමනස්ස සහගත හැඟීමත් එක්ක ම වටාපත අර ගෙන ගුරු භාමුදුරුවන්ට පවන් සලන්න ගත්තා. දැන් ගුරු භාමුදුරුවෝ ළඟින් ඉඳ ගෙන පොඩි භාමුදුරුවෝ ගුරු භාමුදුරුවන්ට පවන් සලනවා. පවන් සලන ගමන් ඔන්න පොඩි භාමුදුරුවෝ මනෝමය ලෝකයකට යනවා. පොඩි භාමුදුරුවෝ කල්පනා කරනවා, “මගේ පිරිස භාර ගන්න බැරි නම් මම මොකකට ද මෙතන ඉන්නෙ. මං යනවා යන්න ගෙදර. මේ රෙදි කැල්ල කාට හරි

විකුණලා මං එළිස්සියක්ව ගන්නවා”. දැන් ඔන්න හිතෙන් එළ දෙනක් ගන්නා. ටික කලක් යන විට එළ දෙන පැටව් ගහල දැන් එළවෝ ගොඩක් ඉන්නවා. දැන් එළවෝ රංචුවත් අර ගෙන තණකොළ පිට්ටනිවලට යනවා කන්න දෙනවා, බොන්න දෙනවා, හොඳට ම සලකනවා. දැන් එළ පට්ටිය බොහෝ ම ලොකු වෙලා. දැන් ලොකු ව්‍යාපාරිකයෙක්. දැන් ඉතින් ටික කලක් යන විට දැන් ඔන්න එයා - දැන් හිත ඇතුළෙන් මේ ඔක්කොම - විවාහයකුත් කර ගන්නවා. දැන් නෝනා කෙනෙකුත් ගෙනාවා. ටික කලක් යන විට බබෙකුත් හම්බ වෙනවා. දැන් තුන් දෙනාට ගමන් යන්න මොකක් හරි ඕන. කරත්තයකුත් ගන්නා. දැන් කරත්තෙන් යන හැටි එන හැටි හිතෙන් දකිනවා ඔක්කොම දැන්. මුලු ලෝකෙ ම දැන් සජීවී වෙලා. තමනුත් ආත්මයි, ලෝකයත් ආත්මයි. දැන් මෙහෙම කාලයක් යන විට කල්පනා වෙනවා දැන් කොහොම වුනත් කමක් නෑ මගේ ගුරු හාමුදුරුවෝ මාමා නේද. අපි යමු බලන්න මේ පුංචි පුතාත් අර ගෙන. දෙන්න එක්ක කතා කරල දැන් නෝනාවත් දරුවාවත් කරත්තේ නංවා ගෙන දැන් කරත්තෙ දක්ක ගෙන හාමුදුරුවෝ ඉන්න පන්සල පැත්තට එන්න එනවා. බිරිඳගේ පුංචි ප්‍රමාද දෝෂයකින් දරුවා බිමට වැටෙනවා. ඉතින් කරත්තෙ දක්ක දක්ක හිටියේ, තරහ ගියා. අනේ තිබුණේ කෙවිට. කෙවිටෙන් බිරිඳට ගැහුවා. හැබැයි පාර වැදුණේ හාමුදුරුවන්ටයි. ගුරු හාමුදුරුවන්ටයි වටාපතින් පාරක් වැදුණේ. ඉතින් ගුරු හාමුදුරුවෝ කියනවා, “ඇවැත්නි, බිරිඳට නොවෙයි ගැහැව්වෙ, මේ ගැහැව්වෙ මට නේ”. ඉතින් පුංචි හාමුදුරුවන්ට ලැජ්ජා හිතුණා. අනේ මම කොච්චර උතුම් හාමුදුරු කෙනෙක් ගැන ද මේ විදියට හිතුවේ. උන්වහන්සේ මගේ හිතත් දූකලා තියෙනවා නේද කියල ලැජ්ජා හිතුණා. කමා කරවා ගන්නා.

කොහොම හරි මෙන්න මේ පුංචි සිදුවීම තුළ අපට කියවෙනවා ලොකු කතන්දරයක්. උන්වහන්සේ මනෝමය ලෝකයක සම්පූර්ණයෙන්ම සැරිසැරුවා. සිවුරු ඇරල ගිහිල්ල එළවෙක් අර ගෙන බෝ කරල එළ පට්ටියක් හදල. ගෙවල් හදල, විවාහ වෙලා, දරුවන් හදල කරත්ත අර ගෙන, මේ බොහෝ වෙලාවක් සජීවී ලෝකයක මේ හාමුදුරුවෝ සැරිසැරුවා. ඉතින් අපිත් අපේ අතීතය කල්පනා කරල බැලුවොත් අපිත් දවසකට කී වතාවක් මෙබඳු දෘෂ්ටි වාදවල, දෘෂ්ටි ජාලවල, දෘෂ්ටි කාන්තාරවල මංමුළා වෙලා ඉන්නවා ද? කියල හිතන්න පුළුවන්. මෙන්න මෙබඳු තැන්වලට අපි වැටෙන්නෙ අයෝනියෝ

මනසිකාරය යෙදෙන නිසා. දර්ශනය, නුවණ, යොනිසෝ මනසිකාරය නො යෙදෙන නිසා.

ඊළඟට තවත් තැනක් තමයි “අත්තනාව අනත්තානං සඤ්ජානාමිති වාස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති” - හරිම පරෙස්සම් වෙන්න ඕන තැනක්. හුඟක් ගැඹුරට, බොහෝම සියුම් ව භාවනා කරන අය වැටී සිටින දෘෂ්ටියක්. හැම දෙයක් ම බොහෝ ම සියුම් ව අනිත්‍ය බවට වැටහෙනවා. අනාත්ම බවට බලනවා. එන එන අරමුණ අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන් බලනවා. හැබැයි බලන්නා ඉවර වෙන්නෙ නෑ. බලන්නත් ඉන්නවා, අනිත්‍ය වශයෙන් දුක් වශයෙන් බලන දෙයකුත් තියෙනවා.

දැන් ටිකක් අපි කල්පනා කරල බැලුවොත් අපි භාවනා කරන තැන්වල භාවනා කරන අවස්ථාවල මෙන්න මේ තැන තමයි අපි හුඟක් දෙනෙක් ඉන්නෙ. මේ දර්ශනයට එළඹෙන කම් මෙතන ඉන්නෙ. අපට අසුභ බව ජේතවා, අසුභ බව බලන මම ඉන්නවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ජේතවා, පෙනෙන මම ඉන්නවා. දෙතිස් කුණපයෝ දකිනවා, දකින මම ඉන්නවා. පුද්ගලයා ඉන්නවා. අත්තනාව අනත්තානං - මම ආත්මව ඉඳ ගෙන මෙබඳු අනාත්මයක් දකින එකේ. ඉතින් අපි සමහර වෙලාවට මේ අනිත්‍ය බව අනාත්ම බව හොඳට ම දැකල, ලෝකය ගැන කිසි ම ඇල්මක් නැති තැනකට ගියා වෙන්න පුළුවන්. මහා විරාගී තැනකට ආව වෙන්න පුළුවන්. නමුත්, අපි නො දැනුවත් ව හෝ දෘෂ්ටි ජාලයකයි ඉන්නේ. දෘෂ්ටියෙන් අපි මිදිල නෑ. ලෝභ දෝෂ සමහර වෙලාවට එහෙම බලල සම්පූර්ණයෙන්ම සංසිදිල වෙන්න පුළුවන්. ධ්‍යානවලට යන්න පුළුවන් වෙවි. හැබැයි පුද්ගල සංකල්පයෙන් මිදිල නෑ. ඉතිං අපි බොහොම පරිස්සමින් නිදහස් වෙන්න ඕන, හඳුනා ගන්න ඕන දෘෂ්ටියක් තමයි මේ අත්තනාව අනත්තානං කියන තැන.

සමහර තැන් තියෙනවා අපි වැඩිය විස්තර කරන්න උත්සාහවත් වෙන්නෙ නෑ, මොකද අපට හරි දේයි අවශ්‍ය කරන්නෙ. වරද කොහොමත් අපට සිද්ධ වෙන නිසා. “අත්තනාව අනත්තානං සඤ්ජානාමිති වාස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ජති” තමාව අනාත්ම කොට දකිනවා. දැන් අපි සමහර වෙලාවට මෙන්න මෙහෙම කරනවා. අපි වාඩි වෙලා ඉන්න ඉරියව්ව, භාවනා ඉරියව්ව, හිතට හසු වෙනවා. ඔන්න අපි මේක බෙදනවා “කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස, නහර” මේ ආදී වශයෙන් බෙදා ගෙන ගිහිල්ලා ඒව තුළත් තියෙන ඒ

එක එක කොටස් අර ගෙන අපි බලනවා එතන තියෙන්නෙ පය්ට්
 ධාතුව - තද ගතිය, ආපො ධාතුව - වැගිරෙන ගතිය, තේජො ධාතුව -
 උණුසුම් ගතිය, වායො ධාතුව - පිම්බෙන හැකිලෙන ගතිය. මෙතන
 ධාතුව ම තේද ඇත්තේ, ධාතුව පමණක් ම තේද ඇත්තේ. දෙනිස්
 කුණප පමණක් ම තේද ඇත්තේ කියල අනාත්ම බව දකිනවා. එහෙම
 අනාත්මය දකින ගමන්ම සමහර වේලාවට බාහිර වූ අරමුණු ආත්ම
 කොට හසු වෙන අවස්ථා ඔබ භාවනාවේ දී අත් දැකල ඇති ඔන තරම්.
 සමහර වෙලාවට අපි ආශ්වාස ප්‍රශ්වාස (ආනාපානසති) භාවනාව කර
 ගෙන යන විට, හොඳට ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසයට හිත යොමු වෙච්ච බවකුත්
 තියෙනවා, කය ගැන දැනුමක් ඇත්තෙන් නෑ, කය ගැන අවබෝධයක්
 ඇත්තේ ම නෑ, එය හිතින් අත හැරිලා, නමුත් බාහිර වූ විවිධ දේ පිළිබඳ
 ව දැනෙන බවක්, මෙහි අනාත්ම බව වැටහෙනවා. තවත් පැත්තකින්
 ආත්ම සංකල්පයට බැඳෙනවා. ඉතින් මෙන්න මෙබඳු දෘෂ්ටිවාද ද අපට
 මිඳෙන්න වෙනවා අයොනිසොමනසිකාරයේ ප්‍රතිඵල වෙනවා මෙන්න
 මේ තැනකට අපි පත් වෙන බව.

ඊළඟට තමයි මේ වධ වේදනා විඳින කතා බහ කරන පටි පින්
 විපාක විඳින යම් ආත්ම භාවයක් තියෙනවා, මෙන්න මේ ආත්ම භාවය
 නිත්‍යයි, ස්ථිරයි, ශාශ්වතයි කියන මේ අදහස. මේකට තමයි
 බුදුරජාණන් වහන්සේ දිට්ඨි සංයෝජන කියල කිව්වේ.

අපි හුඟක් දෙනෙක් ඉන්නෙ අපේ ගිහි - පැවිදි, උගත් - නුගත්
 අපේ යනිවරයන් වහන්සේලා පවා දැඩි ආත්ම වාදයක ඉන්නවා. මළ
 ගෙවල්වලට ගිය විට අපට ඇහෙනවා පරලොවට යන ප්‍රාණ කාරයෙක්
 ගැන කතා කරනවා. පරලොවට යන විඤ්ඤාණයක් ගැන කතා කරනවා.
 පරලොව යන ආත්මභාවයක් ගැන, ආත්ම කාරයෙක් ගැන කියනවා.
 ඉතින් මෙන්න මේ දෘෂ්ටියෙන් තමයි ඒ තැන්වල දී අපට අහන්න
 වෙන්නෙ.

මේ බුදු දහම නොවෙයි. බුදු දහම අපි හඳුන ගත් විට මෙන්න
 මේ කියන සියලු දෘෂ්ටි වාදවලින් දෘෂ්ටි ජාලවලින් මිඳෙන්න පුළුවන්.
 මේ සියලු දෘෂ්ටි වාදවලින්, දෘෂ්ටි ජාලවලින් මිඳෙන ක්‍රමය තමයි අපි
 දැන් භොයා ගන්න හඳුනා ගන්න යන්නෙ. අපි ඒ දර්ශනය පිළිබඳ ව
 කතා කරන ගමන් ඒ ඒ තැන්වල දී අවශ්‍යතාව අනුව නැවත වතාවක්
 මේ දෘෂ්ටි පිළිබඳ ව හඳුන්වා දීමක් කරන්න වෙනවා. විශේෂයෙන් ඒ
 දර්ශනය ඔස්සේ යෝගාවචරයා භාවනා කර ගෙන යන විට ඒ

තැන්වලට නො වැටී රැක ගන්න. ඒ තැන් විශේෂයෙන් හඳුන්වා දෙන්න ඒව පිළිබඳ ව නැවත කතා කරන්න වෙනවා. අපි ඒ නිසා දැන් මතක් කර ගන්න අතීතය පිළිබඳ ව අනාගතය පිළිබඳ ව වර්තමානය පිළිබඳ ව යම් සැක පහළ වෙනවා නම් එබඳු සැකයෙන් යුක්ත කෙනා ඒකාන්තයෙන් අනිවායථයෙන් ඔබ දැන සිටියත් නො දැන සිටියත් මේ දෘෂ්ටි හයෙන් එකකට වැටෙනවා. මෙතන සක්කාය දිට්ඨිය. මෙන්න මෙයින් යුක්ත කෙනා ජාති ජරා මරණයෙන්, සෝක පරිදේවයෙන්, දුක් දෝමනස්සයෙන් මිදෙන්නෙ නැහැ කියන අදහස බුදුරජාණන් වහන්සේ අවධාරණය කළා.

ඊළඟ පියවර වශයෙන් උන්වහන්සේ එකෙන් මිදෙන මග දේශනා කරනවා.

සුභවා ව බො භික්ඛවෙ අරියසාවකො අරියානං දස්සාවී අරියධම්මස්ස කොවිදෙ අරියධම්මෙ සුවිනිතො සප්පුරිසානං දස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස කොවිදෙ සප්පුරිසධම්මෙ සුවිනිතො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානාති. අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානාති. සො මනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානන්තො අමනසිකරණියෙ ධම්මෙ පජානන්තො යෙ ධම්මා න මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති, යෙ ධම්මා මනසිකරණියා තෙ ධම්මෙ මනසිකරොති.

ආයථීයන් වහන්සේලාගේ, සත්පුරුෂයන් වහන්සේලාගේ ඇසුරට ගිය දකින ලද, ඇසුරු කරන ලද, ධර්මයෙහි දක්ෂ, භික්ෂුණු කෙනා. අපි මීට ඉහත පැහැදිලි කළ පරිදි මෙතෙහි කළ යුතු දේ දන්නවා, මෙතෙහි නො කළ යුතු දේ දන්නවා. මෙතෙහි කළ යුතු දේ දන්න මෙතෙහි නො කළ යුතු දේ දන්න ඔහු යම් ධර්මයක් මෙතෙහි නො කළ යුතු නම් ඒ ධර්මයෝ මෙතෙහි කරන්නේ නෑ. යම් ධර්මයක් මෙතෙහි කළ යුතු නම් ඒ ධර්මයෝ මෙතෙහි කරනවා.

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ධම්මා න මනසිකරණියා, යෙ ධම්මෙ න මනසි කරොති? යස්ස භික්ඛවෙ ධම්මෙ මනසි කරොතො අනුප්පන්නො වා කාමාසවො උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා කාමාසවො පච්චිඤ්ඤි, අනුප්පන්නො වා භවාසවො උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා භවාසවො පච්චිඤ්ඤි, අනුප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො පච්චිඤ්ඤි, ඉමෙ ධම්මා න මනසිකරණියා යෙ ධම්මෙ න මනසිකරොති.

යම් ධර්මයක් මෙනෙහි නො කළ යුතු නම් ඒ ධර්මයෝ ඔහු මෙනෙහි කරන්නේ නෑ. මොනවා ද? යමක් මෙනෙහි කරන විට නූපන් කාමාශ්‍රව - භවාශ්‍රව - අවිද්‍යාශ්‍රව උපදී නම්, උපන්නා වූ කාමාශ්‍රව - භවාශ්‍රව - අවිද්‍යාශ්‍රව වැඩෙනවා නම්, අන්න එබඳු ධර්ම මෙනෙහි කරන්නේ නෑ. නතර කරල දනවා.

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ධම්මා මනසිකරණියා, යෙ ධම්මෙ මනසි කරොති? යස්ස භික්ඛවෙ ධම්මෙ මනසි කරොතො අනුප්පන්නො වා කාමාසවො න උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා කාමාසවො පහියති, අනුප්පන්නො වා භවාසවො න උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා භවාසවො පහියති, අනුප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො න උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො පහියති, ඉමෙ ධම්මා මනසිකරණියා යෙ ධම්මෙ මනසිකරොති.

යම් ධර්මයක් මෙනෙහි කරන විට නූපන්නා වූ කාමාශ්‍රව - භවාශ්‍රව - අවිද්‍යාශ්‍රව නූපදිනව නම්, උපන්නා වූ කාමාශ්‍රව - භවාශ්‍රව - අවිද්‍යාශ්‍රව ප්‍රතිණ වෙනවා නම්, අන්න එබඳු ධර්ම මෙනෙහි කරනවා. මේ තවත් ආයථී ප්‍රතිපදාවක්.

තස්ස අමනසිකරණියානං ධම්මානං අමනසිකාරා මනසිකරණියානං ධම්මානං මනසිකාරා අනුප්පන්නා වෙව ආසවා න උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ව ආසවා පහියන්ති. සො ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසොමනසිකරොති, අයං දුක්ඛසමුදයොති යොනිසොමනසිකරොති, අයං දුක්ඛනිරෝධොති යොනිසොමනසිකරොති, අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිණිපටිපදති යොනිසොමනසිකරොති, තස්ස එවං යොනිසොමනසිකරොතො තිණ්‍ය සංයොජනානි පහියන්ති: සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො. ඉමෙ වූච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බා.

ඔන්න උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා මෙසේ ශ්‍රැතවත් ආයථී ශ්‍රාවකයා මෙනෙහි නො කළ යුතු දේ මෙනෙහි නො කිරීමෙන් මෙනෙහි කළ යුතු දේ මෙනෙහි කිරීමෙන් නූපත් ආශ්‍රව නූපදිනවා, උපත් ආශ්‍රවයන් දුරු වෙලා යනවා. එවිට ඔහු ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසිකරොති මේ දුකයි කියල නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. අයං දුක්ඛසමුදයොති යොනිසොමනසිකරොති, මේ දුක්ඛ සමුදයයි කියල මෙනෙහි කරනවා. අයං දුක්ඛනිරෝධොති යොනිසොමනසිකරොති, මේ දුක නිරෝධයයි කියල නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. අයං

දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදති යොනිසොමනසිකරොති, මේ දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවයි කියල නුවණින් මෙනෙහි කරනවා. මෙසේ නුවණින් මෙනෙහි කරන ඔහුට තුන් සංයෝජනයන් ප්‍රභීණ වෙනවා. මොනවා ද? සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස. මේ තුන් සංයෝජනයන් දුරු වෙලා යනවා. මෙන්න මේ තුන් සංයෝජනයන් දුරු වී යන්නේ දුක්මකටයි, දර්ශනයකටයි. ඒ ආශ්‍රවයන් දුරු වෙලා යන්නේ දර්ශනයෙන්. ඉමෙ වුවුවන්ති භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහතබ්බා. දර්ශනයෙන් ප්‍රභාණය කළ යුතු ආශ්‍රව මෙන්න මේවායි කියල උන්වහන්සේ දේශනා කළා.

මේ සූත්‍රයේ එන අදහස අපි ටිකක් කෙටි කළා. මේකෙ අර්ථය පැහැදිලි කරල දෙන්න ඕන නිසා. මේ සූත්‍රය මේ දේශනා කිහිපය තුළ කෙසේ හෝ අවසන් කළ යුතුයි.

දැන් අපට විසඳ ගත යුතු කරුණු ෫සක් තියෙනවා.

- යොනිසොමනසිකාරය කියල කියන්නෙ කුමක් ද?
- අයොනිසොමනසිකාරය කියල කියන්නෙ කුමක් ද?

අයොනිසොමනසිකාරය භාවිත වෙන විට නූපන් ආශ්‍රව උපදිනවා, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙනවා. යොනිසොමනසිකාරය භාවිත වෙන විටයි නූපන් ආශ්‍රව නූපදින්නේ, උපන් ආශ්‍රව දුරු වෙලා යන්නේ.

දැන් අර විදියෙන් අයොනිසොමනසිකාරය භාවිත වෙන විට අතීතය, වර්තමානය, අනාගතය පිළිබඳ ව සැක ඇති වෙනවා. දෘෂ්ටිවලට පත්වෙනවා. දැන් ඒ දෘෂ්ටිවලින් මිදිල, සැක සංකා දුරු කරල, නුවණින් මෙනෙහි කරන තැනට අපි එන්න ඕන.

- නුවණින් මෙනෙහි කරන වැඩ පිළිවෙළ මොකක්ද?
- ඒ නුවණින් මෙනෙහි කළ යුතු ධර්මයෝ මොනවා ද?

දැන් අපි මේ සූත්‍රය කථා කළාට මේ අදහස් මේ දේශනා පාඨ ටික පැහැදිලි කළාට අපට මේ දහම අර්ථවත් වුනේ නෑ. දැන් අපි මේකෙ අදහස ප්‍රකට වෙන විදියෙන් මතු කර ගන්නට ඕන.

- දර්ශනය කියල කියන්නෙ මොකක්ද?

දැන් අපට පැහැදිලි වුනා මේ සූත්‍රයේ අවසානයේ දී “සො ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසිකරොති” - මේ දුකයි කියල මෙනෙහි කරන්න යමක් අපට ලැබෙන්නට ඕන. “අයං දුක්ඛසමුදයොති

යොනිසොමනසිකරොති” - මේ දුක්ඛ සමුදයයි කියල මෙනෙහි කරන්න යමක් දකින්න ඕන. “අයං දුක්ඛනිරොධොති යොනිසෝ මනසිකරොති” - මේ දුක්ඛ නිරෝධයයි කියල මෙනෙහි කරන්න යමක් හම්බ වෙන්න ඕන. “අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපට්ඨපදානි යොනිසෝ මනසිකරොති” - මේ දුක්ඛ නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවයි කියල මෙනෙහි කරන්න යමක් දකින්න ඕන. මේ දහම දකින තැන දක්වා ම මේ දෑක්ම, මේ නුවණ, අවබෝධය පිණිස අවශ්‍ය කරුණු හොඳින් අහගන්න ඕන, දැන ගන්නට ඕන, ඉගෙන ගන්නට ඕන. එහෙම නම් අපි මේක කෙබඳු තැනකින් පටන් ගන්නවා ද?

මේ පිරිස අතරෙ බොහෝ බණ භාවනාවලට නැඹුරු වූ පිරිසකුත් ඉන්නවා. ඒ සඳහා කොහොම වත් ම මෙතෙක් නො යෙදුණු පිරිසකුත් ඉන්නවා. ඒ නිසා අපි හැම කෙනෙකුට ම අවශ්‍ය විදියෙන් මේක ටිකක් ප්‍රාථමික මට්ටමේ ඉඳලා ම කතා කළොත් වඩාත් සුදුසුයි.

ඒ නිසා මේ “යොනිසොමනසිකාරය, අයොනිසොමනසිකාරය” කියන වචනවල කෙටි අදහස තමයි නුවණින් මෙනෙහි කිරීම හා නුනුවණින් මෙනෙහි කිරීම. නුවණින් මෙනෙහි කිරීමට කියනවා යොනිසොමනසිකාරය. නුනුවණින් මෙනෙහි කිරීම අයොනිසොමනසිකාරය.

- අපි මොනවා ද නුවණින් මෙනෙහි කරන්නේ?
- මොනවා ද නුනුවණින් මෙනෙහි කරන්නේ?

මෙතනත් හඳුන ගන්න ඕන තැනක්. ඒ සඳහා අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ යම් සද්ධර්මයක් මේ සඳහා එකතු කර ගන්න වෙනවා. මේ සූත්‍රයෙන් ම ඒ අදහස ගන්න බැහැ. තවත් සූත්‍ර කීපයක් ඒ සඳහා ඇඳ ගන්න එකතු කර ගන්න වෙනවා. ඒවායේ කරුණු සම්බන්ධ කර ගන්න වෙනවා.

පින්වතුනි, මුලු ලෝකය ම “මේ ලෝකය සැපයි, ශුභයි හොඳයි” කියන සංකල්පයෙයි තියෙන්නේ. හමු වෙන රූපය හොඳයි, සැපයි කියල තමයි මෙනෙහි වෙන්නේ. ශබ්දය, ගන්ධය, රසය, පහස හොඳයි සැපයි ශුභයි කියලයි මෙනෙහි වෙන්නේ. ලෝකයේ අපි හැමෝට ම එහෙමයි. “ඉටියා කන්නා මනාපා පියරූපා කාමුපසංහිතා රජනියා” - ඇසට පෙනෙන රූපය ඉෂ්ට වූ කාන්ත වූ මනාප වූ ප්‍රිය වූ දෙයක් හැටියට තමයි හමු වෙන්නේ. ශබ්දයත් එහෙමයි, ගන්ධයත් එහෙමයි, රසයත් එහෙමයි, පහසත් එහෙමයි. අපි ලෝකයේ හමු වෙන හැම

අරමුණක් ම ඒ ආදී වශයෙන් ප්‍රිය මධුර ස්වභාවයෙන් බලනවා. හැබැයි ඊට බාහිර දේත් නැතිව නොවෙයි. අනිත්‍ය වූ, අකාන්ත වූ, අමනාප වූ අරමුණුත් ලෝකෙ තියෙනවා. දැන් ඉෂ්ට වූ කාන්ත වූ අරමුණු ලැබෙන විට අපි සතුටු වෙනවා. අනිත්‍ය වූ, අකාන්ත වූ, අමනාප වූ අරමුණු ලැබෙන විට අපි දුක් වෙනවා. හොඳ අරමුණු ලැබෙන විට ලෝභ සහගත වෙනවා. නරක අරමුණු ලැබෙන විට ද්වේශ සහගත වෙනවා. අපි හැම තිස්සේ ම ලෝභ, දෝෂ දෙකට වැටෙනවා. එතකොට ඇසට රූප ගැටෙන විට සමහර විටක හොඳයි කියලා භාර ගන්නවා. නැතිනම් නරකයි අප්‍රියයි අමනාපයි කියලා පැත්තකට දනවා. දැන් ඒ දෙක තුළ මොකක්ද අපි රැස් කරලා තියෙන්නේ? ලෝභය හා ද්වේශය. කනට ශබ්දයක් ඇහෙන විට, හොඳයි මිහිරියි කියලා භාර ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් අමිහිරියි කියන අකැමැත්ත උපදවා ගන්නවා. කන නිසා නිතර උපදින්නේ මොනවා ද? ලෝභ ද්වේශ. මේ විදියෙන් ආයතන හයට ම ගැටෙන හමු වෙන අරමුණු ඉදිරියේ දී අපට හැම තිස්සේ ම උපදින්නේ ලෝභය හා ද්වේශය.

ලෝභ, ද්වේෂ උපදින්නේ මෝහය ඇති නිසායි. එතකොට හැම තිස්සේ ම හැම අරමුණක ම ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ සහිතයි. මේ ලෝකෙ යම් තාක් ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ සහිත ව අරමුණු ඇසුරු කරයි නම් ඒතාක් අපි දුකෙන් මිදෙන්නේ නෑ. දුකෙන් මිදෙන වැඩ පිළිවෙළක් නෑ.

ඒ නිසා දැන් මෙබඳු ලෝකයක ජීවත් වන අපට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, මහණෙනි, ලෝකයේ ඇත්ත යථාර්ථය මෙන්න මෙබඳුයි. මෙය සිහි කරලා බලන්න විමසලා බලන්න කියලා උන්වහන්සේ අර්ථයක් ධර්මයක් ලෝකයට දේශනා කරනවා. උන්වහන්සේ කරන ඔය දේශනාව අපි යම් සැසඳීමකට, විමසා බැලීමකට ලක් කරන්න ආරම්භ කරනවා. ඒ සඳහා අප ලෝභ ද්වේශ බොහෝම භයානක නපුරු දේ හැටියට හඳුනා ගෙන ඒවා යටපත් කිරීම සඳහා යොනිසොමනසිකාරය භාවිතයට ගන්නවා. ඒ සඳහා අපි යොදා ගන්න උපක්‍රමයක් හැටියට අපි “බුදුගුණ අනන්තයි, බුදුගුණ අනන්තයි, බුදුගුණ අනන්තයි” වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා. “අරහං සම්මා සම්බුද්ධො විජ්ජාවරණසම්පන්නො...” මේ ගුණ ටික මුල සිට අගටත් අග සිට මුලටත් කියවනවා. “ඒ මාගේ භාග්‍යවත් වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ අරහත් නම් වන සේක.” ආදී වශයෙන් මෙනෙහි කරනවා. එහෙම නැත්නම් “මාගේ ස්වාමී වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ රහසින්වත්

පව් නො කළ හෙයින් ද, සියලු කෙලෙසුන් කෙරෙන් දුරු වූ හෙයින් ද, සංසාර චක්‍රයේ අර සිඳි ලූ හෙයින් ද, සියලු ලෝ වැසියන්ගේ ආමිස ප්‍රතිපත්ති පූජා සියල්ලට ම සුදුසු වන හෙයින් ද, අරහං නම් වන සේක. අරහං නම් වන සේක....” මේ ආදී වශයෙන් බුදු ගුණ හිතන්න පටන් ගන්නවා. මෙන්න මේකත් යොනිසෝ මනසිකාරයක් තමයි. දැන් කාමාදී වශයෙන් ලෝභ, දෝෂ ඇති කරන අරමුණු හිතට එන්නෙ නෑ. ඒ බුදු ගුණ හිත හිතා ඉන්න විට රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස විෂයයෙහි හිත දුවන්නෙ නෑ. ඒ නිසා ලෝභ හෝ දෝෂ හෝ හිතට එන්න ඉඩක් නෑ. හිත ආරක්‍ෂා කරල තියෙනවා. ඒකත් හොඳ යොනිසොමනසිකාරයක්.

ඊළඟට අපි පුරුදු වෙනවා “සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා, සියලු සත්ත්වයෝ සුවපත් වෙත්වා....” මෙත් වඩන්න පටන් ගන්නවා. මෙත්‍රී සිත් පහළ කර කර එබඳු සිත් පහළ කරන එකත් යොනිසෝ මනසිකාරයක්.

තව දුරටත් එහාට ගිහිල්ල අපි මේ අරමුණු ශුභ වශයෙන් බලන එකෙන් තමයි කෙලෙස් සහිත වෙන්නෙ, ලෝභ සිත් උපදින්නෙ, ද්වේශ සිත් උපදින්නෙ. ඒ නිසා අපි පුරුදු වෙනවා “කෙසා ලොමා නබා දන්නා තවො” මේ විදියෙන් “කෙසා ලොමා නබා දන්නා තවො, තවො දන්නා නබා ලොමා කෙසා, කෙසා ලොමා නබා දන්නා තවො, මංසං නභාරු අට්ඨි අට්ඨිමිඤ්ජා වක්කං, වක්කං අට්ඨිමිඤ්ජා අට්ඨි නභාරු මංසං, කෙසා ලොමා නබා දන්නා තවො, තවො දන්නා නබා ලොමා කෙසා” මේ විදියට කියන්න පුරුදු වෙනවා වචසා - වචනයෙන් කියනවා. මනසා - හිතෙන් කියනවා. මේ තුළ යොනිසොමනසිකාරයයි. මේ කියන වෙලාවෙ දී අකුසල සිත් එන්නෙ නෑ. හිතට රැකවරණයක් තියෙනවා. ඒ නිසා මේකත් යොනිසොමනසිකාරයක්. හැබැයි මේක අතහැරිය ගමන් ම ආපසු අර අපි ලිඳක බාල්දියකින් වතුර අස්කරන තෙක් ඒක හිඳිල තිබිල නවත්තපු ගමන් ආපහු උල්පත්වලින් වතුර පිරෙනවා වගේ මේක කරන තෙක් හොඳයි, නතර කළ විට ආපහු මතු වෙනවා.

මරණ සතිය ගැන සිහි කරනවා. මම මැරෙන කෙනෙක්. මේ ලෝකෙ හට ගත්ත හැම කෙනෙක් ම මැරුණා. ලොවුතුරා බුදුවරු මරණය ඉදිරියේ දී පරාජ වුනා. මහා ප්‍රඥවෙන් යුක්ත සැරියුත් භාමුදුරුවෝත් මරණය දිනන්න බැරි වුනා. මහා සෘද්ධිබලලාභී මුගලන්

භාමුදුරුවන්ට සෘද්ධි බලයෙන් මරණෙන් දිනන්න බැරි වුනා. ධුතාංගධාරී මහාකාශ්‍යප භාමුදුරුවන්ට ධුතාංග බලයෙන් මරණය දිනන්න බැරි වුනා. බලදේව වැනි අයට බලයෙන් ශක්තියෙන් මරු පරාජ කරන්න බැරි වුනා. ධනමෙණ්ඩික ආදී මහා ධනවත්තයන්ට ධනය නිසා මරණය දිනන්න බැරි වුනා. මරු පරද වන්න බැරි වුනා.

මේ වගේ නොයෙක් නොයෙක් තරාතිරමෙ අය ලෝකෙ පහළ වුනා. ඒ කිසිවකුටත් මරණය පරාජය කරන්න බැරි වුනා. මරුට පැරදුණා. ඉතින් ඔවුන්ටත් බැරි වූ දේ මම කොහොමද කරන්නෙ? මට ද මරණය උරුමයි. මගේ මව් දෙමව්පියන්ට, දුවා දරුවන්ට, ස්වාමියාට, බිරිඳට මරණය උරුම බව මෙනෙහි කරනවා. මෙයද හොඳ මනසිකාරයක්. මේකත් යොනිසොමනසිකාරයක්. අයොනිසොමනසිකාරයෙන් වෙන් වෙලා කෙලෙස් ආශ්‍රව උපදින්න තියෙන ඉඩ ආවරණය කිරීමක්. මෙහෙම හරි හිතනවා නම් ඒකෙ වටිනාකමක් තියෙනවා. ඒ යොනිසොමනසිකාරය පවත්වන්න.

දැන් අපි ආශ්වාසය ප්‍රශ්වාසය පිළිබඳ වූ ආනාපාන සතිය වඩනවා. මේ ආනාපාන සතිය වඩන එකෙත් රහස මෙතනයි තියෙන්නෙ. රූප, ඉබ්ද, ගැඬ, රස, පහස යන පංච කාම අරමුණුවලට හිත ගියොත් ලෝභ, ද්වේශ එනවා. ලෝභ, ද්වේශ නූපදින අරමුණක් අපි තියාගත්තා සිත පිහිටුවා ගන්න. හිත කෙලෙසෙන බව, කිළිටි වන බව දන්න නිසා. හිත අතහැරියොත් හිත කෙලෙසෙනවා. ආශ්‍රව උපදිනවා. කෙලෙස් උපදිනවා. අකුසල් උපදිනවා. ලෝභය හටගන්නවා. ද්වේශය හටගන්නවා. ඒ නිසා අපි ලෝභ ද්වේශ හට නොගන්න අරමුණක හිත තියනවා. ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය ලෝභ ද්වේශයට වැටෙන අරමුණක් නොවෙයි. ඒ අරමුණේ හිත පිහිටුවනවා. හිත කෙලෙස්වලින් පවිත්‍ර කරනවා, ශුද්ධ කරනවා. මේකත් යොනිසෝ මනසිකාරයක්.

ඉතින් මේ වගේ හතලිස් කමටහනක් දේශනාවෙ තියෙනවා.

දස අනුස්සති - බුද්ධානුස්සති, මත්තානුස්සති, සංඝානුස්සති, වාගානුස්සති, දෙවතානුස්සති, මරණානුස්සති ආදී අනුස්සති. ඊළඟට දස කසිණ - පඨවි කසිණ, ආපො කසිණ, තෙජො කසිණ, වායො කසිණ, නිල කසිණ ආදී දස කසිණ. ඊළඟට තියෙනවා නව සිව්වික -

උද්ධූමාතක, විනිලක ආදී වශයෙන් මැරිවිච වෙලාවෙ ඉඳල කුණුවෙලා ඇටකටු ටික මහ ලොවට පස්වෙලා යනකම් සිදුවෙන සිදුවීම් ක්‍රියා වැලක් දිහා බලන්න. සිව්වික, දස අශූභ කමටහන්. මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපෙක්ඛා, ආභාෂෙර පටික්කුලසඤ්ඤ ආදී මෙන්න මේවත් හොඳ මනසිකාරයන්. කෙලෙස් ආශ්‍රව නූපදින්න හිත පිහිටුවන්න පුළුවන් තැන්.

මේ හැම කමටහනකින් ම තාවකාලික වශයෙන් හිත කෙලෙස්වලින් යටපත් කිරීමක් කරගන්න පුළුවන්. ඒත් සමහර වේලාවට සියලු ආශ්‍රව දුරුකරන්න බෑ. දැන් ඒ නව සිව්වික ආදී වශයෙන් බැලුවහම කාමාශ්‍රවය දුරුකරගන්න පුළුවන්, යටපත් කරගන්න පුළුවන්. නමුත් භවාශ්‍රවය දුරුවෙන්නෙ නෑ. අවිද්‍යාශ්‍රවය දුරුවෙන්නෙත් නෑ. කාමාශ්‍රවයෙන් මිදිලා, රූපී අරූපී බ්‍රහ්මලෝක මට්ටමට හිත වඩන විට යෝනිසොමනසිකාරය නිසා කාමාශ්‍රවය නෑ. නමුත් රූපී බ්‍රහ්මලෝකයට එන විට භවාශ්‍රවය තියෙනවා. භවය පිළිබඳ ව ප්‍රාර්ථනාව තියෙනවා. එය අත්හැරිල නෑ. අවිද්‍යාව අත්හැරිල නෑ. දැන් අපට ඕන කාමාශ්‍රවය විතරක් නැතිකරන කමටහනක් නොවෙයි. මේ කාමාශ්‍රවය විතරක් නැතිකරන කමටහන් බුදුදහමේ විතරක් නොවෙයි අන්‍ය සාසනවලත් තියෙනවා. විශේෂයෙන් හින්දු දහමේ යෝගාවචරයන් - යෝගීවරුන්, ඒ ධ්‍යාන සමාපත්ති වඩන අය අදත් ලෝකයේ ඉන්නවා. ඉන්දියාවේ හිමාලය ප්‍රදේශයට ගියොත් ඒ ඇත්තෝ අදත් දකින්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ කාමාශ්‍රවය විතරක් යටකළාට වැඩක් නැහැ. අපි දන්නවා කාම ලෝකෙන් මිදුණත් රූප, අරූප කියලා කියන්නෙ මේ භවත්‍රයට අයිති වූවක්. ජාති ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් ඇති තැන්. ඉතින් දැන් අපි මේ හැම දෙයක් අතරම මේ මනසිකාරය ඇතුළුව හැම තැනකම මේ දහම හොයන්නෙ මොකටද? අපි අන්න එතන මතක තියා ගන්න ඕන අපි හොයන්නෙ ජාති ජරා මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස්වලින් මිදෙන්න තැනක්. ඒව නැති තැනක්. දැන් මෙබඳු සාමාන්‍ය මනසිකාරයක් තුළ ඒ සියල්ල නැතිවෙන්නෙ නෑ. මේ ඉන්න තැනින් මිදිල ඉහළට යන්න පුළුවන් වේවි. දෙවිලෝ තලවලට, බ්‍රහ්ම ලෝතලවලට. එතනට ගියත් ජාති ජරා මරණයෙන් මිදුණේ නෑ. ඇයි? එතැනත් භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව තියෙන නිසා.

අපට අවශ්‍ය වෙනවා කාමාශ්‍රව හවාශ්‍රව අවිද්‍යාශ්‍රව කියන මේ තුන් ආශ්‍රවයන් ම දුරු වෙන්න. එහෙම දුරුවෙන ප්‍රතිපදාවකුයි අපි දැන් හොයන්නෙ. අන්න ඒ ආශ්‍රව දුරුවෙන ප්‍රතිපදාව හමුවෙන විට ම, ඒ හමුවෙන දහමත් එක්කම තවත් ආශ්‍රවයක් ඉතුරුවක් නැතුවම දුරුවෙලා යනවා. අන්න ඒ දිට්ඨිශ්‍රවය යි. ඒ දිට්ඨිශ්‍රවය දුරුවෙන විදියේ දැක්මක්, යෝනිසෝමනසිකාරයක් තමයි අපි සොයාගෙන යන්නෙ.

අන්න ඒ සොයාගෙන යන ගමනෙදී අපට හම්බවෙනවා අවස්ථා දෙකක්. මේ වැඩ පිළිවෙළේ අවස්ථා දෙකක් තියෙනවා.

1. නූපන් මාර්ගය, නූපන් දර්ශනය උපදවා ගැනීම
2. උපදවාගත් දර්ශනය භාවිතයට ගැනීම

යනුවෙන් අවස්ථා දෙකක් තියෙනවා.

නූපන් දර්ශනය හෙවත් නූපන් මග උපදවා ගැනීම කියන කාරණාව එක කොටසක්. ඒකට කියනවා පූර්ව ප්‍රතිපදාව කියල. ඒ අවස්ථාවට ආදි බ්‍රහ්මචරියාව කියලත් කියනවා. ඒ සඳහා යෙදෙන්න ඕන මනසිකාරයක් තියෙනවා.

ඊළඟට උපන් මාර්ගය උපදවාගෙන, දර්ශනය පහළකරගෙන ඒ අනුව සෙසු ආශ්‍රව ඤය කිරීම සඳහා යායුතු ගමන් මගක් තියෙනවා. එතනට කියනවා බ්‍රහ්මචරියාව හෙවත් ප්‍රතිපදාව කියල.

අපි මෙතන දෙකකට බෙදගන්න ඕන.

1. ආදි බ්‍රහ්මචරියාව හෙවත් පූර්ව ප්‍රතිපදාව කියන්නෙ එක පැත්තක්.

2. ප්‍රතිපදාව හා බ්‍රහ්මචරියාව කියන්නෙ තව පැත්තක්.

දැනට අපි ඉන්න තැන ඉඳලා ඒ ප්‍රතිපදාවට යන්න, බ්‍රහ්මචරියාවට යන්න පාරක් ඕන.

අපි උදහරණයක්, නිදර්ශනයක් හැටියට ගනිමු, මේ වත්ත කෙළවරෙන් තියෙනවා අලුතෙන් හදපු අධිවේගී මාර්ගයක්. හිතන්න ඔය අධිවේගී මාර්ගය තමයි නිවන්පුරට යන පාර කියල. නිවන්පුරයට යන්න තියෙන අලුත් ම පාර තමයි ඔය අලුතෙන් විවෘත කරපු පාර. දැන් අපි ඉන්නෙ මෙතන. ඒ අධිවේගී මාර්ගය තියෙන්නෙ එතන. දැන් ඉන්න තැන ඉඳල එතෙන්නට යන්න අපට පාරක් ඕන නේද. මෙතනින් ගිහිල්ල අහසෙන් පාව්වෙන්න බෑ නේ එතෙන්නට. ඒ නිසා මෙතන ඉඳල එතැනට යන්න පාරක් තියෙන්න ඕන. අන්න අපි මෙතන ඉඳල එතනට යන්න හදන පාර තමයි ආදි බ්‍රහ්මචරියාව නැත්නම් පූව් ප්‍රතිපදාව කියල කියන්නෙ. ඒ ප්‍රධාන මාවතට යන්න අපට පුංචි පාරක් ඕන. ඒකෙ ගිහිල්ලයි ඒ ප්‍රධාන මාවතට, ඒ අධිවේගී මාර්ගයට නිවන් පුරට යන පාරට වැටෙන්න පුළුවන් වෙන්නෙ.

දැන් ඕන්න එතකොට පාරවල් දෙකක් තියෙනවා. මෙතන ඉඳල එතෙන්නට යන පාරක් තියෙනවා, එතන ඉඳල නිවන් පුරට යන පාරක් තියෙනවා. මාර්ගය කියල කියන්නෙ ඕන, ඔය පාරවල් දෙකෙන් කොයි එකටද? මාර්ගය කියල කියන්නේ ප්‍රධාන මාර්ගයේ යනවා නම් විතරයි. “අපි මග වඩනවා, අපි මාර්ගයේ ඉන්නවා” කියල කියන්න පුළුවන් වෙන්නෙ අර ප්‍රධාන මාවතට ගියාට පස්සෙ. එතනට යනකම් “අපි මාර්ගස්ථයි. අපි මාර්ගයේ ඉන්නවා” කියල කියන්න කාටවත් අයිතියක් නෑ. ඒ පාරට වැටුනට පස්සෙ අපි මාර්ගස්ථයි, අපි මාර්ගයේ ඉන්නෙ, ඒකායන මගේ ඉන්නවා. ඒකාන්තයෙන් නිවන්පුරට යන පාරෙ ඉන්නවා.

ඉස්සෙල්ල අපි මෙතන ඉඳල එතනට යන පාර හදගන්න ඕන. ඒකත් නිකං බෑ. දැන් අපි මේ ඉන්න තැන වනාන්තරේ, කැලේ. මංමුලාවෙලා ඉන්නවා. පඹගාලක පැටලිලා ඉන්නවා වෙන්න පුළුවන්. දැන් අපට අන්න ඒ මාවත ගැන අහන්න ලැබෙනවා, අන්න මේ ආසන්නයේ මෙහෙම තියෙනවා නිවන්පුරට යන ප්‍රධාන පාරක්,

මාවතක් ඉදිවෙලා තියෙනවා. දැන් ඔබත් යන්න ඒ මාවතට වැටෙන්න ගිහිල්ලා. වැටුණොත් ඔබටත් ඒකාන්තයෙන් ම පුළුවන් මේ ජීවිතයේ ම නිවන්පුරට යන්න කියන ඉගැන්වීම කවුරුහරි කරනවා. එවිට ඔබටත් අවශ්‍යතාව හැඟෙනව. එහෙනම් මමත් යන්න ඕන අන්න ඒ මාවතට. ඒ පාර හොයාගෙන යන්න ඕන.

කැලයක අතරමං වෙලා කැලෑ පඳුරක පඬු ගාලක පැටලිලා ඉන්න ඔබ පාර හොයාගෙන යන්න නම් ඒ සඳහා ඔබට පාරක් හොයන්න වෙනවා. දැන් ඔබට යන්න දස දිසාවක් තියෙනවා. මෙහි දී ඔබ පාර තියෙන්නෙ දකුණෙ ද, උතුරෙ ද, නැගෙනහිර ද, බස්නාහිර ද, ඊසාන ද, වයඹ ද ආදී වශයෙන් කොයි පැත්තෙ ද කියල දන්නෙ නැත්නම්, යන්න කියල හිතාගෙන ඔබ පාර තියෙන පැත්තට නොවෙයි වෙනත් පැත්තකට හැරෙන්න පුළුවන්. එහෙම හැරුණු ඔබ පාරක් හඳුම් යනවා. හැබැයි ඔබ යන්නෙ ඒ අධිවේගී මාවත පැත්තට නොවෙයි නම් ඔබ පියවරක් පාසා යන්නෙ ඒ ප්‍රධාන මාර්ගයෙන් ඉවතටයි. ඇතටයි යන්නෙ.

මේ නිසා අපට එතන දැක්මක් වගේ ම මෙනතත් දැක්මක් ඕන. ඒ අධිවේගී මාවතට යන්න දැක්මක් ඕන. මෙන්න මේ පැත්තෙයි තියෙන්නෙ, මෙන්න මෙහෙමයි යන්න ඕන කියන ක්‍රමයක් - සැලැස්මක් ඕන. ඒකට යන පාර තොට පිළිබඳ ව යම් කාගෙන් හරි කල්‍යාණ මිත්‍රයෙකුගෙන්, දන්න කෙනෙකුගෙන් අහගන්න ම වෙනවා. අහගන්නෙ නැතිව ගියොත් අපිත් දන්නව, අපිත් යනවා ඒ පාරට යන්න කියල පාරට බැස්සොත් යන තැන දන්නෙ නෑ. ඒ මාවත මොකක්ද කියල දන්නෙ නෑ. තවත් මොකක් හරි අධිවේගී මාර්ගයක් අහුවෙයි, ඕක දිගේ යනවා.

ඒ නිසා අපි හරිම පාර අහගන්න ඕන. දූන ගන්න ඕන. අපට යම් තැනකට යන්න අවශ්‍ය නම් ඒ අවශ්‍ය තැනට යන්න ලිපිනය ඕන. ලිපිනය හම්බ වුනොත් අපට පුළුවන්කම තියෙනවා හරි තැනට නොවැරදීම යන්න. ලිපිනය නැත්නම් යනවා කියන කාරණාව කවදාවත් වෙන්න විදියක් නෑ.

දැන් අප අර මාර්ගයට පිළිපන්නාට පස්සෙ භාවිත වන යෝනිසොමනසිකාරයක් තියෙනවා, ඒක තමයි අපි අර අවසානෙදි කිව්වෙ

“ඉදං දුක්ඛන්ති යෝනිසොමනසිකාරොති, අයං දුක්ඛසමුදයොති යෝනිසෝ මනසිකාරොති, අයං දුක්ඛනිරෝධොති යෝනිසොමනසිකාරොති, අයං දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදති යෝනිසොමනසිකාරොති” - වතුරායඪී සත්‍යය පිළිබඳ ව දැක්ම හෙවත් සම්මා දිට්ඨිය ලෝකෝත්තර මග හම්බවෙන්නෙ එතකොටයි. දැන් අප එතනට යන්න ඕන. ඒ දක්වා යන්න පාරක් මාවතක් අපට ඕනෑ කරනවා.

අන්න ඒ මාවත පිළිබඳ වයි අපි ඉස්සෙල්ලා ම කතා කරන්නෙ. ඒ මාවතට තමයි අපි අර ඉස්සෙල්ලා කතා කරපු ටිකත් අයිති කර ගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. හැබැයි නිකම්ම නොවෙයි. ඒ පිළිබඳ ව ඇති පූර්ව දැනුම අනුවයි තීරණය කරන්න වෙන්නේ ඒවා ඒ සඳහා යොමු වෙලා ඇතද කියල.

එහෙනම් දැන් අපි ඉන්න තැන ඉඳල එතනට යන්න මොකක්ද කරන්නෙ? යා යුතු ගමන් පිළිවෙත කුමක් විය යුතු ද? මොන වගේ ක්‍රමයක් ද අපි අනුගමනය කරන්නෙ? දැන් අපි හුගක් දෙනෙක් නිවන් දැකීමේ අපේක්ෂාව ඇතිව ලෝකෝත්තර මාර්ගය වඩන්න, ආශ්‍රව ඤාය කරන්න, සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස ආදී සංයෝජන ධර්ම දුරු කරන්නට කියල අපි යම් යම් වැඩ පිළිවෙළවල් ජීවිතයේ මෙතෙක් අනුගමනය කරල තියෙනවා. දැන් බලන්න ඕන ඒ අනුගමනය කරපු වැඩ පිළිවෙළවල් ඒ මාර්ගය අරමුණු කරගෙන ඒ දිසාව අරමුණු කරගෙන ද අප භාවිත කරල තියෙන්නෙ කියල. එහෙම භාවිත වෙලා තියෙනවා නම් ආයෙ ප්‍රශ්නයක් නෑ, කරුණු විමසන්න දෙයක් නෑ. එහෙම ම ඒ පැත්තට ම තව ටිකක් ඉක්මනින් යන එකයි තියෙන්නෙ. ඒකෙ අඩුවක් වැරද්දක් තියෙනවා නම් විතරයි ඒ ගැන ටිකක් වැඩියෙන් කතා කරන්න වෙන්නෙ.

මෙහි දී මුලින් ම කතා කළා ලෝකය පිළිබඳ ව තියෙන ආකල්පය හා සංකල්පය සම්බන්ධ ව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ ධර්මය පිළිබඳ ව. අපි මුලු ලෝකය ම දකිනවා කාම වශයෙන්, ප්‍රිය - මධුර ස්වභාවයෙන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ඊට හාත්පසින් ම ප්‍රතිවිරුද්ධ ධර්මතාවයක්. සමස්ත ලෝකය ම නිත්‍ය වූ ආත්ම වූ ශුභ වූ සුඛ වූ ආකාරයෙන් දකින ලෝකයාට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ලොව ඇත්තේ අනිත්‍යවූ දුක්වූ අනාත්ම වූ අශුභ වූවක් ය කියල. බුද්ධ දේශනාවයි ලෝකයේ අපේ පිළිගැනීමයි අතරෙ වෙනසක් තියෙනවා. අපි පළමු කොට ම කරන්නට ඕන මේ වෙනස හඳුනාගන්න එක.

මේ වෙනස ඒ ආකාරයෙන් ම හඳුනාගන්න තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සතර සතිපට්ඨානයක් පනවලා තියෙන්නෙ. සතර සතිපට්ඨානයෙන් සිද්ධවෙන්නෙ ලෝකයේ තියෙන පිළිගැනීමත්, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවත් සසඳු බැලීමක්. අපි මේ ලෝකයෙහි මේ රූපය ප්‍රිය වූ ස්වභාවයෙන් මධුර ස්වභාවයෙන් දකිනවා. ලස්සනයි හොඳයි සැපයි කියල නිමිති ගන්නවා - නිමිත්තං වා. එහෙම නැත්නම් අනුනිමිති වශයෙන් ගන්නවා - අනු ව්‍යංජනං. නිමිත්තග්ගාහි අනුව්‍යංජනං - එක්කො මුලු රූපය ම ලස්සනයි කියල ගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ඒ කොන්ඩෙ හරි ලස්සනයි. මුණ හරි ලස්සනයි. ඇස් දෙක හරි ලස්සනයි. ඒ ඇඟ හරි ලස්සනයි. ඒ අත් ලස්සනයි. ඒ දෙපා ලස්සනයි. නියපොතු ලස්සනයි. මොනවා හරි ලස්සනයි කියල අරගන්න බවක්. ශුභ වශයෙන් ලස්සනයි, සුඛයි කියලයි මේ දකින්නෙ.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දහම සුඛ නෑ අශුභයි. දැන් අපි පරීක්ෂා කරල බලනවා ඇත්තට සුභ ද - අශුභ ද? නිත්‍ය ද - අනිත්‍ය ද? ආත්ම ද - අනාත්ම ද? දුක ද - සැප ද? අපට මෙන්න මෙබඳු පරීක්ෂණයකට යන්න වෙනවා. ඇයි මෙහෙම යන්න වෙන්නෙ කියන කාරණාව ඉස්සෙල්ල හිතල බලන්න. බොහෝ දෙනා සතර සතිපට්ඨානය වඩනවා. ඇයි මෙහෙම මේ සතර සතිපට්ඨානය වඩන්නෙ? අපි ඒ පාර දිහාවට හැරිලද කියල තීරණය වෙන්නෙ අන්න ඒ දැක්ම මතයි. ඇයි මේක බලන්නෙ? ඇයි ඔබ ආශ්වාස ප්‍රශ්වාසය දිහා

බලන්නේ? ඇයි මේ කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ආදී වශයෙන් මේ දෙතිස් කුණප වශයෙන් බලන්නේ? ඇයි නව සිව්වික වශයෙන් ධාතු වශයෙන් මේ කය බලන්නේ? වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර අනිත්‍ය වශයෙන් බලන්නේ ඇයි? එහෙනම් අපි තේරුම් අරගෙන තියෙන්න ඕන. මෙන්න මේවා අනිත්‍ය වශයෙන් බලපුවහම තමයි අපි නිවන් දකින්නේ කියලා අපි අහගත්ත තරමින් මෙය භාවිත කළොත් ඒක අසම්පූර්ණයි. අපි දැන ගෙන මයි මේ කටයුත්ත කරන්න ඕන. ඇයි එහෙම බලන්නේ? හේතුව විසඳගන්න ඕන.

කලාශාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය, සද්ධර්මශ්‍රවණය කියල අර අවිජ්ජා සූත්‍රයේදී කතා කළ ටික මෙන්න මෙතනට අවශ්‍ය වෙනවා. මේ කලාශාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය තුළ අපි අනුමාන දහමක් හඳුනාගන්නවා. මේ ලෝකය, මේ සසර දුකයි. මේ දුකට හේතුව තණ්හාවයි. තණ්හාව නැති කළොත් එතැන නිවනයි. මේ ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවන් ලබන මගයි කියල අපි අහගත්ත, ඉගෙනගත්තා. අපි දුකයි කියල කියනවා. මොනවාද දුකයි කියල කියන්නේ? රූපය දුකයි. වේදනාව දුකයි. සඤ්ඤාව දුකයි. සංඛාරය දුකයි. විඤ්ඤාණය දුකයි. ඇහැ දුකයි. කණ - නාසය - දිව - ශරීරය - මනස දුකයි. ඒවට හේතුව තණ්හාවයි කියල අපි කොටින් අහල ඉගෙනගෙන කියවල තියෙනවා.

එහෙත් අපි ඒ අවබෝධය තුළ ද ඉන්නේ? ඇහැ අපට දුකක් ද? ඇහැ තිබුණත් දුකක්, ඇහැ නැතිවුනත් දුකක්. ඇහැ දිරනව. දිරන එක නොපෙනී යන එක සැපක් නොවෙයි. ඇහැ ලෙඩවෙනවා. ලෙඩවෙන ඇහැ සැපක් නොවෙයි. ඇහැ නොපෙනී යනවා. අඟු වෙනවා. මැරෙනවා. මරණය කෙළවරකොට පවතිනවා. ඒක සැපක් නොවෙයි. ඇහැ නිසා අප්‍රියයන් හා එක් වෙන්න වෙනවා. ඒක සැපක් නොවෙයි. ඇහැ නිසා ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වෙන්න වෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ ඇහැ සැපක් නොවෙයි. ඇහෙන් බලාපොරොත්තුවන දේ නොලැබී යනවා. එතකොට ඇහැ සැපක් නොවෙයි. සෝක පරිදෙව දුක් දෙමිනස් එතකොට ඇහැ සැපක් නොවෙයි. ඇහැ දුකක් මයි. හැබැයි ඒ වුනාට ඇහැ නැතිවෙන්න ගියොත්, ඇහැ අඟු වෙන්න යන විට අපි මුලු ධනය ම වැය කරල හරි ඇහැ බේරගන්න බලනවා. ජීවිතයේ කොටසක් පරිත්‍යාග කරල හරි, කපා දල හරි ඇහැ බේරගන්න පුළුවන් නම් ඇහැ

බේර ගන්නවා. ඇයි ඇහූ නැති එකත් ලෝකෙට දුකක්. ඇහූ ඇතිවුනත් දුකක් මයි වින්දේ. ඇහූ නැතිවුනත් දුකක්. කණ, නාසය, දිව, ශරීරය යන මේවත් එහෙම මයි. ඇතත් දුක, නැතත් දුක.

ඉතින් මෙබඳු දුක් සහිත ඇහූ අපට මධුර වූ ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් හමුවෙලා තියෙනවා. “චක්ඛුං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” - ප්‍රිය රූපයක් වෙලා, මධුර රූපයක් වෙලා.

මේ හේතුව මත අපි යෝනිසොමනසිකාරය යොදගන්නවා මෙන්න. මොකක්ද හේතුව? අපි තණ්හාවෙන් බැඳිල ඉන්නවා යමක් තණ්හාවෙන් උපාදන කරගෙන ඉන්නවා. මොනවා ද තණ්හාවෙන් අල්ලගෙන තියෙන්නේ? ඇහූ “මම, මගේ, මගේ ආත්මය”. කණ, නාසය, දිව, ශරීරය “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” වගයෙන්. එහෙම නැත්නම් රූපය, වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය මම, මගේ, මගේ ආත්මය. එකක් හෝ පහ ම හෝ මම මගේය කියල අල්ලගෙන තියෙනවා. මම කියන විට මානය. මගේ කියන විට තණ්හාව. මගේ ආත්මය කියන විට දෘෂ්ටිය. තණ්හා - දෘෂ්ටි - මාන යනු දුක්ඛ සමුදයයි. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන වගයෙන් අපි තණ්හාවෙන් අල්ලගෙන ඉන්නේ මොකක්ද? රූප - වේදනා - සඤ්ඤා - සංඛාර - විඤ්ඤාණ. එහෙම නැත්නම් “ඇස - රූපය - චක්ඛු සම්පස්සය - චක්ඛු සම්පස්සජා වේදනාව - රූප සඤ්ඤා - රූප සංවේතනා”. මේ ටික තමයි ආත්මකොට දෙන්නේ.

අපි දැන් අසා ඉගෙනගත්තා තණ්හාව නිසා තමයි දුක එන්නේ. දැන් අපි ඒක ධර්මයෙන් ඉගෙනගත්තා. අත්දැකීමෙන් කොහොම ද? ලෝකෙ එකවර දස දහස් ගණන් ලක්ෂ ගණන් මිය යනවා මැරිල යනවා, එක්කො කුඩුවෙලා යනවා, වැලලිලා යනවා, නමුත් අපට දුක එන්නේ නෑ. එහෙත් ලංකාවෙ බස් එකක බෝම්බයක් පුපුරල කියල කියන විට අර භූමි කම්පාවකට ලක්ෂ ගණනක් යටවෙලා මැරිල කියන විට දැනුනේ නැති අපට, ලංකාවෙ බෝම්බයක් පුපුරලා කියන විට මහත් කම්පාවක් ඇති වෙනවා. ඇයි ඒ? අපේ නිසා. අපේ ගමේ ඉඳල ආපු බස් එක කියල කිව්වොත්, තවත් ටිකක් කලබල වෙනවා. ඒ අපේකම වැඩි නිසා.

අනේ අපේ ගෙදර කෙනෙකුත් - අපේ පවුලේ කෙනෙකුත් එතන ඉඳල කිව්වොත් දූනෙන දුක තවත් වැඩියි. අපේ ම කෙනෙක්, අපේ ම ගෙදර කෙනෙක්, අපේ ම පවුලේ කෙනෙක්, දරුවෙක්, සහෝදරයෙක්, අම්මෙක්, තාත්තෙක් ඔස් එකේ ඉඳල බෝම්බෙට අහුවෙලා. එතකොට අපට ඒ මරණය දැඩි දුකක් වෙනවා. දැන් බලන්න, මරණය ද දුක, නැතිනම් මගේකම තමන්ගෙකම වැඩිවෙච්චි තැන ද දුක ආවේ කියල. අපි යමක් තණහාවෙන් දැඩිකොට අරගෙන ඇත්නම් ඒ ගත්ත දෙයින්මයි දුක ඇවිල්ල තියෙන්නෙ. "මම මගෙයි" කියල නොගත්ත දේවල් ලෝකෙ ඕන තරම් තිබිල වෙනස්වෙලා විනාශවෙලා පුපුරලා ගියාට කවුරුවත් අඬන්නෙ නෑ. හැබැයි "මම" කියල, "මගෙයි" කියල ගත්ත දෙයක් වෙනස් වෙන විට දුක එනව.

අප පැහැදිලි ව හඳුනාගන්න ඕන තැන මෙතැනයි. එහෙනම් දුක එන්නෙ කොතනද? මේ "මම" කියල "මගෙයි" කියල ගත්ත තැන නේද? මේ රූපය වෙනස්වුනාට විපරිණාමයට පත්වුනාට දුක එනවා නොවෙයි. මේ "මගේ" කියන අදහස, "මගේ" කියන හැඟීම නිසා නේද මේ දුක එන්නෙ. "මගේ" කියල ගත්ත දැඩිබව නිසා නේද මේ දුක එන්නෙ. එහෙනම් "මගේ" කියල ගත්තෙ නැති තැන අර ලක්ෂ ගණනක් පොළොවට පස් වෙලා ගියත්, යට වෙලා ගියත් මට දුකක් ආවේ නෑ නේ. එහෙනම් අනිත් තැනුත් මම අතහැරල හිටියොත් මට දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන්. එහෙනම් මේ දුක කියන්නෙ මේ තණ්හාව නිසා එන එකක් නේද කියල අපි සද්ධර්මශ්‍රවණය තුළ, අපේ කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වහන්සේලාගේ ඇසුර තුළ අපි අනුමාන දැනුමක් ලබල තියෙන්නෙ. මෙන්න මේ සාමාන්‍ය දැනුම තමයි අපට උදව් වෙන්නෙ උපකාරී වෙන්නෙ.

එහෙනම් අන්න ඒ පදනම මත අප තණ්හාවෙන් ගත්ත දේ අත්හැර ගන්නයි රූපය අශුභ වශයෙන් අනිත්‍ය වශයෙන් බැලිය යුත්තේ. වේදනාව, සංඥාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන් බලන්න පුරුදු කරන්නෙ මෙන්න මේ පදනමේ ඉඳගෙනයි. "මම, මගේ, මගේ ආත්මය" කියල දැඩිකොට ගත්ත දේ වෙනස් වෙන විට විපරිණාමයට පත් වෙන විට දුක එනව. ඒ "මම, මගේ, මගේ ආත්මය" කියල දැඩිකොට ගත්ත අදහස නැත්නම් රූපය

වෙනස්වුනාට දුකක් එන්නෙ නෑ කියල දන්නවා. එසේ දන්න නිසා නුවණින් මෙනෙහි කරන්න පටන් ගන්නවා. අපි ප්‍රාථමික අවස්ථාවේදී රූපාදී ස්කන්ධයන් පිළිබඳ ව මෙන් මේ ප්‍රාථමික දැනුමට අනුව මෙනෙහි කරනවා. ඊළඟ පියවරේදී අපි එන්නට ඕන ඊට වඩා එහා තැනකට.

ඊළඟ පියවරේදී අපි බලනවා මෙන් මෙහෙම: “රූපය මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙනවා. වේදනාව මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙනවා. සංකල්ප - සංකල්පය - විඤ්ඤාණය මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙනවා”. මෙහෙම ගත්ත නිසයි මේ දුක එන්නෙ. එහෙනම් බලන්න ඔන “රූපය මම ද, මගේ ද, මගේ ආත්මය ද කියල”.

අප මෙම පියවරේදී කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ආදී වශයෙන් රූපය මම මගේ වශයෙන් ගන්න පුළුවන්ද කියලා බලනවා. මෙවිට අපි බෙදල බලනවා කෙස්: කෙස් මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගන්න පුළුවන්ද? කෙස් කියන්නෙ මම මගේ මගේ ආත්මය කියල තෘෂ්ණාවෙන් වැළඳ ගන්න හොඳ දෙයක් නොවෙයි. ලොම්: ලොම් මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගන්න පුළුවන් දෙයක්ද? ගත යුතු දෙයක් ද? නෑ. මෙය අශුභයි අසාරයි. නියපොතු: නියපොතු මම කියන්න, මගේ මගේ ආත්මය කියන්න, දැඩිකොට ගන්න වටින දෙයක් ද? නෑ ඒකත් අශුභ - අසාර - දුගඳ - පිළිකුල් දෙයක්. මේ අයුරින් මෙනෙහි කරන්න පටන් ගන්නවා. දත්: දත් මම කියන්න, මගේ, මගේ ආත්මය කියන්න, දැඩිකොට ගන්න වටින දෙයක් ද? නෑ ඒකත් අශුභ - අසාර - දුගඳ - පිළිකුල් දෙයක්. මේ අයුරින් මෙනෙහි කරන්න පටන් ගන්නවා. හම: හම අශුභ - අසාර - දුගඳ - පිළිකුල් දෙයක්. මම කියන්න, මගේ කියල ගන්න සුදුසු දෙයක් නොවෙයි. මස්: මස් ටික. මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල ගන්න පුළුවන්ද? මස් ගොඩවල් ටික මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල ගන්න සුදුසු ද? ඔන්න පිළිවෙළින් හොයාගෙන, හොයාගෙන යන විට මේ එකක්වත් මම කියල මගේ කියල දෝතට ගන්න වටින දෙයක් නොවෙයි. එහෙම දැනට ගන්න. සිප වැළඳ ගන්න, මුණට ලංකර ගන්න, වටින එකක්වත් හම්බ වෙන්නෙ නෑ. ඔක්කොම මහ දුගඳ පිළිකුල් තුවිෂ් දේමයි හම්බවෙන්නෙ.

මෙලෙස හිතන විට කෙනකුට වැරදි අදහසක් එන්න පුළුවන්. සමහර අය මෙහි දී වැරද්දක් කර ගන්නවා. ඒ තමයි මෙතන මෙහෙම බලලා කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර මේ අගුහ - අසාර - දුගඳ - පිළිකුල් දෙයයි ඇත්තේ. සත්ත්වයෙක් නෑ, පුද්ගලයෙක් නෑ, ආත්මයක් නෑ, කියල අර නැති කරන්න හදන දේ බලෙන් නැති කර ගන්නා. මෙය වැරදිවිච්ච දෙයක්. එහෙම උත්තරයක් ගත්තොත් අපි නරක තැනකට වැරදි තැනකට ගියා වෙනවා.

දැන් අපි සොයල බැලුව කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ඇට ඇට මිදුළු කියන මේ අගුහ අසාර දුගඳ පිළිකුල් දේ විතරයි. ඔන්න අපි නුවණින් මෙතෙහි කරල බැලුව. බලන විට හම්බ වුනා මෙබඳු දෙයක් ඇති තැනක නේද මගේ කියලා අල්ලාගත්තෙ කියලා. කොහොමද ඒ අදහස උපන්නේ? රූපරොප් යථා තත්ත්වය තමයි මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගන්න බැරි දෙයක්මයි. ඒක තව දුරටත් භායල බලන්න මොනවාද කියල. මොනවායින්ද හැදිල තියෙන්නෙ කියල. පඨවි ධාතු, ආපො ධාතු, තෙජො ධාතු, වායො ධාතු. කෙස් හැදිල තියෙන්නෙ මේ සතර මහ ධාතුවෙන්. ලොම් හැදිල තියෙන්නෙත් සතර මහ ධාතුවෙන්. මේ සතර මහ ධාතුවට කියන නමක්. කෙස් කියන්නෙ සතර මහ ධාතුව. ඒ සතර මහ ධාතුවෙන් හටගත්ත මේ හැඩට කෙස් කියල කියනවා. සතර මහ ධාතුවේ මේ ආකෘතියට කියනවා ලොම් කියල. සතර මහ ධාතුවේ ම මේ ආකෘතියට කියනවා නියපොතු කියල. සතර මහ ධාතුවේ ම මේ ආකෘතියට කියනවා දත් කියල. සතර මහ ධාතුවේ ම මේ ආකෘතියට කියනවා හම කියල. සතර මහ ධාතුවේ ම මේ ආකෘතියට කියනවා මස් කියල. ඉතින් මේ කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර කියල මේ එක් එක් දේට නම් පනවලා තිබුනට මේ හැම තැනකම තියෙන්නෙ ධාතුව ම නේ. ධාතුවේ නානත්වයක් තියෙනවා. ධාතුවේ හැඩයක් තියෙනවා. එක එක නා නා විධ හැඩ තියෙනවා. ධාතුව රාශි වෙච්ච, එකතු වෙච්ච, ආකාරයේ එක එක හැඩ ලක්ෂණ තියෙනවා. එක එක හැඩයට එක එක නම් පනවලා තියෙනවා.

මේ අයුරින් හොයාගෙන යන විට එයාට යථාර්ථයක් හම්බවෙනවා. එහෙනම් මේ හැම තැනක ම තියෙන්නේ ධාතුව. කෙස්වලත් ධාතුව, ලොම්වලත් ධාතුව, නියපොතුවලත් ධාතුව, මසෙත් ධාතුව, හමෙත් ධාතුව, නහරවලත් ධාතුව, ඇටකටුවලත් ධාතුව, හැබැයි මේ වෙනස ධාතුවමයි ඇත්තේ. ඒ ධාතුවෙන් රාශිවෙච්ච, හටගත්ත දෙයෙහි ස්වභාවයේ වෙනසක් තියෙනවා. පෙනෙන ස්වභාවයේ ඒ රාශිවෙච්ච ආකාරයේ ලක්ෂණයේ වෙනසක් තියෙනවා.

එතකොට මෙන්න මේ හීං දිගැටි ලක්ෂණයට කෙස් කියල පනවලා තියෙනවා. එතකොට මේ කෙස් කියල දකින්නේ මේ ධාතුව මයි. ධාතුවේ මේ හැඩයටයි මේ කෙස් කියල කියන්නේ. ලොම් කියල පනවලා තියෙනවා. ඔන්න එයා හොයාගන්නවා ධාතුව ම ඇති තැන ධාතුවට එක එක නම් පනවලා තියෙනවා. නම් පැනැවීමක් තියෙනවා. මෙතන තියෙන්නේ ධාතුව විතරයි. ධාතුව ඇති තැන විවිධ නම්වලින් බෙලල තියෙනවා.

මැටි ගුලියක් ගත්තහම ඒකෙ කිසි වටිනාකමක් නෑ. හැබැයි අපට පුළුවන් ඒ මැටි ගුලියේ වටිනාකමක් හදන්න. අපි ඒකෙම ආකෘතිය වෙනස් කරනවා. ආකෘතිය වෙනස් කළහම අපට පේනවා භාවෙක් වගේ. අනේ හරි ලස්සනයි. සල්ලි දීල හරි ගෙදර ගෙනියන්න හිතෙනවා. ඔය මැටි ගුලිය ම තව විදියකට වෙනස් කළහම අලියෙක්, ඇතෙක් දර්ශනය වෙනවා. තවත් විධියකට ඒ මැටි ගුලිය ම වෙනස් කළහම මුවෙකු පේනවා. තවත් ඔය මැටි ගුලියේ වෙනසක් කළහම ඇතිලියක් පේනවා. තවත් ඔය මැටි ගුලියේ වෙනසක් කළහම නැඹිලියක් පේනවා. තවත් ඔය මැටි ගුලියේ තව වෙනසක් කළහම කළගෙඩියක් පේනවා. තවත් ඔය මැටි ගුලියේ වෙනසක් කළහොත් අපට රූපයක් පේනවා. දැන් බලන්න, මැටි ගුලිය මයි තිබුණේ. ආකෘතියේ හැඩය විතරයි වෙනස්වුනේ. හැඩය වෙනස් වෙන්න වෙන්න නම වෙනස්වුනා. එක ම මැටි, මැටි මයි ඇත්තේ. හැඩය වෙනස් වෙන්න වෙන්න නම වෙනස් වුනා. ඒ ස්වභාවය ම හඳුනා ගන්නවා ධාතුව ම යි ඇත්තේ කියලා. ධාතුවේ හැඩය වෙනස් වෙන්න වෙන්න එක එක නම් පැටලිලා. මෙබඳු ධාතුවක් ඇති තැන කෙස් කියන නමක්.

ඔන්න එයාට හම්බවෙනවා, එහෙනම් මෙබඳු ධාතු ගොඩක් ඇති තැනට සත්ත්වයා ය පුද්ගලයා ය කියන සංකල්පයක් ගොඩ නගල තියෙනවා නේ. සම්මතයක් ගොඩනගල තියෙනවා. එයාට හම්බවෙනවා පැනැවීම, සම්මුතිය. ධාතුව ඇති තැනට මෙහෙම නමක් දුගෙන තියෙනවා. ධාතුව කෙස් නොවෙයි, ධාතුව ලොම් නොවෙයි, ධාතුව හැම තැනක ම විශ්ව සාධාරණයි. විශ්ව සාධාරණ වූ ධාතුවට එක එක නම් දල තියෙනවා. මැටි විශ්ව සාධාරණයි. මේ එක ම මැටි ගුලියට භාවෙක්, මුවෙක්, ගෝනෙක්, ඇතෙක්, දේව රූපයක්, මනුස්ස රූපයක්, බුද්ධ රූපයක් ආදී වශයෙන් නම් පනවලා තියෙනවා. ඇතුළත ඇත්තෙ මැටි ම යි. මැටි, මැටි හැටියට දකින විට මේකට කිසි තණ්හාවක් නෑ. මැටි, මැටි හැටියට දකින විට කිසි තණ්හාවක් නෑ. එහෙත් මැටි කියන යථාර්ථය වැහිල භාවෙක් වගේ පෙනෙන විට ඔන්න තණ්හාව උපන්නා. ධාතුව හැටියට බලන විට කිසි තණ්හාවක් නෑ. ඇයි මෙතනත් ධාතුව, අතනත් ධාතුව, අරෙහෙත් ධාතුව, මෙහෙත් ධාතුව, විශ්වයේ ම තියෙන්නේ ඒ ටික. ධාතුව වැහිල කෙස් පෙනෙනකොට, ලොම් පෙනෙනකොට, නිය පෙනෙන විට ටිකක් එක විදියක්. මේ ටික ඔක්කොම එකතුවුනහම ඔන්න මනුස්සයෙක් ජේනවා. ඔන්න එයා හඳුනාගන්නවා රූපය පිළිබඳ ව නුවණින් මෙනෙහි කරලා, හරි විදියට මෙනෙහි කරලා අනේ රූපය කියල කියන්නේ මෙබඳු ධාතුවක් ය කියලා. ධාතුව ඇති තැන ධාතුව ධාතුව හැටියට නොපෙනෙන නිසා නොදකින අවිද්‍යාව නිසා මේ සත්ත්වයෙක් ය පුද්ගලයෙක් ය කියන පැනැවීමක් කරගෙන තියෙනවා. ඉතින් මේක හිතීන් හද ගත්ත එකක් නේද, දෘෂ්ටියක් නේද, දෘෂ්ටිය හඳුනාගන්නවා රූපය පරීක්ෂා කරල. අපි රූපය ගැන භායානිත ඕන, කායානුපස්සනාව වඩන්න ඕන මෙන්න මේ උත්තරය ගන්න නම්. ඉතින් මේ විදියට අපට අනිත් එකත් භායානිත වෙනවා. මෙම කොටසට මීට වඩා කාලය ගන්න බැහැ. ඉදිරියේදී අපි තව දුරටත් විස්තර කරන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා.

සාදු ! සාදු !! සාදු !!!

දෙවැනි දේශනය හිමා විය.

තෙවැනි දේශනය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

ගෞරවණීය අපේ භාමුදුරුවන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි. සසර කතරෙන් එතෙරවනු කැමැති සැදැහැති කාරුණික පින්වත්නි,

අදත් මේ හැම දෙනා ම මේ නිසල සිතල රාත්‍රියෙහි මේ ශාන්ත විවේකාශ්‍රමයට එකතු වුනේ අපි හැම දෙනාගේ ම සසර දුක් ගෙවෑලන්නට දේශනා කොට වදළ ඒ උතුම් සම්බුද්ධ ධර්මයේ යමක් ශ්‍රවණය කරල දූන ඉගෙන ගෙන ඒ අනුව කටයුතු කරල මේ ජීවිතයේ ම මේ ගෞතම ශාසනයේම සසර දුක් ගෙවෑගන්නට නිමා කර ගන්නට ඕනෑය කියන අපේක්ෂාව, ප්‍රාර්ථනාව ඇතිවයි. ඒ සඳහා මේ මුලු තුන් ලෝකයේම සත්ත්වයන්ගේ සසර දුක් ගෙවා ගන්න පුළුවන් මාර්ග ප්‍රතිපදාව හැටියට දේශනා කළ වටිනා සූත්‍ර ධර්මයන් අතරෙහි මජ්ඣිම නිකායේ මූල පණ්ණාසකයේ සබ්බසව සූත්‍රයයි අපි මේ දින කීපය මුලුල්ලෙහි ම කතා කරමින්, සාකච්ඡා කරමින් විවරණය කරමින් හිටියේ.

පසුගිය සතියේ අපි ඒ දුක කියන්නේ කුමක්ද කියන කාරණාවට යම් අර්ථයක් සපයමින් විමර්ශනයක යෙදෙන්නට පැහැදිලි කරදීමක යෙදෙන්නට උත්සාහවත් වුනා. ඒත් මේ දින කීපයෙහි අපි මුණගැහෙන්නට පැමිණි පින්වතුන් කිහිප දෙනකු ම ප්‍රකාශ කළා “අපේ භාමුදුරුවනේ, මේ දුක කියන එක අපට එව්වර වැටහෙන්නෙ නෑ, තේරෙන්නෙ නෑ. ඕට වඩා ටිකක් වෙනස් ක්‍රමයක් නැද්ද මේ පිළිබඳ ව පැහැදිලි කිරීමක් කරන්න” කියල. ඒ ඉල්ලීමත් සමග ම මේ දර්ශනය පිළිබඳ ව අප විසින් ලැබිය යුතු අවබෝධය ලබන්නට ඒ දෑගත යුතු දහම පිළිබඳ ව කථා කළ තැනටත් වඩා ටිකක් වෙනස් තැනකින් යමක් මතක් කරල දීල, ඒ අපි අවසන් කළ තැනට සම්බන්ධ වෙන්න තීරණය කළා.

පින්වතුනි, අපි හැම කෙනෙක් ම දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරෝධ සත්‍යය, මාර්ග සත්‍යය කියන මේ චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ ව කිසියම් ආකාරයක පුංචි දූනුමක් තියෙනවා. එහෙත් මෙන්න මේ දූනුම අර්ථවත් වෙච්ච තැනයි මාර්ගය, සම්මා දිට්ඨිය උපදින්නෙ. ඒ චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ ව නුවණ, දූනුම අර්ථවත් ව වැටහෙන තාක් මාර්ගයක්, ප්‍රතිපදාවක් අපට ලැබෙන්නෙ නෑ. මාර්ගය, ප්‍රතිපදාව ලැබෙන්නේ ඒ චතුරාර්ය සත්‍යය පිළිබඳ ව සත්‍ය ඥාන පහළවීමෙන් අනතුරුව ම යි. ඒ නිසා මේ සාසනයේ “දර්ශනය” කියල කියන්නේ ඒ සත්‍ය ඥාන හතර උපදවා ගන්න එකයි. සත්‍ය ඥාන පහළ කර ගත්තා කියන්නේ සම්මා දිට්ඨිය උපදවා ගත්තා. කථමඤ්චාවුසො සම්මාදිට්ඨි? දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදය ඤාණං. ඉදං වුවච්චි සම්මාදිට්ඨි. - මේ හතර එකතු කරලයි සම්මා දිට්ඨිය කියල කිව්වේ. ඒ නිසා දුක්ඛ පිළිබඳ ව, සමුදය පිළිබඳ ව, නිරෝධය පිළිබඳ ව, මාර්ගය පිළිබඳ ව දූනුමයි ලැබෙන්න ඕන. ඒ දූනුම් හතර එකතු වෙනකොටයි සම්මා දිට්ඨිය උපදින්නේ. එතනින් එහාටයි මාර්ග ප්‍රතිපදාවක් ලැබෙන්නේ. මාර්ගය වඩනවා කියල කියන්නේ එතනින් එහාට යි. එතකොට ඊට මෙහා අපට තියෙන්නේ ඒ සත්‍ය ඥාන පහළකර ගැනීම සඳහා අවශ්‍ය කරන පූර්ව ප්‍රතිපදාව පිළිබඳ ව දූනුවත් වෙමින් එය ප්‍රායෝගික ව ජීවිතයට එකතු කර ගන්න එකයි.

කුමක්ද දුක්ඛ කියල කියන්නේ? බුදුරජාණන් වහන්සේ විමසනවා - කථමඤ්චාවුසො දුක්ඛං අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා, ව්‍යාධිපි දුක්ඛො, මරණමිපි දුක්ඛං, අප්පියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛො, පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො, යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං, සංඛිත්තෙන පඤ්චුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා - මහණෙනි, දුක්ඛ කියන්නේ මෙන්න මේ ටිකයි. ඉපදීම දුක්ඛයි. ජරාව දුක්ඛයි. ව්‍යාධිය, ලෙඩවෙන එක දුක්ඛයි. මරණය දුක්ඛයි. අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුක්ඛයි. ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුක්ඛයි. බලාපොරොත්තු දෑ නොලැබීම දුක්ඛයි. සොක පරිදේව දුක්ඛ දෙමිනස් දුක්ඛයි. පංචඋපාදනස්කන්ධය දුක්ඛයි. ඉතින් මෙන්න මේ දූනුම මේ වෙත විට අපි ලබල තියෙන්නට ඕන. මේ ඇත්තන් බොහෝ ධර්මාචාර්යවරුන් ඇසුරු කළ අය හැටියට අපි දූනුවත් වෙලා තිබුණේ

ඒ මූලික දැනුම මේ ඇත්තෝ ලබල ඇති කියලයි. එහෙත් අර කිහිප දෙනෙකුගේ ඉල්ලීම නිසා අපි නැවත වතාවක් ඔබ දන්න දේ නැවත සිහිපත් කරනවා.

ජාති දුක කියල කියන්නෙ මොකක්ද? ජරා දුක කියන්නෙ මොකක්ද? ව්‍යාධි දුක කියන්නෙ මොකක්ද? මරණ දුක කියන්නෙ මොකක්ද? මේ අපි සම්මත ලෝකයේ කථා කරන දේ නොවෙයි. මේ දුක්ඛ ආයථී සත්‍යයයි. ඉපදීම, ජරාව, ව්‍යාධිය, මරණය කියන මේ දුක පිළිබඳ ව බෞද්ධ වූ ඔබත් මමත් දන්නවා, අබෞද්ධ වූ අනිත් අයත් දන්නවා. උපදින එක දුකයි කියලා. ලෙඩවෙන එක දුකයි කියලා. දිරන එක දුකයි කියලා. මරණය දුකයි කියලා ඒ ඇත්තොත් දන්නවා. අප්‍රියයන් හා එක්වෙන එක, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වෙන එක දුකයි කියලා අපි විතරක් නොවෙයි දන්නේ. බලාපොරොත්තු දෑ නොලැබෙන එක දුකයි කියලා, සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් දුකයි කියලා අපි විතරක් නොවෙයි දන්නේ. ලෝකේ බෞද්ධ, අබෞද්ධ හැමෝ ම දන්නවා. එහෙනම් ඔක්කෝම දුක්ඛ සත්‍යය දන්නවා.

දුක්ඛ ආයථී සත්‍යය දන්නවා ද? මේ ටික දෑ ගත්තට දුක්ඛ ආයථී සත්‍යය දැනගත්තෙ නෑ. දුක්ඛ ආයථී සත්‍යය කියල කියන්නෙ ඔය ටිකට නොවෙයි. දුක්ඛ ආයථී සත්‍යය කියන එක ඔය විදියෙන් තේරුම් ගන්න බැහැ. ජාති ලක්‍ෂණය, ව්‍යාධි ලක්‍ෂණය, ජරා ලක්‍ෂණය, මරණ ලක්‍ෂණය, අප්‍රියයන් හා ඒකවීමේ ලක්‍ෂණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ ලක්‍ෂණය, බලාපොරොත්තු දෑ නො ලැබීමේ ලක්‍ෂණය, සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් ඇති කරන ලක්‍ෂණය යන මේවා යම් තැනක ඇත්නම් ඒ සියල්ල දුකයි. ඔන්න අපි මෙන්න මේකෙ අදහසයි විවරණය කර ගන්නට ඕන, මතු කර ගන්නට ඕන.

පින්වතුනි, මේ ලෝකයේ යමක් දුක නම්, යමකින් නම් දුක ඇති වෙන්නේ, මේ ලෝකයේ අපි හැමෝම ඇලුම් කරල තියෙන්නේ ඒ දුකට ම යි. දුක එන්නේ යම් තැනකින් ද දුක පවතින්නේ යම් තැනක ද අපි සැපයි කියල හිතාගෙන ඇලුම් කරල තියෙන්නේ තණ්හා කරල තියෙන්නේ ඒ දුක එන තැනට ම යි. දුක උපදින දේට ම යි. දුකට ම

යි ඇලුම් කරල තියෙන්නේ. දුක ම මම කියන, දුක ම මගේ කියන, දුක ම මගේ ආත්මය කියන, ඔබට මට දුක උරුම නොවෙනවා නම් තමයි පුදුමය. දුක උරුම වෙච්චි එක පුදුමයක් නොවෙයි. ඇයි? අපි දුක මයි “මම” කියල, “මගේ” කියල, “මගේ ආත්මය” කියල අරගෙන තියෙන්නේ. කුමකින් ද අපට දුක ආවේ? කුමකට ද අපි තණ්හා කළේ? අපි මෙන්න මේ ලෝකය තුළ යමකට ඇලුම් කළා නම් ඒ ඇලුම් කළ දේ තුළ ජාති ලක්ෂණය, ව්‍යාධි ලක්ෂණය, ජරා ලක්ෂණය, මරණ ලක්ෂණය, අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ, සොක පරිදෙව දුක් දෙමනස් ඇති කිරීමේ, බලාපොරොත්තු දේ බිඳ දැමීමේ ලක්ෂණය ඇත්නම්, ඒ හැම දෙයක් ම දුකයි. ඔන්න දුක කියන වචනයට දෙන්න පුළුවන් සරල ම නිදර්ශනය. සරල ම අදහස. හැබැයි මම දන්නවා මේ සරල අදහසින් මේ ඇත්තෝ සැහීමකට පත්වෙන්නේ නෑ. ඒක අපට සිද්ධ වෙනවා දැන් විකක් ඊට එහාට ගිහිල්ලා නිදර්ශන කිහිපයක් අරගෙන විවරණය කර ගන්න. අපි ඇලුම් කළ දේවල් පිළිබඳ ව තේරුම් ගන්න පුළුවන් එයට.

ඔබ හිතන්න මොහොතකට ලස්සන රෝස මලක් ගැන. අපි ලස්සන රෝස මලක් දැක්කොත් ඇහැට ගැටුණොත් අපි හිතනවා “මේ ලස්සන සුඤ්ඤ වස්තුවක්. හරි ලස්සන මලක් දැක්කහම ළඟට යන්නත් හිතෙනව. මල ළඟට කිට්ටුවෙනවා. ළඟට ගිහිල්ල මදි, අතින් අල්ලල බලනවා. අතින් අල්ලලත් මදි, නාසයට ළං කරල සිප ගන්නවා. එහෙම කළත් මදි, “අනේ මේ මලක්, මේ මල් පඳුරක් මටත් ඇත්නම්”. ඊළඟට මේක අනුන් සතු එකක් නම් ඉල්ලන්න ඕන. මේ ලෝකෙ ඉල්ලනවා කියන්නේ ඉතාමත් ම පහත් නින්දිත ම දේ, හිගමන. ඔන්න පෙළඹෙනව, “අනේ මටත් දෙන්නකො මෙයින් කැල්ලක්. අත්තක් දෙන්න. මලක් දෙන්න.” ආදී වශයෙන් ඉල්ලීම් කරන්න. එය අයිති කෙනත් ලෝභී කෙනෙක් නම් එයාට මේක දෙන්න හිතෙන්නේ නෑ. දැඩි මච්ඡරිය ලෝභයෙන් යුක්ත නම් දෙන්න බෑ. “අනේ ඒක නම් කරන්න බෑ. ඒක නම් දෙන්න බෑ. වෙන ඕන දෙයක් දෙන්නම්.” එතකොට ඔන්න ඉල්ලපු කෙනාගෙ හිතේ මහ ගැටුමක්. දෙන්න බෑ. මල් අත්තක්වත් ඉල්ල ගන්න බෑ. සමහර වෙලාවට මේ මල් ගහ විනාශ කරල දන්න, උදුරලා දන්න. හොරකම් කර ගන්න මේ ආදී දේට පවා අප පෙළඹෙන්න පුළුවන්. ලස්සනයි කියල දකපු තැන අවසන් වන්නේ එබඳු තැනකින්.

ඊළඟට ඒ වෛරයට ගියහම ඒක සංසාරයේ බොහෝ කාලයක් යන්න පුළුවන්. සේරුවාණිජ කවිෂ්ටුට වෙළෙන්දෙ දෙන්න අතර ඇතිවෙච්ච වෛරය බුද්ධකය ලැබූ ආත්ම භාවයේදීත් දේවදත්ත භාමුදුරුවන්ට ඉවර කර ගන්න බැරිවුණා. බුදුබව ලැබූ ආත්ම භාවයෙන් ඒ වෛරය ක්‍රියාවට නැඟුණා. සංසාරෙ පුරා ගෙනියන කර්මයක් බවට පත්වුණා.

බලන්න මේ සිද්ධිය ආරම්භය වුනේ “ලස්සනයි” කියල දකපු මලත් එක්ක. මෙහි දී දුක්ඛ සත්‍යය දක්ක නම්, දුක්ඛ ලක්ෂණය හඳුනාගෙන තිබුණ නම් එහෙම වෙන්නෙ නෑ. “මල ලස්සනයි” කියල දක්ක නිසයි මේ සියල්ල වුනේ. අන්න දුක්ඛ සත්‍යය පිළිබඳ ව නුවණ, දැනුම නැතිවුනහම, ගිහිල්ල නතරවෙන්නෙ මොන වගේ තැනකින්ද කියන එකයි මේ අදහස් ටිකෙන් පැහැදිලි කළේ. මල කියන්නෙ ඇත්තට ම ලෝකෙ සුන්දර වස්තුවක් තමයි. ඒකෙ අසිරිමත් ආස්වාදය ලබන්නට ලෝකෙ කාටවත් තහනමක් නෑ. හැබැයි ඒකෙ තියෙන යථාර්ථය, ලක්ෂණය දන්නවා නම්, දුක්ඛ සත්‍යය පිළිබඳ ව දැනුම තියෙනවා නම්, අර වගේ නපුරු තැනකට යන්නෙ නෑ අපි කවදවත්. මේ සාමාන්‍ය ලෝකයේදී අපට භාවිත කරන්න පුළුවන් චතුරායථී සත්‍යය පිළිබඳ ව දැනුමක් මේ කියන්නෙ. භාවිතයට ගන්න පුළුවන්.

දැන් අපි දුක්ඛ සත්‍යය ගැන මතක් කළා දේශනා පාඨයක් - ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා - මේ මල දිහා බලාගෙන මේ සියල්ල අර්ථවත් කරගන්න පුළුවන් නම් අපි දක්ෂ වෙන්න ඕන මේ පිළිබඳව. ඔබ කල‍්‍යාණ මිත්‍රයෝ ඇසුරු කළා නම් ඒ සද්ධර්මය ලැබුණ නම් මේ වෙනකොට ඒ හැකියාව ලැබිලා තියෙන්න ඕන.

ජාතිපි දුක්ඛා: මලේ තියෙනවාද හටගැනීමේ ලක්ෂණයක්? මල කියන්නෙ හටගත්ත එකක්ද? උපන් එකක්. හටගත්ත එකක්. මල කියන්නේ හටගැනීමේ ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි. ඉපදීමේ ලක්ෂණයෙන් යුක්තයි.

ජරාපි දුක්ඛා: මේ මල මැලැවෙනවද, පරවෙනවද වික වික? එහෙනම් ජරා ලක්ෂණයන් මලේ තියෙනවා.

ව්‍යාධිපි දුක්ඛා: මේ මලෙහි හෝ මල් පඳුරෙහි හෝ පොහොට්ටුවෙහි හෝ ලෙඩ රෝග එන්නේ නැද්ද? විවිධ දිලීර වර්ග, බැක්ටීරියා වර්ග, කෘමි හානි ඇතිවෙලා මලටත් ගහටත් රෝග පීඩා එනවා. එහෙනම් මලේ තියෙනවා ව්‍යාධි ලක්ෂණයන්. ලෙඩ වෙන්න පුළුවන්.

මරණමිපි දුක්ඛා: උදෑසන පරිසරය සුගතුවත් කරමින් සුපිපි කුසුම හැන්දෑවෙ එහෙම නැත්නම් දවස් කිහිපයකින් මුකුළිතවෙලා, මැලවිලා, පරවෙලා මහ පොළොව සිප ගන්නවා. මේ මරණ ලක්ෂණය නේද මලේ තියෙන්නේ?

පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛා: ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ ලක්ෂණය මේ මලේ නැද්ද? ඒ ලක්ෂණයි සුන්දරයි කියල දකපු මල කවුරු හරි කඩා ගෙන ගියොත් ඒ ලස්සන මල් පෝච්චිය කවුරු හරි උදුරගෙන අරගෙන ගියොත් ප්‍රිය වස්තූන්ගෙන් වෙන්වීමේ දුක්ඛ ලක්ෂණය එන්නේ නැද්ද? එහෙනම් මෙතන තියෙනවා ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ දුක්ඛ ලක්ෂණයන් මලක.

අපිපියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛා: අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ දුක්ඛ ලක්ෂණය නැද්ද? එයද තියෙනවා. ඒ ප්‍රිය වස්තුව කවුරු හරි අරගෙන ගියොත් අපි කතා කළ ඉල්ලපු තැන වුනේ මොකක්ද? මේ මලක් ඉල්ලුවොත් අතු කැල්ලක් ඉල්ලුවොත් කොච්චර ගැටලු වෙනවා ද? ඒක උදුරගෙන හොරෙන් අරගෙන ගියොත් කඩල බිඳල දම්මොත් අකැමැති දුක්ඛ දෝමනස්සයන් ඇසුරු කරන්න වෙනවා. අකැමැති අප්‍රිය දේ තමන් කරා පැමිණෙනවා.

යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛා: ලෝකෙයේ කැමැති දේ කැමැති ආකාරයෙන් පවත්වන්න බෑ. මේ මල කැමැතියි මැල නො වී. මැලවෙන්න නොදී, පර නොවී තියා ගන්න. නමුත් ඒක වෙනස් වෙනවා. අතේ මේ මලත් පරවෙලා ගිහිල්ලා, මැලවෙලා ගිහිල්ලා මේකට වතුර ටිකක් වක් කරන්නවත් කෙනෙක් ඉඳලා නෑ කියල ගැටුමක් හටගන්නවා. ඒ මල සමහර වෙලාවට කවුරු හරි කඩාගෙන ගිහිල්ලා වෙන්න පුළුවන්. ඒක ගත්ත කෙනාට දෙස් දෙවොල් තියන්න පුළුවන්. හොඳක් නම් වෙන්න එපා. යහපතක් නම් වෙන්න එපා. නයාම කාපන්. හෙන ම ගහපන්. ඒවත් කියන්න පුළුවන්. සමහර වෙලාවට අපේ ගෙදර පුංචි බබා මේ මල කඩාගෙන ඇවිල්ල බුදු සාදුට පූජා කළා

වෙනත් පුළුවන්. නමුත් අපට ප්‍රිය වස්තුව අහිමි වෙව්ව නිසයි වෙනස් වෙව්ව නිසයි බලාපොරොත්තුව බිඳ වැටිව්වී තැන මෙවැනි දෙස් දෙවොල් තියන තැනකට ආවෙ.

දැන් බලන්න මලත් එක්ක සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් දක්වා සියලු දේ ඇති කරන ලක්ෂණය මලක් ඇතුලේ තිබුණා. දැන් ලෝකයේ අපට හමුවෙන හැම දේක ම ජරා ව්‍යාධි මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් ලක්ෂණවලින් යුක්ත නම් එබඳු දේ හටගැනීම, ඉපදීම දුකයි ද ? සැපයි ද? එහෙනම් මලේ හටගැනීම සැපක් වෙන්නෙ නෑ. එය දුකක්. එහෙනම් ඉපදීමේ දුක, ජරා දුක, ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක, අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ දුක, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ දුක, බලාපොරොත්තු දෑ නො ලැබීමේ දුක, සෝක පරිදේව දුක්බ දෙමනස්සයන්ට පත්වීමේ දුක් සියල්ල ම මේ මලත් එක්ක තිබුණා.

ඒ වාගේ සසඳලා බලන්න, ලෝකයේ යමක් හටගත්ත නම් හටගත්ත හැම දෙයක් ම මෙන්න මේ ලක්ෂණවලින් යුක්තයි. එහෙනම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ මෙන්න මේ ලක්ෂණ. ඉපදීමේ ලක්ෂණය, ලෙඩවීමේ ලක්ෂණය, දිරීමේ ලක්ෂණය, මරණයේ ලක්ෂණය, අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ ලක්ෂණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ ලක්ෂණය, බලාපොරොත්තු දෑ බිඳ දැමීමේ ලක්ෂණය, සොක පරිදේව දුක්බ දෙමනස්සයන්ට පත්කිරීමේ ලක්ෂණය යමක් තුළ ඇත්නම් එතන ඇත්තේ දුකයි. "තීණිමානි භික්ඛවෙ සංඛතස්ස සංඛතලක්ඛණානි, කතමානි තීණි : උප්පාදෙ පඤ්ඤයති. වයො පඤ්ඤයති, ධීතස්ස අඤ්ඤතත්ථං පඤ්ඤයති" - යනුවෙන් දැක්වෙන පරිදි සංඛත ධර්මයන්හි පවත්නා ලක්ෂණ තුනක් තියෙනවා. මේ ලෝකයේ යමක් හටගත්තා නම්, හටගත්ත හැම දෙයක ම ජාති ලක්ෂණය, ඉපදීම ලක්ෂණය පවතිනවා. ඒවාගේ ම නැසෙන බවත් තියෙනවා. එමෙන් ම හටගත්ත දෙයෙහි ස්වභාවික ලක්ෂණය තමයි වෙනස් වන බව, විපරිණාමය. බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක්බ ආයථී සත්‍යය හැටියට දේශනා කළ උතුම් ධර්මය හැම දේක ම පොදු ලක්ෂණය වෙනවා. හටගත්ත හැම දේක ම ඔය ලක්ෂණ ටික අඩංගුයි. එහෙනම් භොයල බලන්න මෙන්න මේ ලක්ෂණ ටික යමක ඇත්නම් ඒ දුකයි ඒ ඇලුම් නොකළ යුතු දෙයක්. දැන් විමසා බලන්න ඔබ ඇලුම් කරල තියෙන්නේ,

තණ්හාවෙන් වැළඳගෙන ඇත්තේ මොනවාද? ජාති ලක්‍ෂණය, ජරා ලක්‍ෂණය, ව්‍යාධි ලක්‍ෂණය, මරණ ලක්‍ෂණය ආදී මේ දුක්ඛ ලක්‍ෂණවලින් යුක්ත වූ දේ නොවේද? යමකට තණ්හා කොට ඇත්නම් ඒ හැම දෙයක් ම මෙන්න මේ ලක්‍ෂණවලින් යුක්තයි. ඔබට පුළුවන් නම් ඔබගේ දැනුම, නුවණ මත මේ දකින පෙනෙන හැම දෙයක් ම මෙන්න මේ ලක්‍ෂණවලින් යුක්තයි නේද, මෙබඳු ලක්‍ෂණයෙන් යුක්ත දේකට තණ්හාව ඇති කර ගත්තොත් ඇලීම ඇති කර ගත්තොත් කුමක් ද වෙන්නේ? හටගත්ත මල ලස්සනයි, සුඤ්ඤයි කියල තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන වශයෙන් අයෝනිසෝ මනසිකාරයෙන් ඒ දෙස බැලුවොත්, එහි ඇති ලක්‍ෂණ නුවණින් දැන නොගත්තොත්, නොදැන එයට ඇලුම් කළොත්, ඒ මල මැලවෙනකොට, පරවෙනකොට, මලේ පෙති හැලෙනකොට, වියැළී යනකොට, ලෙඩ වෙන විට දුක එන්න පුළුවන්. කාටවත් ඒක වළක්වන්න පුළුවන්කමක් නෑ. දුක උරුම වෙනවා මයි.

ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කරන්නේ භොයන්න, විමසන්න, යම් තැනක මෙන්න මේ දුක්ඛ ලක්‍ෂණ පිහිටා ඇත්නම් එබඳු දේ ඇලුම් කළ යුතු, තණ්හා කළ යුතු දේ නොවේ.

අප යමකට තණ්හාවෙන් බැසගෙන ඇත්නම්, තණ්හා කරන්නත් හේතුවක් තියෙනවා. තණ්හාවත් ඉබේ හටගන්නවා නොවෙයි. ඒකට ද හේතුවක් තියෙනවා. තණ්හාවට හේතුව තමයි නොදන්නකම. අපි මලට ජීවිතයටත් වඩා ඇලුම් කළේ මල ලස්සනයි, සුඤ්ඤයි කියල, සැප ගෙන දෙන වස්තුවක් හැටියටයි. හැබැයි අපි ඒ සුන්දර වස්තුව හටගත්ත දෙයක්ය හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙයක්ය කියල දැන ගෙන නොහිටිය නම් ඒ හේතු ප්‍රත්‍යයන් වෙනස් වෙනකොට, වෙනස් වෙන්න වෙන්න ඒ සුඤ්ඤ වස්තුව අනිත්‍යතාවයට විපරිණාමයට පත් වෙනවා කියල දැන ගෙන නොසිටිය නම්, එසේ දැන නොසිටි කෙනාට, ඒ සුඤ්ඤ වස්තුව වෙනස් වෙලා යන විට ජරා දුක, ව්‍යාධි දුක, මරණ දුක, සොක පරිදේව දුක් දෙමිනස්වලට පත්වෙනවා. හැබැයි මල සුඤ්ඤයි, ලක්‍ෂණයි, එහෙත් එය හේතු ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙයක්. සංඛත ධර්මයක්. ඒ ධර්මතාවය දන්න කෙනාට ලෝකයේ සුඤ්ඤත්වය විදින්න පුළුවන්. හැබැයි ඔහුට ඒ එක්කම නුවණක් තියෙනවා මේකට වෙන දේ. සුඤ්ඤත්වය දකිනකම් ම එයා ඒක ලබනවා. පරවී යන වෙලාවට මේක

තමයි හැම දේක ම ස්වභාවය කියල හිත් හදගන්නවා. සිත පෙරළගන්නෙ නෑ. වෙනස්වෙන රූපයත් එක්ක සිත පෙරළෙන්න දෙන්නෙ නෑ. ස්ථාවර ව ඉන්නවා. ඉතින් ලෝකයේ අපි දුක නැතිව ඉන්නවා කියල කියන්නෙ මෙන්න මේකටයි. දහමක් ඕන කරන්නෙ මෙන්න මේකට යි. වෙනස්වෙන ලෝකය තුළ අපිත් වෙනස් වෙමින් ඒ අනුව ජරාවට ව්‍යාධියට මරණයට සෝකයට පරිදේවයට දුකට දෝමනස්සයට පරිවර්තනය වෙලා යනවා නම් අපි බුදු දහමින් වැඩ අරගෙන, ප්‍රයෝජන අරගෙන නෑ. බුදු දහම තාම තේරුම් අරගෙන නෑ. මෙන්න මේ ටිකයි අපි ක්‍රියාවට නගන්නට ඕනෙ, ප්‍රයෝජනයට ගන්න ඕනෙ. ඒ නිසා බලන්න, අල්ලන හැම දෙයක්ම හට ගත්ත දෙයක් ද කියල බලන්න. හටගත්ත දෙයක් නම් සංඛත ධර්මයක් නම් ඉතුරු සෙසු ලක්ෂණ නොපෙනුණත් ඒ සියලු ලක්ෂණ ඒ හටගත්තු දේ තුළ තියෙනවා. අර අපි කලින් සඳහන් කරපු මලත් එක්ක සියලු දුක්ඛ ලක්ෂණ මතුවුනා වගේ හටගත්ත යමක් නම් ඔබට හසු වුනේ ඒ හැම දෙයක් එක්කම අර දුක්ඛ ලක්ෂණය එහෙම ම විද්‍යමානයි.

දැන් අපි පුරුදුවෙලා තියෙන්නෙ තණ්හාව බාහිර ලෝකයෙන් අත් හැරල දන්න. මගේ කියල ගන්න දේවල් අත්හරින්න. ඒක ධර්මයේ අඩක් විතරයි. මගේ කියන දේවල් අතහැරල ඉවර කරන්න බෑ, මම ඉන්නකම්. මම ඉන්නකම් මගේය කියන දේවල් හිස් කරන්න බෑ. සීමා කර ගන්න පුළුවන්. මගේ කියන දේ සීමා කරන්න පුළුවන්. සීමාවක් කෝ නතර වෙන්න? මම නැතිවුනොත්, මම නැතිවෙව්වි දවසටයි මගේ දේ නැති වෙන්නෙ. මම කියල ගත්ත දෙයක් තියෙනවා තණ්හාවෙන් නම්. මම කියල තණ්හාවෙන් ගත්ත දේ හඳුනගෙන දුක්ඛ ලක්ෂණ ටික හඳුනගන්න වැඩ පිළිවෙළ තමයි මේ ලෝකෝත්තර ධර්ම ප්‍රතිපදාව කියල කියන්නේ.

මම කියන අදහස - මම කියන හැඟීම උපන්නේ කොතන ද? මොනවාද මම වෙලා තියෙන්නෙ? මොනවාද මගේ වෙලා තියෙන්නෙ? හිතා බැලුවොත්, රූපය මම. වේදනාව මම. සංඥාව මම. සංඛාරය මම. විඤ්ඤාණය මම. පංච උපාදනස්කන්ධය "මම, මගේ". මෙලෙස "මම, මගේ" කියල ගත්ත තැන තියෙන මේ ජාති ලක්ෂණය, ජරා ලක්ෂණය, ව්‍යාධි ලක්ෂණය, මරණ ලක්ෂණය, අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ ලක්ෂණය,

ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ ලක්‍ෂණය, බලාපොරොත්තු බිඳ දැමීමේ ලක්‍ෂණය, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෝමනස්ස ලක්‍ෂණ ටික අවබෝධ කර ගත්තොත් ඔබ දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කළා. දුක්ඛ සත්‍යය අවබෝධ කරන විට ම සමුදය සත්‍යය ද ප්‍රභාණය කළා. ඒ සමග ම නිරෝධ සත්‍යය ද සාක්‍ෂාත් කළා. මාර්ග සත්‍යය ද වැඩිලා. මේ එකක් හරි විධියට අපට ප්‍රත්‍යක්ෂ වුනොත් චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යය ම අවබෝධයට එනවා.

එහෙනම් රූපය, වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය යන ස්කන්ධ පඤ්චකය “මම, මගේ, මගේ ආත්මය”, කියල අල්ලගත්ත. මෙන්න මේව දිහා තමයි අපි ගිය සතියෙ බලන්න පුරුදු වුනේ. “මම ය, මාගේය” කියල ගත්ත දේවල් තුළ මොනවාද තියෙන්නේ? අපි ලෝකයේ සම්මතයට අනුව ඒ වැඩ පිළිවෙළ පටන් ගත්තා. මමයි කියල ගත්ත රූපය තුළ තියෙන්නේ මොනවාද කියල දනගත්තා. කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ඇට ඇට මිදුලු වකුගඩු අක්මා පෙනහලු ආදී අගුහ දේ, ඒක තවත් ටිකක් එහාට ගිහිල්ලා ධාතුව කියන තැනට, පවතින ස්වභාවය හඳුනාගන්න තැනට කතා කරමින් හිට්දිදි අපි පසුගිය වතාවේ නතරවුනේ.

එතකොට පින්වතුනි, “රූපය මම, මගේ” වගයෙන් තණ්හාවෙන් බැඳිලා. එලෙස තණ්හාවෙන් බැඳිල නම් බැඳුනෙ ඇයි? මොනවාද අල්ලගෙන තියෙන්නේ? නිකම්ම මම කියල, මගේ කියල බැඳුන නොවෙයි. තණ්හාවට හේතුවක් තියෙන්න ඕන. නොදන්නාකම නිසයි මේ බැඳිල තියෙන්නේ. නොදන්නාකම නිසයි තණ්හාවෙන් අල්ලගෙන ඉන්නේ.

මොනවා ගැන නොදන්නකම ද? රූපය දන්නේ නෑ. වේදනාව දන්නේ නෑ. සඤ්ඤාව දන්නේ නෑ. සංඛාරය ගැන දන්නේ නෑ. විඤ්ඤාණය ගැන දන්නේ නෑ. දන්නේ නැති නිසයි මේ තණ්හාව. එහෙනම් තණ්හාව දුරු වෙන්න නම් තණ්හාව දුරු කරන්න කියල මොනවා හරි කරල හරියන්නේ නෑ. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න වෙනවා.

අපි ගිය සතියෙ නිදර්ශනයක් පෙන්නවා අර පුංචි දරුවෙක් ගිනියම් වෙච්චි යකඩ කැල්ලකට අත තියන අවස්ථාව පිළිබඳ ව. නොදන්නකම නිසයි ගිනියම් වෙච්ච එක ලස්සනට පෙනුණේ. පළඟැටියට ගිනි දෑල්ල ලස්සනට සුඤ්ඤ වස්තුවක් ලෙස ජේතවා වගේ. ඔබටත් රූපය පෙනුණේ ලස්සනට ඒකේ තියෙන යථාර්ථය නොදන්න නිසයි. දැන් අපි මේ සාසනය පටන්ගන්නෙ අන්න ඒ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් සොයමිනුයි.

දැන් බලන්න රූපය, වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය යන ස්කන්ධ පඤ්චකයෙහි ඇත්ත මොකක් ද? සත්‍යය මොකක්ද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු? දුක්ඛ ආයතී සත්‍යයයි. ලොව පවත්නා හටගත්ත හැම දෙයක ම වෙනස් කළ නො හැකි ස්වභාවය නිසයි එය ආයතී සත්‍යය වන්නේ. එය කිසිදු දෙවියෙකුට, බ්‍රහ්මයෙකුට, මාරයෙකුට වෙනස් කරන්න බැරි සත්‍යයක්. ඒකට තව ටිකක් එකතු කරන්න බැරි, ඒක එහෙම නො වෙයි කියල අභියෝගයකට ලක් කරන්න බැරි නිසයි ආයතී සත්‍යය. වෙනස් කළ නොහැකි සත්‍යයයි. ඒ වෙනස් කළ නොහැකි සත්‍යය ඔබ ඇලුම් කරන දේ තුළ සැඟවී ඇති බව සොයා බලන එකයි දහම් ප්‍රතිපදාව. රූපය දිහා බලනවා. ඡාති ලක්‍ෂණය, ජරා ලක්‍ෂණය, ව්‍යාධි ලක්‍ෂණය, මරණ ලක්‍ෂණය, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් කිරීමේ - අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ - කැමැති දෑ නොලැබීමේ - සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් ඇති කිරීමේ ලක්‍ෂණය. මෙන්න මේ ලක්‍ෂණවලින් යුක්ත බව යම් දවසක අපි දැක්කොත් එදාට අපි දුක දුක හැටියට දැක්කොත් දුකට ඇලුම් කරන්නෙ නෑ. අදත් අපි දුකට ඇලුම් කරල තියෙන්නෙ දුක දුක හැටියට නො දකින නිසයි. අපට දුක පෙනිල තියෙන්නෙ සැප හැටියටයි. පළඟැටියට ගිනිදෑල්ල පෙනෙන්නෙ ලස්සන, වටිනා, සුඤ්ඤ දෙයක් හැටියට යි. සැප උපදවන තැනක් හැටියටයි. අපිත් රූපාදී ස්කන්ධයන් දිහා බලල තියෙන්නෙ පෙනිල තියෙන්නෙ එහෙමමයි. ලස්සන වටිනා සුඤ්ඤ දේ හැටියටයි. එහි ඡාති ලක්‍ෂණය, ජරා ලක්‍ෂණය, ව්‍යාධි ලක්‍ෂණය, මරණ ලක්‍ෂණය, දුක්ඛ ලක්‍ෂණ තියෙනවා කියල දකල නෑ. ඒ ආර්ය සත්‍යය වැහිලා. අපට තිබුණේ දුක්ඛේ ඤාණං නොවෙයි, දුක්ඛේ අඤ්ඤාණං. මේ දුකෙහි අඤ්ඤා බවින් මිදෙන්නයි අපට ධර්මයක් ඕනෑ. මොනවා හරි කමටහනක්

වැඩුවට ඒක වෙන්තෙ නෑ. මේ දහම දෑන ගන්න ඕන. හොයන්න ඕන. දුක්බෙ ඤාණං - රූපයේ ඇත්ත තත්ත්වය මොකක් ද? එහි ලක්ෂණය මොකක්ද? රූපය කියන්නේ හටගත්ත දෙයක්, ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත දෙයක්. ඒක අපට සම්මත පරමාර්ථ, සමථ, විපස්සනා ක්‍රමවලින් බලන්න පුළුවන්.

ශුක්‍ර ශ්‍රෝණිත චිත්ත මව් කුසේ හටගත්ත පුංචි කලලයක්. “පඨමං කලලා හොති, කලලා හොති අබ්බුදං, අබ්බුදං ඡායති ජේසි. ජේසි නිබ්බන්තති ගනො. ගනා පසාකා ඡායන්ති, කේසා ලොමා නබාපි ච” - පුංචි කලලය අබ්බුද කියන අවස්ථාවට, අබ්බුදය ජේශි කියන අවස්ථාවට, ජේශි කියන අවස්ථාව ගත කියන අවස්ථාවට පෙරලෙනවා. ඒ අවස්ථාවේ දැන් දෙපා හටගන්න පටන් ගන්නා. ඒ වාගේ ම “කේසා ලොමා නබාපි ච” කෙස් ලොම් නිය දත් මෙහෙමයි වැඩුණේ. හේතු නිසා හටගත්ත ඒ වැඩුණු කය අද දක්වා මේ පවතින්නේ අප කන බොන ආහාරයෙන්. දැන් මේ ආහාරයෙන් යැපෙනවා පවතිනවා. එහෙනම් මේ කය මේ රූපයක්. සම්මතයෙන් අරගත්තක්, ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තක්. එහෙනම් සංඛත ධර්මයක්. සංඛත ධර්මයක් නම්, හටගත්ත එකක් නම්, එහි ඉපදීමේ ලක්ෂණය තියෙනවා. ඉපදීමේ ලක්ෂණය, එනම් දුක්ඛ ලක්ෂණය එතන පවතිනවා. එහෙනම් ඉපදීමේ දුක්ඛ ලක්ෂණය යම් තැනක ඇත්නම් ඒකට උරුම වෙනවා ජරා දුක්ඛ ලක්ෂණය - මේ කය දිරාපත් වෙනවා. ව්‍යාධි ලක්ෂණය - මේ කය ලෙඩවෙනවා. මරණ ලක්ෂණය - මේ කය මරණයට පත්වෙනවා. මේ කය නිසා අප්‍රියයන් හා එක් කිරීමේ, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්කිරීමේ, කැමැති දෑ නොලැබීමේ, සෝක පරිදේව දුක්ඛ දෙමනස්සයන්ට කාරණා, සියලු දුක්ඛ ලක්ෂණ මේ සම්මත කයේ දකින්නට පුළුවන්. එහෙනම් සියලු දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත මේ කයට නේද “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” කියලා ගත්තේ. ඔන්න අපට හම්බවෙනවා දුක. දන්න නිසා ද? නොදන්න නිසා ද? “දුක්ඛෙ ඤාණං” ද “දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං” ද. දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං වෙත විට දුක්ඛ සමුදයේ ද අඤ්ඤාණං. යමකින් ද දුක එන්නෙ, යමක ද දුක පවතින්නේ ඒ දේට ම ඇලුම් කළා. දැන් ජරා ව්‍යාධි මරණ සෝක පරිදේව දුක් දෙමනස් එන්නෙ කොතැනින් ද? එතනට ම ඇලුම් කළා. ඒක ම “මම, මගේ” කියලා තෘෂ්ණා ක්ලේශයෝ උපදවා ගන්නා. දුක්ඛ සමුදය ඇති කර ගන්නා. මෙන්න මේ විධියෙනුයි අපි සසර සැරිසැරුවේ. මේ සසරේ නිමාවෙන්න ඇලුම් කළ රූපාදී

ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්න ඕන. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනව කියල කියන්නේ දුක්ඛ ආයථි සත්‍යය ප්‍රකට වෙන්න ඕන. ප්‍රකට වෙන විදියට බලන්නෙ නැතුව, ඒක නිකම් ප්‍රකට වෙන්නෙ නෑ. ඒක තමයි අපි කතා කරගෙන ආවෙ. මේ කයේ තියෙන දුක්ඛ ලක්ෂණ වටහා ගන්න අපි මේ කය දිහා බැලුව. හටගත්ත කය පිළිකුල් වූ, හිස් වූ - තුවිෂ වූ, අශුභ වූ, අසාර වූ දේ.

තව දුරටත් ඒ පිළිබඳ ව සොයා බලන විමසා බලන ක්‍රමයයි, පිළිවෙතයි අපි සොයා බලන්නට ඕන. දැන් අපි ලස්සනයි, හොඳයි, සැපයි, ශුභයි කියලා මේ ගත්ත දේ තුළ අපි වැරදි අපේක්ෂාවකුත් තියාගන්නවා. මේ සියලු දුක්ඛ ලක්ෂණයකින් යුක්ත දේට මම මගේ කියල අරගෙන අනේ මේවා දිරන්න නම් එපා, ලෙඩ වෙන්න නම් එපා.

“අහෝ වත මයං න ජාතිධම්මා අස්සාම, න ච වත නො ජාති ආගච්ඡෙය්‍යාති. න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තඛිං. ඉදම්පි යම්පිච්ඡං. න ලහති තම්පි දුක්ඛං. අහෝ වත මයං න ජරා ධම්මා අස්සාම, න ච වත නො ජරා ආගච්ඡෙය්‍යාති. න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තඛිං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං. න ලහති තම්පි දුක්ඛං. අහෝ වත මයං න ව්‍යාධි ධම්මා අස්සාම, න ච වත නො ව්‍යාධි ආගච්ඡෙය්‍යාති. න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තඛිං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං. න ලහති තම්පි දුක්ඛං. අහෝ වත මයං න මරණ ධම්මා අස්සාම, න ච වත නො මරණං ආගච්ඡෙය්‍යාති. න ඛො පනෙනං ඉච්ඡාය පත්තඛිං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං. න ලහති තම්පි දුක්ඛං”.

අපි හැමෝ ම ඉපදීම ලක්ෂණ කොට ඇති, ජරාව ලක්ෂණ කොට ඇති, ව්‍යාධිය ලක්ෂණ කොට ඇති, මරණය ලක්ෂණ කොට ඇති වෙන්වීම වෙනස්වීම ලක්ෂණ කොට ඇති රූපාදී දේ ඇලුම් කරල තණ්හාවෙන් ආශාවෙන් මම මගේ කියල අරගෙන ප්‍රාර්ථනා කරනවා අනේ ඉපදීම නම් නොවේවා, මරණය නොවේවා, ලෙඩවීම නොවේවා, වෙන්වීම නොවේවා කියලා. ඒත් අපි දැන ගෙන ඉඳල නෑ මේ අල්ලගෙන ඉන්නෙ ඒ ස්වභාව ලක්ෂණයෙන් යුක්ත දේ ම බව. ඒක වෙනස් කරන්න බැරි ලක්ෂණයක්. යමක් හටගත්ත නම් හටගත්ත හැම

දේක ම ලක්ෂණය, පොදු ලක්ෂණය උරුම ලක්ෂණය මේකයි. ඒ නිසා අපට හැමද ම අනුවෙන ලෝකෙ හැම තැනකදී ම මෙන්ම මේ ලක්ෂණය ගැන හොයන්න ඉස්සෙල්ලා. භාවනා කරනවාට වඩා හුඟක් වටිනවා.

ලස්සනයි කියල පෙනෙන දකින හැම දේකම සොයන්න, විමසන්න. මේක හටගත්ත දෙයක් නේද. ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත එකක්. හටගත්ත කියන්නෙ ඒ උත්පත්ති ලක්ෂණය. ජාති දුක්ඛ ලක්ෂණය මෙතන තියෙනවා. යමක ජාති දුක්ඛ ලක්ෂණය ඇත්නම් එතන ජරාවට පත්වෙන එකක් වෙන්නට ඕන. ජරාවේ දුක්ඛ ලක්ෂණයත් මේකෙ තියෙන්න ඕන. බලන්න මොකද වෙන්නෙ කියල. ඔන්න පෙනේවි අනේ ඇත්ත නේ මේකෙන් ඒ ජරා දුක්ඛ ලක්ෂණය තියෙනවා. දිරනවා නම් වෙනස්වෙනවා නම් ඒක ලෙඩවෙන එකක්. එහෙනම් මේකෙ ව්‍යාධි ලක්ෂණයත් තියෙන්නට ඕන. බලන්න ටිකක් පෙනේවි ව්‍යාධි රෝග ලක්ෂණත් ඒකෙ තියෙනවා. එහෙනම් මේක මැරෙන්න ඕන එකක්. ටිකක් විමසලා බලන්න. ඔව් මේකෙ මරණ ලක්ෂණයත් තියෙනවා. එහෙනම් මේකත් එක්කම ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ ලක්ෂණයත් තියෙනවා. අප්‍රිය වූ දුක්ඛ හා එකතු කිරීමේ ලක්ෂණයත් තියෙනවා. කැමැති දේ අහිමි කරන ලක්ෂණයත් තියෙනවා. සෝක පරිදේව දුක් දෙමිනස් ඇති කරන ලක්ෂණයත් මේකෙ තියෙනවා.

මෙලෙස බලනකොට ඔබට පෙනේවි මේක සියලු දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත බව. ලස්සනයි, සැපයි, ශුභයි කියල පෙනුනට මේ සියල්ල දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්තයි. එහෙනම් යම් කෙනෙක් මේ ලෝකේ මේ දුක්ඛ ලක්ෂණය වසාගෙන නොපෙනී නොදැනී නොදැක මේ පෙනෙන ලක්ෂණයට විතරක් රැවටුනොත්. ඇලුම් කරල තියෙන්නෙ මොහොකට ද? ප්‍රිය කරල තියෙන්නෙ කුමකට ද? තණ්හා කරල තියෙන්නෙ කුමකට ද? ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණ සෝක පරිදේව දුකට නේද. මේ දුකට නේද ලෝකයේ ඇලුම් කරන්නේ. දුකට ලෝකයේ ඇලුම් කරයි නම් දුකට මම කියන්නයි මගේ කියන්නයි කියයි නම් දුකෙන් මිදීමක් කොහෙන් ද? කවද නම් දුකෙන් මිදෙයි ද? ඔබට ම දූනේවි. මේ දුක, දුක හැටියට දකින විට මේකෙ තියෙන දුක්ඛ ලක්ෂණ ටික පෙනෙන විට මේකට යම් තණ්හාවක් තිබුණා නම් ඒ තණ්හාවත් නැතිවෙලා යනවා නේ. තණ්හාව නැතිවෙනවා කියන්නේ නිරෝධය

නේද? නිරෝධය ලබනවා කියන්නේ මාර්ගය නේද? එහෙනම් මාර්ගය කියන්නේ මේ දුක්ඛ ලක්ෂණ ටික දිහා බලන එක නේද. ඔන්න ඔබට චතුරායථි සත්‍යය පිළිබඳ ව දැනුම ඒවි. මෙන්න මේ විදියෙන් බාහිර ලෝකයත් එක්ක සසඳලා විමසලා බලන්න ඊළඟට අපට පුළුවන් වේවි මම කියල ගත්ත දේ තුළ තියෙන යථාර්ථය සොයාගෙන ඒ සැබෑ තැනට සැබෑ දර්ශනයට එළඹෙන්න. ඉතින් ඒ සඳහා සොයා බලන්නට ඔබට තව දුරටත් සතියක් කල් දෙමින් අපේ අනුශාසනාව අදට මින් නිමා කරනවා.

4 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

තස්ස අමනසිකරණියානං ධම්මානං අමනසිකාරා, මනසිකරණියානං ධම්මානං මනසිකාරා, අනුප්පන්නා වෙව ආසවා න උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා ච ආසවා පතියන්ති. සො ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසෝ මනසිකරොති, අයං දුක්ඛසමුදයොති යොනිසෝ මනසිකරොති, අයං දුක්ඛනිරොධොති යොනිසෝ මනසිකරොති, අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදති යොනිසොමනසිකරොති, තස්ස එවං යොනිසෝ මනසිකරොතො තිණි සංයොජනානි පතියන්ති: සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො. ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බා.

පින්වත්නි,

අදත් මේ සීතල රාත්‍රියේ මේ හැම කෙනෙක් ම සුදුනම් ව බලාපොරොත්තුව වන්නේ සසර දුක් ගෙවාලන ඒ උතුම් සද්ධර්ම දේශනාවට සවන්දෙන්නටයි. පින්වතුනි, මේ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය ඔබත් මමත් අවබෝධ නොකළ නිසා මේ සංසාර ගමනේ අපමණ දුක් පීඩා විඳිමින් බොහෝ කාලයක් ගමන් කළා. මේ ජීවිතයෙන් ඒ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර ගන්න, දැන දැක ගන්න බැරිවුනොත් තව කල්ප කීයක් මේ සසරෙ දුක් විඳින්න වෙව් ද කියල කියන්න පුළුවන් කමක් නෑ. ඒ නිසා අපි හැමෝගෙම ඒකායන උත්සාහය, මහන්සිය චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කර ගන්නයි. ඒ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය අවබෝධයට යන වැඩ පිළිවෙළේ පෙළින් පෙළටයි ඒ ධර්මය අවබෝධ වෙන්නෙ. චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය පළමු වතාවට අවබෝධ වෙන විට අපි කියනවා සෝතාපන්නයි කියල. ඒ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය ම ඊට වඩා ගැඹුරින් අවබෝධ වෙන විට කියනවා සකදගාමී කියල. ඒ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය ම ඊට වඩා ඉහළින් අවබෝධ කරන විට අනාගාමී කියනවා. ඒ චතුරාය්‍ය සත්‍ය ධර්මය ම ඉතුරුවක් නැතිව ම අවබෝධ කළහම රහතන් වහන්සේ කියල කියනවා.

මේ චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ නොකළ තාක් සසර ගමන අනියතයි. සම්මන්ත නියත, මිච්ඡන්ත නියත කියල, නියත පුද්ගලයෝ දෙපිරිසක් ඉන්නවා. සම්මන්ත නියත: මේ චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය දැන, දැක ගත්ත කෙනා නියත පුද්ගලයෙක්. “අවිනිපාතධම්මො, නියතො, සම්බොධිපරායනො”. ඒකාන්තයෙන් ම සතර අපායට යන්නේ නෑ. ඔහු සම්බෝධිය කරා යනවා මයි. ඊට මෙහා කිසි ම කෙනෙක්ව නියත වශයෙන් අපායට යන්නේ නැහැ කියන නියමය කරන්න පුළුවන් කමක් නැහැ. ඒ නිසා නුවණ ඇත්නම් අපි සතර අපායට නොවැටෙන්නෝ බවට පත්වෙන්න, අද මෙන්න මේ රාත්‍රිය ප්‍රමාණවත් වේවි ඒ ටික සිද්ධ කර ගන්න. එ පමණක් නොවෙයි. එපමණක් නොවෙයි, අපේ ජීවිතයේ නිවන පිණිස යම් උත්සාහයක් දරුව නම් ඒ දරූ උත්සාහයන් කොච්චර දුරට නිවැරදි ද කියල තම තමන්ට ම ප්‍රත්‍යක්ෂතාවයෙන් දැන හඳුනාගන්න පුළුවන් වෙයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ චතුරායඝී සත්‍ය ධර්මය දේශනාවේදී දුක්ඛ ආයඝී සත්‍යයක් දේශනා කළා, සමුදය ආයඝී සත්‍යයක් දේශනා කළා, නිරොධ ආයඝී සත්‍යයක් දේශනා කළා, නිරොධගාමිනිප්‍රතිපද ආයඝී සත්‍යයක් දේශනා කළා. චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධයට එන්නේ මෙන්න මේ සතර පිළිබඳ ව දැනුම - නුවණයි. පළමුවෙනි වතාවට මේ සතර නුවණ ලැබුණු අවස්ථාව තමයි සම්මාදිට්ඨි කියල කියන්නේ, මාර්ගය උපන්නා කියන්නේ. දැන් අපට අවශ්‍යතාවය ඒ මාර්ගය උපදවා ගැනීම. ඒ මාර්ගය උපදවා ගත්ත කියල කියන්නේ දර්ශනයෙන් යුක්ත වුනා, “දස්සනෙන සම්පන්නො” - දර්ශනයෙන් යුක්ත වුනා කියන තැන.

දුක්ඛායඝී සත්‍යය පැහැදිලි කරද්දී අවසන් කළා “සංඛිත්තෙන පඤ්චපාදනස්ඛන්ධා දුක්ඛා” - ඉපදීම දුකයි, ජරාව දුකයි, ව්‍යාධිය දුකයි, මරණය දුකයි, අප්‍රියයන් හා එක්වීම දුකයි, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම දුකයි, බලාපොරොත්තු දෑ නොලැබීම දුකයි, කෙටියෙන් කියන්නේ නම් පංචඋපාදනස්ඛන්ධයන්ගේ පරිහරණය ම දුකයි. මේ දුක්ඛ ආයඝී සත්‍යයට උත්වහන්සේ දේශනා කළ පෙළයි. මේ දේශනා ධර්මය තුළ දුක හැටියට අවසන් කළා පඤ්චපාදනස්ඛන්ධය ගැන.

පින්වතුනි, පංච උපාදනස්ඛන්ධය කියල කියන්නේ මොකක්ද? අපි ටිකක් අද කතා කරමු, මොනවාද පංචුපාදනස්ඛන්ධය කියල කියන්නේ? මොනවාද පංචුපාදනස්ඛන්ධය කියල කියන්නේ? රූප උපාදනස්ඛන්ධය, වේදනා උපාදනස්ඛන්ධය, සංඥා උපාදනස්ඛන්ධය, සංස්කාර උපාදනස්ඛන්ධය, විඥාන උපාදනස්ඛන්ධය. හොඳයි රූප උපාදනස්ඛන්ධය කියල කියන්නෙ මොකක්ද? මොකකට ද? “සතර මහා භූත හා භූතයන්ගෙන් හටගන්න උපාදය රූපයෝ මේව රූප” හරි ද මේ උත්තරේ? “කතමඤ්ච භික්ඛවෙ රූපං චත්තාරො ච මහාභූතා චතුත්තඤ්ච මහාභූතා උපාදය රූපං ඉදං වුච්චති රූපං” - ඔය කිව්වෙ රූපය ගැන ද? රූප උපාදනය ගැන ද? මම ඇහුවෙ රූපය ගැන ද? රූප උපාදනය ගැන ද? දැන් දුක කියල කිව්වෙ මොකක්ද? රූප උපාදනයයි.

එහෙනම් රූපයෙයි, රූප උපාදනයෙයි වෙනස මොකක් ද? රූපයෙන්, රූප උපාදනයෙන් වෙනස මොකක් ද? රූපය කියල කියන විට කියවුනා සතර මහා ධාතුව හා සතර මහා ධාතුවෙන් උපන් දෙය රූපයයි. එතකොට ඒ රූපයෙහි ලක්ෂණ ටික කියවුනා, මේ ධාතුවෙන් යමක් හටගන්න නම් “හටගන්න” කියල කියන්නෙ උත්පත්ති ලක්ෂණයයි. උත්පත්ති ලක්ෂණය එතන ඇත්නම්, ජරා ව්‍යාධි මරණ අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්කිරීමේ බලාපොරොත්තු දේ ඒ ආකාරයෙන් නොලැබීමේ ලක්ෂණ ඒ තුළ තියෙනවා. එම රූපය එතකොට රූප උපාදනය වුනේ කොහොම ද? අපට දුකෙන් මිදෙන්න බැහැ නේ මේක නො දැන. රූප උපාදනය කියන්නෙ මොකක්ද කියල නොදැන රූප උපාදනයෙන් මිදෙන්න බැහැ.

එහෙනම් දැන් අපේ දැනුම තියෙන්නෙ රූපය පිළිබඳවයි. රූප උපාදනය කියන්නේ කුමක්ද? ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, යම් රූපයක ඡන්ද රාගයෙන් බැඳුණු බවක් වේ නම් යම් රූපයක් විෂයයෙහි, එහෙමත් නැත්නම් වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ විෂයයෙහි යම් ඡන්ද රාගයක් වේද, ඒ ඡන්ද රාගයට කියනවා උපාදනය කියලා. ඒක රූප උපාදනය නොවෙයි, උපාදනයයි. එතකොට උපාදනය කියල කියන්නේ ඡන්ද රාගයයි. යම්

රූපයක් අරභයා ඡන්ද රාගයෙන් බැඳුණේ ද ඒ රූපය උපාදනයයි. රූප විෂයයෙහි යම් ඡන්ද රාගයකින් යුක්ත නම්, ඒ රූපය උපාදන වෙනවා.

එතකොට උපාදනය කියල කියන්නෙ මොකක් ද? උපාදන - ආදන කියල කියනවා ළඟට ගන්නවා. දැඩිකොට ගන්නවා. "මම, මගේ, මගේ ආත්මය" කියලා දැඩිකොට ගන්නවා. එතකොට ඒ දැඩිකොට ගන්න ස්වභාවය රූපයට අයිති එකක්ද? ඒක රූපයට අයිති එකක් නොවෙයි. ඒක හිතේ ම උපදින දෘෂ්ටියක්. සංකල්පයක්. ඒකට කියනවා දිට්ඨාසව. "තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන" - "මම, මගේ, මගේ ආත්මය" කියලයි රූපය දකින්නේ. එතකොට දැන් මෙන්න මේ දෘෂ්ටියයි. මේ සංකල්පයයි. රූපයයි දෙකම එකතු වූනහම එකතු වෙච්චි තැන තමයි, "රූපය මම, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය" වෙන්නේ. රූපය මම, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය කියල ගත්ත වෙන්නෙ, මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන මේ කෙලෙස් බන්ධනයෙන් ආශ්‍රවයන්ගෙන් යුක්ත වෙලා ඒ දෘෂ්ටියෙන් රූපය අයිති කර ගත්තහම රූප උපාදනයයි. වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංඛාර, විඤ්ඤාණත් එහෙමමයි. වෙන වෙන ම කතා කරන්නෙ. අපි එක තැනක් කතා කරල තේරුම් කර ගත්තොත් හොඳට ම ප්‍රමාණවත් වේවි.

දැන් එතකොට උපාදන කියල කියන්නෙ හිතේ හටගන්න ආශ්‍රවයක්, ක්ලේශයක්. ඒ දෘෂ්ටිය ඒ ක්ලේශයත් එක්ක රූපය එකතු වූනහම "රූපය මම, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය" කියන මේ තැනට වැටෙන්නව.

දැන් මේ අප ඉදිරියේ තියෙන දෙයට අපි කියනවා මේසෙ කියල. මේසෙ කියන්නේ මේ කකුල් හතරවත් මේ තට්ටුවවත් නොවෙයි. නමුත් මේ ටික එකතු වූනහම මේසෙ කියන අදහසක් අපි ළඟ උපදිනවා. මේසෙ කියන අදහස මේ අවයව ටිකමයි කියන, අවයව ටිකත් මේසෙයි කියන අදහසත් දෙක එකතු වූනහම මේක මේසෙමයි. දැන් මේසෙ කියන අදහස උපදින්නේ මේ අවයව ටික සම්පූර්ණ වූනාට පස්සෙ. ඔක්කොම අවයව ටික එකතු වූනාට පස්සෙයි මේසය කියන අදහස උපදින්නේ.

ඊළඟට දෙවෙනි තැනදී මොකද කරන්නේ? මේසෙ කකුල, මේසෙ තට්ටුව, මේසෙ රෙද්ද, මේසෙ උඩ, මේසෙ යට ආදී වශයෙන් දැන් මේසෙට අයිති දේවලුත් තියෙනවා. මේසෙ කියන අදහස උපදින්නෙන් මේ අවයව ටික ඔක්කොම එකතුවුනාට පස්සෙ. හැබැයි මේක මේසෙමයි කියන දෘෂ්ටියට වැටුනහම මේසෙට අයිති කකුල් තියෙනවා. මේසෙට අයිති තට්ටුවකුත් තියෙනවා.

දැන් රූපය අනිකක්. මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහස ක්ලේශයක්, ඒක හිතේ උපදින එකක්. මේ දෙක එකතු වුනහම රූපය මම. එතකොට කෙසුත් මගේ. ලොම් මගේ. නිය මගේ. දත් මගේ. හම මගේ. මේකෙ ඇතිවෙන තාක් වේදනා මගේ. හැදිනීම් මගේ. කල්පනා කිරීම් මගේ. දූනගැනීම් මගේ. සියල්ල මගේ. මට අයිති වෙනවා. දැන් භොදයි මම කියල මගේ කියල අයිති කර ගත්තෙ මොකක්ද? මම කියල මගේ කියල දෘෂ්ටියෙන් තෘෂ්ණාවෙන් දෘෂ්ටියෙන් අයිතිකරගත්තේ, ස්වාමිත්වයට පත්වුනේ කුමක්ද? රූපයයි. රූපයේ යථාර්ථය මොකක්ද? සතර මහා ධාතුයි. අනාත්ම බවයි. ඒ හටගත්ත රූපයේ ලක්ෂණය මොකක්ද? දිරන ලෙඩවෙන මැරෙන තිබූ ආකාරයෙන් වෙනසකට පත්වන ස්වභාවයයි. එතකොට දැන් මම කියල, මගේ කියල අරගත්තේ මොකක්ද? ජරා ව්‍යාධි මරණයට පත්වන දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත වූ දේ නේ. දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් පිරිපුන් දේට මම කිව්වට, මගේ කිව්වට, මගේ ආත්මය කිව්වට එහි ස්වභාවික ලක්ෂණයෙහි වෙනසක් කරන්න පුළුවන්ද? එතකොට දැන් රූපයෙහි ස්වභාවික ලක්ෂණය තමයි දුක්ඛ ලක්ෂණය. දුක්ඛ ලක්ෂණයකින් යුක්ත වූ දෙයක් මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල, ස්වාමියා අයිතිකාරයා හිමිකරුවා බවට පත්වුනා නම් එතකොට දිරන්නෙ කාව ද? ලෙඩවෙන්නෙ කාවද? මැරෙන්නෙ කාවද? අන්න පුද්ගල සංකල්පයට ඇතුල්වුනහම තියෙන දෝෂය.

රූපයේ ස්වභාවය දිරන ලෙඩවෙන මැරෙන බවයි. ඒක මම වුනත් මගේ වුනත් අනුන්ගෙ වුනත් කොහේ තිබුණත් රූපයේ ස්වභාවය යමක් හටගත්ත නම් හටගත්ත දේ දිරනව. ලෙඩවෙනවා. මැරෙනව. තිබූ ආකාරයෙන් වෙනස් ස්වභාවයනට පත්වෙනවා. එබඳු දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත එකක් මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල දැඩිකොට අරගත්ත. අරගෙන මේ රූපයේ ස්වභාවික ලක්ෂණවලට

පරිවර්තනය වෙනකොට කියනවා ඔන්න - මම දිරනවා. මම ලෙඩවෙනවා. මාව මැරෙනවා. මාව වෙනසට පත්වෙලා. මගේ මේ මේ අවයව වෙනස්වෙලා. දිරලා. මේ ස්වාභාවික ව සිදුවන සිදුවීම තමන්ගෙ කරගෙන, මගේ කරගෙන, පුද්ගල භාවයෙන් අරගෙන ලෝකයේ අපි හැමදුම සංසාරයේ දුක් විඳිනවා. අපට මේ දුක අයිතිවෙලා හිමි වෙලා උරුමවෙලා තියෙන්නේ දුක්ඛ සත්‍යයත්, සමුදය සත්‍යයත් දෙක ම එකක් වෙලා. මේ දෙක වෙන්වෙලා නෑ. දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් යුක්තවූ යමක් වේ නම් එය ම “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” කියලා කිව්වොත් දුකයි, සමුදයයි දෙක ම එකක් වෙලා. එතකොට එතන ආයච්ඡි සත්‍යය නෑ. දුකම මම, දුකම මගේ, දුකම මගේ ආත්මය වෙලා.

මේ කියන දුකෙන් මිඳෙන්න නම් අපට සිද්ධවෙනවා මෙන්න මේ දුක්ඛ - සමුදය කියන දෙක වෙන් කරන්න. වෙන් කරන්න ඉස්සෙල්ලා එය අහල දූන ගන්න ඕන. දූනගත්ත කෙනාට තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ සතිපට්ඨානය දේශනා කරන්නේ. මොකක්වත් නොදන්න කෙනාට සතිපට්ඨානය දේශනා කරන්නේ නෑ. මෙන්න මේ ටික අහල දූනගත්ත කෙනාට සතර සතිපට්ඨානය දේශනා කළා. අද දවසේ මෙන්න මේකයි විසඳගෙන ඒ දර්ශනය අර්ථවත් කරගන්න හදන්නේ.

එතකොට දූන් ඔන්න ඔබ තේරුම් ගන්න රූපයෙහි ස්වභාවය මෙබඳුයි. සතර මහා ධාතුවෙන් හටගන්න සතර මහා ධාතුවත්, සතර මහා ධාතුව නිසා හටගත්ත දේත් - එහෙම ගත්තහම ලෝකයේ විශ්ව සාධාරණ බවක් තියෙනවා. ජීවී අජීවී හැම දේක ම, පඨවි ධාතුව, ආපෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව තියෙනවා. ඒ අනුව වණ්ණ, ගන්ධ, රස, ඕෂා ආදී උපාදය රූපත් තියෙනවා. රූපය විශ්ව සාධාරණයි එතකොට. හැම තැනක ම තියෙන්නේ එක ම ධර්මතාවයයි. එබඳු රූපයක් හටගන්නෙ ආහාරයෙන්. හේතු නිසා හටගන්න බවක්. මම ඇති කරනවා නොවෙයි. ආහාරය ලැබුණොත් හටගන්නවා, පවතිනවා. ආහාරය නැති වෙන විට නැතිවෙනවා. එහෙනම් අනාත්ම වූ ධර්මතාවයක්. එය ආහාරය නැති හේතුව නිසයි හටගන්නේ. මම හදනවා නොවෙයි. මට පවත්වන්න පුළුවන් කමක් නෑ. ආහාරයේ තියෙන අනාත්ම හේතුව නිසයි රූපයේ ඇති බව හා නැති බව.

එහෙනම් රූපයේ ලක්ෂණය මෙබඳුක්. එබඳු රූපය මම, මගේ, මගේ ආත්මය වුනේ කොහොම ද? එහෙම වෙන්න පුළුවන් ද? ගන්න පුළුවන් ද? මෙන්න මෙතැන තමයි අපේ පර්යේෂණය තියෙන්න ඕන තැන. මූලික ප්‍රතිපදාව වෙන්නෙ මේකයි. දැන් හොය හොයා බලනවා. රූපය එබඳු ආකාරයකින් ගන්න පුළුවන් ද කියලා.

අපි මීට පෙර අවස්ථාවක යම් දහමක් ගැන කතා කරලා නතර කළා. කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ආදී කොටසක් නිදර්ශනයට අරගෙන යමක් දෙස අපි බැලුවා. හොඳයි දැන් අපි බලමු මෙන්න මේ අනුමාන දැනුම, මේ දුක අනෙකක් ය, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන කියන්නේ සිතේ උපදින ක්ලේශයක් ය, මෙන්න මේ ක්ලේශයෙන් මේ රූපය ආදනය වුනොත්, ග්‍රහණය වුනොත් ඒ නිසාය දුක උපදින්නෙ. එතකොට දුක කියලා කියන්නේ මේ රූපයේ තියෙන ස්වාභාවික ලක්ෂණය නොවෙයි. ඒ ස්වාභාවික ලක්ෂණය මම වුනත් මගේ වුනත් බාහිර ලෝකයේ මොකක් වුනත් හටගත්ත දේ දිරනවා, ලෙඩවෙනවා, මැරෙනවා, වෙනස් වෙනවා. ඒක ආයඝී සත්‍යයක්, ලෝකයේ කාටවත් වෙනස් කරන්න බැරි එකක්. රහත් වුනත්, බුදු වුනත් ඒ ආයඝී සත්‍යය වෙනස් කරන්න බෑ. වෙනස් කරන්න බැරි නිසයි ආයඝී සත්‍යය කියන්නේ. ඒක ආයඝී සත්‍යයක්. කාටවත් වෙනස් කරන්න බෑ. රහතත් වහන්සේගෙන්, බුදු හාමුදුරුවන්ගෙන් රූපය දිරාපත්වුනා.

දවසක් ආනන්ද හාමුදුරුවන්ට සිවුර මැත් කරලා පෙන්නලා, “ආනන්ද, මේ බලන්න. දෙනිස් මහා පුරුෂ ලක්ෂණයෙන්, අසූවක් කුඩා ලකුණින්, ෂඩ් වණ්ඨ රශ්මි මාලාවෙන්, බ්‍යාම ප්‍රභා මාලාවෙන් යුක්ත මේ ශරීරය දැන් දිරාගෙන ගිය ගැලක් වගෙයි” යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළා. ඒ බුදු සිරුරක් කරත්තයක් වගේ දිරාපත් වෙලා, ජරපත් වෙලා. ඒ බුදු සිරුර ලෙඩ වුනා. බුදුවුනාට ඒ ව්‍යාධි ලක්ෂණය වෙනස් කරන්න බැරිවුනා. මරණයට පත්වෙන්න වුනා කුසිනාරාවෙදී. සා පිපාසා දුක් දැනුණා. “ආනන්ද, මට පිපාසයි. පැන් ටිකක් දෙන්න” කියලා දෙකුත් වතාවක් කුසිනාරාවෙදී ඉල්ලන්න තරම් උන්වහන්සේට ඒ පැන් පිපාසය දැනුණා. මේ දුක් බලක්ෂණයයි. මේක වෙනස් කරන්න බෑ.

දැන් වැරද්ද කියෙන්න මෙතැන නොවෙයි. මෙබඳු දුකකට පත්වෙන දුක්ඛ ලක්ෂණයකින් යුක්ත දෙයක් ඇයි මම කියල, මගේ කියල ගත්තේ? මේක අතහැරිය නම් මේ දුක මම නොවෙයි නේ, මගේ නොවෙයි නේ. දැන් ලෝකෙ ඔන තරම් මැරෙනවා. මට දුක එන්නෙ නෑ. ඒව මගේ අපේ නොවන නිසා. ලෙඩ වෙනවා, ජරාවට පත්වෙනවා, අප්‍රියයන් හා එක් වෙනවා, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වෙනවා. නමුත් ඒ ගැන මට දුක නෑ. ඇයි මගේ නොවන නිසා. දුක එන්නේ “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” යි කියන නිසා. එහෙනම් මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියන එක රූපයට අයිති එකක් නො වෙයි නේද? රූපයට අයිති එකක් වුනා නම් දුකෙන් මිදිවිච රහතන් වහන්සේ කෙනෙක් අපට හම්බ වෙන්නෙ නෑ. එහෙනම් රහතන් වහන්සේලා, බුදුවරයන් වහන්සේලා දැන් දුක කියන තේරුම තේරුම් ගන්න වෙනවා. ජරා, ව්‍යාධි, මරණාදී ඔය කියන ලක්ෂණ ටික උන්වහන්සේලාගේ ජීවිතවලත් තිබුණා. හැබැයි උන්වහන්සේලා ළග තිබුණෙ නැහැ, “අනේ මම දිරාපත් වෙනවා. මගේ සිරුර දිරාපත් වෙනවා නේද” කියන දුකක් උන්වහන්සේලාට තිබුණේ නැහැ. “අනේ මම ලෙඩවෙනවා නේද” කියන දුකක් උන්වහන්සේලාට තිබුණේ නැහැ. මොකද, ලෙඩවීම උන්වහන්සේලාගේ නොවෙයි. මරණය තිබුණා. ඒත් මම මැරෙණවා නේද කියන දුක් උන්වහන්සේලාට තිබුණේ නැහැ. ජාතිය අනෙකක්, ජාති දුක අනෙකක්. ජරාව අනෙකක්, ජරා දුක අනෙකක්. ව්‍යාධිය අනෙකක්, ව්‍යාධි දුක අනෙකක්. මරණය අනෙකක්, මරණ දුක අනෙකක්.

රහත් වෙන විට ජාති ජරා ව්‍යාධි මරණයන් ඉතුරුයි. හැබැයි, ජාති ජරා මරණ දුක නෑ. දුකින් මිදිලා. අනුපාද පරිනිව්‍යාණයෙන් ජාති ජරා මරණයෙන් මිදෙන්නේ. ඒකයි නිවනේ දෙකක්. සෝපදිශේෂ, අනුපදිශේෂ කියල කිව්වෙ.

එතකොට එහෙනම් ඔන්න දැන් තේරුම් ගන්න හොඳට ම රූපය කියල කියන්නෙ අනාත්ම වූ ධර්මතාවයක්. මම, මගේ කියන්න බැරි මේ විශ්ව සාධාරණ වූ ධාතුව. ඒ ධාතුවක් මම හඳුනව නොවෙයි, ආහාරය නමැති අනාත්ම හේතුව නිසා හටගන්නේ. ඒ ආහාරය ඇති තාක් පවතිනවා. ඒ ආහාරය නැති වෙන විට නැතිවෙන බවකුත්

තියෙනවා. එහෙනම් රූපය මම කියන්න, මගේ කියන්න සුදුසු තැනක් නොවෙයි. එහෙම කියනවා නම් මුලු ලෝකයේ ම සතර මහා ධාතුව හා සතර මහා ධාතුවෙන් හටගත්ත දේ ඔක්කෝම මම වෙන්න ඕන, මගේ වෙන්න ඕන. ඔක්කෝම දිරන විට ලෙඩවෙන විට දුක දූනෙන්න ඕන. එහෙනම් දුක දූනෙන්නෙ මම කියල, මගේ කියල ගත්ත ටිකත් එක්කයි. එහෙනම් දූන් ඔන්න අපට අනුමාන දූනුමක් ලබන්න, නුවණක් ලබන්න මේ රූපය අනෙකක් නේද, මේ රූපයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නො දන්න. නො දකින නිසා “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” යි කියන අදහසක් ඉපදිලා නේද. ක්ලේශයක් - ආශ්‍රවයක් ඉපදිලා නේද. එතකොට දුකට හේතුව මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන වශයෙන් මේ හිතෙන් හද ගත්තු ක්ලේශය නේද. මේ ආශ්‍රවය නේද දුකට හේතුව. දුක්ඛ සමුදය. ආත්ම පුද්ගල භාවයෙන් ගත්ත බව ම නේද දුකට හේතුව. මෙබඳු වූ දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ රූපය, මම කියන පුද්ගල භාවයෙන් ගත්තහම ඒ රූපයේ ස්වභාවික ලක්ෂණය දිරා යාම, ලෙඩවෙන එක, මැරෙනව එක. මේ එබඳු වූ රූපය පුද්ගල භාවයෙන් මම කියල ගත්ත නිසා නේද මම දුක් විඳිනවා කියන තැනට වැටුණේ. දූන් මේ රූපය අත් හැරපු රහතන් වහන්සේට මේ ජරා ව්‍යාධි මරණ එනවා. උන්වහන්සේට දුකක් නෑ. මම දිරනවා, මම ලෙඩවෙනවා, මම මැරෙනවා කියල දුකක් නෑ. රූපය ගැන තියෙන තෘෂ්ණාව, දෘෂ්ටිය, මානය අත හැර ගත්ත නිසායි. රූපයට අයිති ස්වභාවික ලක්ෂණය ඒ ආකාරයෙන්ම පවතීවි. ඒක මමවත් මගේවත් නොවෙයි. එහෙනම් දූන් “මම, මගේ” බව තියෙන්නේ මේ දෘෂ්ටියත් එක්ක නේද, හිතීන් හද ගත්ත බවක් නේ ද තියෙන්නේ.

ඔන්න දූන් දුක්ඛේ ඤාණං. මේ රූපය මෙන් මෙබඳුයි, මෙය දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්තයි, එබඳු දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත රූපයක් ආහාරය නිසා හටගන්නවා, ආහාරය නැති වෙන විට නැතිවෙනවා. අනාත්ම ධර්මතාවයක් කියල දකින විට එහි දුක්ඛ ලක්ෂණ ස්වභාවයන් හඳුනා ගන්න විට ඔබ දුක්ඛේ ඤාණං ලැබෙනවා. මෙබඳු දුක් වූ රූපයක් “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” යි කියල දෘෂ්ටිමය වශයෙන් ඇති කර ගන්න අදහස නේද? මේ දුකට උරුමක්කාරයා වෙන්න, දුක මම කරගෙන, මගේ කරගෙන දුක් විඳින්න වෙන්නේ, විඳින්නෙක් නිමිණය වෙන්නේ මේ අදහස නිසා නේද ? මේ ක්ලේශය නිසා නේද? මේ ආශ්‍රවය නිසා නේද. ඔන්න ඔබට මේ රාත්‍රියේ මේ අදහස, මේ නුවණ එනවා නම් ඔබ

දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං ලැබෙනවා. දැන් අනුමාන වශයෙන් හෝ “දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං” ඔබට තිබෙනවා.

එහෙනම් මේ දුක විදින්න වෙලා තියෙන්නෙ මෙඛදු රූපයක් “මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි” කියල දැඩිකොට මේ අදහසක් උපදවා ගත්ත නිසයි. මේ දෘෂ්ටියෙන්, මේ තණහාවෙන් මේ රූපය වැළඳගත්ත නිසා නේද. එහෙනම් ඒක රූපයට අයිති එකක් නොවෙයි. මෙය ක්ලේශයක්, හිතේ උපදින ක්ලේශයක්. ඔන්න දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං. එහෙනම් මෙන්න මේ ක්ලේශය - තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියල ගත්ත අදහස අතහරින්න පුළුවන් නම් රූපයෙන් වෙන් කරන්න පුළුවන් නම් වේදනාවෙන්, සංඥාවෙන්, සංඛාරයෙන්, විඤ්ඤාණයෙන්, වෙන් කරන්න පුළුවන් නම් “යො තස්සා යෙව තණ්හාය අසේසවිරාගනිරොධො වාගො පටිනිස්සග්ගො මුක්ති අනාලයො” - මේකට තියෙන ඇල්ම දුරු කරන්න පුළුවන් නම්, “මම, මගේ” කියන අදහස අත්හැර ගන්න පුළුවන් නම් මේ දුක එන්නෙ නෑ නේද. මෙලස ඔබට යමක් හිතන්න පුළුවන් නම් නුවණ ඇත්නම් ඔය දැනුමේ තියෙන්නෙ දුක්ඛනිරොධෙ ඤාණයයි.

මේ රූපය, මේ වේදනාව, මේ දුක. මේ දුක මම, මගේ වෙන්නෙ මේ රූපය තෘෂ්ණාවෙන් දෘෂ්ටියෙන් ගන්නකොටයි, මේ දුක අත්විදින්න වෙන්නෙ. ඔන්න දුකට හේතුව නම් වූ සමුදය හම්බවුනා. ඒහෙනම් මේ රූපය, මේ වේදනාව, සඤ්ඤ සංඛාරය විඤ්ඤාණය මම, මගේ, මගේ ආත්මය නොවෙන සේ ඒ දෘෂ්ටිය වෙන්කරගන්න පුළුවන් වුනොත්, ඒ තෘෂ්ණා බන්ධනයෙන් වෙන් කර ගන්න පුළුවන් වුනොත්, එතකොට මේ දුක මගේ නොවෙයි නේද. එතකොට මේ රූපය ලෙඩවුනාට, දිරුණාට, මැරුණාට මට ඇති වදයක් නෑ නේද. ඒක මම නොවෙන නිසා, මගේ නොවෙන නිසා දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන් නේද. මෙම අවබෝධය දුක්ඛ නිරොධෙ ඤාණයයි. මෙන්න මේ දුකට හේතුව වන්නේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මානයයි. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මානයෙන් රූපය වැළඳගන්නෙ නැති ව, වේදනා සඤ්ඤ සංඛාර විඤ්ඤාණය භාරගන්නෙ නැතිව, අතහරින්න පුළුවන් නම් එතැන නිරොධය නේද. මෙලෙස දුක්කාම ඔබට නිරොධගාමිනිප්‍රතිපදාව පිළිබඳ ව නුවණත් එනවා. එහෙනම් කළ යුත්තේ මොකක්ද? මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් මම නොවන, මගේ නොවන,

මගේ ආත්මය නොවන සේ ඒ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මානය දුරුවෙන සේ මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් බැලිය යුතුයි නේද, නුවණින් විමසිය යුතුයි නේද. මෙන්න මේ නුවණ ලැබුණ නම් ඔබට ලැබුණේ එක්තරා විදියක දුක්බෙ ඤාණයක්, සමුදයේ ඤාණයක්, නිරොධෙ ඤාණයක්, මග්ගෙ ඤාණයක් ඇති වෙලා.

හැබැයි මේකට කියන්නේ නෑ "චතුසච්ච සම්මාදිට්ඨි, මග්ග සම්මාදිට්ඨි" කියලා. මේ සතර දෑනුමට මොකක්ද කියන්නේ - විපස්සනා සම්මාදිට්ඨි කියලයි. දැන් ඔබ තේරුම් ගන්නා මේ රූපය කියන්නේ විශ්ව සාධාරණ එකක්. ඒකෙ වෙනස් කරන්න බැරි සාධාරණ පොදු ලක්ෂණ ටිකක් තියෙනවා. උත්පත්ති ලක්ෂණය, ජරා ව්‍යාධි මරණ ලක්ෂණය. මම කියලා ගත්තත් නොගත්තත් මුලු ලෝකයේ ම - මුලු විශ්වයේ ම හටගත්ත යම් නාම රූප ධර්මයක් වේද ඒ හැම දේක ම පොදු ලක්ෂණය මෙයයි. එබඳු දුකට පත්වෙන දෙයක් මම මගේ කියලා අයිති කර ගන්න යාම නේද දුකට හේතුව. අන්න හේතුව හම්බ වෙනවා - රූපය නොවෙයි දුකට හේතුව. දුක හදන්නේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන වශයෙන් මේ හිතේ ම උපදින ක්ලේශයන්ගෙන්, ආශ්‍රවයන්ගෙන්. ඔන්න සමුදය. එහෙනම් ඒ සමුදයෙන්, ඒ දෘෂ්ටියෙන් ඒ ක්ලේශයෙන් මේ රූපය ඇසුරු නොකළොත් වේදනාව, සඤ්ඤාව, සංඛාරය, විඤ්ඤාණය මේ ස්කන්ධ ඇසුරු නොකළොත්, මේ දුකට අයිතිකාරයා වෙන්නේ නෑ නේද. මෙය නිරෝධයයි. එහෙනම් මේ නිරෝධය සඳහා මේ දුකට නොවැටී ඉන්න මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියන හැගීම, දැනීම නොඑන සේ තෘෂ්ණාවෙන් දෘෂ්ටියෙන් එකතු නොවන සේ මේ කය දෙස බලන්න ඕන නේද, මේ වේදනා සඤ්ඤා සංඛාර විඤ්ඤාණ දෙස මේ ස්කන්ධයන් දෙස බලන්න ඕන නේද. නැවත නැවත බැලුවොත් මේ දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන් නේද කියන මෙන්න මේ නුවණ ලබන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

මෙන්න මෙනත පැහැදිලි කර ගැනීමට නිදර්ශන කතාවක් දක්වන්න කැමැතියි. අපි වාහනයකින් ගමනක් යනවා. මෙසේ සැප ඇති තැනකට යන්න වාහනයක නැගල යන විට වාහනය කැඩුණා. කැඩුනහම කොහොමහරි වාහනය ක්‍රියාත්මක කරගන්න හැදුව, නමුත් බැරිවුනා. ඊළඟට අපට සිද්ධවුනා වාහනේට මොකක්ද වෙච්චි අනතුර

කියලා හොයන්න. හොයාගෙන හොයාගෙන ගියා මොකක්ද වාහනේ කැඩුණේ මොකද යන්න බැරි හේතුව? දැන් හේතුවක් වුනා. ඒ ගමන යන්න බැහැ. වාහනය කැඩිලා, කැඩිවිටි තැන හදගන්න ඕන. හද ගත්තොත් තමයි යන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඒ නිසා වාහනය ගැන හෙව්වා. හොයන විට හොයන විට ඔන්න හම්බවුනා කැඩිවිටි තැන. කොහේද කැඩිල තිබුණේ? අපි හිතමු, ගියර් බොක්ස් එක කැඩිලා. දැන් ඔන්න යන්න බැහැ. යන්න බැරි හේතුව ගියර් බොක්ස් එක කැඩිලා. ගියර් බොක්ස් එක හදගන්න ඕන. හදගන්න ක්‍රමෙන් ඕන. ඔන්න එක තැනක් හම්බවුනා. මෙන්න වාහනේ කැඩුණු තැන කොතනද කියල හොයාගත්තා. ඊළඟට කැඩිවිටි තැන සොයාගත්තට තාම හැදූවෙ නෑනේ. හදන්න නම් මොකක්ද කරන්න ඕන? ඒක ගලවන්න ඕන. දැන් ගියර් බොක්ස් එක ගලවලා අරගෙන දැන් මේක ඔක්කොම කැඩිල නේ. දැන් මේකෙන් තියෙනවා නේද අර වගේම පර්යේෂණයක්. මේ ගියර් බොක්ස් එකේ මොකක්ද කැඩිල තියෙන්නේ, කොයි නටි එක ද ගැලවිලා තියෙන්නේ. කොයි වොෂර් එකද ගිහිල්ල තියෙන්නේ. මොකක්ද වෙලා තියෙන්නේ කියල හොයන්න වෙනවා නේද අපිට. හොයලා හරියට ම හඳුනාගන්න පුළුවන් වේවි දන්න කෙනෙක් නම්. හා මෙන්න මේ නටි එකයි ගැලවිලා තියෙන්නේ. කැඩිල තියෙන්නේ. මේ වොෂර් එකයි ගිහිල්ල තියෙන්නේ. මේ වොෂර් එක දූම්මහම, මේ නටි එක දූම්මහම මේක හරි නිවැරදියි. ආපහු මේ ගමන යන්න පුළුවන් කියන දැනීම එනව.

දැන් ඔන්න මෙතනදී අපට අවස්ථා දෙකක් තිබුණා. වාහනය සමස්තය කැඩිලා යන්න බැ. හොයාගෙන ගිහිල්ල අපි එක තැනක් හොයාගත්ත කැඩිවිටි තැනක්. මෙන්න මෙතනයි කැඩිල තියෙන්නේ. අපි හඳුනාගත්ත. මෙන්න මේ වගේ තමයි අපි දැන් මේ කතා කරපු තැනක්. රූපය මෙන්න මෙබඳුයි. එබඳු රූපය “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” යි කියල ගන්නේ මේ ක්ලේශය දෘෂ්ටිය නිසා නේද. ඒ දෘෂ්ටියෙන් ක්ලේශයෙන් මේ රූපයට බැඳුනහම මේ දුක එනවා නේද. එහෙනම් මේ දුකට හේතුව අනෙකක් නොවෙයි මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මානය ම නේද, මේ ක්ලේශයෝ නේද.

එහෙනම් මේ ක්ලේශය නසන්න ඕන. නසන්න නම් නැවත නැවත මෙන්න මේ විදියට ම බලන්න ඕන කියන සතර නුවණක් එනව.

ඒ වගේ අර වාහනේ වරද හොයාගන්න කෙනත් දෑන් දන්නවා, යන්න බැරි මෙන්න මේ ගියර් බොක්ස් එක කැඩිවිටි නිසා බව. ඒක හදන්න ඕන. හදන්න නම් මේක ගලවලා එළියට ගන්න ඕන. අරගෙන හොයන්න ඕන මේකට මොකක්ද වෙලා තියෙන්නෙ කියල. මේක එහෙම පිටින්ම ගලවලා වීසි කරන්න නොවෙයි. අන්න එයාට දෙවෙනි පර්යේෂණයත් හම්බවුනා. දෑන් ගියර් බොක්ස් එක ඇතුළෙහි මොනවාද වෙලා තියෙන්නෙ කියල. මුලින් වාහනය ඇතුලෙ මොනවාද වෙලා තියෙන්නෙ කියලා, ප්‍රධාන දෝෂය හොයාගන්නා. විපස්සනා සම්මා දිට්ඨියෙනුත් කරන්නේ ප්‍රධාන දෝෂය හොයා ගැනීමයි. එහෙනම් නැති කරන්න තියෙන්නෙ මොකක්ද? තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටියයි. ඒක කොහේද තියෙන්නෙ? හිතේ. එතකොට දෑන් අපි නටන්න යන්න කොහේ බලලද? රූපය බලල. දෑන් නිවන් දකින්න යන්න රූපය බලල. ආනාපානසතිය වඩල. අශූභය වඩල. නවසීවරීකය බලල. කයේ හටගන්න වේදනාවත් බලල. පුළුවන්ද? එහෙනම් අපි කැඩිවිටි තැන වත් හොයාගෙන නෑ. එහෙමනම් දෑන් ඔන්න අපට හම්බවුනා මේ දුකට හේතුව තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන නම් දුරුකරන්න ඕනෙ මොකක්ද? තෘෂ්ණාව තමයි. නැති කරන්න ඕනෙ ඒකයි. දෑන් අපට ඕනෙ එහෙනම් ඒක නැති කරන්නෙ කොහොම ද? ඒක නැති කරන්න මොකක්ද කරන්න ඕන කියන නුවණ වෙනම හොයන්න වෙනවා.

දෑන් අපට දැනුමක් ආවා මේ රූපය නැවත නැවත මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන එකතු නොවන සේ බලන්න ඕන කියලා. මෙන්න මේක තමයි පූව් ප්‍රතිපදාව, විදර්ශනා මාර්ගය. මෙන්න මේක හොඳට භාවිත කළ කෙනෙකුට තමයි ඊට එහාට යන චතුස්චවසම්මාදිට්ඨියට එන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. ඒ නිසා දෑන් ඔබට පැවැරෙනවා මින් පෙර අරුතක් නැතිව කය ගැන බැලුව නම්, වේදනාව ගැන බැලුව නම්, සිත ගැන බැලුව නම්, දෑන් මින් පස්සෙ එහෙම බලන්න අයිතියක් නෑ. දෑන් ඔබ කය දිහා බලනවා නම් අශූභ වශයෙන් හෝ ධාතු වශයෙන් හෝ නවසීවරීක වශයෙන් හෝ බලනවා නම් බලන්න ඕන මොන නුවණ තියාගෙනද? මෙන්න මේ විපස්සනා නුවණ ඉදිරියෙන් තියාගෙනයි. කොහොමද ඒ විපස්සනා නුවණ ඉදිරියේ තියාගෙන මේ රූපය දිහා බලන්නෙ? දෑන් අපි පුරුදු ටික. ඔතන අමුතු දෙයක් නෑ. මේ දැක්ම විතරයි ඉදිරියට ඕන. අපි කරපු ටිකමයි. දෑන් අපි කේසා, ලෝමා, නබා, දන්තා, තවො ආදී වශයෙන් බලනවා. කෙස් - කෙස් කියන්න

මොනවාද? අගුහ, අසාර, දුගඳ, පිළිකුල් දෙයක්. කෙස් ආහාරයෙන් හටගත්ත දෙයක්. ආහාරය නැති වෙනකොට නැතිවෙලා යන දෙයක්. කෙස් කියන්නෙ හටගත්ත ධර්මයක්. හටගත්ත දේ දිරනවා. හටගත්ත දේ ලෙඩවෙනවා. හටගත්ත දේ මැරෙනවා. හටගත්ත දේ මේ පවතින ආකාරයෙන් තියෙන්නෙ නෑ. වෙනස් වෙනවා. මේ තියෙන ආකාරයෙන් පවත්වන්න පුළුවන් කමක් නෑ. කැමැති ආකාරයෙන් කැමැති විදියට නඩත්තු කරන්න බෑ. පවත්වන්න බෑ. එහෙනම් මේ කෙස් කියන්නේ ඉඳෙනව නේ. බොම්බයි මොටයි වගේ ඉදිල යනවා. කළු කරල, පාට කරල තියාගන්න හැදුවට බෑ. කොයි වෙලාවක හරි ඔය ඇත්ත මතු වෙනවා මයි. නේද. වෙනස් කරන්න බෑ. දිරනවමයි. එහෙනම් මේ කෙස් හැලෙනවා. නොයෙක් විදියේ රෝගවලට එනවා. කෙස් හැලිල ම යන්න පුළුවන්. මරණය කෙළවරකොට පවතිනවා. කවුරුත් කොන්ඩෙ ඉඳෙනවට අකැමැතියි. ඒක නේ හංගගන්න හදන්නෙ. අකැමැති නිසා නේ. අකැමැතියි. නමුත් අකැමැති දේ වෙනවා. කැමැතියි මෙහෙම කළුවට තියාගන්න. හැබැයි කැමැත්තට ඉඩ නෑ. වෙනස් වෙනවමයි. මේ විදියෙන් ම පවත්වාගෙන යන්න ඇත්නම් හොඳයි කියල හිතෙනව. “අහො වත මයං ජරා ධම්මා අස්සාම” - අනේ ජරාව නම් එන්න එපා. ඒ වුනාට ඒ ජරාව එනවා මයි. එහෙනම් කෙස් කියන්නෙ මේ දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත තැනක් නේද. අගුහ, අසාර, දුගඳ, පිළිකුල් බවකුත් තියෙනවා. මේ දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් ද යුක්තයි. එහෙනම් මෙබඳු දෙයක් මම කියන්න, මගේ කියන්න මගේ ආත්මයයි කියන්න සුදුසුද? අනිත්‍යබව, දුක්ඛව නේද තියෙන්නෙ? “යදනිච්චං තං දුක්ඛං. යං දුක්ඛං තදනත්තා”.

එහෙනම් මේ කෙස් කියන්නෙ මම කියල, මගේ කියල මගේ ආත්මය කියල ගන්න සුදුසු තැනක් නෙංවෙයි නේද. අන්න එයාට තේරෙනවා අර දුකපු දහම. අර අහගත්ත දහම ඇත්තක්ම නේද. මෙබඳු දෙයක් නේද මේ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියකින් අල්ලගෙන ඉන්නෙ. මෙබඳු කෙස් මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල ගන්න නිසා නේද මේක දිරනකොට, මේක ලෙඩවෙනකොට, හැලිල යනකොට, පැහිල යන විට මේ දුක්වෙන්නෙ. දැන් මේක මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල නොගත්තොත්, මේකට තියෙන ස්වභාවික ලක්ෂණය වෙනස් කරන්න බැහැ. ඒක ඒ ආකාරයෙන් ම වෙනස් වෙලා යාවි. ඒක මම නොවෙනම්, මගේ නොවේ නම් දුක නෑ නේ. අන්න අර

වතුරායඪී සත්‍යය පිළිබඳ ව දැනුම, නුවණ විදර්ශනා ඥානයෙන් අත්විඳිනවා. කෙලෙස් තුනී වෙන්න ගන්නවා. ආශ්‍රවය තුනී වෙන්න ගන්නවා.

ලොමා - ලොම් ඒ විදියට බලනවා, මේ සියල්ල හටගත්ත දේ නේ. ආහාරයෙන් හටගත්ත දේ නිසා ආහාර නැතිවෙන විට නැතිවෙනවා. අනිත්‍යයි. හටගත්ත දේ ලක්‍ෂණය මොකක්ද? දිරනවා. ලෙඩවෙනවා. මරණය, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, මෙතැනත් මේ දුක්බ ලක්‍ෂණය යෙදිල නේද. එහෙනම් මෙබඳු දුක්බ ලක්‍ෂණයකින් යුක්ත දෙයක් නේද මේ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියන අදහසක් උපදවාගෙන ඉන්නේ. මේ අදහස මේ ක්ලේශය මේ දෘෂ්ටිය නිසා නේද මේක වෙනස් වෙන විට මේක දිරන විට දුක එන්නේ. දැන් මේක, මේ ස්වභාවික ලක්‍ෂණය වෙනස් කරන්න බෑ. එහෙත් මම මගේ කියන අදහස ඉවත් කර ගත්තොත් මේක දිරුවාට, මේක ලෙඩවුනාට, මේ ටික හැලිල ගියාට මට දුක එන්නෙ නෑ. දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන්. අන්න එයාට දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන් නිරෝධය පිළිබඳ ව නුවණ, මාර්ගය පිළිබඳ ව නුවණ දැන් ටික ටික වැඩෙනවා.

නබා - නිය. බලනවා. මේක අශුභ අසාර දුගඳ පිළිකුල් දෙයක්. මම කියන්න මගේ කියන්න සුදුසු දෙයක් නොවෙයි. මේවත් හටගන්න දේ. ආහාරයෙන් හටගන්න, ආහාර නැති වෙන විට නැතිවෙන අනිත්‍ය වන දේ. එබඳු දේ වෙනස් වෙනවා කියල කියන්නේ දුකට පත්වෙනවා. දිරනවා. ලෙඩවෙනවා. එහෙනම් මේ පොදු ලක්‍ෂණ මේවටත් අයිතියි නේද. මෙබඳු ලක්‍ෂණයකින් යුත්ත දේකට නේද මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල තියෙන්නෙ. මේකට මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල කියන නිසා නේද මේ නියපොත්ත දිරන විට මේ නියපොත්ත කැඩුනහම, කැපුනහම දුක ආවෙ. මේ නියපොත්ත හැලිල යන විට අනේ මගේ නියපොත්ත නැතිවුනා කියල අඩාවි මේක මම මගේ කියල ගත්ත නිසා. එහෙනම් මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියන අදහසක් නේද දෘෂ්ටියක්. දුක්බ සමුදයෙ ඤාණය එයාට ලැබුණා. දුක්බ ඤාණය, දුක්බ සමුදයේ ඤාණය. එහෙනම් මේ දෙක වෙන් වෙන විට දුක නෑ නේද. නිරෝධයේ ඤාණය. එහෙනම් මාර්ගය මේ විදියට ම දුක, දුක හැටියටම දකින එක නේද. විපස්සනා ඤාණ වැඩෙනවා මෙන්න. මේ විදියට මේ

හැම කොටසක් ම බලාගෙන බලාගෙන ගිහිල්ලා අන්තිමට අපට එක උත්තරයක් ගත හැකියි.

මෙබඳු වූ දුක්බලාශ්‍රිත යුක්ත මෙබඳු වූ අගුහ අසාර දුගඳ පිළිකුල් අනිත්‍ය වූ දුක්බල වූ අනාත්ම වූ දෙයක් නේද එබඳු රූපයක් නේද, මේ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල මේ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියෙන් ක්ලේශ වශයෙන් අරගෙන තියෙන්නෙ. දුක් විදින්නෙ, වද විදින්නෙ මේ දෘෂ්ටිය නිසා නේද. මේ දිරන කුණුවෙන ලෙඩවෙන මැරෙන දෙයක් මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල අයිතිකාරයා, හිමිකාරයා වෙන්න ගිය නිසා නේද. දැන් මේ අදහස ඉවත් කර ගත්තොත් රූපයට අයිති ආවේණික ලාක්ෂණ එහෙම ම පවතීවි. රූපය “මම” නොවේ නම් “මගේ” නොවේ නම් “මගේ ආත්මය” නොවේ නම් ඒක දිරුවට ඒක ලෙඩවුනට ඒක මැරුනට දුකක් නෑ. දුක නැතිව ඉන්න පුළුවන් නේ. එහෙනම් මේ දුකෙන් මිදෙන්න නම් නැතිකරන්න ඕන මේ දෘෂ්ටිය නේද කියන නුවණ තව දුරටත් එළඹ සිටිනවා.

තව දුරටත් බලන්න පුළුවන් ධාතු වශයෙන්. ධාතු වශයෙන් බලනවා. පඨවි ධාතු, ආපො ධාතු, තෙජෝ ධාතු, වායො ධාතු යන සතර මහා ධාතුවෙන් යුක්තයි මේ කය. උපාදය සතර මහා ධාතූන්ගෙන් හටගත්ත රූපයන් නිසා උපාදය රූපයන්ගෙන් යුක්තයි මේ කය. ඒ විදියෙන් බලනවා. කේසා - මේ පඨවි ධාතුව. කේසා කියල කියන විට බලවත් ව තියෙන්නේ පඨවි ධාතුවයි. ලෝමා, නඛා, දන්තා - පඨවි ධාතුවයි. දෑන් අපි බලනවා මෙන්න මේවා මේ රූපය හැටියට. හැබැයි අපට මෙනතින් මිදෙන්න බෑ මේක දැක්මක්, දර්ශනයක දෙයක්. කොහොමද මේකට බැඳෙන්නෙ? කොතැන ද තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි මාන උපදින්නෙ? තව දුරටත් හොයන්න වෙනවා. පළවෙනි නුවණ, පළවෙනි දැනුම මේ විපස්සනා ඥානයයි. ඒ නිසා ආරම්භ කරන්න මේ විපස්සනා ඥාන මේ හොඳ යොනිසොමනසිකාරයක්. මේ ටික වඩල නිවන් දකිනව නිවන් දකින මගෙහි ඉන්නවා, අපි චතුරායථි සත්‍යය අවබෝධ කළා කියල හිතන්න එපා. ඒකට ළග ආසන්න තැනක ඉන්නවා. හැබැයි චතුරායථි සත්‍යය පිළිබඳව සැබෑ නුවණ නොවෙයි ඔතන තියෙන්නෙ. ඔය ටික ඔය පූර්ව ප්‍රතිපදාව නැතිව ඔයට එහා තැනට යන්න බැහැ. ඒ නිසා පටන්ගන්න දැන්, ආව ගියාවට නොවෙයි, මෙන්න මේ දෘෂ්ටිය

වෙන්කරගන්න. මේ ක්ලේශය වෙන්කර ගන්න රූපයෙන් වේදනාවෙන් සඤ්ඤාවෙන් සංඛාරයෙන් විඤ්ඤාණයෙන්. වෙන් කරල සමුදය වෙන් කර ගන්න. මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් විදර්ශනා කරන්න. ඇහැ විදර්ශනා කරන්න. රූපය විදර්ශනා කරන්න. චක්ඛු විඤ්ඤාණය විදර්ශනා කරන්න. සම්පිස්සය. සම්පිස්සයෙන් හටගන්න වේදනා, සඤ්ඤා, චේතනා විදර්ශනා කරන්න. විදර්ශනා කර කර රූපය හඳුනාගන්න. දුක හඳුනාගන්න. මේ දුකට උරුමය මේ දෘෂ්ටිය නේද, මේ ක්ලේශය නේද. වෙන් කර ගන්න. එහෙනම් ඔබට දුකින් මිදෙන්න නම් නැති කරන්න ඕන මොකක්ද? මෙන්න මේ ක්ලේශය නේද. හොඳට තහවුරු කරගන්න. ක්ලේශ නසන්න මොනවාද කරන්න ඕන කියන එක වෙනම ප්‍රශ්නයක්. දැන් වාහනය කැඩුණු තැන අපි හොයාගන්නා. ගියර් බොක්ස් එක කැඩිල තියෙන්නෙ. දැන් ඒක හදන්න කියල ඒක වෙනම ආපහු එකට පයෝජනයක් කරන්න ඕන. කොතනද කැඩුණෙ? මොකක්ද කැඩිල තියෙන්නෙ? ඒක හදන්න පුළුවන් එකක්ද? බැරි එකක්ද? අලුතෙන් ම දන්න වෙනවද? හොයන්න ඕන අපි. එතන හොයාගෙන යනකොටයි හරියට ම හම්බ වුනේ ආ මේක කැඩිල තියෙන්නෙ මෙන්න මේ නටි එකයි. මේ වොෂර් එකයි කැඩිල තියෙන්නෙ. මේක දූම්මහම හරි. ඒක දල හයි කළා. ආපහු වාහනයට එකතු කළා. දැන් යන්න බැරි හේතුව, කැඩුණු බව දුරුවුනා. හැදුණු බව සාක්ෂාත් වුනා. හදල ඉවරයි. දැන් ආපහු ගමන අවශ්‍ය තැනට යන්න පුළුවන්. එහෙනම් මෙන්න මේ වගේ, කලබල නොවී, බලන්න හොඳට, මෙන්න මේ නුවණ ගන්න. මේ සතර නුවණ මේ ආකාරයෙන් ගන්න බලන්න. මේක අමාරු නෑ. මේ ටික ගත්තොත් ඉතුරු ටික අමාරු නෑ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, "මහණෙනි, යම් මනුෂ්‍යයෙක්ව රාජ පුරුෂයෝ අල්ලගෙන ඇවිල්ල රජ්ජුරුවන්ට දක්වුවහම සතුරෙක් කියල රජ්ජුරුවෝ අණ කරනවා මේ මනුස්සයාට උදෑසන, දැන් උදෑසන උල් සියයකින් - යවුල් සියයකින් අනින්න කියල. ඉතින් වර පුරුෂයෝ ගෙනිහිල්ල, රාජ පුරුෂයෝ ගෙනිහිල්ල මේ මනුස්සයාට උල් සියයකින්, යවුල් සියයකින් ඇඟට අනිනවා. ඒ මනුස්සයා දුකෙන් වේදනාවෙන් කෑ ගහනවා. රජ්ජුරුවෝ අර පුරුෂයෝ ගෙන්නලා දවාලේ අහනවා කොහොමද අර මනුස්සයා තවම ඉන්නවාද ? ඉන්නවා කියපුවහම තවත් සියයකින් ඇනපියව්. රජ්ජුරුවෝ නියෝග කරනවා. දවාලෙන් යවුල් සියයකින් අනිනවා.

හවස අහනවා කොහොමද අර මනුස්සයා? ස්වාමීනි තවම සනීපෙන් ඉන්නවා. මැරිල නෑ. තවත් සියයකින් ඇනපියව්. තවත් උල් සියයකින් අනිනවා. දවසකට තුන් සියකින් උල් පහරවල් වදිනව. බුදුහාමුදුරුවෝ දේශනා කරනවා මහණෙනි මෙන්න මේ වගේ දවසකට තුන් සියක් යවුල් පහරවල් වැදිල, කවුරු හරි කියනවා නම් උඹට තව අවුරුදු සියක් ඔය වගේ දවසකට තුන්සිය ගානෙ අවුරුදු සියක් මේ උල්වලින් අනිනවා. හැබැයි අවුරුදු සියකට පස්සෙ උඹට මේ චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳව දැනුම, නුවණ, ලබලා දෙනවා. එහෙම දෙනව කියල කිව්වොත් මහණෙනි, ඒ අවුරුදු සියම දවසකට තුන්සිය ගානෙ ඒ උල් පහරවල් කන්න. මහණෙනි ඒක සැපයි කිව්ව. මේ සසරේ ඉන්න වුනොත් ඔය උල්වලින් ඇනිල මැරිව්ව වාර ගෙන කියන්න බැහැ. පිහි පාරවල් ඇනිල, කඩු පාරවල්වලින් හීපහරවල් වැදිල වෙඩි බෝම්බවලට අනුවෙලා මියගිය වාර ඔයට වඩා වැඩිවෙනවා. ඒ නිසා කවුරුහරි කියනවා නම් අවුරුදු සියක් දවසකට තුන්සිය ගානෙ මහ උල්වලින් ඇනල, වද දීල අවුරුදු සියකට පස්සෙ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරල මේ නුවණ ලබල දෙනව කියල කියනවා නම් මහණෙනි, ඒ දුක විදින්න කියනවා. ඒක සැපයි කියනවා. මොකද ඒ දුක දුකක් කියල අහනැරියොත් අර නුවණ නොලැබුණොත් මහණෙනි, ඔය උල්වලින් ඇනලා පිහිවලින් ඇනලා මැරෙන්න වෙන වාර ඔයට වඩා වැඩි වෙනවා. නියමයක් කරන්න බැරුව යනවා. ඒ නිසා මහණෙනි, එබඳු දුකක් දරල හරි මේ නුවණ ලබන්න කියන්න”.

ඒ නිසා දැන් ඔබට ඒ නුවණ ලබන්න අමාරු නෑ. හෙට ඉඳල, දැන් මේ රාත්‍රියේ ඉඳල ආරම්භ කරන්න. ආව ගියාවට නොවෙයි. මෙන්න මේ දැනුම ඇතුළුව. කවුරුවත් කෙරෙහි විශ්වාසයෙන් නොවෙයි. ඔබට ම තේරෙනවා එතකොට අනේ මේ රූපය නිසා මේ වද වින්දේ මේකට මම කියපු නිසා, මගේ කියපු නිසා. මගේ ආත්මයයි කියපු නිසා. එතකොට හොඳටම තේරෙනවා එහෙනම් මේවට හේතුව මෙතනයි. එහෙනම් ඊළඟට නුවණක් තියෙව් එහෙනම් මේකෙන් මිඳෙන්න මොකක්ද කරන්න ඕන? දැන් ඔබට මොනවාහරි හාමුදුරුවනේ මටත් භාවනාවක් ලැබෙන්න කියන්න යන්න ඕන නෑ. කෙලින්ම ගිහිල්ල අහන්න පුළුවන් හාමුදුරුවනේ සමුදය දුරු කරගන්න මොකක්ද කරන්න ඕන? මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහස නැති කර ගන්න මොකක්ද කරන්න ඕන? ඒකට මොනවාහරි කියල දුන්නොත් ඒකෙන් මට වැඩක්

නෑ. මට අවශ්‍ය දේ මේකෙ නෑ නේ. ඔබ වහන්සේ ඒක දන්නෙ නෑ. දන්න කෙනෙක් ළඟට මම යන්න ඕන. ලෙඩේ හඳුනාගත්තහම අවශ්‍ය වෛද්‍යවරයා ළඟට යන්න චුනත් පුළුවන්. නැත්නම් අපි ලෙඩේ හඳුනාගත්තෙ නැතොත් අපි වෙද මත විශ්වාසය තියනවා. වෙද දෑන ගෙනත් බේත් කරනවා. සමහරු නොදන්නත් බේත් කරනවා. එහෙම චුනොත් අපේ රෝගය උත්සන්න වෙනවා. ඒ නිසා පින්වතුනි, රෝගය හරියට හඳුනාගන්න. ඒක හඳුනාගත්තට පස්සේ අපට පුළුවන් ඒකට විසඳුම් සොයන්න.

ඉතින් ඔබ ඉක්මන් වෙලා ඒ විසඳුම ඉක්මනින් සොයා ගත්තොත් මට පුළුවන් වේවි ඉතුරු ටික කියල දෙන්න. මේ ටික නැතිව ඒ ටික කියන්නෙ නෑ. මේ ටික බලන්න, මම කියපු ටික ඇත්තක්ද? මේක ඇත්තක් මයි. එහෙම මයි. මේ දුකමයි. මේ දුක උරුමවෙලා තියෙන්නෙ මේ හේතුව නිසා මයි. මේ හේතුවයි නැති කරන්න ඕන. මෙහෙම බලනකොට නැතිවෙනවා කියන නුවණ ඇතුළුව බලන්න. බලන්න බලන්න කෙලෙස් සංසිදෙනවා. නුවණ වැඩෙනවා. මොකද නුවණ වැඩෙන්නෙ නැතිව අපට හිත වඩන්න පුළුවන් අරමුණකට හිත තියලා. හිත කෙලෙස්වලින් මුදවන්න එක අරමුණකට නිමිත්තකට තියලා හිත වඩන්න පුළුවන්. ඒක හරි පහසුයි. ලෝකෙ හැමද ම කරන්න පුළුවන් එකක්. හැබැයි නුවණ වඩනවා කියන එක හැමදම නෑ. බුද්ධ සාසනේක විතරයි ඒක. ඉතින් අපට විත්තං පඤ්ඤං ව භාවයං - හිතත් ප්‍රඥාවත් දෙක ම වඩනවා. ඉතිං අමාරු කාරණය ප්‍රඥාව වඩන එකයි. ප්‍රඥාව වැඩන විට හිතත් වැඩෙනවා. කෙලෙසුත් දුරුවෙනවා. ඒ නිසා ප්‍රඥාව වඩන්න හොඳට. ඒක වඩන විට ඒකට උපකාර පිණිස අවශ්‍ය නම් සිතේ වැඩිමක්, ඒ සඳහා අපට සුදුසු කමටහනක්, ඕනෑම කමටහනක්, බුදුගුණ, මෙත්ති, අශූභ, මරණ සති, ආනාපානසති ආදී ඕනෑ ම එකක් එකතු කර ගන්න පුළුවන්. මේ ටික නැතිව ඒක වැඩුවට නම් මේ අවශ්‍යතාව වෙන්නෙ නෑ.

ඒ නිසා මීට වඩා ඒ පිළිබඳ ව කතා කළ යුතු නැහැ. දැන් අපට මෙන්න මේ දුකයි. මේ සමුදයයි, මේ නිරෝධයයි, මේ මාර්ගයයි කියන නුවණක් එනවා ඒ විදර්ශනා සම්මා දිට්ඨියෙන්. මෙන්න මෙයින් පළමුකොට මේ විදර්ශනා සම්මා දිට්ඨියෙන් යුක්ත වන්න. ඊළඟට අපට

පුළුවන් වේවි චතුස්සච්ඡයමාදිට්ඨි,
මග්ගසමමාදිට්ඨි, ඵලසමමාදිට්ඨි තියෙන තැන් හඳුනාගන්න.

5 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

සසර කතරින් එතෙරවනු කැමැති ගුණබර කාරුණික පින්වත්නි,

අපි මේ වන විට සබ්බාසව සූත්‍රයෙහි දර්ශනය පිළිබඳ ව “දස්සනා පහාතබ්බා” - දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස යන තුන් සංයෝජන දුරු කරන, තුන් සංයෝජන ප්‍රභිණ කරන, දිට්ඨාසවය ප්‍රභිණ කරන ඒ දර්ශනයේ නුවණ කුමක්දැයි ක්‍රමයෙන් පැහැදිලි කරගෙන ඇවිල්ලා, කිසියම් කඩඉමක් ළඟ නතරවුනා. දැන් අපට තියෙන්නේ එතනින් එහාට ඒ ප්‍රතිපදාව පිළිබඳ ව තව ටිකක් අපේ දැනුමට එකතු කරගෙන ඒ දහමට අපි ප්‍රායෝගික ව බැසගන්නෙ කොහොමද කියලා, තවදුරටත් කරුණු කාරණා ටිකක් දැන ගෙන ඉගෙනගන්නයි.

පින්වතුනි, අපි මීට ඉහත විදර්ශනා සම්මා දිට්ඨිය දක්වා ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත්, එස්සයත්, වක්ඛු සම්ඵස්සජා චේදනාත්, සඤ්ඤාත්, චේතනාත් යන මේ ස්ථාන දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත බවට නැවත නැවත, නැවත නැවත මෙනෙහිකොට බලලා ඒ නුවණ පහළකරගන්න ආකාරය පිළිබඳ ව සිහිපත් කළා. මේ දුක් වූ ඇස “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” වශයෙන් ගැනීම සමුදය හැටියටත්, ඒ සමුදය ප්‍රභාණය කිරීම හෙවත් තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මානායෙන් මිදීම - නිරෝධය හැටියටත්, ඒ නිරෝධය ලබන පිළිවෙත - දුක දුක හැටියට ම දැකීම බවත්, අපි මතක් කළා. දුක දුක හැටියට ම දැකීම කියන කාරණාව එතනින් නතරවෙන එකක් නොවෙයි. එතනින් එහාට යන්න ඕන ප්‍රතිපදවක්. අපි මේ සති කීපය පුරා ම කතා කළ දේ පුංචි උපමාවකින් - නිදර්ශන කතාවකින් ඒ ටික පහද දීලා, මෙතෙක් කතා නොකළ අලුත් දර්ශනයකට, අලුත් දහමකට මේ අවධානය යොමු කරන්න අදහස් කරනවා.

ලස්සනට තියෙන වෙල් යායක් තියෙනවා, මේ වෙල් යාය මැදින් උතුරු දිශාවේ ඉඳල දකුණු දිශාවට දිවෙන පාරක් තියෙනවා. මෙන්න මේ පාරේ උතුරු දිශාවේ ඉඳල දකුණු දිශාවට යන පිරිස් සමූහයක් මේ වෙල් යාය සමීපයට ඇවිල්ල, මනා සෙවණ ඇති ගහක් යට ටිකක් වෙහෙස නිවා ගන්න නතර වෙනවා. නතර වෙන අතරේ මෙන්න මේ අයට පේනවා වෙල මැද්දේ ඉන්න මනුස්සයෙක්. වෙල මැද්දේ ඉන්න මනුස්සයෙක්ව දකින මිනිසුන් අතරේ මේ මනුස්සයා පිළිබඳව සංවාදයක් ඇති වෙනවා. එක් කෙනෙක් කියනවා, “ඔය මනුස්සයා ලේසි කෙනෙක් නොවෙයි. ඔය මනුස්සයා මහා බ්‍රහ්මයා මවපු කෙනෙක්.” තව කෙනෙක් ඉදිරිපත් වෙලා කියනවා, “නෑ, නෑ, ඔබගේ අදහස වැරදියි. ඕක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ඔය මනුස්සයාව මැව්වේ මහා බ්‍රහ්මයා නොවෙයි, දෙවියන් වහන්සේයි.” තවත් කෙනෙක් කියනවා, “ඔබගේ අදහස වැරදියි. ඕක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ඔය මනුස්සයාව මැව්වේ දෙවියන් වහන්සේ නොවෙයි, ඊශ්වරයායි.” තවකෙනෙක් ඉදිරිපත්වෙලා කියනවා, “ඔබගේ අදහස වැරදියි. ඕක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ඔය මනුස්සයාව කවුරුවත් මැව්ව නොවෙයි, ඉබේමයි හටගත්තේ.” තව කෙනෙක් කියනවා, “නෑ, නෑ, ඔය මනුස්සයාව කවුරුවත් මැව්වත් නොවෙයි, ඉබේ හටගත්තාත් නොවෙයි, පෙර ලෝකෙක ඉඳල ආව කෙනෙක්”. තවත් කෙනෙක් ඉදිරිපත්වෙලා කියනවා, “නෑ, ඔය මනුස්සයා ඔතනින් මැරිල නැවත ලෝකයකට - මතු ලෝකයකට යනවා”. තවත් කෙනෙක් කියනවා, “අනේ ඔය මනුස්සයා බොහෝ ම ශාන්තයි, බොහොම සිල්වත් කෙනෙක් වගෙයි, බොහොම නිහඬයි, බොහොම නිශ්චලයි, හොඳ සිල්වත් මනුස්සයෙක්, දෑකල වැඳ ගත්තත් මහ පිනක් සිද්ධ වෙනවා, යමක් පූජා කර ගත්තොත් ලොකු පින්කමක් වේවි” යනුවෙන් සතුටු සිතකුත් උපදවා ගන්නවා. එතන ඉන්න තව කෙනෙක් කියනවා, “ඔය මනුස්සයාව ඔතන තියන්න වටින්තෙ නෑ, ඔය මනුස්සයාව කපල කොටල මරල දන්න ඕන”. යනුවෙන් නපුරු අදහසක් ඇත් කර ගන්නවා. තව කෙනෙක් හිතනවා, “අනේ අර මනුස්සයා නම් හරි ලස්සනයි, හරි හොඳයි, මට හිමි කර ගන්න ඇත්නම්” යනුවෙන් ලෝභ සිතකුත් පහළ කර ගන්නවා. තව කෙනෙක් ඒ දිහා බලල කියනවා, “අනේ කොහොම වුනත් ඔය මනුස්සයා කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර ආදී පිළිකුල් දේවලින් හැදිව්ව කෙනෙක්” කියලා එයා පිළිකුලට බලලා කුසල් සිතක්

පහළ කර ගන්නවා. තවත් කෙනෙක්, “ඔය මනුස්සයාගේ ඇහැත් අනිත්‍යයි, කණත් අනිත්‍යයි, නාසයත් අනිත්‍යයි, දිවත් අනිත්‍යයි, කයත් අනිත්‍යයි, සිතත් අනිත්‍යයි, සියල්ල අනිත්‍යයි. අනිත්‍ය නිසා දුකයි. දුක නිසා අනාත්මයි. ඔතන තියෙන්නෙ ත්‍රිලක්‍ෂණයක් විතරයි” කියල ත්‍රිලක්‍ෂණයට සිත නඟලා කුසල් සිත් පහළ කර ගන්නවා.

වෙල මැද්දේ ඉන්න අර මනුස්සයාව ඇසුරු කරගෙන මෙබඳු සංවාදයක් ඇතිවන අතරේ ඔය වෙල මැද ඉන්න මනුස්සයාවත් පහු කර ගෙන දකුණු දිසාවේ ඉඳල මේ පිරිස ඉන්න ගහ යටට තවත් මනුස්සයෙක් එනවා. ඒ මනුස්සයා ගස් සෙවණට ආවහම අර මිනිස්සු අහනවා, “දැන් ඔබ අර පසු කරගෙන ආපු මනුස්සයා මහා බ්‍රහ්මයා මවපු කෙනෙක් නේද?” එතකොට අර මනුස්සයා කියනවා, “පින්වත, ඔබගේ අදහස වැරදියි. ඕක මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. එය දුරු කර ගන්න.” අනික් කෙනා ඉදිරිපත් වෙලා අහනවා, “එයාව මැව්වේ ඊශ්වරයා නේද?” එවිට ඔහු කියනවා “පින්වත, ඔබගේත් මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ඒක දුරු කර ගන්න”. අනික් කෙනා කියනවා, “ඔය මනුස්සයාව මැව්වේ දෙවියන් වහන්සේ නේද?” “පින්වත ඕක මහා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්, ඕක දුරු කර ගන්න”. අනික් කෙනා කියනවා, “පින්වත ඔය මනුස්සයාව කවුරුවත් මැව්ව නොවෙයි, ඉබේ පහළවුනා නේද?” “පින්වත, ඕකත් මහා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්. ඕක දුරු කර ගන්න”. අනික් කෙනා කියනවා, “ඔය මනුස්සයා පෙර ලෝකෙක ඉඳල ආපු කෙනෙක් නේද?” “පින්වත, ඕකත් වැරදි අදහසක්” තව කෙනෙක් අහනවා, “ඔය මනුස්සයා මැරිලා තව ලෝකෙක උපදිනවා නේද?” “පින්වත, ඕකත් මහා මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක්”. අනික් කෙනා කියනවා, “පින්වත, එයා හරි ශාන්තයි. සිල්වත් නේද?” “පින්වත ඔබේ අදහසෙන් වැරද්දක් තියෙනවා”. අනික් කෙනා කියනවා “අනේ ඔය මනුස්සයා හරි භොදයි. මට අයිති කර ගන්න හිතෙනවා. එයා භොද කෙනෙක් නේද?” “පින්වත, ඔබගේ අදහසෙන් අඩුවක්, වැරද්දක් තියෙනවා”. අනිත් කෙනා කියනවා, “ඔය මනුස්සයා ඔතන තියන්න වටින්නෙ නෑ. විනාශ කරල දන්න ඕන කෙනෙක්”. “පින්වත ඔබගේ අදහසත් වැරදියි. නපුරු අදහසක්”. අනිත් අයත් කියනවා, “මොනවා වුනත් ඉතින් ඔය මනුස්සයා අශුභ අසාර දුගඳ පිළිකුල් දෙයින් හැදිව්ව දෙයක් නේ”. අර මනුස්සයා කියනවා, “නෑ, ඔබගේ අදහසත් නිවැරදි”. අනික් කෙනා කියනවා, “ඔය සියල්ල ම ඔය මනුස්සයාගේ ඇහැ කණ නාසය දිව ශරීරය අනිත්‍යයි නේද, දුකයි නේද,

අනාත්මයි නේද". "පින්වත, ඔබගේ අදහසක් වැරදි එකක්. නිවැරදි අදහසක් නොවෙයි".

මේ ඔක්කෝගේ ම අදහස් ටික ප්‍රතික්ෂේප කළහම මේ මිනිස්සු ඔක්කොම අර මනුස්සයන් එක්ක ගැටුමකට සූදනම් වෙනවා. "තමුසෙ නම් මහ පිස්සෙක්, උන්මත්තකයෙක්. අපි කියපු කියපු ඔක්කෝම ටික ප්‍රතික්ෂේප කළා. තමුසෙ මොකක්ද කියන්නෙ එහෙනම්". එතකොට අර දකුණු දිසාවෙ ඉඳල ආපු සත්පුරුෂයා කියනවා, "පින්වත, අපි වාද විවාද කර ගන්න ඕන නෑ. මම ඔය ගොල්ලන්ව එක්කරං යන්නං කෙටි පාරකින් එතෙන්නට. මාත් එක්ක එන්න යන්න." මෙලෙස පවසා ළගට එක්කරං යන විට වෙල මැද්දෙ කවුද ඉන්නෙ? පඹයෙක් ඉන්නෙ. වෙල මැද්දෙ ඉන්නෙ පඹයෙක්. පඹයව දකින විට ම අර ප්‍රශ්න අහපු අයට මොකද හිතෙන්නෙ? අපිමයි මෝඩ. අපිමයි මෝඩ කියල ඒ මිනිස්සුන්ට හිතෙනවා. පඹයෙක් ඇති තැන අපි මනුස්සයෙක් කියල හිතාගෙන නේද මේ ප්‍රශ්න ටික ඔක්කොම ගොඩනගා ගත්තෙ.

මේ පුංචි උපමාව වුනාට මේ ටිකෙන් කියවුනේ මේ ලෝකෙ තියෙන සියලු ම ආගම් වාද දර්ශන මෙහි තියෙනවා. දේව නිර්මාණවාද, ඊශ්වර නිර්මාණවාද, බ්‍රහ්මණ නිර්මාණවාද, අහේතුක අපච්චයවාද මේ ආදී සියලු ආගම් වාද දර්ශන ඔක්කොම මෙහි කියවුනා. මේ ඔක්කොම ගොඩනැගිලා තියෙන්නෙ මනුස්සයා කියන, පුද්ගලයා - සත්ත්වයා කියන දර්ශනය - පදනම මතයි. බුදු දහම තුළ මෙන්න මේ යථාර්ථය දකින විට මේ සියල්ල ම බිඳ වැටෙනවා. ඊළඟට ලෝකයේ බෞද්ධයන් අතරෙන් ක්‍රමයක් තියෙනවා, අශුභ භාවනාවක් - අනිත්‍ය භාවනාවක් කියල එකක්. මෙහි දී කියවුනා ඒකෙන් යම් අඩුවක් ඇති බවක්. ඒකෙ නිවැරදි ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. වැරදි ක්‍රමයකුත් තියෙනවා. අපි ඒ ටිකයි මෙතැනදී පැහැදිලි කරගන්න හදන්නෙ.

දැන් මේ හැම දෙනාටම මහා සංවාදයක් ගොඩනැගුණේ මනුස්සයෙක් ඉන්නවා කියල දැක්ක නිසා. දැන් මනුස්සයෙක් ඉන්නවා දැක්කේ කොතනද? පඹයෙක් ඉන්න තැනයි. මෙන්න මෙතන තියෙනවා වැරදි දෙකක්. වැරදි වැටැහීම් දෙකක් තියෙනවා. මොනවාද? එකක්,

පඬයා පඬයා හැටියට නොදන්නාකම. පඬයා, පඬයා හැටියට නොදන්නාකම සමානයි අවිද්‍යාව. පඬයෙක් ඇති තැන මනුස්සයෙක් කියල දකපු එක සමානයි සත්කාය දෘෂ්ටිය. දැන් අපි මේ දර්ශනයෙන් දුරු කරන්න යන්නේ මොකක්ද? සත්කාය දිට්ඨිය. පඬයෙක් ඇති තැන මනුස්සයෙක් කියල ගත්ත අදහසයි සත්තියෙක් කියන, පුද්ගලයෙක් කියන, මම කියන අදහසයි දුරු කරගෙන යන්නේ. එතකොට පඬයා, පඬයා හැටියට දැන ගන්න වෙනවා. පඬයෙක් ඇති තැන මනුස්සයෙක් කියල ගත්ත අදහසත් දුරු කර ගන්න වෙනවා. දැන් මෙතැනදී පළමුකොට පඬයෙක් ඇති තැන මනුස්සයෙක් කියන අදහසයි ඉස්සෙල්ලා ම දුරුවෙන්නේ. අර මිනිස්සු ළඟට යනකොට, පඬයා ඇත දී ම දකින විට මනුස්සයෙක් කියන අදහස දුරු වෙනවා. ඊට පස්සෙ පඬයා ළඟට ගිහිල්ල තමයි භෝයන්න වෙන්නේ පඬයා හදල තියෙන්නේ මොනවායින්ද කියල. ඒකෙ ඇතුළෙ තියෙන්නේ මොනවාද කියල ඊට පස්සෙ නේ සොයන්න වෙන්නේ. පඬය ගැන හඳුනාගන්න නම් පඬය හදල තියෙන්නේ මොනවායින්ද කියල භෝයන්න වෙන්නේ. ඒ වගේ අපිටත් ඉස්සෙල්ල දුරු කරන්න වෙන්නේ සත්කාය දෘෂ්ටියයි. අවිද්‍යාව දුරුකරන්නේ ඊට පස්සෙයි. සත්කාය දෘෂ්ටිය පළමුවෙනි තැනදී ම, එනම් සෝතාපන්න මාර්ගයේදී දුරුවෙනවා. අවිද්‍යාව දුරුවෙන්නේ රහත් ඵලයේදීයි. රූපරාග, අරූපරාග, මාන, උද්ධච්ච, අවිජ්ජා - මේ උද්ධම්භාගිය සංයෝජන ධර්ම පහ ම දුරුවෙන්නේ රහත් ඵලයේදීයි. සෝතාපන්න වෙත විට සංයෝජන ධර්ම තුනක් දුරුවෙනවා. සකදගාමී වෙත විට කාමරාග, ව්‍යාපාද තුනී වෙනවා. අනාගාමී වෙත විට කාමරාග, ව්‍යාපාද අනුසය සහිත ව ම ප්‍රහීණ වී යනවා.

දැන් අපි මෙතෙක් කාලයක් කියාගෙන ආවේ ඔබට මේ පඬයා, පඬයා හැටියට හඳුනාගෙන පඬයෙක් ඇති තැන මනුස්සයෙක් කියන අදහස දුරු කර ගන්න පිළිවෙතයි, ප්‍රතිපදාවයි. එතැන දී අපි මනුස්සයා කියන අදහස දුරු කිරීම සඳහා පූර්ව ප්‍රතිපදාවක් මතක් කරලා දුන්නා. ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, සිත යන මේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනත්, බාහිර ආයතනත් ඒ නිසා උපදින විඤ්ඤාණ ආදී මෙන්න මේ තැන් තණ්හාව උපදින තැන්. එවැනි තැන් කියක් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරල තියෙනවා ද? කියක් දේශනා කරලා තියෙනවා ද? හැටක් කියවෙනවා. සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේ නේ තියෙන්නේ. "චක්ඛුං ලොකෙ

පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “චක්ඛුච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “චක්ඛුසම්පස්සො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “චක්ඛුසම්පස්සඡා වෙදනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපසංවේතනා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපවිතක්කො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපවිචාරො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. “රූපතණ්හා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං” කියල තියෙනවා. එක ආයතනයකට දහයක්. ආයතන හයට හැටක්. එතකොට මේ හැට ම හයකට කෙටි කරල ගන්න පුළුවන්. මොකද, ඇහෙයි කණෙයි නාසයෙයි දිවෙයි ශරීරයෙයි මේ ටික බලාගත්තොත් ප්‍රමාණවත්. නමුත් අපි මේ සියල්ලක් ම විමසලා බලන්න දුක්බ ලක්ෂණය පිහිටා ඇති බවට. දුක්බ ආයතී සත්‍යය හැටියට දකින්න, බලන්න, නැවත නැවත ප්‍රගුණ කරන්න කියන එකක් අපි ගිය වතාවේ එනකම් මතක් කළා.

දැන් මෙන්න මෙතැනින් එහාට කියා දෙන දේ ටිකක් අතරක් තියෙන බවක් පෙනේවි. ඒකට මට කරන්න දෙයක් නෑ. මේ කියපු ටික තමන් ප්‍රගුණ කළා නම් තමයි මෙතන අතරක් නැතිව දැන් කියා දෙන ටික සම්බන්ධතාවක් ගොඩනැගෙන්නේ. කොහොම හරි ඒ අතරක් නොදන්නේන අපි මේ ටික කතා කරන්න උත්සාහවත් වෙනවා. දහමේ තියෙන ඉතාමත් ම වැදගත් ටික ඔබට මේ අවස්ථාවෙහි සක්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස දුරු කරන මාර්ගය - ප්‍රතිපදාව උපදවා ගන්න, දක ගන්න මේ දේශනය ප්‍රමාණවත් වේවි. ඒ නිසා හොඳින් සිහි නුවණ එළඹ සිටින ආකාරයෙන් මේ ධර්මයට සවන් දෙන්න ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අර දුක්ඛායතී සත්‍යය දේශනා කරපු තැන අවසන් කළා - සංඛිත්තෙන පංචුපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා - කෙටියෙන් කියනවානම් පංචුපාදනස්කන්ධය ම දුකයි. පංචුපාදනස්කන්ධය ම දුකයි. එතකොට අර ජාති, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, අප්‍රියයන් හා එක්වීමේ, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීමේ, කැමැති දේ නො ලැබීමේ, සොක පරිදෙව දුක් දෙමිනස් ආදී වශයෙන් වෙන් වෙන් කරල

දක්වාපු සියලු දේ මෙන්න මේ එක වචනයකට ඇතුළත් කළා. කෙටියෙන් කියන්නේ නම් පංචඋපාදනස්කන්ධයන්ගේ පරිහරණය ම දුකයි. දැන් අපි මාර්ගයේ දී, දර්ශනයට එනකොට මෙන්න මේ යථාර්ථයයි දකින්නට වෙන්නෙ. දැන් ඒ යථාර්ථය දකින්න වෙන නුවණ ලැබෙන්න අවශ්‍ය කරන මූලික ප්‍රතිපදාව ඔබ හොඳට පුරුදු කළා නම් මේ ඇහැ දිහා බල බලා අනේ මේ ඇහැ කියන්නෙ මේ හටගත් දෙයක් නේද, හටගත් දෙයක් නම් දිරනවා, ලෙඩ වෙනවා නේද, මේ ඇහැ අප්‍රියයන් හා එක් වෙනවා නේද, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් වෙනවා නේද, කැමැති දෑ නොලැබීමේ දුක එනවා නේද. මේ ආදී වශයෙන් රූපය, විඥනය, ස්පර්ශය ආදී මේ හැම එකක් ම බොහෝ වාරයක් විමර්ශනය කොට බැලුවනම් දැන් ඔබ මේ ආයතනයන්ගේ සැබෑව, යථාර්ථය හඳුනාගෙන තියෙනවා.

මෙන්න මෙතැනදී අපි යමක් කතා කරන්න වෙනවා අපේ ලංකාවෙන් යම් දුරකට ලෝකය පුරාත් ජනප්‍රිය වෙච්චි භාවනා ක්‍රමයක් තියෙනවා - අනිත්‍ය භාවනාව. ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය ආදී මේ ආයතන මෙන් ම විඥන, රූප, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, චේතනා මේවා අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි කියල බලන මෙනෙහි කරන භාවනා ක්‍රමයක් තියෙනවා. හුඟක් දෙනෙක් සලකන්නේ විශ්වාස කරන්නේ, (මේ කාටවත් අන්ර්ථයක්, අලාභයක් කරනවා නොවෙයි, විවේචනයක් කරනවා නොවෙයි, ඇත්ත දකින්නයි කරුණාවෙන් මේ ටික මතක් කරන්නේ). මේ ටික අනිත්‍ය වශයෙන් බැලුවාම හරි මේක තමයි මාර්ගය, මේක තමයි ප්‍රතිපදාව කියලා. “ඇහැ, කණ ආදී මේව අනිත්‍යයි කියල බලන විට දුකයි කියල බලන විට ඊට තියෙන තණ්හාව දුරු වෙනවා. තණ්හාව දුරුවීම නිරෝධයයි. ඒ නිරෝධය ලබන පිළිවෙත ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය මේ ඇහැ අනිත්‍යයි කියල බලන එකමයි” මෙංලෙස හද ගත්තු චතුරාර්ය සත්‍යයක් තියෙනවා. අපි කළ දේශනාවෙදි අපි මතක් කළේ මෙනන මග්ග සම්මා දිට්ඨි - චතුසව්ච සම්මා දිට්ඨිය හැටියට නොවෙයි. මේ ටික විපස්සනා සම්මා දිට්ඨිය හැටියටයි. ඒ නිසා මේ ටික බලලා නිවන් දකින්න බැහැ. හැබැයි නිවන් දකින්න තියෙන ප්‍රධාන වැඩ පිළිවෙළෙහි එක කොටසක් විතරයි. මේ ටික මේ විදියෙන් අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන්, ඇහැත් රූපයත්, විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත් වේදනා - සංඥ - චේතනා ආවාම අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන් හොඳට බැලුවහම ඔන්න අපට

අදහසක් එන්න ඕන, උත්තරයක් එන්න ඕන, අනේ මේ ඇහැ කියන්නෙ එහෙනම් දුක නේද, රූපය දුක නේද, විඥනය, ස්පර්ශය, වේදනා, සංඥා, චේතනා දුක නේද. ඇයි මේ දුක උපදින්නේ? වක්ඛුං උප්පාදෙ දුක්ඛස්සෙසො උප්පාදෙ - ඇහැ උපන්නා කියන්නේ දුක උපන්නා. "රූපං උප්පාදෙ දුක්ඛස්සෙසො උප්පාදෙ, වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං උප්පාදෙ දුක්ඛස්සෙසො උප්පාදෙ, ජරාමරණස්ස පාතුභාවො" - මේව උපන්නා කියන්නේ දුක උපන්නා. ජරා මරණය පහළවුනා. ඉතින් ඇයි මේ දුක උපද්දවන්නේ? මේ ටික හරියට නැවත, නැවත ප්‍රායෝගික වුනා නම්, දැන් අපට උත්තරයක් ලැබෙන්න ඕන.

එහෙනම් දුකනම් ඇහේ උපත, ඇහේ ඉපදීම, ඇහේ හටගැනීම, ජරා මරණයේ පහළවීම නම් දැන් මම දුකෙන් මිදෙන්න නම් හදන්නේ ජරා මරණයෙන් මිදීම නම් අපේක්ෂාව, එහෙනම් ඇහෙන්න මිදෙන්න වෙනවා නේද? ඇහැ ඉපදුනොත් දුක උපන්නා. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, ඇහැ උපන්නා කියන්නේ සියල්ල උපන්නා. ඇහැ උපන්නා කියන්නේ දුක උපන්නා. එහෙනම් කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මනස - මේ ආයතන උපදිනවා කියන්නේ දුක උපදිනවා. සියල්ල උපදිනවා. ලෝකය උපදිනවා. එහෙමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. එහෙනම් දැන් අපට මේක දුකයි කියල හඳුනා ගත්ත නම්, දැනෙනවා නම්, වැටහෙනවා නම් එහෙනම් මේ දුකෙන් මිදෙන්නෙ නැද්ද? ඇහේ ඉපදීම වළක්වන්නෙ කොහොම ද? ඇහේ ඉපදීම වළක්වන්නෙ කොහොම ද? ඇහැ උපදින ක්‍රමයක් තියෙනවා. අපි සම්මත ඇහෙන්න මිදෙන්න වෙනවා. මේ ඇහේ ඉපදීම වළක්වන්න නම් අපට මැරිළ අපට ඊළග තැන ඉපදීම තමයි වළක්වන්න වෙන්න. ඒ නිසා මෙතැන දී ම දැන් අපට පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන සළායතන නිරෝධ කරන්න. සළායතන නිරෝධයමයි නිවන කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ. ඒ කියන්නේ මේ සළායතන නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් ක්‍රමයක් තියෙනවා. මේව දුක නම් එහෙනම් ඒ ක්‍රමය අපි භායාගන්න ඕන. අනිත්‍ය නම්, දුක නම්, අනාත්ම නම් මෙහි ඉපදීමත් දුක් ඉපදීම නම්, ලෝකයේ ඉපදීම නම්, එහෙනම් අපට ඕන ලෝකයෙන් මිදෙන්න - ලෝකෝත්තර වෙන්න. දුකෙන් මිදෙන්න, ජරා මරණයෙන් ගැලවෙන්න. එහෙනම් ඇහැ උපදිනකම් ඒක කරන්න බැහැ. කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මන මේ ආයතන උපදිනකම් ඒක කරන්න බැහැ. ඇයි, ආයතන ඉපදුනොත් බාහිර ලෝකයේ ගැටෙනවා. ස්පර්ශ වෙනවා.

වේදනා ඇතිවෙනවා. සඤ්ඤා, සංඛාර ඇතිවෙනවා. නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් විඤ්ඤාණ හටගන්නවා. පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධය ඇතිවෙනවා. පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධය ඇත්නම් එය දුකයි. පංචඋපාද්‍යනස්කන්ධයන්ගේ පරිහරණය දුකයි. එහෙනම් දුකෙන් මිදීමක් නෑ. එහෙනම් දැන් ඔන්න අපට ඕන දුකෙන් මිදෙන ක්‍රමයක් හොයාගන්නයි. දුකෙන් මිදෙන වැඩ පිළිවෙළක් ඕන වෙනවා. අන්න ඒ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ යෝනිසොමනසිකාරයේ උපරිම අවස්ථාව තමයි අද අපි පැහැදිලි කරන්න උත්සාහවත් වෙන්නෙ.

ඒක කොතෙක් දුරට අපට සාර්ථක ව කරන්න පුළුවන් වේවිද කියන එක අපි දන්නෙ නෑ. ඔබට ඒ සඳහා තේරුම් ගන්න කොච්චර දුරකට නුවණ වැඩිල තියෙනවාද කියන එක අපි දන්නෙ නෑ. ඉතින් අපි දෙගොල්ලො ම සාර්ථක වුනොත් අදහස සඵල වේවි.

දැන් අපි දන්නවා අපට ලෝකයක් මුණ ගැහිල තියෙන්නෙ කාරණා හතරකින්. දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දෙයින්. දකින දේ ලෝකයයි. අහන දේ ලෝකයයි. දූනෙන දේ ලෝකයයි. දූන ගන්න දේ ලෝකයයි. මීට වඩා වෙනස් විදියක් තියෙනවාද ලෝකය ගැන අපට හඳුනාගන්න? අපි ලෝකයත් එක්ක බැඳිලා තියෙන්නෙ මේ දකින දෙයින්, අහන දෙයින්, දූනෙන දෙයින්, දූන ගන්න දෙයින්. දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාන කියල කියනවා. දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාන. මෙන්න මෙතැනින් තමයි අපට ලෝකයට ඇතුළු වෙන්නත්, ලෝකයෙන් මිදෙන්නත් තියෙන්නේ. ලෝකයෙන් මිදුණු රහතන් වහන්සේට “දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං” - දැකීම දැකීමක් පමණයි. “සුතෙ සුතමත්තං” - ඇසීම ඇසීමක් පමණයි. “මුතෙ මුතමත්තං” - දැනීම දැනීමක් පමණයි. “විඤ්ඤානෙ විඤ්ඤානමත්තං” - දැනගැනීම දැනගැනීමක් පමණයි. දැන් මේ කරුණු හතරෙන් කියැවෙන්නේ ආයතන හයයි. “දිට්ඨ” - දැකීම කියන විට ඇස පිළිබඳ ව කියැවෙනවා. “සුත” - ඇසීම කියල කියන විට කණ. “මුත” - කියල කියන විට නාසය, දිව, ශරීරය කියන මේ ආයතන තුන ම ඊට අදළයි. එනම් සුවඳ දූන ගන්නවා, රස දූන ගන්නවා, පහස දූන ගන්නවා. “විඤ්ඤාන” කියල කියන විට මනායතනය හා බැඳිලා. අහන, දකින, දූනෙන, දූන ගන්න දේත් එක්කයි මේ ලෝකයට බැඳිල තියෙන්නෙ. දැන් ලෝකයෙන් මිදෙන්න වෙන්නෙත් එතැනයි.

අහනවා කියන්නෙ මොකක් ද? දකිනවා කියන්නෙ මොකක් ද? දූනෙනවා කියන්නෙ මොකක් ද? දූන ගන්නවා කියන්නෙ මොකක් ද? මෙන්න මේකෙ අර්ථය හොඳින් විමසා ගත්තොත් මේ සියල්ලෙන් මිදීම අද දවස තුළ දී ම අපට බොහෝ දුරකට සිද්ධ කරගන්න පුළුවන් වේවි.

මොහොතකට හිතල බලන්න, දකිනවා කියන්නෙ මොකක්ද කියල. දකිනවා කියන කාරණාව අපට ලැබෙන විට එතන ඉපදිලා තියෙන ධර්මතා ටික මොනවා ද? ඇසට රූපයක් ගැටිලා තියෙනවා. චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඉපදිලා ඇති. ඒ තිදෙනාගේ එකතුව චක්ඛු සම්පස්සය ඇති. චක්ඛු සම්පස්සයෙන් විඳින බව ඇති. රූප සඤ්ඤා - හඳුනන බව ඇති. රූප සංවේතනා - රූපය පිළිබඳ ව හිතන බවක් ඇති. මෙන්න මේ නාම හා රූප දෙක එකතුවෙලයි, නාම රූප කියන මේ ස්කන්ධයෝ ඇති තැනයි, දැකීම කියන ඵලය ලැබිලා තියෙන්නෙ. දැකීම කියන ඵලය ඔබට ලැබෙන විට එතැන වැය වෙලා තියෙන්නෙ ස්කන්ධ පහයි. ඔන්න දැන් ඔබ පෙර ඇසූ ධර්මය මතක් කර ගත්තොත්, අපි ස්කන්ධයන් පිළිබඳ ව කතාකරන විට කිව්වා මේ බඹයක් පමණ සිරුර රූපස්කන්ධය හැටියට සම්මතයේදී අපි සැලකුවත්, රූපස්කන්ධය හැටියට පරමාර්ථයට - දහමට එතකොට ඇහැත් රූපයත් රූපස්කන්ධයට, කණත් ශබ්දයත් රූපස්කන්ධයට, නාසයත් ගන්ධයත් රූපස්කන්ධයට, දිවත් රසයත් රූපස්කන්ධයට, කයත් පහසත් රූපස්කන්ධයට වැටෙන බව අප තේරුම් ගන්න අවශ්‍ය වෙනවා

දැන් රූප තියෙනවා. චක්ඛු සම්පස්සයෙන් වේදනා. වේදනා උපාදනස්කන්ධය තියෙනවා. රූප සංඥ, සංඥ උපාදනස්කන්ධය තියෙනවා. රූප සංවේතනා, සංඛාර උපාදනස්කන්ධය තියෙනවා. චක්ඛු විඤ්ඤාණ, විඤ්ඤාණ උපාදනස්කන්ධය තියෙනවා (මේ දැනුමට සත්තට්ඨාන සූත්‍රයත් එකතු කර ගන්න).

දැන් මෙන්න මේ ටික ඇති කල්හි නේ දැකීම. දකිනව කියන කාරණාව තුළ යෙදිල තියෙන්නෙ මොකක්ද එතකොට - පංචඋපාදනස්කන්ධයි. දකිනවා කියන කාරණාවත් එක්ක

පංචළපාදනස්කන්ධය යෙදිල නම් පංචළපාදනස්කන්ධය කියල හැඳින්වුවේ බුදුරජාණන් වහන්සේ කුමකට ද? - සංඛිත්තෙන පංචළපාදනස්කන්ධයා දුක්ඛා. දකිනවා කියන කාරණාව තුළ යෙදිල තියෙන්නෙ මොකක්ද එහෙනම්, දුක නේද. ඇයි ඒකට දුකයි කියල කියන්නෙ අර්ථය තේරෙන්න ඕන, ඒකට දුකයි කියන්නෙ ඇයි? පංචළපාදනස්කන්ධය ඇති නිසා. පංචළපාදනස්කන්ධයට ඇයි දුකයි කියන්නේ කියන එකේ අර්ථය වැටහෙන්න ඕන. අර මුල් ප්‍රතිපදාවෙදි අපි කිව්වා, නැවත නැවත කිව්වා, ඇහැ කියන්නේ හටගන්න එකක් කියල. මෙන්න මේ මේ ලක්ෂණවලින් යුක්තයි කියන බහුලකොට වඩා කෙනාට මේ අදහස එළඹ සිටිනවා. එතකොට දකිනවා කියන කාරණාව තුළ වැය වෙළා තියෙනවා, එකතු වෙළා තියෙනවා, පංචළපාදනස්කන්ධය යෙදිල තියෙනවා.

දැන් අපි ලෝකය තුළ ඇලුම් කරල තියෙන්නෙත්, ගැටිල තියෙන්නෙත් මොනවාත් එක්ක ද? දකින දේත් එක්කයි. දකින දේට එක්කෝ ඇලුම් කරනවා, දකින දේට එක්කෝ ගැටෙනවා. අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේට එක්කෝ ඇලුම් කරනවා, එක්කෝ ගැටෙනවා. දැන් අපට දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න දේත් එක්ක අපි ඇලීම් ගැටීම් හදගන්න විට ඒ දැකීම, ඇසීම ඵලය හදල දුන්නු හේතු ටික අපට වැහිලා. හේතු ටික අපට ප්‍රකට නෑ. මැටි ඇති තැන භාවෙක් දකිනවා. මැටි ඇති තැන මුවෙක්, ඇතෙක් දකිනවා. ප්‍රතිමාවක් දකිනවා කියල අපි කියල දුන්නා. මෙන්න මෙතැනදින් ඒ සිද්ධියමයි වෙන්නෙ. ස්කන්ධ ටික පෙනෙන්නෙ නෑ. දකින බවමයි ප්‍රකට වෙන්නෙ. දැන් දකින බව කියල කියන විට තේරුම් ගන්න ඕන මෙන්න මෙතැන හොඳට තම තමන්ගේම නුවණින් මොකක්ද මේ කියන්නෙ කියල. දැකීම කියල කියන්නෙ මොකක්ද කියල. දකිනවා කියල කියන විට දකින්නේ කුමක්ද කියන තැන හරියට විවරණය කරන්න වෙනවා.

අපි නිතර ගන්න නිදර්ශනයක් - උපමාවක් තිබුණා, කණ්ණාඩිය ළඟ අප කරන ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳ ව. අපි මුහුණ බැලීමට දවසට කිහිප වතාවක් ම යන තැන තමයි කණ්ණාඩිය. එලෙස කණ්ණාඩිය ළඟට ගියහම අපට ජේනවා ප්‍රතිබිම්බයක්. කණ්ණාඩියෙන් ජේනවා ප්‍රතිබිම්බයක්. දැන් අපට පෙනෙන්නෙ මොකක්ද? කණ්ණාඩියෙන් අපට

පෙනෙන්නේ රූපය ද? ප්‍රතිබිම්බය ද? ප්‍රතිබිම්බයයි. එතකොට ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ කණ්ණාඩිය ද? නැත්නම් ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ කණ්ණාඩිය ඉදිරියේ තිබෙන භෞතික කය ද? කණ්ණාඩියේ ප්‍රතිබිම්බය ලැබෙන්න ආලෝකය ඕනෑ. ප්‍රතිබිම්බය ආලෝකය ද නොවෙයි. දැන් කණ්ණාඩියේ ප්‍රතිබිම්බයක් පහළ වෙන්න මේ හේතු තුන ඕන. මොනවා ද ආලෝකය තියෙන්න ඕන - අඳුරේ පේන්නේ නැතේ, කණ්ණාඩිය තියෙන්න ඕන, කණ්ණාඩිය ඉදිරියේ යමක් තියෙන්න ඕන. මෙන්න මේ හේතු තුන ඇති කල්හි ප්‍රතිබිම්බයක් අපට හම්බ වෙනවා. ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ කණ්ණාඩියත් නොවෙයි, රූපයත් නොවෙයි, ආලෝකයත් නොවෙයි. එහෙනම් මේකට කියන්න ඕනෑ මොකක් කියල ද? මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ. - “අස්මිං සති ඉදං භොති”. මෙන්න මේ ප්‍රතිබිම්බය මේ හේතු එකකටවත් අයිති නෑ. ප්‍රතිබිම්බය කණ්ණාඩියට අයිති ද? ප්‍රතිබිම්බය රූපයට අයිති ද? ප්‍රතිබිම්බය ආලෝකයට අයිති ද? මේ හේතු එකකටවත් අයිති නෑ. හැබැයි මේ හේතු නැතිව ප්‍රතිබිම්බයක් හටගන්න පුළුවන් ද? හටගන්නත් බෑ. එහෙනම් මේ හේතු ඇති කල්හි හටගන්නා බවක් වුනොත් තියෙනවා. මේ හේතූන්ගෙන් එකක් හරි නැතිවුනොත් හටගන්න දේ නැතිවෙන බවකුත් තියෙනවා. තෙලුත්, තිරයත්, දෑල්ලත් ඇති කල්හි ආලෝකයක් තියෙනවා (මජ්ඣිම නිකායේ නෂ්ටකොවාද සූත්‍රය). නෂ්ටක භාමුදුරුවෝ මේ ධර්මය කියාදීල අවසානයේදී මෙහෙණින් වහන්සේලාගෙන් අහනවා, නැගෙනිවරුනි, තෙලුත්, තිරයත්, දෑල්ලත් ඇති කල්හි ආලෝකයක් තියෙනවා. ආලෝකය තෙල් ද? ආලෝකය තිරය ද? ආලෝකය දෑල්ල ද?

ස්වාමීනි, ආලෝකය දෑල්ලත් නොවෙයි, තෙලුත් නොවෙයි, තිරයත් නොවෙයි. එහෙනම් තෙල් නැතිව, දෑල්ල නැතිව, තිරයත් නැතිව ආලෝකය කියල එකක් හට ගනියි ද? ඒත් නෑ ස්වාමීනි, ඒ හේතු ඇති කල්හි ම යි හටගන්නේ. එහෙනම් ලෝකයේ කවුරු හරි කියනවා නම් තෙල් නැතිව, තිරයත් නැතිව, දෑල්ලත් නැතිව ආලෝකයක් තියෙනවා කියල, ඒක ඇත්ත කතාවක් ද? ඒක ලෝකයේ ලොකු බොරුවක් නේද. තෙල් නැත්නම්, තිරේ නැත්නම්, දෑල්ල නැත්නම් ආලෝකය ඇති වෙන්නේ නෑ. තෙල්, තිරය සහ දෑල්ල ඇති කල්හි ආලෝකය හටගන්නවා. තෙල්, තිරය සහ දෑල්ල නැති වෙන විට ම ආලෝකයට තත්පරයක්වත්, පොඩි වෙලාවක්වත්, ඉන්න බෑ. එකට ම යි නැති වෙන්නේ. ගහත් පොළොවත් ආලෝකයත් ඇති කල්හි සෙවනැල්ලක්

තියෙනවා. නැගෙනිවරුනි, සෙවනැල්ල ගහ ද? සෙවනැල්ල පොළොව ද? සෙවනැල්ල ආලෝකය ද? සෙවනැල්ල මේ හේතු තුන ම නොවෙයි. හැබැයි මේ හේතු තුනම නැතිව සෙවනැල්ල කියන ධර්මතාවයක් හම්බ වෙන්නෙන් නෑ. හැබැයි ඒ එකකටවත් අයිතින් නෑ. නමුත් ධර්මතාවයක් තියෙනවා, ධර්මතාවය කියන වචනය තේරුම් ගන්න: මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ. මෙබඳු යමක් මේ හේතු එකකටවත් අයිති නැති දෙයක් හටගන්න බවක් තියෙනවා. සෙවනැල්ල ගහට අයිතින් නෑ, පොළොවට අයිතින් නෑ, ආලෝකයට අයිතින් නෑ. මේ එකකටවත් අයිති නැති දෙයක් මේ හේතු එක්තැන් වෙන විට හටගන්න බවක් තියෙනවා. මෙන්න මේ වගේමයි ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි - හොඳට මතක තියාගන්න මේ කෙටි කළාට බුදුරජාණන් වහන්සේ ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් කියල කියන විට ස්කන්ධ ගැන කියන විට එතනදී ස්කන්ධ පහම කියැවෙනවා. ඒ විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත් වෙදනා සංඥ වේතනාත් ඒ සමගම යෙදිල තියෙනවා. ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දෑකීම. හැබැයි දෑකීම කියල කියන්නේ ඇහැ ද නොවෙයි, රූපය ද නොවෙයි, වක්ඛු විඤ්ඤාණය ද නොවෙයි. තෙලුන් තිරයත් දූල්ලත් ඇති කල්හි ආලෝකය වගේ ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දකින බවක් තියෙනවා. හැබැයි ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් වහා නිරුද්ධ වෙන විට දෑකීම ද නිරුද්ධයි. මෙතැනදී අප වටහා ගත යුතුයි තෙලුන් තිරයත් දූල්ලත් නැතිව ආලෝකය පවතින්නේ නෑ කියල. ගහත් පොළොවත් ආලෝකයත් නැත්නම් සෙවනැල්ලක් නෑ කියල තේරෙනවා. කණ්ණාඩියත් රූපයත් ආලෝකයත් නැත්නම් ප්‍රතිබිම්බයක් නෑ කියල තේරෙනවා. ඒ චුනාට බලන්න මෝඩකමේ මහත, ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් නැතිවුනාට දෑකීම තියෙනවා. අපි දක්ක දේ තාම හිතනවා. එන විට දක්ක දේ තාම හිතනවා. නැද්ද? තියෙනවා ද? ඊයෙ දෑකපුවත් නැතිවෙලා නෑ, තවම තියෙනවා. ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් නැතිවෙලා, දෑකපුවා තාමත් තියෙනවා. අර තෙලුන් තිරයත් දූල්ලත් නැති තැන ආලෝකය තියෙනවා කියල කිව්ව වගේ තමයි මෙන්න මේකත්.

දැන් අපට හැම තිස්සේම මෙන්න මෙබඳු රැවටීමක් තියෙනවා. කණ්ණාඩිය ළඟට ගියහම අපට පෙනෙන්නේ ඔය දෑකපු දේ මැකෙන්නේ නැතිව ඉතුරුවෙලා තියෙන හේතුවක්. දෑකීම කියන

කාරණාව අපි තේරුම් අරගන්න. දකිනවා කියන්නේ මොකක්ද කියල තාම අපි දන්නේ නෑ. කණ්ණාඩිය ළඟට ගියහම අපට හම්බවෙනවා ප්‍රතිබිම්බයක්. (මේක හරිම නිදර්ශනයක් නොවෙයි. යමක් තේරුම් ගන්න විතරයි මේක කියන්නේ. මේක පරමාර්ථ කොට සලකන්න එපා) - කණ්ණාඩිය ළඟට ගියහම ප්‍රතිබිම්බයක් හමුවෙනවා. ප්‍රතිබිම්බය දිහා බලන්නේ කවුරු කියල ද? මේ නම් මමමයි. මේ පේන්නේ මාවමයි. මේ පේන දේ මගේමයි. එතන මමමයි, මාවමයි, මගේමයි කියන අදහස නැත්ද? තියෙනවා ද? තියෙනවා. පේන්නේ මමමයි, මගේමයි, මාවමයි. දැන් මමමයි, මගේමයි, මාවමයි කියන අදහස උපන්නේ කොතැන ද? දැකීම, ප්‍රතිබිම්බය ළඟ. - දැකීම කියන කාරණාව තේරුම් ගන්නයි මේ කියන්නේ. එතකොට දැකීම කියන ඵලය ලැබුණේ කණ්ණාඩියත් රූපයත් ආලෝකයත් ඇති තැන හටගන්න ඵලයක් කොට සලකන්න ප්‍රතිබිම්බය. ඇහැත් රූපයත් වක්බු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීම. දැකීම කියන එක ප්‍රතිබිම්බය කියන එකට හොඳට සමාන කරගෙන හිතන්න. දැන් ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ හේතු එකකටවත් අයිති නැති, එහෙත් හේතු ඇති කල්හි හටගන්න ධර්මතාවයක් විතරයි. දැන් අපි රැවටුණේ මොහොතකට ද? තණ්හාව උපදවා ගත්තේ මොහොතකට ද? මම මගේ කියන අදහස උපදවා ගත්තේ කුමකට ද? ප්‍රතිබිම්බයටයි. ප්‍රතිබිම්බයට රැවටෙන විට ම අනුවුනේ මොකක්ද? අත ගියේ කොහොට ද? කොණ්ඩෙ හදන්න, මූණ හදන්න, අනුවුනේ මේ කුණුවෙන රූපෙ. රැවටුණේ ප්‍රතිබිම්බයටයි. ප්‍රතිබිම්බයට රැවටෙනකොටම අයිතිවුනේ ධාතු කයයි. රූපය උපාදනය වුනේ, රූපය අතට අනුවුනේ කොහොම ද? හිතාගන්න දැන්. හැමද ම කණ්ණාඩිය ළඟට ගිහිල්ලා කරන වැඩේ. හැමද ම රූපයමයි උපාදන කර ගත්තේ ඔහොමයි. දැන් අපි බලන්න ඕන, මේ දිරන ලෙඩවෙන කුණුවෙන කයක් මෙතැනදී (මේ නිදර්ශනයේදී) අතට හසු වුනේ. කුමක් දැකලා ද? ප්‍රතිබිම්බය දැකලා. අපි දැකපු දේටද අනුවුනේ? දැන් දැකපු දේ අල්ලන්න ගියොත් අපට අනුවෙන්නේ මොකක්ද? එක්කො කණ්ණාඩිය. දැන් දැකපු දේ අල්ලන්න ගියොත් මේ පේන්නේ මමයි කියල හිතුවොත් එක්කෝ මේ කය අල්ලන්න වෙනවා. එහෙම නැත්නම් කණ්ණාඩිය. එතකොට අපි හැම තිස්සෙම කරන්නේ ඔය දෙක තමයි. එක්කො ආධ්‍යාත්මික ආයතනය මමයි කියල හිතාගන්නවා, දකිනවා. දකින්නා මමයි කියල හිතෙනවා. එහෙම නැත්නම් දකින්නේ මමයි කියල බාහිර රූපයට වැටෙනවා. මෙන්න මේ විදියෙන් අපි හැමදම හැම මොහොතකම ආයතන හය ඉදිරියේ ම දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න දේ මොකක්ද කියන

යථාර්ථය නොදන්නකම නිසා රැවටෙනවා. එතන රැවටෙන කොට ම - ප්‍රතිබිම්බයේ රැවටෙන විට ම අනුවුනේ මොකක් ද? රූපයයි. ප්‍රතිබිම්බයටයි රැවටුණේ. අනුවුනේ මොකක්ද? රූපයයි. මෙහි දී "මම මගේ මගේමයි" කියන අදහස උපන්නේ ප්‍රතිබිම්බයටයි. හැබැයි එහෙම හිතුවාට අනුවෙලා තියෙන්නේ වෙනත් තැනක්. එතකොට අපි දකින තැන රැවටෙන විට අපගේ තණ්හාව පිහිටලා තියෙන්නේ රූපයට, වේදනාවට, සංකාරයට, විඤ්ඤාණයටයි. ඇයි දකිනවා කියන කාරණාව හැදෑණේ රූප, වේදනා, සංකාර, විඤ්ඤාණ කියන කරුණු පහ යෙදිලා.

තවත් උදාහරණයක් ගත්තොත් සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර. මේ ටික ඇති කල්හි අපට හම්බවෙනවා තේ එකක්. දැන් තේ එක කියන්නෙ සීනි ද? තේ එක කියන්නෙ තේකොළ ද? තේ එක කියන්නෙ ඉගුරු ද? තේ එක කියන්නෙ උණුවතුර ද? මේ එකක්වත් නොවෙයි. හැබැයි මේ ටික නිසි පදමකට සංයෝග වුනහම තේ එක කියල යමක් අපට හම්බවෙනවා. අපි දැන් රසයි කියල කියන්නෙ, හොඳයි කියල කියන්නෙ, ඇලුම් කරන්නෙ සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුරවලට ද? තේ එකට ද? තේ එකටයි. එතකොට තේ එක මේ අවස්ථාවට මැවිවිව එකක්ද? ඇත්තට ම තියෙන එකක්ද? මේ හේතු ටිකක් එකට එකතු වෙන විට හටගත්ත එකක්ද? එහෙම නැත්නම් සැබැවට ම තේ එක කියල යමක් හම්බවෙනවා ද? එතකොට අපි දැන් තේ එකට ඇලුම් කරන විට වෙන විදියකින් අපි තණ්හා කරල තියෙන්නෙ කුමකට ද? තේ එක කියල සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුරවලටයි. නමුත් අපි රසයි කියන්නෙ ඒ ටිකට නොවෙයි. තේ එකටයි. අපට තේ එක හම්බවෙන්නෙ සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර යන මේවා වැයවෙලා. තේ එක කියන ධර්මතාවය ලැබෙන විට සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර කියන ධර්මතාවය පෙනෙන්නෙ නෑ. තේ එක කියල යමක් හම්බවෙනවා. අපි හොඳයි කියන්නේ තේ එකයි. නරකයි කියන්නෙත් තේ එකයි.

මෙන්න මේ වගේ අපි තේරුම් ගන්න ඕන. දකිනවා කියන කාරණාවට එන විට මෙන්න මේ ස්කන්ධ පහයි යෙදිල තියෙන්නේ. යම් තැනක මේ ස්කන්ධ පහ යෙදුණා නම් ඒ හැම තැනකදී ම පෙන්නුවේ,

“සංඛික්තෙන පංචුපාදනක්කඛන්ධා දුක්ඛා”. දැන් අපට මේ ටික යෙදිලා දැකීමක් ඇතිවෙන විට අර මූල ප්‍රතිපදාවේදී මේ ස්කන්ධයන් අනිත්‍ය දුක්ඛ අනාත්ම වශයෙන් මේ ආයතන බැලුවේ නැත්නම් අපි හැම තිස්සේ ම පෙනෙන දෙයට අහන දූතෙන දූත ගන්න දෙයට රැවටෙනවා. අර මුලින් කියපු ප්‍රතිපදාව හොඳට පුරුදු කළොත් මොනවා හරි කමක් නෑ, දකින අහන දූතෙන දූත ගන්න කියන තැනට එනකොටම ඔබට එළඹ සිටින නුවණක් තියෙනවා. මේ ඇඟීම කියන ඵලය ලැබුණේ මේ දුක යෙදිලයි කියල. දැකීමක් ලැබුණේ ඇසත් රූපයත් රූපස්කන්ධය, වක්ඛු සම්ඵස්සයෙන් වේදනාව - වේදනා ස්කන්ධයට, සංඥාව - සංඥා ස්කන්ධයට, සංචේතනා - සංඛාර ස්කන්ධයට, වක්ඛු විඤ්ඤාණය - විඤ්ඤාණ ස්කන්ධයට. මේ උපාදනස්කන්ධය වැය වෙලයි මේ දැකීමක් වුනේ. සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර වැය වෙලයි තේ එකක් ආවේ. එතකොට දැන් මේ දකින දෙයට ඇලුම් කරනවා කියල කිව්වොත් ආපහු අපි ඇලුම් කරල තියෙන්නෙ දුකටයි. රූපයට, වේදනාවට, සඤ්ඤාවට, සංඛාරයට, විඤ්ඤාණයටයි. කවුරු හරි දුකට ඇලුම් කරයි නම් ඔහු දුකෙන් මිදේවි ද? දුකට මම කියනවා නම් දුකට මගේ කියනවා නම් එවිට අපි කවුරුවත් දුකෙන් මිදෙන්නෙ නෑ. එහෙනම් දකින දේ තුළ රැවටුනොත් ප්‍රතිබිම්බයට රැවටුනොත් දැකීමට රැවටුනොත් රැවටිවිවි හැම මොහොතක ම අපි එතැන “දැකීම හොඳයි, දුක හොඳයි කියල, දුක සැපයි” කියල භාරගත්ත බවක් තියෙන්නේ. ඒ කියන්නෙ දුක, දුක හැටියට දකල නෑ. ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත් වේදනා සංඥා චේතනා දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යෙදිල කියල දකල නෑ. අපි අර මුල් ප්‍රතිපදාවේදී අපි කියපු පිළිවෙළට පුරුදු කරල තිබුණා නම් දැකීමක් එනකොටම අපි දන්නවා දැකීම කියන එක ඉබේ පහළවෙන එකක් නොවෙයි. තෙලුත් තිරයත් දුල්ලත් ඇති තැන ආලෝකය වගේ මේ දැකීම නමැති ඵලය ලැබෙන්නේ මෙන්න මේ ස්කන්ධ ටික ඇති තැනයි.

හැබැයි මතක තියාගන්න ඕන, මෙතැනදී වරදින්න පුළුවන් තැනක් තියෙනවා. මේ ස්කන්ධ ටික එක ගොඩකටත් දැකීම කියන ඵලය වෙන ගොඩකටත් වෙන් කරන්න බැහැ. දැන් රූපයත් කණ්ණාඩියත් ආලෝකයත් කියන තැන ප්‍රතිබිම්බයෙන් වෙන් කරන්න පුළුවන්ද, මේ හේතුවෙන් ඉවත් කරන්න පුළුවන්ද? ආලෝකය තියෙන තැන. බෑ. එකට ම යි යෙදිල තියෙන්නෙ. දැන් මැටි තියෙන තැන ම යි භාවෙක්ව

පෙනෙන්නේ. එතකොට මෙන් මේ ආකෘතියට මේ ස්කන්ධ ටික සකස් වෙන විට ඒ එකතු වෙලා, සංයෝජනය වෙලා, අපට පෙනෙන දූනෙන ස්වභාවයට තමයි මේ දකින අහන දූනෙන දූන ගන්නවායි කියල කියන්නේ. මේ හේතු නිසා වෙනම ම අමුතු දෙයක් හටගන්නවා නොවෙයි. සීනි, තේකොළ, ඉඟුරු, උණුවතුර යෙදිල අමුතු දෙයක් ලෝකයේ නිර්මාණය වෙනවත් නොවෙයි. රූප වෙදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන මේ ස්කන්ධ පහ යෙදිලා දැකීම කියල අලුත් දෙයක් අමුතු දෙයක් ලෝකයේ නිර්මාණය වෙනවත් නොවෙයි. මෙන් මේ ටික එක්තැන් වෙච්චි තැන දැකීමක් තියෙනවා. මේක අපි ප්‍රායෝගික වෙමින් හඳුනගන්න ඕන. කණත් එක්ක, නාසයත් එක්ක, දිවත් එක්ක, කයත් එක්ක, සිතත් එක්ක මේ සිදුවෙන සිද්ධි දමය හිතල බලන්න. දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න යමක් ඇතිවෙච්චි හැම මොහොතක ම ඔබගේ මනස අවදිවත් වුනොත් දූන් මට දැකීමක් ඇතිවුනා. දූන් දැකීමක් ඇතිවුනා. දූන් ඇහෙන බවක් තියෙනවා. දූන් දූන ගන්න බවක් තියෙනවා. ඒ සමග ම විමසිලිමත් වුනොත් මේ අහන, දකින, දූනෙන, දූන ගන්න බව මේ දුක වැයවෙලයි, දුක යෙදිලයි, දුක් වූ ස්කන්ධ ටික යෙදිලයි මෙබඳු ධර්මතාවයක් හටගත්තේ කියල බලන්න පුළුවන් වුනොත් ඔන්න අපට අලුත් දහමක් හම්බ වෙනවා. එතැන ටිකක් නිවැරදි කරගන්න, නිරවුල් කරගන්න තැනක් තියෙනවා. ඉස්සෙල්ලා ඒ තැන හඳුනගන්න අවශ්‍යයි. මොකද එතනදී අපි වැරදි දෘෂ්ටියකට වැටෙන්න ඉඩ තියෙනවා “අත්තනාව අනත්තානං වා සඤ්ජානාමිති වාස්ස සච්චතො ථෙතතො දිට්ඨි උප්පජ්ඣති.” බලන මම ඉතුරුවෙලා හිට්ද්දී සියලු ධර්මයන් අනාත්ම ය කියන දෘෂ්ටියකට වැටෙන්න පුළුවන්. ඒක අපට නිවැරදි කරගන්න පුළුවන් වෙච්චි. මේ තැන හඳුනගන්න බලන්න. තමා තුළ ම පිරිනිවෙන ක්‍රමය පැහැදිලි කර ගන්න පුළුවන්. දකින දූනෙන දූන ගන්න බවක් ඇතිවෙච්චි හැටියේ මෙන් මේ ස්කන්ධයන් යෙදිල තේද කියල දූන් මොහොතකට සිතින් අරමුණු කිහිපයක් සිහි කරල බැලුවොත් අපට පෙනෙනවා මැවෙන යමක්, පෙනෙන යමක්, දූනෙන යමක් තියෙනවා. වටාපොත කියනකොට, බුදුහාමුදුරුවෝ කියනකොට, හාමුදුරුවෝ කියනකොට, මේසෙ කියන විට දූන් මෙන් මේ කාරණාවෙදි වහා නුවණක් එළඹ සිටින්න ඕන මෙන් මේ නිර්මාණය කරන්නේ මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික එකතුවෙලා. මේකට දුකයි කියල කියන්නේ නිකං නොවෙයි. “ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසොමනසිකරොති”. මේ දුකයි කියල මෙනෙහි කරන්නේ නිකං වචනයක් විතරක් වෙන්න බෑ. තමාගේ මනස තුළ යමක් නිර්මාණය

වෙලා. මේ අහවල් දේ ය මේ අහවල් දේය කියන දැනුම එන විට ම “මේ මලක් මේ හාමුදුරුවො, මේ වටාපන” කියන දැනගැනීම එන විට ම තේරුම් ගන්න ඕන දැන් මේ දැනගැනීම ඇතිවුනේ මෙන්න මේ ස්කන්ධ ධාතු ආයතන පහළවෙලා. මනොධාතු, ධම්මධාතු, මනොවිඤ්ඤාණධාතු ඇති තැන මේ හටගත්තේ. එහෙම නැත්නම් මනායතනයත්, ධම්මායතනයත් ඇති තැන මෙබඳු දැනගැනීමක් ඇතිවුනා. මනායතනය, ධම්මායතනය, මනො විඤ්ඤාණය, මනො සම්මිසංසය, වෙදනා, සඤ්ඤා, චේතනා මේ ස්කන්ධ ඇති තැන මේ දැනගැනීමක් ඇතිවුනා. ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන තව දුරටත් ගියහම “පටිච්චසමුප්පාද” වශයෙන් මේ මෙනෙහි කරල බලන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ දැක්ම තමයි ඕනෑ කරන්නේ, සියලු දුක් නසන දැක්ම වෙන්න. මේ යම්තං අහගත්ත දේ වවාගන්න, දියුණු කරගන්න, ඔබට බාරවෙනවා. මෙහිදී අපි අර කලින් නැවත නැවත මතක් කරපු විදියට ඇහැත් ඇහැට ගැටෙන රූපයත් කණත් කණට ගැටෙන ශබ්දයත් ඒ නිසා උපදින විඤ්ඤා, ස්පර්ශ, වෙදනා, සංඥා, චේතනා යන ටිකත් අනේ නිතරම මේක හටගත්ත දෙයක් නේද, මේක ජරා මරණයට පත්වෙනවා නේද, මෙය අමනාප දෙයක් බවට පරිවර්තනය වෙනවා නේද කියල දුක්බ ලක්ෂණ ප්‍රකට වෙන විදියට නැවත නැවත බලල පුරුදු කර ගන්න ඕන. එසේ පුරුදුගත්ත කෙනාට දකිනවා, දූනෙනවා, දූන ගන්නවා කියන නුවණක් එනකොටම මේ පංචඋපාදනස්කන්ධයෝ යෙදිලයි මේක ආවෙ, එලය ලැබුණේ කියල කියනකොටම එයා පුරුදු කරල තියෙනවා නේ මේ ටික දුකයි කියල. එවිට ඉබේමයි “ඉදං දුක්ඛං” - මේ දුකක් නේද කියන අවබෝධය එන්නේ. ඒ එක්කම එයාට එනවා දුක්ඛ සමුදයේ ඤාණය. මේ දුක, දුක හැටියට නොපෙනුන තැන මේ ස්කන්ධ ටිකේ ලක්ෂණය, ස්කන්ධ ටික නොපෙනුන තැන මේ මලක්, ගහක්, කෙනෙක්, දෙයක්, මම මේ පුද්ගල සංකල්පයක් උපදිනවා නේද. මේ පුද්ගල සංකල්පයක් උපදින බව ම සමුදය නේද. දුකට හේතුව නේද. මේ ආකාරයෙන් සමුදය ඤාණය එනව. “දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණ” - මේ දුක දුක හැටියට දුක්කොත් සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම වශයෙන්, තෘෂ්ණා දෘෂ්ටි වශයෙන් නොගෙන මේ සමුදය හටගන්නේ නෑ නේද, සමුදය දුරුවීම ම සමුදය බැහැර වෙන විදියට දහම දැකීම ම නිරෝධය නේද. ඒ නිරෝධය ලබන පිළිවෙත මාර්ගය නේද. මෙලෙස අනුමාන දැනුමක් එනවා. ඊළඟට මෙන්න මේ දැනුම ඔබ දක්ෂණම් වැඩි දියුණු කරගත්තොත් අපි මතක් කළා නේ ආයතන ටික දුකයි කියල. දුකේ ඉපදීම වළක්වන්නයි ඕන කියල. ආයතන ඉපදුනොත් දුක උපන්නා,

ආයතන ඉපදුනොත් ලෝකය උපන්නා, ආයතන උපන්නා කියන්නේ සියල්ල උපන්නා කියල කිව්ව නේ. ජරා මරණයේ පහළවීම දුක් ඉපදීම නම්, එහෙනම් දැන් අපේ අවශ්‍යතාවය වුනේ ආයතන නිරෝධය නම්, මෙන්න මේ දැක්ම තුළ කොහොමද ආයතන නිරුද්ධ වෙන්නේ? මේ ආයතන නිරෝධ කරන වැඩ පිළිවෙළත් මෙව්වර ම යි.

අපට අහන දකින දූනෙන දූන ගන්න බව දකින දේ එන විට අපි දූනගන්නේ දෙයක් නම් ස්කන්ධ ටික අතහැරලා අපට පෙනෙන දේ, දූනෙන දේ ඔස්සේ අපි දුටුවා නම්, අපි හිතමු අපට වටාපතක් කියන දූනගැනීම ආවා. දූනගැනීමයි දැන් අපට අහුවුනේ. ස්කන්ධ ටික වැහුණා. දුක වැහුණා. ඇත්ත වැහුණා. දැන් වටාපොතක් කියන දූන ගැනීමට ආපු ගමන් වටාපොත දකින්න ඇහැ උපද්දව ගන්න ඕන. පංචද්වාර ආවර්ජන සිත් පහළ වෙන්නෙ එතැනින්. ද්වාරය ආවර්ජනය වෙන රූපය දකින්න කැමැත්ත එනවා කියන්නෙ ඇහැ ආවර්ජනය කරනවා. ද්වාරය ආවර්ජනය කරනවා කියල කියන්නෙ, ඇහැ උපදින්න හේතුවක් ඇති කරනවා. ඇහැ උපන්නා. දැක්ක වටාපත බලන්න ඇහැ ඇරිය. ඇහැ ඉබේ ඇරිය නොවෙයි. අතන නොරැවුණා නම් වටාපොත කියල දූනගැනීම ඇති තැන මේ දුක් වූ ස්කන්ධයන් යෙදිලයි මේ දූනගැනීම ඇතිවුනේ. මේ ස්කන්ධයන්ගේ අනිත්‍ය ලක්ෂණය, දුක්බ ලක්ෂණය හඳුනාගෙන ඒ නිසා හටගත්ත මේ දේද දුකක් හැටියට දකලා එතන නිරුද්ධ වෙනවා බැලුව නම් වටාපොතක් දකින්න ඇහැ අරින්න වෙන්නෙ නෑ. ඇහැ උපදවන්න වෙන්නෙ නෑ.

අන්න නිවන කියල කිව්වෙ ඔන්න ඔය අසංඛත ධාතුවටයි. නූපත් බවටයි. අපි ඒව තව දුරටත් ඉදිරියේදී කතා කරනවා. හැබැයි මේ කියා දෙන දේ එදිනෙද ජීවිතයේදී ප්‍රායෝගික නොවෙනවා නම් කතා කළාට පලක් නැහැ. ප්‍රායෝගික වෙනකොටයි මේ කියන දේත් එක්ක එකතුවෙලා යන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. ඒ නිසා දැන් හොඳට බලන්න අහන දකින දූනෙන දූන ගන්න දෙයක් ඇතිවෙව්වි කල්හි හඳුනාගන්න දැන් කණ්ණාඩිය ළග ප්‍රතිබිම්බය වගෙයි කියල. දැන් මෙතන රැවුණොත් දුකටයි ඇලුම් කරල තියෙන්නෙ. දුකයි අහුවෙලා තියෙන්නෙ. දුකයි උපාදන වෙලා තියෙන්නෙ. ඒ නිසා හැම තිස්සෙම බලන්න දකින දූනෙන දූනගත්ත දෙයක් ඇතිවෙව්වි හැටියේ මේ දුක් වූ ස්කන්ධයන් යෙදිල නේද මේ එලය හැදුණේ. දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ

අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, පුරුදු කරල නැත්නම් එය නැවත නැවත පුරුදු කරන්න. මේ ස්කන්ධ ටික අනිත්‍ය වෙන විට අනාත්ම වෙන විට නිරුද්ධ වෙන විට මේ ඵලයක් නිරුද්ධ වෙලා යනවා. එතකොට හටගත්ත දේ හටගත්ත තැනම නිරුද්ධ වෙනවා බලනවා. ස්කන්ධයන්ගේ “උදයබ්බය ඤාණ”, උදයත් වැයත් දකින කෙනාට ආයතන උපදවන්න අවශ්‍යතාවයක් වෙන්නෙ නෑ. ද්වාර ආවර්ජන සිත්වලට අවස්ථාවක් නෑ. ඒ නිසා ආයතන නූපදිනවා. ආයතනය උපන්නෙ නෑ කියල කියන්නෙ, ඇහැ උපන්නෙ නෑ කියල කියන්නෙ, රූපය හම්බවෙන්නෙ නෑ. රූපය හම්බුවෙන්නෙ නෑ කියල කියන්නෙ, චක්ඛු විඤ්ඤාණය හම්බු වෙන්නෙ නෑ. චක්ඛු විඤ්ඤාණය නෑ කියල කියන්නෙ චක්ඛු සම්පස්සය ද නෑ. චක්ඛු සම්පස්සය නෑ කියල කියන්නේ, චක්ඛු සම්පස්සයෙන් හටගන්න වේදනාව ද නෑ. සඤ්ඤාව ද නෑ. සංවේතනාව ද නෑ. අන්න පංචඋපාදනස්කන්ධ දුක නිරුද්ධ කළා අපි. දුකෙන් මිදුණා වෙනවා. එහෙමනම් ඒ දුක නැතිකරන්න පුළුවන් වෙන්නේ, දුක නූපදවන්න පුළුවන් වෙන්නේ මෙතන ඇත්ත දැකීම තුළ මයි.

ඒ නිසා අදට මේ ටික මතක තියාගෙන හුරු කරන්න පුරුදු කරන්න. අපි ඉදිරියේ දී මේ ටික නැවත වතාවක් තව ටිකක් කතා කරල අහගනිමු. හැබැයි මම කොච්චර කිව්වත් වැඩක් නැහැ සම්මා දිට්ඨිය උපදවා නොගන්නවා නම්. සම්මා දිට්ඨිය උපදින්න අංග දෙකක් අවශ්‍ය වෙනවා - “ද්වෙ පච්චයො”. ඒ තමයි පරතො ඝොෂය හා යොනිසෝ මනසිකාරයයි. මේ අහන දේ පරතො ඝොෂයයි. කියාදෙන දේ නැවත නැවත හිතන්න මෙනෙහි කරන්න තමන් උත්සාහවත් නූනොත් සම්මා දිට්ඨිය උපදින්නෙ නෑ. ඒ අනුව සම්මා දිට්ඨිය ඇති කර ගෙන එය වැඩිදියුණු කර ගැනීමට නිතර උත්සාහවත් වෙන්න. ඒ බව යළි යළිත් මෙනෙහි කරන්න. මෙලෙස මෙනෙහි කරන එක අත්නොහැර කරල බලන්න. අධිෂ්ඨානයක් ඇතිව බලාපොරොත්තුවක් ඇතිව එහි නියැලීමෙන් නිසැකව ම මේකෙ ප්‍රතිපලයක් ලබන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඉතින් ඒ සඳහා ඔබට ගුණ නුවණ පහළ වේවා. ශක්තිය, ධෛර්‍යය, අධිෂ්ඨානය පහළ වේවා.

6 කොටස

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

ගෞරවණීය අපේ භාමුදුරුවන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි.

සසර කතරින් එතෙරවනු කැමැති ශ්‍රද්ධා බුද්ධි සම්පන්න සැදහැති පින්වත්නි, අදත් අපි වෙනද වගේම බලාපොරොත්තු වන්නේ සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ධර්ම පඨියාය හැටියට දේශනා කළ සබ්බාසව සූත්‍ර ධර්මය අසා දැන - දැක ගන්නයි. මීට ඉහත දී සබ්බාසව සූත්‍රයේ “දස්සනා පභාතබ්බා” කියන කොටස යටතේ එක්තරා සන්ධිස්ථානයකට පැමිණ නැවත දවසක එය ඉතිරි ටික කතා කරන්න ඉතිරි කරලා, නතර කළා. අපි එහිදී ඉගෙන ගත්තා, මතක් කර ගත්තා “ඇහැ, රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය, සම්ඵස්සය, වෙදනා, සඤ්ඤ” - මේ ආදී වශයෙන් ආයතන බාහිර ආයතන විඤ්ඤාණ ස්පර්ශ වෙදනා සංඥ වෙතනාවන් වෙන් වෙන් වශයෙන් විදර්ශනා කරමින් දුක්ඛ ලක්‍ෂණය ප්‍රකට කර ගනිමින් ස්කන්ධයන්ගේ ස්කන්ධ ලක්‍ෂණය හඳුනා ගන්නාවූ තැන දක්වා ම අපි කතා කළා. එහිදී මේ වන විට ඒ වැඩ පිළිවෙළ තුළදී ඒ පිළිබඳ ව අත්දැකීම් ඇති ප්‍රායෝගික වෙච්චි අය අපට හමුවෙනවා. ඒ හැම ආයතනයක් ම හටගැනීම දුක නම් - “දුස්ඛස්සෙසො උප්පාදෙ” - දුකේ ඉපදීම නම් ඒ දුකේ හටගැනීම ඇත්නම් ඒ හටගත්ත දෙයක ජරා මරණය ඒකාන්තයි. - නත්ථි ජාතස්ස අමරණං - උපන් දෙයක පැවැත්මක් නෑ ජරා මරණයට පත් නොවී ඉන්ට පුළුවන් කමක් නෑ. ඒ නිසා නිවන කියන්නේ ජාතියක් නැති, ජරාවක් නැති, ව්‍යාධියක් නැති, මරණයක් නැති, සෝක පරිදෙව දුක් දෙමිනස් නැති තැනයි. ඒ නිසා ඒ නිවන කියන දහම අපට ලැබෙන්න නම් එය හමුවෙන තැන තමයි අසංඛත ධාතුව. නිවනට තව වචනයක් “අසංඛත” ය. අසංඛත කියලා කියන්නේ නොහටගැනීම. මොනවා නොහටගන්න බව ද? සළායතනයන්ගේ නොහටගැනීම. නිවනට අසංඛත ධාතුව පෙන්නන්න තවත් දේශනා කළ වචනයක් තමයි “සළායතන නිරෝධය”. මේ ආයතන නූපදින්නට ඕන. ආයතන ඉපදුනොත් දුක උපන්නා. -

“දුක්ඛස්සෙසො උප්පාදෙ රොගානං ධීනි ජරා මරණස්ස පාතුභාවො” - ඒ එක්කම පෙන්නවා - “යො ච භික්ඛවෙ චක්ඛුං නිරොධො උපසමො අත්ථංගමො දුක්ඛස්සෙසො නිරොධො රොගානං උපසමො ජරා මරණස්ස අඤ්ඤාමො”. - දුක් නිරුද්ධ කළා. රෝගය උපසමයට පත්කළා. ජරා මරණය බැහැර කළා. ජරා මරණය නැති කළා, ඉවත් කළා. ඒ තැනට යන්න නම් ඒ අසංඛත ධර්මය වූ නිවන ලබන්න නම් ඒ කියන තැනයි මේ ආයතනයන්ගේ හටගන්න බව, නූපදවන බව. එතැනට යන්න මේ මූලික වැඩ පිළිවෙළ තුළ අපි හඳුනාගන්නා උපදින ආයතනයක්, ආයතනයට ගැටෙන අරමුණක්, ඒ ගැටීම නිසා හටගන්න විඤ්ඤාණයක්, ඒ තුන්දෙනා නිසා එකතුවෙන ස්පර්ශයක්, ස්පර්ශය නිසා හටගන්නා වේදනා - සංඥ - චේතනා. මේ සියල්ලම සංඛත ධර්ම - හටගන්න ධර්ම. හටගන්න ධර්මයන්ට පොදු ලක්ෂණය සංඛත ලක්ෂණයයි. ජරා ව්‍යාධි මරණ ඒ පොදු ලක්ෂණය අපි හඳුනාගන්නා - දුක් හඳුනාගන්නා. මෙන්න මෙතන මේ දුක්ඛ ලක්ෂණය ප්‍රකට කර ගත්තේ නැති කෙනෙකුට ඒ ගැන සොයා බැලීමක් නොකළ කෙනෙකුට මම අද කරණ ධර්ම දේශනාව අර්ථවත් වෙන එකක් නෑ. ඒක මගේ දෝෂයක් නොවෙයි. ඒ ටික අර්ථවත් කරගන්න විමසා බලපු අයට (මම දන්නවා කිහිප දෙනෙක් ඉන්නවා) මේ ධර්ම දේශනාව මහත් ආලෝකයක්. එලෙස උනන්දුවෙව්වි උත්සාහවත් වෙව්වි අයට මෙයින් ලොකු ප්‍රතිඵලයක් ලබන්න පුළුවන්. ඒ පිළිබඳව අපි පසුව හැඳින්වීමක් කරනවා. දුක් හඳුනාගන්න නම්, මෙන්න මේ හඳුනාගන්න තැන තමයි අපට මෙතනින් එහාට යන මාර්ග ප්‍රතිපදාව හසු කර ගන්න, පහළ කර ගන්න පුළුවන් වන ස්ථානය වෙන්නේ. ඇසට රූපයක් ගැටිලා, විඤායක් ඉපදිලා, ස්පර්ශයෙන් වේදනා සංඥ සංචේතනා ඇති වෙනවා. මේ ටිකේ තියෙන්නේ ස්කන්ධ පහක්. ඇසත් රූපයත් රූපස්කන්ධයට, චක්ඛු සම්ප්ප්පයෙන් හටගන්න වේදනාව, වේදනාස්කන්ධයට, රූප සංඥාව සංඥස්කන්ධයට, සංචේතනාව සංස්කාර ස්කන්ධයට, විඤ්ඤාණය විඤායස්කන්ධයට යනවා කියලා හත්ථිපදෙපම සූත්‍රයට අනුව කල් ඇතිවම පැහැදිලි කරලා දීලා තියෙනවා. එතකොට මෙන්න මේ ස්කන්ධයන්ගේ පහළවීම ඇති තන්හි දැකීම කියලා අපට ලැබෙන ඵලයක් තිබෙනවා.

කණත් ශබ්දයත් රූපස්කන්ධයට, ඒ ස්පර්ශය නිසා හටගන්න වේදනාව වේදනා ස්කන්ධයට, ශබ්ද සංඥාව සංඥස්කන්ධයට, ශබ්ද

සංවේතනාව සංස්කාර උපාදනස්කන්ධයට, සෝත විඤ්ඤාණය විඤන උපාදනස්කන්ධයට. මෙන්න මේ ස්කන්ධ පහළ වෙච්චි තැන ඇසීම තියෙනවා.

නාසයත් ගන්ධයත් සාණ විඤ්ඤාණයත් ඒ ස්පර්ශයත්, ඒ ස්පර්ශ නිසා හටගත්ත වේදනාස්කන්ධයත්, එතැනත් තියෙන්නේ ස්කන්ධ ටික. දිවත් රසයත් රූප උපාදනස්කන්ධයට, ජීව්හා විඤ්ඤාණයෙන් ස්පර්ශය හටගත් කල්හි ස්පර්ශය නිසා හටගත් වේදනාව වේදනා උපාදනස්කන්ධයට, රස සංවේතනාව සංඛාර උපාදනස්කන්ධයට, ජීව්හා විඤ්ඤාණය විඤන උපාදනස්කන්ධයට. ඒ ස්කන්ධ පහ ඇති කල්හි තියෙනවා රස දැනීම. කයත් පහසත් කාය විඤ්ඤාණයත් කාය ස්පර්ශය. ඒ නිසා උපදින වේදනාව - වේදනා ස්කන්ධයට, සඤ්ඤාව - සංඥ උපාදනස්කන්ධයට, සංඛාර - සංස්කාර උපාදනස්කන්ධයට, විඤ්ඤාණය - විඤන උපාදනස්කන්ධයට. එය ඇති කල්හි දැනීම, පහස දැනීම. සිතත් සිතිවිලිත් ඇති කල්හි මනෝ විඤ්ඤාණය, ඒ ස්පර්ශය ඇති කල්හි හටගන්න වේදනාව වේදනා උපාදනස්කන්ධයට, සඤ්ඤාව - සංඥ උපාදනස්කන්ධයට, ධම්ම සංවේතනාව - සංස්කාර උපාදනස්කන්ධයට, මනෝ විඤ්ඤාණය - විඤන උපාදනස්කන්ධයට.

මේ ආකාරයෙන් ස්කන්ධපංචකය පහළ වූ කල්හි දැනගැනීමයි. එතකොට මේ සියල්ල - මේ ආයතන හය ම කෙටි කරල ගත්තහම දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාත. දැකීම, ඇසීම, දැනීම, දැනගැනීම. මේ ස්කන්ධයන් ටික හටගත්තේද, ඒ හටගත් තැන හමුවෙන ඵලය තමයි දකින බව, අහන බව, දූනෙන බව, දූන ගන්න බව. දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න බව. මෙන්න මේ ඵලය අපට ලැබෙනවා මේ හේතු ටික ඇති කල්හි. මේ හේතුවෙන් මේ ඵලයෙන් දෙකේ ඇති සියුම් බවක් තියෙනවා බොහොම ප්‍රවේශමෙන් හඳුනාගත යුතු. මෙතන දක්වෙන හේතුවයි ඵලයයි දෙක දැනට වෙන්කරල ගන්න පුළුවන් දෙයකුත් නොවෙයි. එකට එකතු කරන්න පුළුවන් එකකුත් නොවෙයි. ලෝකයේ සමහර කෙනෙක් මේ දෙක එකතු කර ගන්නවා. සමහර කෙනෙක් වෙන් කරලා දක්වනවා. මේ දෙක ම දෘෂ්ටිවලට අයිතිවෙනවා. "එතං ජීවං එතං සරීරං" - ජීවයත් ශරීරයත් දෙකම එකයි කියල ගත්ත දෘෂ්ටිය ඇතිවෙනවා එකතුකරල ගත්තොත්. වෙන්කළොත් - "අඤ්ඤං ජීවං

අඤ්ඤං සරීරං” කියන මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට හසුවෙනවා. අර දුක හඳුනාගන්න කෙනාට මේ මිථ්‍යාදෘෂ්ටියට නොවැටී මේ දහම මෙතැනදී දකින්න වෙනවා හඳුනාගන්න වෙනවා.

දැකීම කියන්නේ කුමක් ද? (අපි වරින් වර මේව ගැන කතා කරල තියෙනවා, අලුත් ම දේවලුත් නොවෙයි). බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනාවට අනුව යමින් අපි ස්කන්ධ ටික කෙටි කරල ගත්තහම ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීම. එතකොට මතක තියාගන්න ඕන මේ තුන තියෙන විට ඉතුරු ටික නැතුවා නොවෙයි. මේ ටික එකතුවෙන විට ස්පර්ශයෙන් වේදනා, සංඥා සංවේතනා ආදිය කියැවෙනවා. ඇසත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීම. කණත් ශබ්දයත් සොත විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි ඇසීම. නාසයත්, ගන්ධයත්, ඝාණ විඤ්ඤාණයත් දිවත් රසයත් ජීවිතා විඤ්ඤාණයත් කයත් පහසත් කාය විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැනීම. සිතත් සිතිවිලිත් මනෝ විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැනගැනීම. දෑත් දැකීම, ඇසීම, දැනීම, දැනගැනීම කියන ඒව මේ හේතුවලට අයිති නෑ. හැබැයි හේතු නැතිව හටගන්නෙත් නෑ.

අපි පුංචි නිදර්ශනයක් අරගෙන බලමු. අපි ගහක් කියන්නෙ මොකක්ද කියල බලමු. ගහ කියන්නෙ මුල ද? ගහ කියන්නෙ කඳ ද? ගහ කියන්නෙ අතු ද? ගහ කියන්නෙ ඉති ද? ගහ කියන්නෙ කොළ ද? අපි පෙන්නලා ඇහුවොත් මේ කොළ ද ගහ කියල මොකද කියන්නෙ? කොළ ගහ ද? නෑ. ඉති පෙන්නල ඇහුවොත් මේ ගහ ද? නෑ. අතු පෙන්නල ඇහුවොත් මේ ගහ ද? නෑ. කඳ පෙන්නල ඇහුවොත් මේ ගහ ද? නෑ. මුල පෙන්නල ඇහුවොත් මේ ගහ ද? නෑ. එතකොට ගහ කියන්නේ මුලත් නොවෙයි, කඳත් නොවෙයි, අතුත් නොවෙයි, ඉතිත් නොවෙයි, කොළත් නොවෙයි. එහෙනම් ගහ කියන්නෙ මොකක්ද? ඔක්කොම ටික එකතු වුනහම ගහ යි. ඔව්, හරි අපි ඉන්නෙ එතන තමයි. ඔක්කොම ටික එකතු වුනහම අපට ගහ. ඊළඟට අපි අනිත් පැත්තට හැරිල කියනවා ගහේ කොළ, ගහේ ඉති, ගහේ අතු, ගහේ කඳ, ගහේ මුල.

දැන් බලන්න ගහ කියන තැන උපදිනකම් මුලත් ගහ නොවෙයි, කඳත් ගහ නොවෙයි, අතුත් ගහ නොවෙයි, ඉතිත් ගහ නොවෙයි, කොළත් ගහ නොවෙයි, දැන් යම් විදියකින් ගහ කියන අදහස ආවට පස්සෙ කොළත් ගහේ, ඉතිත් ගහේ. අතුත් ගහටයි අයිති. කඳත් ගහටයි අයිති. මුලත් ගහටයි අයිති එතකොට ගහ තිබුණෙ කොහේද? දැන් මොහොතකින් අයිතිකාරය වුනා මේ ඔක්කොම ඒවයෙ. මුල අපි භොයාගෙන යන විට කොළ ද ගහ නොවෙයි, ඉති ද ගහ නොවෙයි, අතු ද ගහ නොවෙයි, කඳ ද ගහ නොවෙයි, මුල ද ගහ නොවෙයි. ඔක්කොම එකතු වුනහම ගහක් හැදුණා. හරි. දැන් ගහ හැදුන. දැන් ඊළගට ගහේ මුල, ගහේ කඳ, ගහේ අතු, ගහේ ඉති, ගහේ කොළ. හරිද, ඔතන නේදඅපි ඉන්නෙ. ඔතන වැරද්දක් තියෙනවා කියල පෙනෙනව ද ? වැරද්දක් තියෙනවා කියල හිතෙන්නෙ නැද්ද?

හොඳයි, අපි තව උදහරණයක් අරගෙන බලමු. සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර. හතරක් තියෙනවා. මේ හතර එකතුවුනහම තේ එකක්. දැන් තේ එක කියන්නේ සීනි ද? තේ එක කියන්නේ තේ කොළ ද? තේ එක කියන්නේ ඉගුරු ද? තේ එක කියන්නේ උණුවතුර ද? එහෙනම් තේ එක මේ හේතු හතරට ම අයිති ද? තේ එක සීනියි කියල කිව්වොත් හරි ද? තේ එක තේ කොළයි කියල කිව්වොත් හරි ද? තේ එක ඉගුරුයි කියල කිව්වොත් හරි ද? තේ එක උණුවතුරයි කියල කිව්වොත් හරි ද? වැරදියි. එහෙනම් තේ එකෙයි සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුරවලයි මොකක් හරි වෙනසක් තියෙනවා ද? සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතුර නැතිව තේ එකක් කියන ධර්මතාවයක් හටගනී ද? එහෙම හටගන්නෙත් නෑ. හැබැයි තේ එක සීනිවලට අයිතිත් නෑ, තේකොළවලට අයිතිත් නෑ, ඉගුරුවලට අයිතිත් නෑ, උණුවතුරවලට අයිතියකුත් නෑ. තේ එක මේ එකකටවත් අයිතිත් නෑ. හැබැයි මේ හේතු නැතිව තේ එකක් කියල යමක් හම්බ වෙන්නෙත් නෑ. එතකොට අපට තේ එකක් කියල යමක් ලැබෙන්නෙ මේ හේතු හතර ම වැය වෙලා. මේ හේතු හතර වැය වෙව්වී තැන, එකතු වෙව්වී තැන, සංයෝග වෙව්වී තැන අපට තේ එකක් හම්බ වෙලා තියෙනවා. එතකොට අපි ඇළුම් කරන්නෙ තණ්හා කරන්නෙ සීනිවලට ද? තේකොළවලට ද? ඉගුරුවලට ද? උණුවතුරවලට ද? රසයි කියල කියන්නෙ සීනි ද? තේකොළ ද? ඉගුරු ද? උණුවතුර ද? තේ එකයි. එතකොට තේ එක සීනිත් නොවෙයි නම්, තේකොළත් නොවෙයි නම්, ඉගුරුත් නොවෙයි

නම්, උණුවතරන් නොවෙයි නම් අපි ඇලුම් කළ දේ කුමක්ද? මෙන්න මේක තමයි දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේවල්. මෙන්න මේ සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතර කියන ධර්මතා හතර යෙදිලා, වැයවෙලා, තේ එක කියන ඵලයක් ලැබිලා. තේ එක මේ හේතුවලට අයිති එකක් නොවෙයි. සීනිවලට අයිතින් නෑ, තේකොළවලට අයිතින් නෑ, ඉගුරුවලට අයිතින් නෑ, උණුවතරවලට අයිතින් නෑ. මෙයින් බැහැරවූවකුත් නොවෙයි. මේ ටික නැතිව තේ එකක් කියල එකක් හම්බ වෙන්නෙත් නෑ. හැබැයි තේ එක මේ හේතුවලට අයිතියි කියල කියන්නත් බෑ. මෙන්න මේ හේතු ඇති කල්හි තේ එක කියන යමක් ලැබෙන බවක් තියෙනවා. අපි ලෝකයේ ඇලුම් කරල තියෙන්නෙත් ගැටිල තියෙන්නෙත් තේ එකටයි. සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතරන් එක්ක නොවෙයි. අපි ඇලුම් කරල තියෙන්නෙ, ඒක නිරසයි කියල ගැටිල තියෙන්නේ, ප්‍රතික්ෂේප කරල තියෙන්නේ තේ එකත් එක්කයි. එතකොට ඒ ඇලීම හා ගැටීම දෙක ඉපදිලා තියෙන්නෙත් සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතරන් එක්ක නොවෙයි. තේ එකත් එක්කයි. එතකොට අපි තේ එකට ඇලුම් කරන විට තේ එක රසයි කියල කියන විට තව විදියකින් අපි මොනවාට ද මේ බැඳිල තියෙන්නේ? තේ එක රසයි කියල අපි තණ්හාවෙන් උපාදන වෙන විට අපට මොනවාද අහුවෙලා තියෙන්නේ? සීනි, තේකොළ, ඉගුරු, උණුවතරයි. මේ හේතුවලින් තොර ව තේ එක කියල අල්ලගන්න යමක් තියෙනවා ද ? මේ හේතු හැර තේ එක කියන ඵලයක් තියෙනවා. නමුත් අපට තේ එක මේ හේතු හැර තේ එක කියන මේ හේතු හතරෙන් වෙන් කරල වෙනම අතකට ගන්න පුළුවන්ද? ගන්න පුළුවන් කමකුත් නෑ. එතකොට ඒක තමයි මම කිව්වෙ මෙන්න මේ හේතුවත් ඵලයත් තියෙනවා බොහොම සියුම් තේරුම් ගන්න තැනක්. මේ ටික සියුම් ව තේරුම් ගන්න පුළුවන් වුනොත් ඔබට පුළුවන් දිනන්න.

ඒ වගේම බලන්න දැන් ගහත් මුලත් කඳත් අතුත් ඉතින් කොළත් මේ එකක්වත් ගහ නොවෙයි. නමුත් මේ ටික යෙදිල, වැයවෙලා අපට ගහ කියන ඵලයක් ලැබිලා තියෙනවා. හැබැයි අපි අනිත් අතට බැලුවොත් ඵලය මේ හේතු එකකටවත් අයිතිද කියල. ගහ මුල ද? ගහ කඳ ද? ගහ අතු ද? ගහ ඉති ද? ගහ කොළ ද? මේ එකක්වත් නොවෙයි. මේ හේතු එකකටවත් ගහ කියන ධර්මතාවය අයිති නෑ. නමුත් මේ ටික යෙදුණු තැන අපට ගහ කිය ඵලයක් දැකීමක් දැනගැනීමක් තියෙනවා.

හොඳට තේරුම් ගන්න ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත්. වෙදනා, සංඥා, චේතනා කෙටියෙන් මතක් කළා නම් ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීම කියන ඵලයක් ලැබෙනවා. මුලත් කඳත් අතුත් ඉතිත්, කොළත් ඇති කල්හි ගහක් කියල යමක් ලැබෙනවා වගේ. ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීමක්. දැකීම ඇහැ ද නොවෙයි. දැකීම රූපය ද නොවෙයි. දැකීම වක්ඛු විඤ්ඤාණය ද නොවෙයි. තේ එක සීනි ද නොවෙයි, තේකොළ ද නොවෙයි, ඉගුරු ද නොවෙයි, උණුවතුර ද නොවෙයි. එහෙත් ධර්මතාවයක් තියෙනවා, මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ. - “අස්මිං සති ඉදං භෝති. අස්මිං අසති ඉදං න භෝති” - මේ හේතු ඇති කල්හි මෙබඳු ඵලයක් හටගන්න බවකුත් තියෙනවා. මේ හේතු නැත්නම් සීනි, තේ කොළ, ඉගුරු, උණුවතුර නැත්නම් තේ එකක් නැහැ. මෙය නැති කල්හි මෙය ද නොවේ. මෙය ඇති කල්හි මෙය ද වේ. “ඉමස්ස උප්පාද ඉදං උප්පජ්ජති” - මෙය ඉපදීමෙන් මෙය හටගනී. මෙය නිරුද්ධවීමෙන් මෙය ද නිරුද්ධ වේ “ඉමස්ස නිරොධා ඉදං නිරුජ්ඣති” . එතකොට එහෙනම් දැන් ඔන්න මේ උපමා ටික භොදින් තේරුම් ගන්න. අපි දඩිකොට මේ දෘෂ්ටියට බැසගෙන ඉන්න නිසා - සත්කාය දෘෂ්ටියේ බැසගෙන සිටින නිසා අපට මේක ටිකක් අප්‍රකට තැනක් වෙන්න පුළුවන්. ටිකක් එහාට මෙහාට එකතු කරල, සම්බන්ධ කරල, සිතින් විමර්ශනය කරල බැලුවොත් මේක තේරුම් ගන්න අමාරු නෑ. අමාරු දෙයක් නොවෙයි.

දැන් මේ අප ඉදිරියේ තියෙන මෙම උපකරණය මේසයක් කියලා ඔබ දකිනවා. ඔබට පෙනෙන්නේ මේසයක්. මේ කකුල් හතරක් තට්ටුවක් කියල වෙන වෙන ම පෙනෙන්නේ නෑ. මේ ටික රාශි වෙච්ච බවක් විතරයි ඔබට පෙනෙන්නේ. මෙතැන කකුල් හතරක් තියෙනවා. ඒ මත සවිවුන තට්ටුවක් තියෙනවා. දැන් ඒවා වෙන වෙන ම හඳුනා ගැනීමක් නෑ. මේ කරුණු පහ එකතු නොවුනා නම් මේසෙ කියන දැකීම, මේසෙ කියන දැනගැනීම එන්න පුළුවන් ද? මෙතැන මේ කකුල් හතර නොතිබුණා නම් මේ තට්ටුව නොතිබුණා නම් මෙයින් කීපයක් හෝ අඩුවුනා නම් මේසය කියන අදහස උපදී ද? ඇහැට ගැටෙනවා. එහෙනම් මේසය කියල යමක් දකින්න මේ අංග ටික මෙතැන එකතුවෙලා තියෙන්න ඕන. ඒ වගේ ම ඇහැට රූපය ගැටෙන්නෙ නැතිව මේසය කියන දැකීමට එන්න බැහැ ඇහැ නැතුව.. වක්ඛු

විඤ්ඤාණයේ පහළවීම නැතිව දකින්න බැහැ. හැබැයි දකිනවා කියන කාරණාව මේ හේතු එකකටවත් අයිතියි කියල පනවන්නත් බැහැ. දකින්නෙ ඇහැයි කියල කිව්වොත් රූපය නැතිව, චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් නැතිව දකින්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. දකින්නෙ රූපයයි කියල කිව්වොත් ඇහැ නැතුව, විඤ්ඤාණය නැතිව දකින්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. දකින්නේ විඤ්ඤාණයයි කියල කිව්වොත්, ඇහැ නැතිව රූපය දකින්න පුළුවන් වෙන්න ඕන. නමුත් මේ හේතු නැතිව දැකීම කියන ඵලයක් ලැබෙන්නෙ නෑ. හැබැයි ඵලය හේතුවට අයිතිත් නෑ. මෙය ඇති කල්හි මෙය වේ. අපි හැම තිස්සෙම මෙන්න මේ ලෝකය තුළ ඇලීම් ගැටීම්වලට ගිහිල්ල තියෙන්නෙ සියලු ආශ්‍රවයන්ගේ පහළ කර ගැනීම සිද්ධ වෙලා තියෙන්නේ මේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න කියන කරුණු හතරත් එක්ක යි. දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාත. මේ කරුණු හතර හඳුනාගත්ත කෙනාටයි ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදාව හමුවෙන්නෙ. මේක හඳුනාගන්න කොට ම දිට්ඨාසවය ගෙවෙනවා. මේ දහම දකගන්නකොට, දූන ගන්න විට “දිට්ඨාසව” - සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස යන - තුන් සංයෝජනයෝ ම දුරුවෙනවා. එහෙම නම් අපි මේක හඳුනාගන්නේ කොහොමද? දූන් අපට තේරෙනවා, දූන් උපමා කීපයක් තියෙනවා.

ඇහැත් රූපයත් චක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි දැකීම.

කොළ, ඉති, අතු, කඳ, මුල් ඇති කල්හි ගහක් දකිනවා.

සීනි, තේ කොළ, ඉගුරු, උණුවතුර ඇති කල්හි තේ එකක්.

තෙලුත් තිරයත් දල්ලත් ඇති කල්හි ආලෝකයක්.

ගහත් පොළොවත් ආලෝකයත් ඇති කල්හි සෙවනැල්ලක්.

කණ්ණාඩියත් ආලෝකයත් රූපයත් ඇති කල්හි ප්‍රතිබිම්බයක්.

අපි මෑත භාගයේදී ගත්තු ඔක්කොම නිදර්ශන උපමා ටික දූන් මෙතෙන්ට යොදාගෙන තියෙනවා.

ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ කණ්ණාඩිය ද රූපය ද ආලෝකය ද?

ආලෝකය කියන්නේ තෙල් ද තිරය ද දූල් ද?
 සෙවනැල්ල කියන්නේ පොළොව ද ගහ ද ආලෝකය ද?
 තේ එක කියන්නේ සීනිද තේ කොළද ඉගුරු ද උණුවතුරද?
 ගහ කියන්නේ කොළ ද ඉතු ද අතු ද කඳ ද මුල් ද?
 දැකීම කියන්නේ ඇහැ ද රූපය ද වක්බුවිඤ්ඤාණය ද?
 මේ කරුණු ටික විමසා බලන්න.

මේ ටික සසඳලා බැලුවොත්, අපට තේරෙන තැනකින් පටන් ගත්තොත්, අපට තේරෙනවා ප්‍රතිබිම්බය කණ්ණාඩිය නොවේ. ප්‍රතිබිම්බය කණ්ණාඩිය ඉදිරියේ තිබෙන රූපය ද නො වේ. ආලෝකය ද නොවේ. එහෙත් මේ හේතු ඇති කල්හි ප්‍රතිබිම්බයක් හටගන්න බවක් තිබෙනවා. කණ්ණාඩිය ළඟට ගියහම අපි දකින්නේ කුමක්ද? ඔන්න හිතල බලන්න. දකිනවා කියන්නේ කුමක්ද කියලා. දකින්නේ මේ හේතු තුනේ එකතුවයි. මේ හේතු ඇති කල්හි හටගන්න ඵලය නොවේද හම්බ වෙන්නේ. ප්‍රතිබිම්බය කියන්නේ කණ්ණාඩිය ද ආලෝකය ද ඉදිරියේ ඇති රූපය ද? මේ තුන ම නොවෙයි. මේ හේතු ඇති කල්හි හටගත් ඵලයක් තමයි දැකීම වෙලා තියෙන්නේ. දැන් ඇහැට හසුවෙන්නේ දකින්නේ මොකක්ද කියලා බලන්න. දැන් කවුරු හරි කිව්වොත් දකින්නේ කණ්ණාඩියයි කියලා, දකින්නේ රූපයයි කියලා, දකින්නේ ආලෝකයයි කියලා? වැරද්දක්, මිථ්‍යාදෘෂ්ටියක් ඒක. කවුරු හරි මෙතන දූතගත්තොත්, දැක්කොත් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්නේ කණ්ණාඩිය ද නොවෙයි, රූපය ද නොවෙයි, ආලෝකය ද නොවෙයි. මේ හේතු ඇති කල්හි හටගන්නාවූ ද මේ හේතු නැති වෙන විට නැතිව යන්නාවූ ද දෙයකි. ඔන්න අපට හම්බ වෙනවා හේතු ඵල ධර්මතාවයක්. හේතු ඵල ධර්මතාවයක් හම්බ වෙනවා. අපි හැම තිස්සෙම බලල තියෙන්නේ මේක වරද්දවාගෙනයි. ඵලය හේතුවට අයිතිවූවක් කරගෙන. කණ්ණාඩිය ළඟ ප්‍රතිබිම්බය දිහා බැලුවේ මමමයි, මගේමයි, මාවමයි කියන අදහසින් නම් පෙනෙන්නේ රූපයයි කියන අදහසේ ඉඳලා තියෙනවා. පෙනෙන දේ මේ රූපයයි කියන අදහසක වැරදි අදහසක ඉඳලා තියෙනවා. ඒ නිසා ඒකට කියනවා සත්කාය දෘෂ්ටිය කියලා. එතකොට තේ එක සීනි කිව්ව වගේ, තේකොළ කිව්ව වගේ, ඉගුරු කිව්ව වගේ, උණුවතුර කිව්ව වගේ. ගහ කියන්නේ මුල, කඳ, අතු, ඉති

කියල කිව්ව වගේ. ආලෝකය කියන්නේ දූල්ල, තෙල්, තිරය කියල කිව්ව වගේ. වරදක් මේ කරල තියෙන්නේ. අපි හැම තිස්සෙම මෙන්න මෙතැන ඉන්න නිසා අපි කියනවා සත්කාය දෘෂ්ටියේ ඉන්න කියලා. වැරදි දෘෂ්ටියක, මිථ්‍යා දෘෂ්ටියක ඉන්නවා. දූකීම, දූකීම හැටියට දැක්කොත් - "දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං" මෙතැන අපි දකින්නේ මෙන්න මේ හේතු ඇති කල්හි මෙබඳු ඵලයක්. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත් වේදනා සංඥා චේතනා මේ ස්කන්ධ ටික ඇති කල්හි දූකීමක් තියෙනවා. දූන් තේරුම් ගන්න දූකීම කියන එක කණ්ණාඨිය, ප්‍රතිබිම්බය, රූපය හේතුවලට අයිති නැති හේතු නැතිව නොහටගන්න දෙයක්. හේතු නැත්තනම් හටගැනීමක් වෙන්නෙත් නෑ. මේ හේතු ඇති කල්හිමයි දූකීම කියන කාරණාව හටගන්නේ. මේ හේතුවලට අයිති නැති හටගත්ත යමක් තියෙනවා. මෙන්න මේ හටගත්ත දේට තමයි අපි ඇලුම් කරල තියෙන්නේ, අපි ගැටිල තියෙන්නේ. එතකොට මේ හටගත්ත දෙයින් අපට හේතුව වැහිල තියෙනවා.

අපි අර නිතර භාවිත කළ තව උපමාවක් තියෙනවා මෙතනට සම්බන්ධ කර ගන්න. මැටි ඇති තැන භාවෙක් දකිනවා. මැටි ඇති තැන ඇතෙක් දකිනවා. ඇතෙක් දකින, භාවෙක් දකින අපි මැටි කියන යථාර්ථය වහගෙනයි ඉන්නේ. දූන් අපට මැටි පේන්නෙ නෑ. භාවෙක්මයි පේන්නෙ. දූන් අපට පේන්නෙ භාවෙක්ගෙ ඔලුව, භාවෙක්ගෙ මුන, භාවෙක්ගෙ නහය, භාවෙක්ගෙ ඇහැ, භාවෙක්ගෙ කණ, භාවෙක්ගෙ පා, භාවෙක්ගෙ වලිගය, භාවෙක්ගෙ කඳ. දූන් බලන්න මැටි තියෙන තැන භාව කියන අදහසක් උපදවා ගත්ත. අදහස, අදහසක් හැටියට හඳුනාගන්න බැරිවෙච්චි තැන මොකක්ද වෙලා තියෙන්නෙ? භාවගෙ වලිගෙ. භාවගෙ කඳ. භාවගෙ කකුල්. භාවගෙ ඔලුව. භාවගෙ නාසය. භාවගෙ කට. භාවගෙ ඇස්. පැනැවිම් කියක් චුනාද? භාව කියන සම්මතය උපන්නෙ කොහොම ද? කුමක් ඇති තැන ද? දූන් ඒ සම්මතයට බැස ගත්තට පස්සේ මේ ඔක්කෝම භාවගේ උනා. භාව කියන අදහස උපදින්නෙත් මේ හේතු ටික මේ ආකෘතිය තුළ සකස් චුනාට පස්සෙයි. මෙලෙස සකස් චුනාට පස්සේ, අදහස උපන්නාට පස්සේ භාවගෙ ඒ දෘෂ්ටිය කොච්චර බලවත් වෙනවා ද මේ ඔක්කොම භාවගෙ. භාවට අයිති දේවල් බවට. මේව තමයි ඔය "රූපං අත්තනො සමනුපස්සති, රූපවත්තං වා අත්තනං, අත්තනී වා රූපං, රූපස්මිං වා

ආත්තානං” කියල ඔය විසි ආකාරයකින් සක්කාය දිට්ඨිය හඳුන්වලා තියෙන්නෙ මේවටයි. ආත්මයත් රූපයත් එකක් ම යි. ආත්මය රූපවත්. රූපයෙහි ආත්මය ඇත. ආත්මයෙහි රූපය ඇත.

මෙන්න මේ දෘෂ්ටිවලින් මිඳෙන ක්‍රමය තමයි දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ වෙන් කර ගන්නෙ. එතකොට වෙන් කර ගන්න ගියහම අපි තේරුම් ගන්න ඕන තැනක් තියෙනවා. මේසෙ කියල අපට මේ සම්මත ලෝකයේදී යමක් හමුවෙනවා නම් එතන මේ අවයව ටික ඔක්කොම යෙදිල තියෙනවා. මේ අවයව ටික යෙදිව්ව තැනයි මේ සාමාන්‍ය ලෝකයේදී අපි මේසෙ කියල එකක් කතා කරන්නේ. මේ අවයව ටික මේ ආකෘතියෙන් පිහිටිය තැනයි අපට මේසෙ කියල යමක් හම්බ වුනේ. එතකොට මේසෙ කියල යමක් හමු වෙන තැන අපට සාමාන්‍ය ලෝකයේදී මේ අවයව ටික යෙදිලා තියෙනවා. එවගේම දූන් මේසය කියල දකින දේයි මේ අවයව ටිකයි ඔබට වෙන් කරන්න පුළුවන්ද? දැකීම මේකයි, මේ අවයව ටික මේ ටිකයි කියල වෙන් කරන්න පුළුවන්ද? මේ අවයව ඇති තැනමයි මේසෙ කියන දැකීම ඔබට වෙන්නෙ. ඒ වගේ ඔබට හිතේවි හිතීන් යම් දකින බවක්, අහන බවක්, දූනෙන බවක්, දූන ගන්න බවක් ඇත්නම්, මතක තියාගන්න එතන යෙදිල තියෙනවා මේ ස්කන්ධ ටික. දකිනවා කියන විට එතන යෙදිල තියෙනවා ඒ දකිනවා කියන ඵලය ලබා දෙන්න යෙදිලා වැයවෙලා තියෙනවා ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් වක්ඛු සම්ඵස්සයත් වේදනාවත් රූප සඤ්ඤවත්. මේ පහ ඇති තැන තමයි දැකීම කියන ඵලයක් හටගන්නේ. මේක ගැඹුරට ම හිතන්න ඕනත් නෑ. මේ ටික තේරුම් ගත්තොත් ඇති. ඔබට නුවණක් ඇත්නම් මේ දකිනවා කියන විට එතන වැය වෙලා තියෙන්නෙ, යෙදිල තියෙන්නෙ මෙන්න මේ හේතු කාරණා ටිකයි. තේ එක හම්බවෙනකොටම මෙතන තියෙන්නෙ සීනි, තේ කොළ, ඉඟුරු, උණුවතුර ටිකයි කියල දකින්න පුළුවන් නම්. ඔබ අර පෙර දුක හඳුනාගත්ත නුවණත් ඇත්නම් දකිනව කියන කාරණාව, දකිනව කියන තැන හමුවෙන විට ම ඔබට අර නුවණ අර සුව ප්‍රතිපදාවක් තියෙනවා. (ඒකයි ඒක වැදගත් කියල කිව්වෙ) මොන සුරුපී බවකින් පෙනී හිටියත් දකිනව කියන තැන, ඔබ දන්නවා එතන යෙදිල තියෙන්නෙ මොකක්ද? අපි මූල ප්‍රතිපදාවේදි බැලුව නම් මම මේ ටික කියන්න ඕන නෑ. ඇහැ, රූපය, විඤ්ඤාණය, සම්ඵස්සය, වේදනා, සඤ්ඤ, චේතනා මේ ටික මොනවා හැටියටද අපි බැලුවෙ? මොනවා

හැටියටද? (සද්ද නැතිව ඉන්නවා) කොච්චර අමාරුද කියන්නත්. ඒ උත්පත්ති ලක්ෂණය, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ ලක්ෂණ අපි හඳුනාගත්ත නේ. බැලුවේ නැතත් මම කියපු ටික හරි මතකයි නේ. හැම එකක්ම හටගත්ත එකක් බව, සංඛත ධර්මයක් බව, ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, දුක්ඛ ලක්ෂණ පිහිටා ඇති බව, දුක්ඛ ආයතී සත්‍ය ලක්ෂණයට යටත් බව අපි හැම තැනකට ම හඳුනාගත්තා. එතකොට දැන් අපට දකින බව මවල දීල තියෙන්නේ කුමකින්ද? දුක්ඛ ලක්ෂණයෙන් යුක්ත වූ ස්කන්ධ ටික නම්, ආයතන ටික නම්, ධාතුව නම් දැන් අපට මෙතන හමු වෙලා තියෙන්නේ, දකිනව කියන තැන මොනවාද යෙදිල තියෙන්නේ? දුක්ඛ ස්කන්ධ ටිකයි. දුක්ඛ ආයතනයයි. දැන් අපට ආයතන ස්කන්ධ හම්බ වෙන්නෙ නෑ. අපට හම්බ වෙන්නේ ගහක්, තේ එකක්, ආලෝකයක්, හෙවනැල්ලක්, ළමයෙක්, නෝන කෙනෙක්, මහත්තෙයා කෙනෙක්. ස්කන්ධ හම්බ වෙලා තියෙනවා ද? ස්කන්ධ හම්බ වෙලා නෑ. ස්කන්ධ අපට හැම තිස්සේම අප්‍රකට වෙලා. වැහිලා තියෙන්නේ. අපි ඒකයි ප්‍රකට කර ගෙන බලන්න ඕන. ළමයෙක් කියල දකිනවා. දකින දේ තුළ මොනවාද තියෙන්නේ? ඇහැට රූපයක් ගැටිලා, විඤ්ඤාණයක් පහළ වෙලා, ස්පර්ශයක් වෙලා, සිතලා, හඳුනලා, කල්පනා කරල බලන්න. ස්කන්ධ ටික වැහිලා තියෙන්නේ. ළමයෙක් ඉන්නවා, ස්කන්ධ ටික පෙනෙන්නෙ නැහැ. අපි දැන් බලන්න ඕන මේ පෙනෙන දේ - පෙනෙන මේ ඵලය අපට ලැබුණේ මෙන්න මේ දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත ස්කන්ධ ටික වැයවෙලයි.

අපි උදහරණයක් ගෙන බලමු. ලංකාවේ තිබෙන නොවටිනා ම ලිය තමයි ඉඹුල් ලිය - කොට්ට ලිය. එහෙම නැත්නම් ඇල්බිසියා. මෙවැනි බාල ලියකින් අල්මාරියක් හදලා කැටයම් කරලා පොලිෂ් කළා ම ඒක හරි ම අලංකාරයි. හරිම ලස්සනයි. ලංකාවේ එවැනි දේ හරියට කරනවා නේ. ලංකාවේ තියෙනවා රූපියල් හයදහට හදල දෙන මිණි පෙට්ටිය අපේ නෝනල මහත්තුරුන්ට කොළඹදී රූපියල් පණස්පන්දහට විකුණනවා. එතකොට බාලම ලියකින් බොහොම ලස්සනට සිතුවම් කරලා යමක් පෙන්නල තියෙනවා. බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නෙ නෑ බාල ලියක් බව. ඒකෙ අධික වටිනාකමකුයි පෙනෙන්නෙ. නමුත් පරීක්ෂාකාරී ව සොයල බැලුවොත් ඒක හදල තියෙන්නෙ මොනවායින්ද කියල වටහා ගන්න පුළුවන්. එවිට රැවටෙන්නේ මූලාවෙන්නේ නෑ. ඔබ දන්නවා මේක ලස්සනට හදල

තිබුණු මේක නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නෙ මෙන්න මේ කිසිම වැඩකට නැති ගුල්ලො ගහන දවසකින් දෙකකින් ඇඟර්ලා යන, බාලම ලියකින් කියලා. එසේ දන්නවා නම්, මේ පෙනෙන රූපයට මිළ දී ගන්න හිතෙයි ද? ඒක ගන්න වෙන්නෙ නෑ. ඒක දන්නවා මේක හදල තියෙන්නෙ මේ ටිකයි. බාල වර්ගයකින්. ඒ වගේ දැන් ඔබට දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ මොන ස්වරූපයෙන් ආවත්, අන්න අර පූව් ප්‍රතිපදාවේ දුක්ඛ ලක්ෂණ ටික මතුකරගෙන තිබුන නම් මෙතන යෙදිල තියෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ ටිකයි, මේ ධාතුවයි ආයතනයයි කියල දකින කොට ඇලුම් කරන්න දෙයක් එතන හම්බ වෙනවා ද? මොන ස්වරූපයෙන් මැවිල පෙනුණත් මේ මවල පෙන්නන දේ තුළ තියෙන්නෙ, වැයවෙලා තියෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ ටිකයි කියලා අවබෝධ වෙනවා. එතකොට ඒ ලෝභය වැඩෙයි ද? නෑ නේද. නූපන් ආශ්‍රවය නූපදිනවා, උපන් ආශ්‍රවයත් දුරුවෙනවා.

මේ පෙනෙන, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ හමුවෙන විට ම, දකින බව දූනෙන බව, අහන බව, දූන ගන්න බව කියන ඵලය ලැබෙන විට ම, මේ මේ ඵලය ලැබුණේ මෙන්න මේ මේ ස්කන්ධ ටික වැයවෙලා, දුක්ඛ ස්කන්ධ ටික වැයවෙලා කියලා නුවණ මෙහෙයවන්න පුළුවන් වෙච්චි තැන - "අනුප්පන්නා වෙච ආසවා න උප්පජ්ඣන්ති. උප්පන්නා ච ආසවා පභියන්ති" - නූපන් ආශ්‍රව නූපදිනවා, උපන් ආශ්‍රව ප්‍රභිණ වෙනවා. එහෙනම් සියලු ආශ්‍රව දුරු කරන වැඩ පිළිවෙළ තියෙන්නේ මෙන්න මෙතැනයි. ඊළඟට වැදගත් ම තැන එතැන නොවෙයි. ඒක අපි ඉදිරියට ගන්න, ප්‍රයෝජනයට ගන්න වැඩ පිළිවෙළයි. දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේත් එක්ක තමයි අපට ලෝකයක් මැවිල තියෙන්නෙ. සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම සහිත සචේතනික මේ ලෝකයක් මැවිල තියෙන්නේ මේ කියන කරුණු හතර මතයි. ඒ කියන්නේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න කරුණු මතයි. දැන් එතකොට අපි දන්නවා ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ඇති තැන දකීම. දකීම කියන තැන යෙදිල තියෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ ටික මේ ආයතන ටික කියන දැනීම පුරුදු කළොත්, එතනට නුවණ යෙදුවොත්, දැන් අපට මෙතැන හම්බවෙන්නට ඕන මේ දුකයි, මේ සමුදයයි, මේ නිරෝධයයි, මේ මාර්ගයයි කියන චතුරායඝී සත්‍යයයි. චතුසච්චසම්මා දිට්ඨිය උපදින්න ඕන මේ දුක්ඛ තුළ, නිකම් නොවෙයි. චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳව දැනුම එන්න ඕන. ඒ නුවණ එන්න ඕන මෙතැනට. අපට ඉස්සෙල්ල වැඩ

පිළිවෙළෙහි දී විපස්සනා සම්මා දිට්ඨිය ආව. දැන් මෙනන තියෙන්න ඕන වතුසව්ව සම්මාදිට්ඨිය. මේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ වැය වෙලා තියෙන්නෙ මොනවාද? ස්කන්ධයි. ඒ ස්කන්ධ ටිකට බුදුහාමුදුරුවෝ මොකක් කියල ද දේශනා කළේ? “සංඛිත්තෙන පඤ්චපාදනක්ඛන්ධා දුක්ඛා”. දකින දේ තුළ, දූනෙන දේ තුළ, අහන, දූන ගන්න දේ තුළ යෙදල තියෙන්නේ උපාදනස්කන්ධයෝය කියල දකිනකොට “ඉදං දුක්ඛන්ති යොනිසොමනසිකරොති” - මේ දුකයි කියල අපට මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්. නුවණින් මෙනෙහි කරන්න පුළුවන්, දකින්න පුළුවන්. “ඉදං දුක්ඛන්ති පජානාති” - මේ දුකයි කියල දකිනවා. ඊළඟට දුක්ඛ සමුදය මොකක්ද? දැන් “දුක්ඛෙ ඤාණං”. ඔන්න දැන් දුක්ඛෙ ඤාණං වුනා. මේ උපාදනස්කන්ධයෝ මෙනන යෙදිලා කියල මේ දකිනවා, අහනවා, දූනෙනවා, දූන ගන්නවා කියන පංච උපාදනස්කන්ධ ටික යෙදිලා කියල දුක්කා. එය “දුක්ඛෙ ඤාණං”.

මෙනෙක් තිබුනේ දුක්ඛෙ අඤ්ඤාං. ස්කන්ධ ටික පෙනුණේ නෑ. දකින දේ ම ප්‍රකට වුනා. දකින දේට සාපේක්ෂ ව අපි දිගින් දිගට ම අපි මේ නූපන් ආශ්‍රව උපදවමින් උපන් ආශ්‍රව වඩමින් ඉදිරියට ගියා. දුක්කෙ මේසයක් ද. මේසෙ හොඳයි, අපේ ගෙදරත් එකක් තියෙනවා. තව එකක් ඕන. නොයෙක් දේවල් මේක ගැන හිතුවා. දැන් එම නූපන් ආශ්‍රව නූපදිනවා. උපන් ආශ්‍රව දුරුවෙලා යනවා. මේ ටික යම් ඒ ඵලයක් ලැබුණ නම් මේ ඵලය ලැබුණේ ස්කන්ධත් එක්ක කියල ඒ පැත්තට බැලුවහම අපේ ස්කන්ධ ඉපදීම නිසයි අපට දුක හම්බවුනේ. “දුක්ඛෙ ඤාණං” - ඒ දුක, දුක හැටියට දකින්න බැරි වෙච්චි තැන අපි “දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං”. අපට ස්කන්ධ ටික ඉස්සෙල්ල පෙනුණේ නෑ. අපට පෙනුණේ දෑකීමක්. දකින දෙයක්. කෙනෙක්, සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්. ස්කන්ධ ටික වැහිල තිබුණ - දුක්ඛෙ අඤ්ඤාණං. මෙහි දී දකිනවා කියන කාරණාවත් එක්කම ඇහෙනවා, දූනෙනවා, දූන ගන්නවා කියන තැන නුවණ ඇත්නම් සැබෑ ලෙස බලන්න, ඒ ස්කන්ධ ටික මේ දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්තයි නේද කියල සිහි කර ගන්න පුළුවන් නම් ඒකටයි කියන්නේ “දුක්ඛෙ ඤාණං” කියලා. ඊළඟට ලැබෙන්න ඕන “දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං”. දුක දුක හැටියට දකගන්න බැරිවෙච්චි තැන මොකක්ද වුනේ? මේ දුකයි කියල දූන ගන්න බැරි වෙච්චි තැන හැම මොහොතකම හම්බ වෙලා තියෙන්නෙ මොකක්ද? සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, කෙනෙක්, යමක්, දෙයක්, ද්‍රව්‍යයක්, කාරණාවක් තියෙන

බවක් නේද? ස්කන්ධ ටික නොවෙයි හම්බවෙලා තියෙන්නෙ. එහෙනම් සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක්, යමක්, දෙයක්, ද්‍රව්‍යයක්, කාරණාවක් යනාදී දේයි. මේක නේද දුකට හේතුව. සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ගැන අපට දැනගැනීමට ආව නම්, දැකීමට ආව නම් අපි ඊළඟට සත්ත්වයා පුද්ගලයා පිළිබඳ ව නැවත නැවත හිතන්න ගිහිල්ලා නූපත් ආශ්‍රව උපදවනවා. උපන් ආශ්‍රව වැඩි දියුණු කර ගන්නවා. එතකොට දුකට හේතුව වෙන්නේ දැන් අපි ඉස්සෙල්ලා කතා කරලා තියෙනවා නේ තණ්හාවයි කියල. මෙන්න මෙතැනදී සත්ත්ව පුද්ගලභාවයෙන් මම, මගේ කියල ගන්න බව, තණ්හාවයි. මම මගෙයි කියල ගන්නා බව ම, පුද්ගල භාවයෙන් ගන්නා බව ම තණ්හාවයි. දැන් ගැනීමක් මෙතන තියෙනවා නේද? “වාගො” - අතහැරීමක් නැහැ. “මුත්ති අනාලයො” - මිදීමක්, නොඇලීමක්, නොඇල්මක් නැහැ. අල්ලගත්ත. එතකොට ඔන්න සත්ත්ව පුද්ගලභාවයෙන් දකින දේ දකින්නෙ මේකයි, දකින්නෙ මෙයාවයි, දකින්නෙ අරයවයි, දකින්නෙ මමයි, දකින්නෙ රූපයයි. මොනවා හෝ සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්මභාව වශයෙන් යමක්, දෙයක්, ද්‍රව්‍යයක්, කාරණාවක් හැටියෙන් හසු වෙනවා නම් හසු වෙන මොහොතේම තියෙන්නෙ මොකක්ද? දුක දුක හැටියට දකලා නෑ. දුක්ඛ සමුදය හැදිලා. එතකොට දැන් දුක, දුක කියල දකින්න බැරිවුනත් මේ සමුදයයි හටගත්තෙ කියලා ඔබ හඳුනාගත්තොත් එවිට ඔබට “දුක්ඛසමුදයෙ අඤ්ඤාණං” නෑ, “දුක්ඛසමුදය ඤාණං” වෙනවා. දුක, දුක හැටියට නොදක, දුක්ඛ සමුදය හටගෙනයි. පුද්ගල භාවයෙන්, මම දකිනවා, මම දකින්නේ කියන මම කියන අදහස හෝ පුද්ගලයෙක්ව දකිනවා. එයත් දකිනවා කියන තැනට ආව වෙන්න පුළුවන්. එතකොට දුක දුක හැටියට නොදක ඊට මෙහාට ඇවිල්ලා. ආපු තැනදි හරි හඳුනාගත්තා මේ හටගත්තෙ දුකට හේතුව නේද, සත්ත්ව පුද්ගල භාවයෙන් ගත්ත නේද මේක. එතකොට “දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං” වශයෙන් දැන් එතන හඳුනාගන්න බැරිවුනොත්, අඤ්ඤාණං වුනොත්, අපි ඊට සාපේක්ෂ ව මෙහේ හටගත්ත ස්කන්ධ ටික මැරිල යනවා. ඇහැත්, රූපයත්, වක්ඛු විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශයත් - ඒ ස්කන්ධ ටික මැරිල යනවා. අපි අල්ලගත්තු දේ ඔස්සේ නැවත නැවත දුක හදගෙන එහාට යනවා. ගහ කියල දැනගත්තහම ගහේ කොළ, ගහේ ඉති, ගහේ අතු, ගහේ කඳ, ගහේ මුල්, ගහේ මල්, ගහේ ගෙඩි, කියලා නැවත නැවත බලන්න යනවා නේ.

ගහ කියන අදහස උපන්නෙන් මේ කාරණා වික වැයවෙලා. ගහ කියන අදහස උපන්නාට පස්සේ අර ඔක්කොම වික ගහට අයිති දේවල් බවට පත් කර ගන්නවා. ඒ දෘෂ්ටිය ඒ ආකාරයෙන් උපදිනවා. ඔන්න මතක තියා ගන්න සත්ත්ව, පුද්ගල, ආත්ම භාව වශයෙන්. මලක් දකිනවා, ළමයෙක් දකිනවා, ගෙයක් දකිනවා, අහස දකිනවා, කියල හෝ මම දකිනවා, මටයි පෙනෙන්නෙ කියල හෝ මොන ආකාරයෙන් හෝ පුද්ගලභාවයෙන් යම් අදහසක් උපදිනවා නම් ඒ අදහස උපන්න ගමන් දැන් මේ උපන්නෙ දුක්ඛ සමුදයයි. දුක්ඛ සමුදය වුනා. දුක, දුක හැටියට නො දකින තැන සමුදය හටගන්නවා එතැන. ඔන්න නුවණක් ලැබෙන්නෙ දැන්. දුක, දුක හැටියට දකින්න බැරිවෙච්චි තැන, ඒ කියන්නෙ මොකක්ද? අහන, දකින, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ තිබෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ විකයි. මේ දුකයි යෙදිල තියෙන්නෙ කියල නුවණින් බලන්න බැරි වෙච්චි හැම මොහොතක ම ස්කන්ධ වික වැහිලා, සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවයෙන් යමක් පෙනිල දකල ඇති. දුක, දුක හැටියට නො දුක්ක තැන සමුදය හටගන්නවා. ඔන්න “දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං”. එහෙනං එයාට තියෙනවා එහෙනං දුක නැතිව, දුක නිරුද්ධ කරන්න නම්, මේ සමුදය දුරු කරන්න ඕන කියන අවබෝධය. සමුදය බැහැරවුනොත් තමයි දුක නිරුද්ධ වෙන්නෙ. ආයතන ආපසු නූපදින්න. මේ දකින්නෙ ගහක් කියල ගත්තොත්, දකින්නෙ මම කියල ගත්තොත්, දැන් මම ගැන හිතන, ගහ ගැන හිතන, ආයතනයක් ඉපදිලා නේද? අර දුක් වූ ආයතනය නැවත ඉපදිලා නේද? මනායතනය ඉපදිලා. ඊළඟට ඒ ගහ බලන්න ඇහැ උපදවනවා. ඒ ගහ ළඟට යන්න කායායතනය උපදවන්නෙ. එතකොට දුකයි උපදින්නෙ. දැන් දුක, දුක හැටියට දකින විට ම සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා. සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා කියන්නෙ ආයතන නූපදිනවා. නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා. එතකොට නිරෝධය සාක්ෂාත් කරගන්න තියෙන වැඩ පිළිවෙළ මොකක්ද? දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපද ආයතී සත්‍යයයි. කරන්න තියෙන්නෙ එකයි. ඒතමයි මේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ නුවණින් සිටින විට සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා. නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා. මග වැඩෙනවා. “දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනී පටිපදා ඤාණං: ඉදං වුච්චති සම්මාදිට්ඨි”. ඔන්න සම්මා දිට්ඨිය උපන්නා. දැනුයි මාර්ගය හටගත්තේ. “දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණං දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදා ඤාණං” වෙලා.

මෙන්න මේ තැනට එන විට අපි සත්‍යය ඥානයයි. දැන් අපි දැනගන්නා දුක්ඛ සත්‍යයේ සත්‍ය ඥානය. සමුදය සත්‍යයේ සත්‍ය ඥානය. නිරෝධ සත්‍යයේ සත්‍ය ඥානය. මාර්ග සත්‍යයේ සත්‍ය ඥානය. මේ දුක්ඛය කියන එක දැක්කා. මේ දැකින, අහන, දැනෙන, දැන ගන්න දේ තුළින් මේ දුක්ඛය කියන එක දැක්කා. යෙදෙන තැන යෙදිල තියෙන්නේ, වැය වෙලා තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධ ටිකයි කියල. ඒ දුක්, දුක් හැටියට නො දැකින තැන මේ සත්ත්ව පුද්ගල භාවයෙන් සමුදය හටගන්නවා කියල දුක්, දුක් හැටියට දැකින විට ඒ සත්ත්ව පුද්ගල භාවයෙන් දැකින ආයතනය, උපදිනවා කියල දැක්ක. නිරෝධයත් දැක්ක. ඒ නිරෝධය ලබන්න නම් නැවත නැවතත් එතන දුක්, දුක් හැටියට දැකින්න ඕන කියන එක අවබෝධ වුණා. “දුක්ඛේ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධෙ ඤාණං, දුක්ඛනිරෝධගාමිනීපටිපදාය ඤාණං” මෙම අවබෝධයත් සමග මාර්ගයට ආව. දැන් මාර්ගයට ආපු කෙනාට ඉදිරියට මොකක්ද කරන්න තියෙන්නේ? දැකින අහන දැනෙන දැන ගන්න දේ තුළ දුක්, දුක් හැටියට දැකින එකයි. දැන් අපට හම්බ වෙන්නෙ හැම තිස්සෙම දැකින බවක්, අහන බවක්, දැනෙන බවක්, දැන ගන්න බවක්. දැකීමක් ඇතිවෙව්වි හැටියෙම අපි අනිත් පැත්තට මේ දැකීම කියන ඵලය ලැබුණේ මේ ස්කන්ධ ටික වැය වෙලා. ඒ ස්කන්ධ ටික දුක්ඛය. දුක්ඛ ලක්ෂණවලින් යුක්ත ස්කන්ධ ටික අර මුල බලල තිබුණ නම් එහේ ආපහු ඇඟිලි ගහන්න ඕන නැහැ. ආයුධයක් මේ ස්කන්ධ ආයතනවල ඇඟිලි ගහන්න ඕන නැහැ. ඒ දැකිනවා කියන තැන ලැබෙන්නේ මෙන්න මේ දුක්ඛ ස්කන්ධ ටික කියන නුවණ ලබල තිබුණොත්, ඉස්සෙල්ල පුරුදු කරල තිබිවිවි කෙනාට ආපහු එහේ හොයන්න ඕන නැහැ. මෙන්න මේ තැනට ආපු කෙනාගේ ස්වභාවය ගැන බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා මජ්ඣිම නිකායේ අවසාන සූත්‍රය වන ඉන්ද්‍රිය භාවනා සූත්‍රයෙහි මෙසේ දේශනා කරනවා, “චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති මනාපං. උප්පජ්ජති අමනාපං. උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති උප්පන්නං. ඛො මෙ ඉදං මනාපං, උප්පන්නං අමනාපං, උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තං ච ඛො සංඛතං ඔලාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං. එතං සන්නං එතං පණ්ණිකං යදිදං උපෙක්ඛා” යනාදී වශයෙන්. බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙහි දී දේශනා කරනවා ඇහැට රූප ගැටිලා, කණට ශබ්ද ගැටිලා, නාසයට ගඳ සුවඳ, දිවට රස, කයට පහස සිතට සිතීවිලි ගැටිලා, මනාපය අමනාපය මනාපාමනාපය උපදිනවා. මේ මාර්ගය දන්න කෙනාට මේ

උපන් මනාප අමනාපය දුරු කරන්න යන්න කොච්චර වෙලාවක්ද? “උම්මිලෙඤා නිම්මිලෙඤා, නිම්මිලෙඤා උම්මිලෙඤා” පියාගත්ත ඇස් දෙක අරින්න කොච්චර වෙලාවක්ද යන්න ඇරගත්ත ඇස් දෙක වහගන්න කොච්චර වෙලාවක්ද යන්න එව්වර ස්වල්ප වේලාවක දී මේ කියල දුන්න ධර්මය තුළ ඔබට උපන් මනාප අමනාපය දුරු කර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. ඇයි මනාපය අමනාපය උපදින්නේ? යමකට දේකට සාපේක්ෂකව නේ. අපි දෑකල තියෙනවා කෙනෙක්ව. ඒ කෙනාට සාපේක්ෂ ව නේ මනාපය හෝ අමනාපය උපන්නේ. මනාපය අමනාපය උපන්න ගමන්ම බලනවා, මෙයාට කෙනෙක් අරමුණු වෙලයි තියෙන්නේ. එහෙනම් කෙනෙක් හැටියට දක්ක තැන තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධ ටික තේද කියල නුවණ යෙදෙනකොටම මනාපයට, අමනාපයට මොකද වෙන්නේ? දුක්ඛ ලක්ෂණ ටික හොඳට පුරුදු කරල තිබුණ නම්, ඇරගත්තඇහැ පියාගන්න කලින් පියා ගත්ත ඇහැ අරින්න කලින් මනාප, අමනාප, ලෝභ, ද්වේෂ දුරුවෙනවා.

ඉතින් මෙන්න මේක තමයි අප විසින් පහළ කර ගත යුතු දර්ශනය. මේ දහම දෑන ගන්නයි ඕන. මේ දහම දෑකගන්නයි ඕන. මේ දහම දන්නේ නැතිව, දකින්නේ නැතිව වෙන මොනවා කළත් වැඩක් නෑ.

අපි හුගක් දෙනෙක් බලනවා සමාධිය ගැන. සමාධිය වඩල තමයි මේව ලබන්න ඕන කියනවා. කියවලා බලන්න සංයුක්ත නිකායෙහි තුන්වන කොටසෙහි අස්සජ් සූත්‍රය. මට මතක හැටියට ථෙර වග්ගයේ. වරෙක අස්සජ් භාමුදුරුවෝ අසනීප වෙලා, බුදුරජාණන් වහන්සේ අස්සජ් හිමියන් දකින්න යනවා. ගිහිල්ලා බලන විට අසනීප තත්ත්වය බොහෝම දරුණුයි. රෝගී තත්ත්වය ගැන කතා බහ කරලා බුදුරජාණන් වහන්සේ අස්සජ් භාමුදුරුවන්ගෙන් අහනවා, අස්සජ්, නුඹට සීලය ගැන එහෙම විපිළිසර බවක්, කුකුසක්, සැකයක් එහෙම තියෙනවාද? කියලා. එවිට අස්සජ් භාමුදුරුවෝ කියනවා “ස්වාමීනි, මට සීලය ගැන නම් කුකුසක් නැහැ. හැබැයි මට කුකුසක් නැත්තෙන් නෑ කියලා. අනල්පවූ කුකුසක් මට තියෙනවා.” එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා, “එහෙනම් අස්සජ්, ඔබට සීලය ගැන ද කුකුස තියෙන්නේ”. අස්සජ් හිමියන් මෙහි දී පවසනවා, “නෑ නෑ ස්වාමීනි, සීලය ගැන

නොවෙයි". "එහෙනම් මොනවා ගැන ද කුකුස තියෙන්නේ?". "ස්වාමීනි, මට සමාධිය වැඩෙන්නේ නැහැ නේ. මම ආනාපානසතිය වඩනවා. සිහිය එකඟ වෙනවා. ඒ වුනාට මට සමාධියක සිත පිහිටුවා ගන්න බැහැ. පිහිටන්නේ නැහැ. මම ඒ නිසා කුකුසකට පත්වෙලා ඉන්නවා මම පිරිහීමකට පත්වෙයිද කියලා. පරිභාණිය එයයි. මට මේ ආයතී සාසනයේ උතුම් ඵලයකට පැමිණෙන්න බැරිවෙයි කියල මට කුකුසක් තියෙනවා". එවිට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "යෙ ව බො අස්සජ් සමණබ්බමණා සමාධිකාරකා සමාධිසාමඤ්ඤ ඵතං තං සමාධිං තෙසං තං සමාධිං අපරිපුණ්ණො එවං භොති නො වස්සො මයං පරිභාණායාති" කියලා. "අස්සජ්, ඔය සමාධිය ම කෙළවර කොට ඇති, සමාධියම පරම කොට ඇති, සමාධියම සරු කොට ඇති, සමාධියම ශ්‍රමණ බව කොට ඇති සාසනයක නම් සමාධිය පිරිහුණොත්, සමාධිය නැතිවුනොත් අනේ මට හානියක් වෙන්නේ කියල කුකුස් තං ආවට කමක් නෑ. නමුත් අස්සජ්, මේ සාසනයේ එහෙම එකක් නෑ. මේ සාසනයේ සීලය පරම කොට ඇති, සීලය සාර කොට ඇති, සීලය කෙළවර කොට ඇති සාසනයක් නොවෙයි. මේ සාසනය සමාධිය සරු කොට ඇති, සමාධිය කෙළවර කොට ඇති, සමාධිය පරම කොට ඇති දෙයක් නෙවෙයි." මේ අස්සජ් සූත්‍රයෙන් කොටසක් තමයි මම ඔබට කියා දුන්නේ. සම්බුදු සසුන ප්‍රඥාව ද කෙළවර කොට ඇති සාසනයක් නොවෙයි. මේ සාසනය කොහොම හරි ලබන සීලයක්, කොහොම හරි ලබන සමාධියක්, කොහොම හරි ලබන ප්‍රඥාවක් කෙළවර කොට ඇති සාසනයක් නොවෙයි. ඒ නිසා අස්සජ්, මේ සාසනයේ සමාධිය කෙළවර කොට ඇති, සමාධිය සරු කොට ඇති, සමාධිය පරම කොට ඇති සමාධිය ශ්‍රමණ බවට පත් කරගෙන නෑ. ඒ නිසා අස්සජ්, ඔබට මෙන්න මේ දහම තේරෙනවා නම් රූපය නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද? වේදනාව නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද? සඤ්ඤාව නිත්‍ය ද අනිත්‍ය ද? සංඛාරය නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද? විඤ්ඤාණය නිත්‍ය ද, අනිත්‍ය ද?". "ස්වාමීනි, අනිත්‍යයි". "අනිත්‍ය නම් යමක් දුක ද, සැප ද? ස්වාමීනි දුකයි. යමක් අනිත්‍ය නම් දුක නම් ඒක ආත්ම ද, අනාත්ම ද? එය මම ය, මාගේ ය කියල ගන්න සුදුසු ද? "නුසුදුසුයි ස්වාමීනි". මෙපමණකින් අස්සජ් භාමුදුරුවෝ රහත් ඵලයට එනවා. ධ්‍යාන සමාපත්ති නෑ. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා අපි මේ කතා කළ දේ. දැන් ඔබ සැපයි කියල භාර ගත්ත දේ මොකක්ද එතන යෙදිල තියෙන්නේ? අනිත්‍ය වූ දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකයි. දැන් ඔබ දකිනව නම් මේ දකිනකොටම මෙතන පහළ වෙන්නේ මෙන්න මේ අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකයි කියල. එවිට රූපය නිත්‍යයි කියල අරගෙන ද?

වේදනාව නිත්‍යයි කියල අරගෙන ද? සඤ්ඤාව නිත්‍යයි කියල අරගෙන ද? සංඛාරය නිත්‍යයි කියල අරගෙන ද? විඤ්ඤාණය නිත්‍යයි කියල අරගෙන ද? නැහැ නේද. මේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ යෙදිල තියෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ ටිකයි. මේ ටික නැතිවෙනකොට මේ දකින දේ නැතිවෙනවා කියල දකිනව නම් අනිත්‍ය බව දකින දහමක් කරගන්න මේක. එහෙනම් මේ ස්කන්ධ ටික අනිත්‍ය නම් මේ මවල දෙන දේ සැප ද, දුක ද? දුකයි කියල ඔබ දකින දහමක්. එහෙනම් අනිත්‍ය වූ දුක් වූ දේ “නෙතං මම නෙසො හමස්මි න මෙ සො අත්තා” මම ය මාගේ ය මාගේ ආත්මය ය කියල ගන්න බෑ. ඒක මේ විදියට දකින දහමක්. මේ දහමයි දූන ගන්න ඕන. මේ දහමයි දුකගන්න ඕන. මේ දහම දකින දූන ගන්න ක්‍රමයයි අපට ඕන කරන්නෙ.

ඊළඟට මෙන්න මේ ධර්මතාවය දකින විට මේ ස්කන්ධ ටික යෙදිලා මේ දකින බව, අහන බව, දූනෙන බව, දූන ගන්න බව සම්බන්ධ වූ ඒ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ මේ යථාර්ථය නොදන්න කෙනෙකුට මම මගේ මගේ ආත්මය සත්ත්ව පුද්ගල භාවය ගන්න බවක්, භාරගන්න බවක්, හඳුනාගන්න විට මේ දුක, දුක හැටියට නොදකින කොට, මේ උපදින ක්ලේශයක් දෘෂ්ටියක් කියල මම කියන සංකල්පය හරියට ම මම කියන සංකල්පය මෙන්න මේ දුක, දුක හැටියට දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ තුළ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකින තැන උපදින දෘෂ්ටියක් ය, සංකල්පයක් ය කියල හඳුන ගත්තොත්, මම කියන සංකල්පය ඇති සැටියෙන් දුකපු කෙනාට අර අපි ඉස්සෙල්ලා කතා කරපු දෘෂ්ටිවලට වැටෙන්න අයිතියක් තියෙනවාද? “සො එවං අයොනිසොමනසිකරොති අහොසිං නු බො අහං අතීත මද්ධානං, න නු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං, කින්නු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං කථන්නු බො අහොසිං අතීත මද්ධානං, කිං භුක්ඛා කිං අහොසිං නු බො අහං අතීතමද්ධානං” - මම අතීතයේ හිටිය ද? නැද්ද? කවුරු වෙලා ඉන්න ඇති ද? කොහොම කෙනෙක් වෙන්න ඇති ද? කවුරු වෙලා ඉඳල කවුරු බවට පත් වෙන්න ඇති ද? කියල අදහසක් දුන් ඔහුට හිතන්න අයිතියක් තියෙනවා ද? මේ ස්කන්ධ ගැන නොදන්න, දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න දේ නොදන්නාකම තුළ මම කියන ක්ලේශයක් දෘෂ්ටියක් උපදිනවා කියල දුක්ක කෙනාට මම කියන සංකල්පයක් ය, දෘෂ්ටියක් ය කියල දුක්කාම එසේ දුක්ක කෙනාට මම හිටිය ද නැද්ද කියන අතීතය පිළිබඳ ව හිතන්න පෙළඹවීමක් වෙන්නෙ නෑ. ඇයි එයා

දන්නවා මම කියන්නෙ මෙතැන ම දෘෂ්ටියක් බව. එතකොට දෘෂ්ටිය අතීතයේ තිබුණ ද? අතීතයෙන් මැරිල මෙහාට ආව ද? මෙතන මැරිල එහාට යනවා ද? කියන ප්‍රශ්නය නැගෙන්නෙ නෑ. අතීතය අතහැරෙනවා. අනාගතය අතහැරෙනවා. වර්තමානය අතහැරෙනවා. අනාගතය පිළිබඳවත් ගැටලු එන්නේ නෑ. “භවිස්සාමි නු බො අහං අනාගතමද්ධානං, න නු බො භවිස්සාමි අනාගතමද්ධානං, කින්නු බො භවිස්සාමි අනාගත මද්ධානං, කපන්නු බො භවිස්සාමි අනාගතමද්ධානං, කිං හුක්ඛා කිං භවිස්සාමි නු බො අනාගත මද්ධානං” - අනාගතයේ මම උපදී ද? උපදින්නෙ නැද්ද? කවුරු වෙලා උපදී ද? කොහොම කෙනෙක් වෙයි ද? මේ සැක උපදින්නේ නැහැ. වර්තමානය පිළිබඳවත් සැක දුරු වෙනවා. “එතරහි වා පච්චුප්පන්නං අද්ධානං අප්ඤ්ඤානං කපංකපී හොති: අහං නු බොස්මි, නො නු බොස්මි, කින්නු බොස්මි, කපං නු බොස්මි, අයං නු බො සන්නො කුතො ආගතො සො කුහිං ගාමී භවිස්සති” - මම දැන් ඉන්නවා ද? මම නැද්ද? කවුද? කොහොම කෙනෙක්ද? මේ සත්ත්වයා කොහේ ඉඳලද ආවෙ? කොහේ යයි ද? මේ ප්‍රශ්නය එන්නෙ නෑ. මේ දහම නොදකින තැන මේ උපදින දෘෂ්ටියක් කියල සමුදය ඤාණය ලබපු කෙනාගේ සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම භාවය තියෙන බව සංකල්පයක් නේද, දෘෂ්ටියක් නේද කියන එක දැකපු තැනම එයාට අතීතය, වර්තමානය, අනාගතය පිළිබඳ ව සැක දුරු වෙනවා. සැක දුරු වෙන්නේ සත්කාය දෘෂ්ටිය දුරු වෙච්ච නිසා.

ඊළඟට එයාට සීලබ්බතපරාමාස නෑ. මේ දුක ගෙවා ගන්න කරන්න ඕන කාරණාව කුමක්ද කියන එක ඔහුට හොඳට ම පැහැදිලියි. වෙන වෙනම අඳුරේ අතපත ගාන්න ඕන නෑ කියන එක හොඳට ම දන්නවා. කළ යුත්තේ කුමක්ද කියන එක දන්නවා. සත්කායදිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බතපරාමාස කියන තුන් සංයෝජන දුරු වෙනවා. “ඉදං චුවචති භික්ඛවෙ ආසවා දස්සනා පහාතබ්බා”. - දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව මෙන්න මේවයි කියල අවබෝධ කළා. දර්ශනය පිළිබඳ ව මේ අයුරින් වදළා. මේ කියපු ටික ප්‍රායෝගික ව කරගෙන ආව නම්, ජීවිතය ඒ බවට පත්කරගෙන තිබුණ නම් මේ කාලය තුළ මේ රාත්‍රියෙහි ම ඒ දර්ශනය ලැබෙනවා.

දූන් බලන්න “යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං” කියපු දහම. කොණ්ඩඤ්ඤ භාමුදුරුවෝ අබෝධ කළේ මෙයයි. “යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා තෙසං හෙතුං තථාගතො ආහ” කියලා අස්සජ් භාමුදුරෙවෝ සැරියුත් භාමුදුරුවන්ට කළ දේශනාවත් මෙයයි. යම් ධර්මයක් හටගන්නවා නම් එය කෙබදු වූවක්ද කියා වැටහෙනවා. අපට දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න බවක් යම් ධර්මතාවයක් ඇත්නම් එතැන ස්කන්ධ ටික යෙදිලා. හේතු යෙදිලා. බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දහම කියනකොට තේද අස්සජ් භාමුදුරුවෝ රහත් වුනේ. ඒ ගාථාව කියන විට සෝතාපන්න වුනා. පදයක්. දූන් මේක පැය ගානක් විස්තර කරලත් මම දන්නෙ නෑ මේ ගොල්ලෝ මොන තැනකට ආවද කියල. ඉතින් කොහොම හරි කමක් නෑ මේ සද්ධර්මය නැවත නැවත මෙනෙහි කරන්න. දූන් මේ ඇසූ දේ, පරතොසොසය. ඊළඟට සම්මා දිට්ඨියට ඕනෑ කරන්නේ මේ දේ අනුව, මේ ඇසූ දේ අනුව මෙනෙහි කරන එකයි. එය යොනිසොමනසිකාරයයි. පරතොසොසයත් යොනිසොමනසිකාරයත් දෙක එකතු කර ගත්තහම - “ද්වෙ හෙතු, ද්වෙ පච්චයො” මේ හේතු වෙනවා මේ ප්‍රත්‍යය වෙනවා සම්මා දිට්ඨියට. ඉතින් ඒ සඳහා මග උපදවා ගන්න, මග වඩන්න ඔබට මේ සද්ධර්මය හේතු වේවා වාසනා වේවා.

7 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතඛ්ඛා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසංඛා යොනිසෝ චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං භික්ස භික්ඛවෙ චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. පටිසංඛා යොනිසෝ සොතින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං භික්ස භික්ඛවෙ සොතින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, සොතින්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසංඛා යොනිසෝ ඝාතින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං භික්ස භික්ඛවෙ ඝාතින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, ඝාතින්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. පටිසංඛා යොනිසෝ ජ්විතින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති, යං භික්ස භික්ඛවෙ ජ්විතින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, ජ්විතින්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. පටිසංඛා යොනිසෝ කායින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං භික්ස භික්ඛවෙ කායින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, කායින්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. පටිසංඛා යොනිසෝ මනින්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරති. යං භික්ස භික්ඛවෙ මනින්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, මනින්ද්‍රියසංවරසංවුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. යං භික්ස භික්ඛවෙ සංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, සංවරසංවුතස්ස විහරතො එවං ස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉමේ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා සංවරා පහාතඛ්ඛා.

සංසාර දුකෙන් එතෙර වනු කැමැති සැදහැති ගුණබර කාරුණික පින්වත්නි.

සියලු ආශ්‍රව ඤය කරන සදහම් ප්‍රතිපදාවෙහි සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව දුරු කරන පිළිවෙත පිළිබඳ ව අසා දැන ගන්නටයි මේ හැම කෙනෙකුගේ ම සුදනම, බලාපොරොත්තුව. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදළ සබ්බාසව සූත්‍රයෙහි සදහන් වන ආශ්‍රව ඤය කරන ප්‍රතිපදාවෙහි දෙවෙනි අංකය, දෙවෙනි අංගය හැටියටයි සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳව සදහන් වන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා “ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසංඛා යොනිසෝ චක්ඛුන්‍ද්‍රිය සංවරසංචුතො විහරති” - මේ සාසනයෙහි භික්ෂුව නුවණින් යුතුව චක්ඛු ඉන්‍ද්‍රිය සංවර කර ගන්නවා. ඇයි චක්ඛු ඉන්‍ද්‍රිය සංවර කරගන්නේ? යම් විදියකින් “යං භිස්ස භික්ඛවෙ චක්ඛුන්‍ද්‍රියං අසංචුතස්ස විහරතො” - යම් විදියකින් චක්ඛු ඉන්‍ද්‍රිය අසංවර වුනොත් උපදිනවා “ආසවා විසාතපරිළාහා” - දහ දෑවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදිනවා. කෙලෙස් විපාක ධර්ම උපදිනවා. “චක්ඛුන්‍ද්‍රියසංවරසංචුතස්ස විහරතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිළාඛා න භොන්ති” - චක්ඛු ඉන්‍ද්‍රිය සංවර කර ගත්තහම එබඳු දහ, දෑවිලි සහිත ආශ්‍රව - ක්ලේශ උපදින්නේ නැහැ. මේ වගේම සෝත ඉන්‍ද්‍රිය, ඝාණ ඉන්‍ද්‍රිය, ජීව්හා ඉන්‍ද්‍රිය, කාය ඉන්‍ද්‍රිය, මන ඉන්‍ද්‍රිය - ඇස, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය, මන කියන මේ ඉන්‍ද්‍රිය ධර්ම හය නුවණින් දකිමින් රැකගන්නවා, සුරක්ෂිත කර ගන්නවා භික්ඛවා ගන්නවා, සංවරය පිණිස පිළිපදිනව. ආශ්‍රව ඤය කරන පිළිවෙතේදී ඉන්‍ද්‍රිය සංවරය පිළිබඳ ව කෙසේ අනුගමනය යුතු ද කියන එක දර්ශනය පිළිබඳ ව අපි කතා කළ කරුණු ටික අර්ථ පරීක්ෂා කර බැලූ කෙනෙකුට අමුතුවෙන් ම කිව යුතුත් නැහැ. වචන කිහිපයක් කියැවෙන විට එහි අරුත පැහැදිලි කරගන්න පුළුවන් වේවි. ඊට අදළ කරුණු ටික අපි පසුවට තබනවා. අපි කාට කාටත් ප්‍රයෝජනවත් වන විදියෙන් ඉන්‍ද්‍රිය සංවරය කෙසේ කළ යුතු ද කියල, ඒ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ වෙනත් වෙනත් තැන්වලදී සිදුවුණු සම්බුද්ධ දේශනාවන් පිළිබඳවත් කෙටි විමසා බැලීමක් කරන්නට අදහස් කරනවා.

අනුච්ඡාදානග්ගාහි හොති” - ඉන්ද්‍රිය අසංවරය පිළිබඳ ව උන්වහන්සේ දේශනා කරන්නේ ඇහෙන්නේ රූප දෑකලා නිමිති වශයෙන් කුඩා සළකුණු නිමිති වශයෙන් ගන්නවා නම්, ඒ ඉන්ද්‍රිය අසංවරය හැටියට යි. අපි ඇහැට රූප ගැටුනහම එක්කො ඒ සමස්ත රූපය ම ලස්සනයි හොඳයි සැපයි කියල භාරගන්නවා. එහෙම නැත්නම් ඒකෙ කුඩා කුඩා කොටස් - කොණ්ඩෙ ලස්සනයි, ඒ මූණ ලස්සනයි, ඒ ඇස් දෙක ලස්සනයි, ඇඟ ලස්සනයි, ඇඳුම ලස්සනයි, හඬ ලස්සනයි. මේ මොනවා හරි කොටසක් - අවයවයක් ලස්සනයි, හොඳයි, සැපයි කියල ගන්නවා - “අනුච්ඡාදානග්ගාහි හොති”. මේ විදියෙන් අරගත්තහම ඉන්ද්‍රියයන්ගේ අසංවරයට හේතු වෙන්නෙ මේක. ඒ නිමිති වශයෙන් ගත්ත අරමුණ නැවත නැවත හිතන්න වෙනවා. හිත හිතා සොයන්න වෙනවා. නැවත නැවත ආයතනයක් උපදවන්න වෙනවා. නැවත නැවත කෙලෙස් දහ දූවිලි හටගන්නවා. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා, “වක්ඛනා රූපං දිස්වා න නිමිත්තග්ගාහි හොති නානුච්ඡාදානග්ගාහි හොති” - නිමිති වශයෙන් නොගෙන, සළකුණු වශයෙන් නොගෙන, ඉන්ද්‍රිය සංවර කර ගන්නවා. ඒ සඳහා ලොකු කුඩා කාටත් උන්වහන්සේ සමස්ත ප්‍රතිපදාවක් දේශනා කරල තියෙනවා. අපි කාට කාටත් තිබෙන සාමාන්‍ය මිනිස් ස්වභාවය තමයි ඇසට අරමුණක් ගැටුණොත් කණට, නාසයට, දිවට, ශරීරයට යන මේ ආයතනයන්ට අරමුණක් ගැටුණොත් ඒ ගැටුණු අරමුණ සතුටෙන් හෝ අසතුටෙන් භාරගන්න බව. කැමැති අරමුණත් අපි භාරගෙන තියෙනවා, අකැමැති අරමුණත් අපි භාරගෙන තියෙනවා. මේකෙ තියෙන පුද්ගලය මේකයි. අපි හිතනවා සතුටු දේ විතරයි භාර ගන්නේ කියල. සමහර වෙලාවට අසතුටු වෙච්චි අරමුණු වැඩිපුර බලවත්ව භාරගෙන තිබෙනවා. අපි ඇහැට, කණට, නාසයට, දිවට, කයට, සිතට දෑනුණු අම්බිරි දේත් මතක තියාගෙන ඉන්නවා. නිමිති සළකුණු මතක තියාගෙන ඉන්නවා. ඒවත් අත හැරෙන්නෙ නෑ. ඒව අත්හැරෙන්නෙ නැතිව ඇතුලේ තියෙන විට මේ ගන්න ගන්න දේවල් තමයි නැවත නැවත පල්වෙච්චි තියෙන්නේ. (ආශ්‍රව කියන්නේ ඒවාටයි. දේශීය වෛද්‍යවරුන් ආසව කියල කියනවා බෙහෙත් වර්ග හැළි වළංවල දලා පල් කරල පෙරාගන්න ඒවට ආශ්‍රව කියල. ඔය පිප්පලාසව වගේ බෙහෙත් වර්ග තියෙනවා ඒ වගේ පල් කරල ගන්න ඒවා) ඒ වගේ මේ අපිත් ඇතුළට ගන්න නිමිති මේව පල් වෙච්චි පවතිනවා. ඒවට තමයි අපි ආශ්‍රව කියල කියන්නේ. වර්තමානයේ අරමුණු ගැටෙන විට අවදිවෙන්නෙ ඒ පල්වෙච්චි තියෙන ඒවා. ඒ නිසා

අපට වැඩ පිළිවෙළවල් දෙකක් තිබෙනවා. එකක් ඇතුළත තියෙන ඒවා සිඳින එක. ඇතුළේ තියෙන ආශ්‍රව සිඳින්න හදන විට අලුතෙන් අලුතෙන් එළියෙන් ගලාගෙන එනවා නම්, අලුත් අලුත් ආශ්‍රව ඇතුළට එනවා නම් මේ සිඳින්න යන ගමන ඉවරයක් කරන්න හම්බවෙන්නෙන නෑ. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළා, ඇතුළත සිඳින විට පිටතින් ගලාගෙන එන එක වළක්වන්නත් ඕන. අපි ලිඳක් ඉහින විට කොච්චර වතුර දෑමමත් ලිඳේ වතුර අඩුවෙන්නෙන නැත්නම් අපි ටිකක් වටපිටාව හොයල බලනවා එහෙනම් වතුර ගලාගෙන එන තැනක්. කොහේ හරි සිදුරක් ඇති පිටතින් වතුර ගලාගෙන එන. හොඳට හොයල බලලා, පිටතින් ගලාගෙන එන වතුර පහර නතර කරල, ලිඳ හිස් කරන ක්‍රියාව කළොත් ඉවත් කරන බාල්දියෙන් බාල්දියට ලිඳේ වතුර අඩු වෙව්. ඒ වගේ මේ ලිඳ හිස් කරනවා වගේ පිටතින් ගලාගෙන එනවා නම් ඇතුළත රැළුණු කෙලෙස් ආශ්‍රව හිස් කරන්න බෑ. ඒ නිසා මෙන්න මේ ඉඳියයන් ටික යම් රැකවරණයක්, පාලනයක් කරන්න වෙනවා.

ඒ ටික පුංචි නිදර්ශනයකින්, උපමාවකින් අපි මතක් කළොත්. අපි මේ ගේ මැද, මේ දෙර ජනෙල් ටික හැර දලා පහනක් දැල්වුවොත්. ඒ පහනේ දැල්ල සෙලවෙනවා. සෙලවෙන පහනේ දැල්ලෙන් ඒ ආලෝකයෙන් වැඩක් ගන්න බෑ. යමක් කියවන්න බෑ. සෙලවෙන පහනේ දැල්ලෙන් ප්‍රයෝජනයක් නෑ. යමක් කියවන්න, දකින්න බෑ. සෙලවීම නතර කළොත් නිසල වෙව්වි පහනේ දැල්ලෙන්, ඒ ආලෝකයෙන්, වැඩක් ගන්න පුළුවන්. දැන් යම් කෙනෙකුට ඒ ආලෝකයෙන් ප්‍රයෝජනයක් ඇති බව දැනුණු වැටහුණු කෙනෙක්, ඒ පහනේ ආලෝකයෙන් යමක් දකින්න උවමනාව, කැමැත්ත ඇත්නම් ඔහුට සිද්ධ වෙනවා මේ පහනේ දැල්ලේ සෙලවීම නතර කරන්න. පහන සෙලවෙන බව දන්නවා නම්, දකිනව නම්, ඔහු නුවණැත්තෙක් නම් සොයා බලනවා, ඇයි මේ පහන සෙලවෙන්නේ කියලා. ඇයි මේ පහනේ දැල්ල සෙලවෙන්නෙ. මේ සුළං නිසයි මේ පහන සෙලවෙන්නේ කියල ඔහුට හඳුනාගන්න පුළුවන්වෙනවා. කොහෙන්ද මේ සුළං එන්නේ? සුළං වළක්වන්නෙන නැතිව සෙලවීම වළක්වන්න බෑ. කොහෙන්ද මේ සුළං හමන්නේ? වට පිට බලන විට ඔහුට පේනවා මේ ඇරල තියෙන දෙර කවුළු ටික. මේ ඇරල තියෙන දෙර කවුළුවලින් තමයි සුළං හමන්නේ. ඒ හමන සුළං නිසයි පහන සෙලවෙන්නේ. සෙලවෙන නිසයි ඒ ආලෝකයෙන්

ප්‍රයෝජනයක් ගන්න බැරි. එහෙනම් මේ පහතේ ආලෝකයෙන් ප්‍රයෝජනයක් ගන්න නම් සුළඟ වළක්වන්න ඕන. සුළඟ වළක්වන්න නම් මේ විවර වෙව්වි කවුලු ආවරණය කරන්න ඕන. කවුලු ටික වහලා දන්න වෙනවා. එහෙනම් දෙර කවුලු ටික වහලා දන්න වෙනවා. ඔන්න දෙර කවුලු ටික වහන විට හමන සුළඟ නතරවෙනවා. සුළං පහර නතර වෙන විට පහතේ දෑල්ලේ සෙලවීම නතර වෙනවා. පරිසරය, වටපිටාව ආලෝකවත් වෙනවා. දන් දැකිය යුත්ත දකින්න පුළුවන්. බැලිය යුත්ත බලන්න පුළුවන්. ආලෝකයෙන් වැඩක් ගන්න පුළුවන්. ඒ වගේ අපේ හිතත් වපල සිතක් - "එතුනං වපලං චිත්තං දුරක්ඛං දුන්නිවාරයං" - මේ හිතත් නිතරම අරමුණෙන් අරමුණට අරමුණෙන් අරමුණට ආයතනයෙන් ආයතනයට පනින බවක්, දූවන බවක් තියෙනවා. සෙලවෙන බවක් තියෙනවා. "වාරිජො'ව ඵලෙ ඛිත්තෝ ඕකමොඛන උඛහතො" - දියෙන් ගොඩ දපු මාළුවෙක් මැරෙනකම්ම ගැහෙනවා. ඒ වගේ මේ දුබල හිතත් දියෙන් ගොඩදපු මාළුවෙක් වගේ ගැහෙනව සෙලවෙනවා. මේ සෙලවෙන වපල සිතෙන් ප්‍රයෝජනයක් නෑ. මේ වපල, සෙලවෙන සිත නිසල කරන්නට ඕන. නිසල කරන්න නම් අපි බලන්න ඕන, ඇයි මේ සෙලවෙන්නෙ කියලා. මේ සිතටත් නිරන්තර ව ම අරමුණු නමැති සුළං ගලාගෙන එනවා. ඒ අරමුණු නමැති සුළං නිසයි සිත සෙලවෙන්නේ. එහෙම නම් ඒ අරමුණු නමැති සුළං හමන දෙරටු ගැන සැලකිලිමත් වෙන්න වෙනවා. චක්ඛුද්වාරය, සෝතද්වාරය, ඝාතද්වාරය, ජීවිභාද්වාරය, කායද්වාරය, මනෝද්වාරය, - දෙරටු හයකින් හුලං හමනවා. අරමුණු නමැති සුළං එනවා. මේ දෙරටු ටික සුරක්ෂිත කර ගන්න නම්, සිතේ නිසල බව ඇති කර ගන්න නම් ඒවා වසා ගන්නට ඕන, ඒ දෙරටු පාලනයක් කරන්නට ඕන. ඒ ටික ආවරණය කර ගන්නෙ නැතිව ඇතුළත නිසල කරගන්න උත්සාහ කළාට හරි යන්නේ නෑ. ඒක හරියට වතුර පහරවල් පිටතින් ලිඳට ගලාගෙන එද්දී අපි ලිඳක් ඉහින්නට උත්සාහ කරනවා වගේ එය නිරර්ථක ක්‍රියාවක් වෙනවා. මහන්සිය, වෙහෙස, උත්සාහය තියෙයි. නමුත් ලිඳ එහෙමමයි. වතුරේ ප්‍රමාණයමයි. අවශ්‍යතාවය සිද්ධ වෙලා නෑ. බාහිරෙන් ගලාගෙන එන්න දෙර කවුලු විවෘත කරල තියල නම් සිතේ උපද්‍රව කෙලෙස් ආශ්‍රව දුරු කරන්න බෑ, සිඳින්න බෑ. ඒ නිසා ඉඤ්ජිය දමනයකට, ඉඤ්ජිය සංවරයකට යන්න සිද්ධ වෙනවා. ඒ පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් වෙන්න සිද්ධ වෙනවා. ඒ නිසා අපි ඒ ඉඤ්ජිය සංවරය කරගන්න හැටින් සොයා බලන්න, විමසා බලන්න වෙනවා. කොහොමද ඒ සංවරය කරගන්නේ? මොකක්ද ඒ සඳහා කළ යුත්ත? අපි ජීවත් වන

සමාජ වටපිටාව තුළ අපට එය කොයි ප්‍රමාණයකින් කළ හැකි ද? අපට තිබෙන සීමාව මොකක්ද? එය තම තමන් විසින් හඳුනා ගත යුතුයි. සසර දුක දැනෙනවා නම් ඒකේ සීමාව පටු නොවෙන්නට වෙනවා. වැඩි වැඩියෙන් පුළුල් කරන්න වෙනවා. ආයතනයට සපයන ආහාර සීමා කරන්න වෙනවා. කැලයේ ඉන්න කුළු හරකුන් මෙල්ල කරන මිනිසුන් ඔවුන් කොටු කරලා, කන්න නොදී, බොන්න නොදී දින ගණනක් කොටු කරල තියෙනවා. ඒ මහ භයානක නපුරු කුළු හරකුන් පවා ආහාර පාන හිඟ වෙන විට දුබල දුච්ඡ වෙනවා. ඒ දුච්ඡ වෙච්ච හරකුන්වයි ගමට ගෙනැල්ලා නගුලට, කරත්තෙට, කමතට, කුඹුරට පුරුදු පුහුණු කරන්නේ. හික්මවන්න පුළුවන් වෙන්නේ ඒ රළු ගතිය අත්හැර ගත්තට පස්සෙයි. කැලයේ ඉන්න කුළු හරක් ගෙනැල්ලා කරත්තේ බඳින්න බෑ. කැලයේ ඉන්න කුළු හරක් අල්ල ගත්ත ගමන් නගුලේ බඳින්න බෑ. කමතට දන්න බෑ. උන්ව මෙල්ල කරන්න ඕන. මේ හිතෙන්න කැමැති කැමැති විදියට වැඩ ගන්න නම් ඒක මෙල්ල කරන්න ඕන. හිත මෙල්ල කරන්න නම් හිත ඉල්ලන හිත කැමැති ආහාරපාන අඩු කරන්න වෙනවා. හිත නිතර ම රූප කාමයෙන් යුක්තයි. රූප දකින්න, ශබ්ද අහන්න ගඳ, සුවඳ, රස පහස ලබන්නට නිතර ම හිත කැමැත්තෙන් ඉන්නේ. ඒ සඳහා රූපාදී ආහාර ඉල්ලනවා. ඒ තමයි රූප ආහාර, ශබ්ද ආහාර, ගන්ධ ආහාර, රස ආහාර, ඵොට්ඨබ්බ ආහාර, ධම්ම ආහාර. මෙන්න මේ ආහාර නිරන්තරයෙන් ම අපේක්ෂාවෙන් ඉන්නවා. ඉල්ලන ප්‍රමාණයට ආහාර සැපයුවොත් මේ කුළු හරකා නම් දමනය කරන්න හම්බ වෙන එකක් නැහැ. මේ කුළු හරකා දමනය කර ගන්න නම් ඉල්ලන ඉල්ලන තරමින් මේ අරමුණු නමැති මේ ආහාර දෙන්න නොගොස් ඊට යම් පාලනයක් කළොත්, ආහාර ලැබෙන ප්‍රමාණය අඩු කළොත් ඔබට මට පුළුවන් වේවි පහසුවෙන් මේ හිතුවක්කාර සිත දමනය කරගන්න, පාලනය කරගන්න. ඒ නිසා සිත දමනය කරගන්න, පාලනය කරගන්න නම් මේ ආයතන ගැන සැලකිලිමත් වෙන්න වෙනවා. ආයතනයෙන් සොයන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පහස මේ අරමුණු පිළිබඳ ව යම් සීමා පැනැවිමක් කරන්නට වෙනවා. ඒ නිසා ඒ ගැන සැලකිලිමත් වෙන්න වෙනවා. එහි දෝෂය, වැරද්ද හඳුනාගත්ත කෙනෙක් මේ පැත්තෙන් එන අරමුණු නිසා මේ හිත කිළටු වෙනවා නරක් වෙනවා කියල දැන ගත්ත කෙනෙක්, සාමාන්‍ය දැනුම තුළ ඒ කෙලෙස්වලින් සිත රැක ගැනීම සඳහා උත්සාහවත් වෙනවා. ඒ සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ කළ දේශනා ක්‍රම විවිධයි. ධර්මය දැන දැක ගත්ත හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට නම් උන්වහන්සේ පළමුකොට දේශනා කරනවා

- “අරඤ්ඤාගතො වා, රුක්ඛමූලගතො වා, සුඤ්ඤාගාරගතො වා” වශයෙන් මේ ආහාර අඩු තැන්වලට යන්න කියලා. ඒ කියන්නේ ඇහැට රූප, කණට ශබ්ද, නාසයට ගන්ධ, දිවට රස, කයට පහස මේ සිත සොයන අරමුණු අඩු තැන්වලට යන්න. සාමාන්‍ය මිනිසුන් ඇලුම් නොකරන ආරණ්‍ය සේනාසන වෙත යන්න - “රමණියානි අරඤ්ඤානි යත්ථ ච න රමනී ජනො”. මේ ස්ථානවල සිත සොයන දේවල් අඩුයි. ඒ තැන්වල ඒ අරමුණු අඩු වෙන කොට හිත වඩන්න පහසුයි.

ඉතින් ඔබට ඒ කායඛිය ඒ විදියෙන් ම කරන්න බැහැ. ඒ නිසයි ඔබට බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ කලින් කල ඒ සඳහා උත්සාහවත් වන්න කියලා. නිත්‍ය පන්සිල් පෙරාහොය අටසිල්. මෙන්න මේ උපදේශය නිසයි ඔබත් ගෙදරින් ඇත් වෙලා මාසයකට දවසක් හරි ශාන්ත, විවේක ඇසුරක් සොයාගෙන එන්නේ. ඒ කාමාදී අරමුණු අඩු තැන් සොයාගෙන යන්නේ. ජීවිතය ම ඒ උපදේශය පිළිපදින්න අමාරුයි. මසකට දවසක්වත් කෑම දීම වළක්වනවා. ඇහැ ඉල්ලන, කණ ඉල්ලන, නාසය ඉල්ලන, දිව ඉල්ලන, කය ඉල්ලන අරමුණු සීමා කරනවා. අපි මේ කරන්නේ ආහාර සැපැයීමේ අඩුවක්. ඒ ආහාර ටික සැපැයීම අඩුවෙන විට කිසියම් පාලනයක් එනවා. ඒ එක විදියක්.

අනිත් පැත්ත තමයි අපි හඳුනාගන්නවා සිත නිදහසේ තිව්වොත්, විවේකයෙන් තිව්වොත්, සාමාන්‍ය දහමේදී සිත රූපාදී අරමුණුයි සොයන්නේ. හිතට අරමුණක් දීලා ඒ අරමුණෙහි හිත රඳවන්න උත්සාහ කළොත් සිත විවිධ අරමුණු කරා යන ගමනෙන් යම් පාලනයක් වෙනවා. ඒ බව දන්න අපි නිරන්තර ව ම “බුද්ධානුස්සති මෙත්තා ච - අශුභං මරණස්සති” - මේ ආදී සුදුසු කමටහනක හිත පිහිටුවා ගන්නවා. නිරතුරුව ම බුදු ගුණ සිහි කර කර ඉන්නවා. මෛත්‍රිය වඩමින් ඉන්නවා. අශුභය සිහි කරමින් ඉන්නවා. මරණය සිහි කරමින් ඉන්නවා. මේ කිසියම් වූ කමටහනක් නිතර නිතර මෙනහි කරමින් ඉන්නවා. සිත කමටහනකට තබල තිබෙන විට සිතට නානාවිධ අරමුණු කරා යන්ට ඉඩක් නෑ. ඒ නිසා සිත දමනය වෙනවා.

මිහින්තලේ ඉඳලා අනුරාධපුර දිසාවට දවසක් හාමුදුරු කෙනෙක් වැඩියා නේ මහසෑය වදින්න. ඔය කැලෑ පාර අතරින් වඩින විට පෙර ද, රාත්‍රියේ ස්වාමියන් එක්ක ටිකක් අඬ දබරයක් වෙලා කාන්තාව තරහ වෙලා ගෙදර යන්න එනවා. මේ වඩින තරුණ හාමුදුරුවෝ දුක්කහම වන දහනෙදී ඇයට රාග සිතක් පහළවුනා. ඇය හයියෙන් සිනහවක් පහළ කරලා හාමුදුරුවන්ව පොළඹවා ගැනීම සඳහා උත්සාහයක යෙදුණා. හාමුදුරුවෝ හොඳ කමටහනක් වඩමින් - අටියි සඤ්ඤාව වඩමින් බොහොම සිහි නුවණින් මේ ගමන වැඩියේ. හයියෙන් හඬ නගල හිනාවෙන හඬ ඇහුණු උන්වහන්සේගේ දෑස විවරවුණා. හැබැයි උන්වහන්සේට තදින් අරමුණු වෙලා තිබුණේ අර සිනහවේ තිබිව්ව දත් ඇඳි දෙකයි. දත් ටික පේන විට ම උන්වහන්සේ අටියි සඤ්ඤාව වඩල තිබුණු නිසා ඇටසැකිල්ල එහෙම පිටින්ම පෙනුණා. උන්වහන්සේට කිසිම කාම සිතක්, රාග සිතක් පහළවුණේ නෑ. උන්වහන්සේ නිහඬ ව ඇයගේ උත්සාහයට අවනත නොවී යටත් නොවී වසඟ නොවී ඉදිරියට වැඩම කළා. ටික දුරක් යන විට එක්තරා පුරුෂයෙක් එනවා “ස්වාමීනි, මේ මගින් කාන්තාවක් ගියා ද?” කියල අහනවා. එතකොට අර හාමුදුරුවෝ කියනවා “කාන්තාවක් ද පිරිමියෙක් ද කියල නම් දන්නෙ නෑ, ඇටසැකිල්ලක් නම් ඔය පැත්තට ගියා” කියලා. බලන්න පින්වත්නි, උන්වහන්සේ කාන්තාවක් ද පිරිමියෙක් ද කියලවත් දැන ගෙන හිටියෙ නෑ. උන්වහන්සේ දුක්කේ ඇටසැකිල්ලක්. අන්න හිත නරක්වෙන, කිඵටුවෙන අරමුණු ඉදිරියේදීත් උන්වහන්සේට කිඵටුවෙන්න නොදී හිත රැකගන්න පුළුවන් වුනේ සුදුසු කමටහනක සිත පිහිටුවාගෙන හිටපු නිසා.

මෙන්න මේ නිසයි අපටත් දවසේ කිසියම් වේලාවක හරි හිත කිඵටුවෙන අරමුණුවලට එන්න නොදී භාවනා කමටහනක යෙදෙන්න කියල කියන්නෙ. එතකොට එක විනාඩි පහකට හරි අපි හිතේ පවිත්‍රත්වය ගොඩනගලා තියෙනවා. හිතේ පාරිශුද්ධිය ගොඩනගලා තියෙනවා. හිත පිරිසිදු වෙච්චි මොහොතේ කයත් වචනයත් පිරිසිදුයි. එතකොට තමන්ටත් අනුන්ටත් දෙපාර්ශ්වයට ම අහිත පිණිස සිතන සංකල්පනා නෑ. ඒ හිතේ පහළවෙන්නෙ තමන්ටත් හිත පිණිස, අනුන්ටත් හිත පිණිස, තමන්ටත් - අනුන්ටත් යන දෙපිරිසට ම හිත පිණිස පවතින සංකල්පනායි. නෙක්බම්ම, අවායාපාද, අවිහිංසා සංකල්පනායි. ඒක කුසල් සහගතයි. ඒ නිසා සුදුසු සුදුසු කමටහන්වල

හිත තබාගන්න එකක් මේ කිලිටුවන හිත සංවර කරගන්න ඉඤ්ජය අසංවරභාවයට යන්න තියෙන ඉඩ වළක්වාලන හේතුවක් වෙනවා. මේක කාට කාටත් දූනෙන විදියේ කතාවක්.

නමුත් අපට අත්‍යවශ්‍ය තැන මෙතන නොවෙයි. අපේ දර්ශනයට එකතුවෙන තැන ඊට වඩා වෙනස්. විතර්ක මූලස්ථානයටයි අවධානය යොමු කරන්න වෙන්නෙ. ඇහැ ඉපදුනොත්, කණ ඉපදුනොත්, නාසය ඉපදුනොත්, දිව ඉපදුනොත්, කය ඉපදුනොත්, මනාසතනය ඉපදුනොත්, මේ ආයතන අසංවරභාවයට පත්වෙනවාමයි. ඒ නිසා කෙලෙස් දහ - ද්විලි ඇතිවෙන්නමයි ඉඩ තියෙන්නේ. ඒ නිසා මේව නූපදවන්න ඕන. මේව අසංවර නොවී පවත්වන්න ඒ සඳහා එතනමයි යොදන්න ඕන නුවණ තියෙන්නෙ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා "චක්ඛුනා රූපං දිස්වා උප්පජ්ජති, මනාපං උප්පජ්ජති අමනාපං, උප්පජ්ජති මනාපාමනාපං. සො එවං පජානාති, උප්පන්නං ඛො මෙ මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං. තං ච ඛො සංඛතං ඕලාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං, එතං සන්නං එතං පණ්ණිකං යදිදං උපෙක්ඛාති". - උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා යම් කෙනෙකු ඇහැට රූපයක් ගැටිලා මනාපය හෝ අමනාපය හෝ මනාපාමනාප යන දෙක ම හෝ තමා තුළ උපන් බව දකිනව. "සො එවං පජානාති" - ඔහු මෙහෙම දකිනව නම් මේ අරමුණ නිසා මට දුන් මනාපයයි ඉපදිලා තියෙන්නේ. අමනාපයයි දුන් හටගෙන තියෙන්නේ. මනාප අමනාප දුන් හටගෙන තියෙන්නේ. මේක හඳුනාගත්ත කෙනාට, අන්න අර දර්ශනය කියන තැන ප්‍රකට කර ගත්ත කෙනාට මේ උපන් මනාප අමනාප නිසා ඇතිවෙන අසංවරය, ක්ලේශ පරිදහය, ද්විලි සහිත ආශ්‍රව වහාම සිදුගන්න පුළුවන්. කොච්චර ඉක්මනින්ද? "සෙය්‍යථාපි ආනඤ, උම්මිලෙක්ඛා නිම්මිලෙය්‍ය, නිම්මිලෙක්ඛා උම්මිලෙය්‍ය. එවමෙව ඛො ආනඤ, එවං සීසං, එවං තුවටං, එවං අප්පකසිරෙන, උප්පන්නං මනාපං උප්පන්නං අමනාපං උප්පන්නං මනාපාමනාපං නිරුජ්ඣති" - පියාගත්ත ඇස් දෙක අරින්න, ඇරගත්ත ඇස් දෙක පියාගන්න, කොච්චර ස්වල්ප වෙලාවක්ද යන්නෙ? "එවං සීසං" - ඒ තරම් ශීඝ්‍රයෙන්, "එවං අප්පකසිරෙන" - වහ වහා කල් නොයවා උපන් මනාපය, උපන් අමනාපය, උපන් මනාපාමනාපය දුරු කර ගන්න පුළුවන් ය කියල භාග්‍යතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. කොතැනද ඒ තැන? "සංඛතං ඕලාරිකං පටිච්චසමුප්පන්නං" - සංඛතයි, ඕලාරිකයි,

පටිච්චසමුප්පන්නයි කියල බලන්න. ඒ විදියට ආයතන හයට ම පෙන්නනවා. නමා ගත්ත අත දික්කරන්න, දික්කළ අත නමා ගන්න, කොච්චර වේගවත් ව කොච්චර ඉක්මනින් පුළුවන්ද? අන්න ඒ වාගේ. නෙළුම් පතක රැඳි වතුර බිඳ නෙළුම් කොළය හරවනකොටම පහළට ගලාගෙන යනවා, ප්‍රමාදයක් නෑ, ඒ වගේ, ඒ තරම් ඉක්මනින් උපන් මනාප අමනාපය දුරු කරන්න පුළුවන්. “යො ජීවිතගේගෙ කෙළපිණ්ඩං සංපයුත්තා අප්පකසිරොන” - දිව අගට ගත්ත කෙළ පිඩ එළියට දන්න බලවත් පුරුෂයෙකුට එච්චර වේලාවක් යන්නෙ නෑ, ඒ තරම් ඉක්මනින් මනාපය අමනාපය දුරු කර ගන්න පුළුවන්. “ඊසකපොණෙ පදුමනිපත්තෙ” - නෙළුම් පතේ රැඳිච්ච වතුර ටික කොළේ ඔසවනකොටම අනිත් පැත්තට යනවා. ඒ වගේ දින ගණනක් රත් වෙච්චි යකඩ තහඩුවකට වතුර බිඳක් දෙකක් දම්මොත් ඒක දවිල පිළිස්සිල යන්න සිඳිල යන්න තත්පර ගණනක්වත් යන්නෙ නැහැ. වහා සිදුවෙනවා. ඒ වගේම ඉක්මනින් මේ මනාප අමනාපය දුරු කර ගන්න පුළුවන්. සංඛතයි, ඕලාරිකයි, පටිච්චසමුප්පන්නයි කියල ක්ෂණික ව වැටහෙනවා. මොනවාද සංඛතයි කියල බලන්නෙ? මොනවාද ඕලාරිකයි කියල බලන්නෙ? මොනවාද පටිච්චසමුප්පන්නයි කියල බලන්නෙ? කොතැනද සංඛත ධර්ම තින්නෙ? කොතැනද බලන ඕලාරික ධර්මය? කොතැනද පටිච්චසමුප්පන්න ධර්මය? මෙන්න මේ ටික දැනගත්ත කෙනාට ඉඤ්ඤා සංවරය හොඳින් රැකගන්න පුළුවන්. ඉඤ්ඤා අසංවරයට යන්න කලින් හොඳින් බලාගන්න පුළුවන්. අපි මේ ටික කියල දිල තියෙනවා. දැන් මතක් කරන්න විතරයි තියෙන්නෙ. දර්ශනය කියන තැනටයි හිත බැඳෙන්න ඕන. මේ සියලු ප්‍රතිපදාවන් ඔය දර්ශනයෙන් යුක්තයි. “දිට්ඨිං ච අනුපගම්ම සීලවා - දස්සනෙන සම්පන්නො” - දර්ශනයට පැමිණ අර දෘෂ්ටියෙන් මිදුණා, සීලයෙන් යුක්ත වුණා. “සභාවස්ස දස්සන සම්පදා” - දර්ශනයට පැමිණියේ දෘෂ්ටියෙන් මිදිලා. “දිට්ඨිං ච අනුපගම්ම සීලවා” - ඒ දෘෂ්ටියෙන් මිදුණු පුද්ගලයා දර්ශනයකින් යුක්තවයි ඒ වැඩ පිළිවෙළ එහාට ගෙතියන්නේ. ඒ දෘෂ්ටියට නොවැටෙන විදියටයි. ඒ නිසා මේ දර්ශනය කියපු තැන දිගින් දිගටම භාවිත කරන්න වෙන්නෙ එතනමයි. එකම ප්‍රතිපදාවකුයි. දැන් නැවත වතාවක් අපි එතැන සිහි කරල බලමු.

දිට්ඨි, සුත, මුත, විඤ්ඤාන - දකින, ඇහෙන, දනෙන, දැන ගන්න. අපි කිව්වා දැකීම, දැකීමකින් අවසන් වෙනවා කියලා. ඇසීම ඇසීමකින්

අවසන් වෙනවා. දැනීම දැනීමකින් අවසන් වෙන්නේ. දැනගැනීම දැනගැනීමකින් අවසන් වෙන්නේ කියලා. හැබැයි ඒ ටික හැම මොහොතෙම අවසන් වෙනවා. අවසන් වෙච්ච බව නොදන්න නිසා අපි දැක්ක දෙයක් ගැන හිතන බවක් තියෙනවා. ඇහුණු දේ ගැන හිතන බවක් තියෙනවා. දැනුණු, දැනගත්තු දේ පිළිබඳ ව හිතන බවක් තියෙනවා. අපි හිතනවා කියන අවස්ථාවට එන විට දැක්ක, ඇහුණු, දැනුණු, දැනගත්ත දේ නිරුද්ධ වෙලා ඉවරයි. අපි ශබ්දය ගැන හිතන විට ශබ්දය ඉපිද නිරුද්ධවෙලා. (ශබ්දයක් කරයි.) ඒ ඇහුණු ශබ්දය ගැන හිතන්න පටන් ගන්න විට කණත් ශබ්දයත් සෝත විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශයත් වේදනාවත් සඤ්ඤාවත් චේතනාවත් නිරුද්ධ වෙලා. ඒ ස්කන්ධ ඇති කල්හි හටගත් ඇසීම ද නිරුද්ධයි. මැරිච්ච දෙයක් තමයි අපි හිතන්න ගන්නේ. මේ ඇත්ත දැක්ක අධිගමයට පත්වෙච්ච - රහත් ඵලයට පත්වෙච්ච උත්තමයන් වහන්සේ ඒ බව දැන දැක මිදුණා. මාර්ගයට පැමිණෙන කෙනා මිදුණේ නෑ, දැක්ක. මෙතන මේ වැරද්ද වෙනවා කියල දැක්කා. ඒ වැරද්ද හඳුනාගත්ත තැන තමයි දර්ශනය කියල කිව්වේ - මාර්ගය කියල කිව්වේ. අපි ඒ ගැන දැන් සති ගණනාවක් කතා කළා. තව ඉදිරියටත් ඒවා ගැන කතා වෙන්න ඉඩ තියෙන නිසා වැඩිදුර කතා කළ යුතු නෑ.

එතකොට දැන් දැකීම කියන තැන උපමා නිදර්ශන ගණනාවක් අරගෙන අපි මතක් කළා. දැකීම කියන ඵලය ලැබෙන්නේ ඇහැත් රූපයත් වක්ඛු විඤ්ඤාණයත් ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, චේතනා ආදී මේ ස්කන්ධ ඇති තැනයි. ස්කන්ධ ඇති තැන හටගත්ත දේ පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මයක්. දැකීම කියන්නේ පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මයක්. ප්‍රත්‍යයෙන් උපන් ධර්මයක්. ප්‍රත්‍ය නිසා හටගත්ත ධර්මයක්. එතකොට දැකීම කියල කියන එක මොකක්ද කියන එක අපි ඉගෙනගත්ත නම් දැකීම අපි සමාන කළේ තෙලුත් තිරයත් දූල්ලත් ඇති තැන ආලෝකයට. කණ්ණාඩියෙන් පෙනුණු ප්‍රතිබිම්බයට - සෙවනැල්ලට. මේ වාගේ උපමා නිදර්ශන අපි ගොඩාක් ඉදිරිපත් කළා. දැන් නැවත ඒ දහම සිහි කරලා ආලෝකය තිරයට, දූල්ලට, තෙල්වලට අයිතියි කියල කිව්වොත් මෝඩයි කියල අපි ඉගෙනගත්තා. තේ එක සීනිවලට, තේ කොළවලට, ඉගුරුවලට, උණුවතුරට අයිතියි කියල කිව්වොත් මෝඩයි කියල අපි ඉගෙනගත්තා. දැන් එහෙනම් දකිනව කියන තැන ඇහැට රූපයට වක්ඛු

විඤ්ඤාණයට අයිතියි කියලා කිව්වොත් ඒ මෝඩකමක් බව අපි අහගත්තා, ඉගෙනගත්තා.

දැන් දෑකපු දෙයක් පිළිබඳව සිහිවෙනකොට මෙන්න මේ මූලාව මෙහෙම මෙනන වුනා නේද කියන දහම සිහි කළොත් දෑකපු දෙයක් අරමුණු කරගෙන දැන් හිතන බවක් ඇත්නම් මේ දකින දේ දෑකපු දේ හිතනවා කියන තැනට එනකොට දැකීමත් දැකීමට හේතු වූ ධර්ම ටිකත් ඉපිද නිරුද්ධ වෙලා නේද කියලා, මැරිව්ව දෙයක් නේද මේ සිහි කරන්නේ. “අනිච්චා වන සංඛාරා, උප්පාද වය ධම්මිනො - උප්පජ්ඣත්වා නිරුප්ඤ්ඤානි, තෙසං වූපසමො සුඛො” - සියලු සංස්කාරයෝ අනිත්‍යයි නේද. උප්පාද වය ධම්මිනො - ඇහැත් රූපයත් එක්ක විඤ්ඤාණයත් දැකීමත් ඉපදිලා වැය වෙලා යනවා නේද. උප්පජ්ඣත්වා නිරුප්ඤ්ඤානි - ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙනවා නේද? මෙන්න මේ ටික දැනුනොත් දැක්කොත්, තෙසං වූපසමො සුඛො - නිවීමේ සැපය එතැන නේද තියෙන්නේ. එතැනින් එහාට ආයතනය පවත්වනට ඉඩක් නෑ. අන්න ඉන්ද්‍රියයේ අසංවරය, මනින්ද්‍රියයේ අසංවරය නතරවුනා. ඒ අසංවරය සිඳෙන විට ම ඇත්ත දැකීමෙන් සෙසු ඉන්ද්‍රියයන් අසංවරවීමට ඇති ඉඩත් වැළකෙනවා. ඇයි දැක්ක දෙයක් ගැන හිතලා ඒ හිතපු දේ දකින්න, බලන්න යන්න කය අවදි කරවන්න පුළුවන්. කය නැගිටිටුවාගෙන ඒ රූපය භොයන්න දකින්න භොයාගෙන යයි. ඇහැ උපද්දවයි. දැන් කයත්, ඇහැත් අසංවරයට ගියේ මනින්ද්‍රිය අසංවර වෙච්චි නිසා. මනින්ද්‍රිය අසංවර වුනේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ හේතුවට අයිතියි කියලා වරදවා ගත්ත නිසා, අවිද්‍යාව නිසා. අවිද්‍යාව දුරු කරන ප්‍රතිපදාව විද්‍යාවයි. ඒ ආලෝකය තුළ අපි දැක්කොත් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් අසංවර වෙන ඉන්ද්‍රිය ඒ මොහොතේම සංවර වෙනවා. ඒ මොහොතේම ඊට ආහාර නැතිව යන්න ඉදිරියට යන්න බෑ දැන් ආහාර නැතිව. මේතේ ඉපදිලා නිරුද්ධ වෙලා. මැරිල දැන්. මරණය දැක්ක ගමන් ම ඉපිද මැරිව්ව බව, දැකීම අවසන් බව, සිහි කිරීම් මාත්‍රය විතරයි ඕන කරන්නේ මේ ඉන්ද්‍රිය සංවරයට.

බුදුරජාණන් වහන්සේ ලස්සන උපමාවක් දේශනා කරනවා : ගව රැලක් දක්කාගෙන යන ගොපල්ලෙක් පිළිබඳ ව. ගොවි බිම් හරහා යන මේ ගොපල්ලා ගවයන් ගැන හරි සැලකිලිමත් ව යන්න ඕන. ගවයන්

පැනපු පැනපු පැත්තෙන් ගොයම කාලා දන්න පුළුවන්. හිමිකරුවන් පහර දෙන්න පුළුවන්. දඬුවම් පමුණුවන්න පුළුවන්, වැරදි ඉල්ලන්න පුළුවන්. නිසා අපහාස කරන්නත් පුළුවන්. ඒ නිසා හරි පරෙස්සමින් ගවයන් ටික දක්කාගෙන යන්නේ. එහෙත් ඒ ගොයම කපා පාගා ගත්තු දවසට ඒ බිමේ ගවයන් හසුරුවන්න ගොපල්ලාට එව්වර වෙහෙසක් නෑ. මෙන්න මේ ඉමේ - මේ සීමාවෙ ගවයන් ඉන්නවා කියන සංඥා මාත්‍රය විතරයි ඕනෑ කරන්නෙ. ඒ වගේ ඉන්ද්‍රිය අසංවර වෙන්නෙ මෙන්න මෙතැනින් කියල අපි හඳුනාගත්තහම, විතකී මූලය මෙතැනයි කියලා. එවිට වැටහෙනවා මෙන්න මෙතැන වැරදුනොත් තමයි මේ විතකිය හිතන බව එන්නෙ කියල. එතැන රැවටුනොත් තමයි මේ ඉන්ද්‍රිය අසංවරයට යන්නේ. ඉන්ද්‍රිය අවදිවෙන්නේ. ඒ නිසා මෙතැන නුවණ යොදාගෙන, මෙහෙට යන්න නොදී මෙතැන සංවර කර ගත්තොත්, ඉන්ද්‍රිය අසංවර වෙන්න නො දී මෙතැන රැකගත්තොත්, - “වක්ඛුන්ද්‍රිය සංවරසංවුතො විහරති. යං භිස්ස භික්ඛවෙ වක්ඛුන්ද්‍රිය සංවරං අසංවුතස්ස විහරතො එවං උප්පජ්ජෙය්‍ය” වක්ඛු ඉන්ද්‍රිය සංවර කරගත්තු නිසා, සංවර වූ නිසා දැන් ආපසු විඝාත පරිලාභ උපදින්නේ නෑ. මේ විදියෙන් ආයතන හයම “.....යං භිස්ස භික්ඛවෙ සංවරං අසංවුතස්ස විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විඝාතපරිලාභා” අසංවර වුනොත් ආශ්‍රව දහ දූවිලි උපදිනවා. සංවර කර ගත්තොත් දහ දූවිලි උපදින්නෙ නෑ. ආශ්‍රව කෙලෙස් උපදින්නෙ නෑ. අප මේ වන විට මම කියන පුද්ගල භාවය තුළ - සත්ත්ව පුද්ගල භාවය තුළ මගේ හිත කෙළෙසෙන හැටින් කෙළෙසෙන හිත වළක්වා ගන්න ඕන හැටින්, අපි මුලින් කතා කළා. ඒ ආත්ම පුද්ගල පදනම මත ආයතන දමනය කර ගන්න උත්සාහවත් වෙන හැටින් අපි කතා කළා. ඒ ආත්ම පුද්ගල භාවයට නොවැටීම - “දිට්ඨිං ච අනුපගමිම” - මම කියන සංකල්පයට නොවැටී ම ඉන්ද්‍රිය සංවරයට යන හැටින් අපි මේ කතා කළා. මම කියන සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම සංකල්පයට නොවැටී දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න තැනින්ම අපි දූනට ඉන්න ස්වභාවය තුළම මේ දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න දේ තුළ මුළාවට යනවා. මුළාවට ගිහිල්ලයි අපි තේරුම් ගන්නෙ ඒ වැරදි මාර්ගය බව. දැන් වැරදුණේ මෙන්න මෙතැනයි කියල වැරදිව්ව තැන හොයන විට දකිම මේ හේතු ඇති කල්හියි. මේ හේතු ඇති කල්හියි දකින අහන දූනෙන දූනගන්නේ. මේ හේතු නැති කල්හි මේ හටගත් ධර්මයෝ ද නිරුද්ධයි කියල ආපස්සට බලන්න පුළුවන් වෙච්චි හැටියේ ඉදිරියට තව නූපන් ආශ්‍රව උපදින්න, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන්න ක්‍රියා කරන්නේ නෑ. “අනුප්පන්නො වා

කාමාසවො න උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා කාමාසවො පභියති” - නුපන්නාවූ කාමාසව නුපදිනවා, උපන් කාමාසව දුරුවෙලා යනවා. “අනුප්පන්නො වා භවාසවො න උප්පජ්ජති, උප්පන්නො වා භවාසවො පභියති” - නුපන්නාවූ භවාසව නුපදිනවා, උපන් භවාසව දුරුවෙලා යනවා. “අනුප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො න උප්පජ්ජති. උප්පන්නො වා අවිජ්ජාසවො පභියති” - නුපන්නාවූ අවිද්‍යාසව නුපදිනවා, උපන් අවිද්‍යාසව දුරුවෙලා යනවා.

හැබැයි අපි දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න තැනත් වැරදිලා. ඊට මෙහාත් වරදද ගත්තොත් හඳුනාගන්න බැරිවුනොත් වැරදිලා හරි වැරදි ස්වභාවයේ නොවැරදි ඉන්න පුළුවන් කමක් නෑ. වරදින්නේ නැතිව ඉන්නේ රහතන් වහන්සේයි. “දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං, විඤ්ඤතෙ විඤ්ඤතමත්තං”. මේ ප්‍රතිපදාවේ සිටීමේ අවසාන ම ප්‍රතිපලය වෙනවා වරදින්නෙ ම නැතිව ඉන්න එක. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් ම දකිනවා. හටගන්න තැනක් නෑ. ඔබට මට තව ම එහෙම කරන්න බෑ. දැකීම, ඇසීම, දැනීම, දැනගැනීම ඔස්සේ මේ සිදුවන සිදුවීමට මුලාවෙලා වැරදිලා දැක්ක දේවල්, අහපු දේවල්, දැනුණු දේවල්, දැනගත්තු දේවල්, හිතන්න පටන් ගන්නවා. හොයන්න පටන් ගන්නවා. එතනදි හරි හඳුනාගන්න ඕන - අර ධර්මය ඒකයි. නුවණ යෙදෙන්නෙ එහෙමයි. වැරදිලා නේද මේ. ධර්මයේ ඇත්ත - යථාර්ථය හටගත්ත දේ හටගත්ත තැනම නැසෙනව නේ. එහෙනම් දෑකපු දෙයක් ගැන හිතනවා නම් මේ වැරදි දෘෂ්ටියකට වැටිල නේද. අන්න දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙනවා. “දිට්ඨං ච අනුපගම්ම සීලවා” - දෘෂ්ටියෙන් මිඳෙමින් සිල්වතා දර්ශනයෙන් යුක්ත වෙනවා. මෙතැන ඇත්ත මෙතැන නේද. මේ හේතු ඇති කල්හි හටගන්න දේ මේ හේතු නැති කල්හි නැතිවෙනවා නේද. අන්න සංඛත ධර්ම අනුවෙලා. පටිච්ච සමුප්පන්න බව හමුවෙලා. ඕලාරික බව කොතනද කියල හමුවෙලා. මේ දහම සිහි කරන මාත්‍රයකින්, මේ ගවයො මේ සීමාවෙ ඉන්නවා කියල සිහි කිරීම් මාත්‍රය පමණයි ඕනෑ කරන්නේ. මෙලෙස කලක් ඒ ඔස්සේ අප නුවණ මෙහෙයවා කටයුතු කළොත් වැරදුනත් වැරදුණේ මෙතැන නේද කියලා වැරදුණු තැන සිහිකිරීම් මාත්‍රය විතරයි අවශ්‍ය කරන්නේ.

ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේ දර්ශනයට අනතුරුව අප හැමදෙනාට ම මෙන්න මේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය පිණිස මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාව දේශනා කළා. එතැනදීත් දර්ශනයමයි භාවිතයට ගන්නේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය තුළින්. ඒ දර්ශනයෙන් යුක්තව, දෘෂ්ටියට නො වැටී දර්ශනයෙන් යුක්තව ඉන්ද්‍රිය සංවරයෙන් සිල්වත් වෙන්න පුළුවන් කෙනා තමයි “කාමෙසු විනය්‍යා ගෙඩං” - මේ කාම ලෝකයෙන් මිදිලා ඉවත්වෙලා යන්නේ. නැවත ගභීවාසයකට නොඑන්නේ. එතැන දර්ශනයකින් යුක්ත වෙන්න බැරිවුනත්, එතැන නොදකින නෙතෙක් හරි මේ හිත අසංවර වෙනවා මේ අරමුණ ඉදිරියේ, ඒ නිසා මේ හිත කෙලෙසෙන කිඵටුවෙන් සිතකින් මෙබඳු දහමක් මට දකින්න බෑ. ඒ නිසා මම මේ ඇසට එන, කණට එන අරමුණු අඩුකර ගන්න ඕන කියලා, යම් කමටහනක සිත පිහිටුවාගෙන සුදුසු පරිසරයක් සොයාගෙන - “පතිරූපදෙස වාසො ච”. වෙසෙනව නම් එයා පුණ්‍යවත්තයෙක් - පුණ්‍ය ප්‍රතිපදාවේ යෙදෙන කෙනෙක් බවට පත් වෙනවා. ඉතින් අපි මේ දෙකෙන් එක තැනකවත් ඉන්නවාද? ජීවිත වාසනාවත්ත වෙන්නෙ ලස්සන වෙන්නෙ එතකොටයි.

ඒ නිසා මෙන්න මේ දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනා හඳුන ගන්නවා මෙන්න මෙහෙම. තව ක්‍රමයක් තියෙනවා. මේ ආශ්‍රව ගෙවන්න නම් කළයුතු වැඩ දෙකක් නෑ. එකයි තියෙන්නෙ. මේ දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න ධර්මය නුවණින් ඒ ඒ තැන ම දකිය යුතුයි. දකිමින් නූපන් ආශ්‍රව නූපදින්න, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන්න නොදී නූපන් ආශ්‍රව නූපදවමින්, උපන් ආශ්‍රවයන් ගෙවා දූමිය යුතුයි කියල තමයි දකින්නෙ. දූන් එයාට තේරෙනවා, මට මෙතැන ඉන්න බෑ නුවණින්. මම මුලාවට පත්වෙනවා. මගේ අවිද්‍යාව බලවත්. වැහිලා අරමුණින් මුළාවෙලා, අරමුණු හිතන භොයන බවක් තියෙනවා. සිත කෙලෙසෙන බවක් තියෙනවා. නූපන් ආශ්‍රව උපදින බවක් තියෙනවා. උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන බවක් තියෙනවා. එහෙත් මම මෙතැන හදගන්නවා. මෙතැන නුවණින් ඉන්න මට නුවණ මදි. අප්‍රමාදී ගුණය මගේ මදි. ඒ නිසා මම මේ ඉන්ද්‍රිය දමනය පිණිස සුදුසු කමටහනක සිත තියලා - සමථ කමටහනක මම සිත තියලා ගොඩක් එන එන අරමුණු ගැන හිතන්න තරම් මට ශක්තියක් නෑ. මම එක අරමුණක හිත තියලා, හිත වඩලා හිතේ නිසල බව ඇති කරගෙන මම මේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකලා ආශ්‍රව ගෙවාගන්නවා නුවණ ඇතුළුව, ආනාපානසතිය, මෙමත්‍රී, බුදුගුණ,

කායගතා සති, මරණ සති, දෙවානුස්සති, වාගානුස්සති මේ ආදී ඕනෑ ම සමථ කමටහනක හිත තබලා, හිත වඩලා, හිත නිසල කරමින් නිසල වෙන හිතින් බලනවා ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ. මෙලෙස බලල කෙනෙකුට ආශ්‍රවක්‍ෂය කරගෙන කෙනෙකුට සැනසීම ලබන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

ඉතින් මෙන්න මේ සුදුසු කැමැති ක්‍රමයකින් තමන්ට දෙනෙ වැටැහෙන ක්‍රමයෙහි මේ යම් තැනෙකින් අපේ ඉන්ද්‍රිය සංවරය පිණිස කටයුතු කරන්න කියන ඉගැන්වීමයි එදා බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළේ.

ඉතින් ඔබත් මමත් මේ ඇහැ නිසා, කණ නිසා, දිව නිසා, නාසය නිසා, කය නිසා, හිත නිසා උපදින මේ ආශ්‍රව නූපන් ආශ්‍රව නූපදවන්නත් උපන් ආශ්‍රවයත් දුරු කරල දන්න නූපන් ආශ්‍රවය නූපදවන්න, උපන් ආශ්‍රවය ගෙවල දන්න, මේ කියන ඉද්‍රිය සංවරය ගැන අවධානය යොමු කරලා දර්ශනය පෙරටුවෙහි තබාගෙන - සම්මා දිට්ඨිය පෙරටුව තබාගෙන මේ දහම ප්‍රායෝගික ව හදාරන්නට ඔබ හැම දෙනාට ම ශක්තිය, භාග්‍යය, වාසනාව සසර පාරමී ගුණ මතු වේවා. අප්‍රමාදී ගුණ පහළ වේවා. නුවණින් දැකිය යුතු දහම දකිමින් ආශ්‍රවක්‍ෂය කරගෙන මේ ජීවිතයේදී ම වහ වහාම සසර දුක් ගිනි නිමා වේවා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ වීවරං පටිසෙවති : යාවදෙව සීතස්ස පටිසාතාය උණ්හස්ස පටිසාතාය, ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානං පටිසාතාය, යාවදෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනං. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ පිණ්ඩපාතං පටිසෙවති: නෙව දවාය, න මදය, න මණ්ඩනාය, න විභූසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ධීතියා යාපනාය විහිංසුපරතියා බ්‍රහ්මවරියානුග්ගහාය. ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඬ්ඛාමි, නවඤ්ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි. යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති, අනවජ්ජතා ච ඵාසුචිහාරො චා ති. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ සෙනාසනං පටිසෙවති. යාවදෙව සීතස්ස පටිසාතාය, උණ්හස්ස පටිසාතාය, ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානං පටිසාතාය, යාවදෙව උතුපරිස්සය විනොදනං පටිසල්ලානාරාමයං. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ ගිලානපච්චය හෙසජ්ජපරික්ඛාරං පටිසෙවති: යාවදෙව උප්පන්නානං වෙය්‍යාබාධිකානං වෙදනානං පටිසාතාය, අබ්‍යාපජ්ඣපරමතායාති. යං භිස්ස භික්ඛවෙ අපටිසෙවතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා. පටිසෙවතො ඵලංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉමෙ චුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බා.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ගුණබර කාරුණික පින්වත්ති,

අදත් අපි සබ්බාසව සූත්‍රයේ සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදවේ තවත් අංගයක් වන ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳ ව කියැවෙන දහම් කොට්ඨාසය ගැනයි විමසා බලන්නට සූදනම් වෙන්නෙ.

ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව කියල කියන්නේ නුවණින් විමසා බැලීමයි. නුවණින් විමසා බැලීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රවයි මෙහි දැක්වෙන්නේ. නුවණින් පරීක්‍ෂාකාරී නොවුණොත්, ඇඳුම් පරිහරණයේ දී ආහාරපාන පරිහරණයේ දී ආවාස - නිවාස පරිහරණයේ දී බෙහෙත් හේත් ගිලන්පස පරිහරණයේ දී නූපන් ආශ්‍රව උපදින්නට උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන්නට බොහෝ සෙයින් ඉඩ තියෙනවා. ඒ සිව්පස පරිහරණයේ දී නුවණින් විමසා බැලීමෙන් ම යි ඒ ඒ ස්ථානවලදී උපදින ආශ්‍රව - ක්ලේශ නූපදවන්න පුළුවන් වෙන්නෙ, උපන් ආශ්‍රව දුරු කර ගන්න පුළුවන්කම තියෙන්නෙ. නිවන් දකින ප්‍රතිපදාවේදී විශේෂයෙන් ගිහි පැවිදි හේදයක් නැතිව හැම කෙනෙකු විසින් ම දූත අවබෝධ කර ගත යුතු දහම් පටිපාටියක් එනවා. අරණ්‍යවාසී වෙන්න පුළුවන්, ග්‍රාමවාසී වෙන්න පුළුවන්, යෝගාවචරයින් වෙන්න පුළුවන් වර්තමානයෙහි පැවිදි හා ගිහි පිරිස් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව සඳහා යොදාගන්න බොහොම පහසු සරල ක්‍රමයක් භාවිතයේ තියෙන්නේ. දනයට ප්‍රථමයෙන් හඬ නගලා කියන වාක්‍යයක් භාවිත කිරීමෙන් අපි ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළා ය කියන සැහීමකට පත්වෙනවා. එහෙත් “පටිසංඛා යෝනිසෝ පිණ්ඩපාතං” ආදී මේ වාක්‍ය ප්‍රකාශ කිරීමෙන් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවක් කළා වෙන්නෙ නෑ. ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවේදී වෙන්ට ඕනෑ අදහස් ටිකයි මේ දේශනා පාඨයෙන් සඳහන් වෙන්නේ. මෙහි සඳහන් වෙන අර්ථය ආවරණය වෙන විදියට ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව යොදා ගත යුතු වෙනවා. “පටිසංඛා යෝනිසෝ විචරං පටිසෙවති” - ඇඳුම් පරිහරණයේ දී, විචර පරිහරණයේ දී ඒවා පරිහරණය කරන්නේ නුවණින් මෙනෙහි කරමිනුයි. ඒ කොයි විදියට ද “යාවදෙව සිතස්ස පටිසාතාය” - මේ විචරය - මේ ඇඳුම දරන්නේ සිතල නැති කිරීම පිණිස ය. “උණ්හස්ස පටිසාතාය” - උණ්ණය නැති කිරීම පිණිස ය. ඩංස - මැස්සන්ගෙන්, මකස - මදුරුවන්ගෙන්, වාතා - වාතයෙන්, තප - අවිවේන්, සිරිංසපසම්ඵස්සානං - සපීයින්ගේ ස්පර්ශයෙන් වැළැක්වීම පිණිස ය. “ගිරිකොපින පටිව්ඡාදනඝං” - ලප්ථා කටයුතු වසා ගත යුතු තැන් වසා ගැනීම පිණිස ය. මෙහෙම මේ පද වැල කියලා ඇඳුම් පරිහරණය කළාට ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළා වෙන්නෙ නෑ. නූපන් ආශ්‍රව නූපදින්න, උපන් ආශ්‍රවය දුරුවෙලා යන්න, මේ විදියේ වාක්‍ය ටිකක් පමණක් ප්‍රකාශ කළාට සීමා වුනාට ප්‍රමාණවත් වෙන්නෙ නෑ. ඒ සඳහා ගැඹුරින්, නුවණින් විමසා බැලිය යුතු දහමක් මෙය තුළ කියැවෙනවා. සීතලෙන් ආරක්‍ෂා කරන්න වෙලා. උණ්ණයෙන් ආරක්‍ෂා කරන්න වෙලා. මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන් ආරක්‍ෂා කරන්න වෙලා. අවි සුළංවලින් ආරක්‍ෂා කරගන්න වෙලා. නපුරු සප්තාදීන්ගෙන්,

පත්තූ ගෝණුසු ආදීන්ගෙන් ඒ සතුන්ගේ ස්පර්ශයෙන් ආරක්‍ෂා කරගන්න වෙලා. ලැප්පා කටයුතු තැන් වසා ගන්න වෙලා.

මේ රැකගන්න හදන්නේ කුමක්ද? මෙව්වර අමාරුවෙන් මහන්සියෙන් රකින්න වෙලා තියෙන්නෙ මොකක්ද? “මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය ය” කියල ගත්ත රූපය යි. මේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවේදී නුවණට හසු වෙන්න ඕන මේ රූපය ඒක නඩත්තු කරන්න, පාලනය කරන්න, රැකගන්න කොච්චර නම් වෙහෙසක් දරන්න වෙනවද කියන පැත්තයි. නිත්‍ය වූ, ආත්මකොට දකින මේ කය සීතලෙන් ආරක්‍ෂා නොවුනොත් ඌෂ්ණයට නිරාවරණය වුනොත් මැසි මදුරුවන්ට ගොදුරු වුනොත් අවි සුළංවලට සප්තාදීන්ට ගොදුරු වුනොත් මේ කයට මොකක්ද වෙන්නේ? මොකක්ද මේ රූපය තුළ සිද්ධ වෙන්නේ? රූපය කියන වචනයේ අර්ථයත් මේක ම යි. “රූප්පන අර්ථයෙන් - වෙනස්වීමේ අර්ථයෙන්” රූප කියලා කියනවා.

මේ කය සීතල නිසා වෙනස් වෙනවා. ඌෂ්ණය නිසා ද වෙනස් වෙනවා. මැස්සන්, මදුරුවන් නිසා ද වෙනසකට පත් වෙනවා. අවිසුළං වැදුනොත් වෙනසකට පත් වෙනවා. සප්තාදීන් නිසා වෙනසකට පත් වෙනවා. වහ වහා දුකට පත් වෙනවා. වහ වහා වෙනසට පත් වෙන විපරිණාමයට පත් වෙන දෙයක්. මෙතැනදි ත්. අර දර්ශනයේදී අපි කතා කළ දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය කියන මේ දෙක එක්තැන් වෙලා තියෙන මේ රූපාදී ස්කන්ධයන් පිළිබඳව දුක වෙන් වෙන්න, සමුදය වෙන් වෙන්න, වෙන් කර ගන්න විදියෙන් විමසා බලන වැඩ පිළිවෙළටයි, ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව කියල කියන්නේ. ඒක වචනයෙන් වචනයට විස්තර කරන්න ගියොත් බොහෝ කාලයක් වැය වෙන්න පුළුවන්, ගත වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අපි මේ සියල්ලම එක් තැන් කරලා. එකතු කරලයි ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව පිළිබඳව අපි කතා කරන්නේ.

ආහාරපාන, වීචර, සේනාසන, ගිලානප්‍රත්‍ය යන සිව්පසය ගිහි පැවිදි අපි හැමෝම ම උවමනා කරන දේ. හැම කෙනෙක් ම පරිහරණය කරන දේ. මේ ටික පරිහරණය කරන විට නොයෙක් විදියේ ආශ්‍රව - ක්ලේශ පහළවෙන්න, උපදින්න තියෙන හොඳම තැනක්. මෙතැන

නුවණින් අර්ථ පරීක්ෂාවෙන් නොසිටියොත් නූපන් ආශ්‍රව උපදිමින්, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙමින් බොහෝ කර්ම ක්ලේශ උපදින්න සිද්ධවෙන තැනක්. අපි ඇඳුමක් අඳින්නේ කෙබඳු අරමුණකින් ද කෙබඳු අදහස් මත පිහිටලා ද කියල විමසලා බැලුවොත්, ඇඳුමකින් බලාපොරොත්තු වෙන්නේ අර දේශනා පාඨයේ සඳහන් වෙච්චි කරුණු ටික ම නොවෙයි. බොහෝ දෙනකුට ඇඳුමක් ඇඳලා මේ කය ලස්සන කරලා ලෝකයට පෙන්වීමේ ප්‍රදර්ශනය කරවීමේ ලස්සන දෙයක් බවට පත්කරල පෙන්වීමේ උත්සාහයක් තියෙනවා. ඒ තුළ නූපන් ආශ්‍රව උපදවා ගන්න, උපන් ආශ්‍රව වැඩි දියුණු කර ගන්න වැඩ පිළිවෙළකයි ඉන්නේ. ඇඳුමක් අතට ගත්තහම කාම - ලෝභ අදහස් සිතට එන්ට නොදී, එම ඇඳුම අඳින්න, පළඳින්න, පරිහරණය කරන්න ක්‍රමයක්, විදියක් නැද්ද කියල සොයල විමසලා බලන වැඩ පිළිවෙළයි මේ කොටසෙහි දී අපි ඉගෙන ගන්නේ.

ඒ වාගේ ම ආහාරපාන ගන්න විට එබඳු කාමාදී ආශ්‍රව නොඑන්න, ඒ ටික කරගන්නෙ කොහොමද කියලයි විමසලා බලන්නේ. කය කියන්නේ - රූපය කියන්නේ වහ වහා බිඳීමට ලක් වෙන විපරිණාමයට වෙනසට පත්වෙන තැනක්. රූප්පන අර්ථයෙන් රූප කියල අපි ඉහතදී මතක් කළා. මේ සිව්පස පරිහරණයේදී මෙලෙස වෙනස් වන විපරිණාමයට පත් වන දුකට පරිවර්තනය වන දුකට පෙරළෙන කයෙහි ඇත්ත අපට වැහිල යනවා. කය නිසා දුනෙන්න ඕන අත් දැකීම, මේ සිව්පසයෙන් අපි හැම තිස්සෙම වහ ගන්නවා. යම් විදියකින් මේ කය සිතලට නිරාවරණය වුනොත් උණුසුමට නිරාවරණය වුනොත් මැසි මදුරුවන්ට, අවි සුළංවලට, සපීදීන්ට නිරාවරණය වුනොත් කෙබඳු තත්ත්වයකට මේ කය පත්වේවිද? අපි මේ කය වසා ගන්නේ ආරක්ෂා කර ගන්න බලන්නේ ඒ නිසා නේද. එහෙනම් මේ කයෙහි ස්වභාවයයි අපි මේ තැන්වලින් මතු කර ගන්ට ඕනෑ. කයෙහි සැබෑ ස්වභාවය මොකක්ද? නිත්‍ය වූ, ආත්ම වූ පදනමක අපට කය හසුවෙලා තියෙන්නේ. එහෙත් සිතලයෙන්, ඌෂණයෙන් වෙනස් වෙනවා නම් දුකට පෙරළෙනව නම් අවි සුළංවලින් දුකට පෙරළෙනව නම් මැසි මදුරුවන් නිසා දුකට පරිවර්තනය වෙනවා නම් කය පිළිබඳ ව ඇත්තේ කෙබඳු තත්ත්වයක්ද කියන කය පිළිබඳ ව හොඳින් විමසා බලන්නයි ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙදි අවධානය යොමු වෙන්ට ඕන.

ඊළඟට අපි මේ සියල්ල එක් තැන් කොට විමසලා බැලුවොත් සිව්පස පරිහරණයට යන විට එතන යෙදෙන්නේ පංචකාම නිශ්‍රිත හැඟීම්.

උද්‍යානරණයක් හැටියට ආහාරය පිළිබඳ ව සැලකුවොත් : ආහාරය වැළැඳීමේ දී අපි සැලකිලිමත් වෙනවා, ඇහැ සතුටු කරන්නත් තියෙන්නට ඕන. කෑම මේසය අපේ අම්මලා පිළියෙළ කරණ කොට ඇහැට ප්‍රිය උපදවන විදියට ඒ කටයුත්ත කරන්න උත්සාහවත් වෙනවා. ඇහැ සතුටු වෙන්නත් ඕන. බැඳෙනට කරවෙන සද්දේ ඇහෙනකොටත් කෑම පිළිබඳව ආශාවක්, රසයක් දූනෙනවා. ඊළඟට, නාසයටත් හොඳ සුවඳක් දූනෙන්නට ඕන. නාසය සතුටු වෙන බවකුත් තියෙනවා. දිව සතුටු වෙන බවකුත් තියෙනවා. කයට සුව පහසු බවක්, ප්‍රත්‍ය බවක් යෙදෙන්නත් ඕන. අපි ආහාරයේදී මේ පරිහරණයේදී අපි හැම තිස්සේ ම නුවණින් නො සිටි හැම මොහොතක ම මෙන්න මේ ආයතන සතුටු කරන කාමයට බරවෙලා තියෙනවා. කෑම මේසයේ තියෙන ආහාර ටික අපේ ඇහැට ප්‍රිය නැත්නම් අපි ටිකක් නහයට ලංකරලා බලනවා, නාසයවත් සතුටු කරන්න පුළුවන් බවක් තියෙනවාද කියල. ඇහැත් නාසයත් දෙක ම සතුටු වෙන්නේ නැත්නම් දිවවත් සතුටුවෙන බවක් තියෙනවාද කියල පොඩ්ඩක් දිව ගාල බලනවා. සමහර වෙලාවට එහෙමත් නැතිවුනොත්, අපි මොනවා වුනත් මේක කයට හොඳයි නේ කියල, අර රෝගයට මේ රෝගයට හොඳයි නේ කියල, ආහාරය ගන්න සූදනම් වෙනවා. එහෙම නැති අවස්ථාවල්වල කෑම මේසයේ තියෙන අඩුපාඩුකම් නිසා අපේ ගෙවල්වල අඩ දබරත් නො වෙනවා නොවෙයි. මෙන්න මෙතැන තමයි රහස. හැම තැනක දී ම ඇඳුම් පරිහරණයේ දී, ආහාර පරිහරණයේ දී, සේනාසන, බෙහෙත් ගිලන්පස පරිහරණයේ දී ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, කය මේවා සතුටුවෙනවාද කියලයි, සතුටු වෙන මට්ටමක තියෙනවාද කියලයි බලන්නේ. ඒ නිසයි මේ නුවණ නොයෙදුනොත් නූපත් කාමාසව උපදිනවා, උපත් කාමාසව වැඩෙනවා කියල කියන්නේ. නුවණ නොයෙදුනොත් මේ ආශ්‍රව ධර්ම උපදිනවා.

දැන් අපට ආශ්‍රව ධර්ම උපදින බව තේරෙනවා. කෑම මේසයේ දී දකින, දූනෙන දේ හේතුකොට ගෙන අපි නොයෙක් විදියේ මනාප

අමනාප ගති. සමහර වෙලාවකට කැමැත්ත උපදවා ගන්නවා. සමහර වෙලාවකට අකැමැත්ත උපදවා ගන්නවා. මේ ලෝභ, දෝෂ, මෝහ යෙදුණු තැන නොයෙක් ආකාරයේ විපත්තිකර සිදුවීම් සිද්ධ වෙන්නට පුළුවන්.

අපට මතකයි අතීතයේ සිදුවෙච්ච සිදුවීමක්. එක්තරා රජකෙනෙකු මතින් මත් ව ආහාර ගැනීම සඳහා කෑම මේසයට පැමිණුනත්, එදා පොහොය දිනයක් බැවින් මස් හොයා ගන්න බැරිවුනා. මස් නැතිවයි කෑම පිළියෙළ වෙලා තිබුණේ. මස් රසයට ගිජුවෙච්චි රජු මස් නැති ව කෑම ගැනීම ප්‍රිය කළේ නෑ. කෝපයෙන් වට පිට බලනකොට දකින්නට ලැබුණේ, අග බිසව පුංචි පුතා සුරතල් කරමින් ඉන්නවා. තව තවත් කෝපයට පත්වෙච්ච ඔහු අරක්කමියාට නියම කළා, දරුවාව දෙපයින් අල්ලාගෙන ගෙනැවිත් මරා උයා දෙන්නට. ඒ රජු එදා රාත්‍රියේ රජ බිසව හඬා වැළපෙද්දී දරුවා මරා මස් කන්නට තරම් මේ ආහාර රසය නිසා, නුවණ නොයෙදීම නිසා, මොන තරම් දුරට කර්ම ක්ලේශ උපන්න ද, උපදිනවා ද කියන එක අපට පැහැදිලියි. අපේ ගෙවල්වල නිවෙස්වල කැමැති ආකාරයෙන් ආහාර ටික පිළියෙළ නොවුණු දවසට, ගෙදර දෙපේ ඇතිවෙන අඬදබර කතා බහ පිළිබඳවත් අපි කාට කාටත් අත්දැකීම් තියෙනවා. එහෙම දවස්වලට, සමහර වෙලාවට, පියාඹන පිරිසි හෙම ගෙදර තියෙනවා, අගහරු ලෝකයෙන් නාවට. ඒ නිසා මෙන්න මේ තැන්වලදී අපි හුඟක් පරෙස්සම් වෙලා කරන්න තියෙන කායඝීයක් අපි අද කතා කරන්න යන්නේ.

මෙතැනදී අප දෙපැත්තකින් මේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව පිළිබඳ ව කරුණු ඉදිරිපත් කරල දෙන්නට, කරුණු පැහැදිලි කරල දෙන්නට උත්සාහ කරනවා. කාටත් යොදාගන්න පුළුවන් පැහැදිලි පුද්ගලභාවය තුළ ම ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව කරගන්න පුළුවන් ක්‍රමයකුත්, පුද්ගලභාවය දුරුවෙන විදියට ම, දර්ශනයට අනුරූපී ව ම, ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව කරමින් ආශ්‍රවක්‍ෂය කරමින්, රහත් ඵලය දක්වා ම, දන් පිලේදී ම, බත් පත ළඟ තියාගෙන ම, ආශ්‍රව ක්‍ෂය කරගන්න පුළුවන් ප්‍රතිපදාවකුත් මේ තුළ කියැවෙනවා.

භාගිනෙය්‍ය සංසරක්ඛිත භාමුදුරුවන්ට පිණිඩපාතය

වශයෙන් ඇල්හාලේ රසවත් බත් ලැබුණා. උන්වහන්සේ ඒ රසයෙන් මත් ව දන් පිලේ දන් වළඳන වේලාවෙහි ගුරු භාමුදුරුවෝ බලාගෙන ඉඳලා කියනවා, “ඇවැත්නි, ඇල් හාලේ බත් උණු උණුවේ වළඳලා කට පුව්ව ගන්න එපා” ය කියලා. පොඩි භාමුදුරුවෝ කල්පනා කළා. උණු බත් නොවෙයි මම වළඳන්නේ. සීතල වෙච්චි එකක්. ගුරු භාමුදුරුවෝ කුමක්ද මේ කිව්වේ? මෙහි කුමක් හරි අරුතක් ඇති. විමසා බැලුවා මම කොහොමද මේ දනය වැළඳුවේ කියල. උන්වහන්සේට සිත පෙනුණා, කෙලෙස් සහිත වයි, කිලිටි ගති ඇතිවයි, ආශ්‍රව සහිතවයි දන් වැළඳුවේ. ඒ නිසා උන්වහන්සේ වහා නුවණ මෙහෙයවා ආහාරය ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළා. දන් පිලේ ම උන්වහන්සේට පුළුවන් කම ලැබුණා සිව් පිළිසිඹියාපත් මහ රහතන් වහන්සේ නමක් බවට පත්වෙන්නට.

ඒ නිසා මේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව තුළ ඒ රහත් ඵලය දක්වා ම නුවණ වැඩෙන - වඩන්න පුළුවන්, අනාත්ම ලක්‍ෂණය ප්‍රකට කර ගන්න පුළුවන් ධර්මතාවයක් මේ තුළ කියැවෙනවා. ඒ නිසා අපි පළමුකොට සම්මතයෙහි - පුද්ගලභාවය තුළ මේ කාටත් හැමද ම ජීවිතයේ බැරිවුනත් සිල් සමාදන් වෙච්චි දවසටවත් ආහාර - ගිලන්පස ටික, ආසන - සේනාසන, පැදුර කොට්ටෙ හරි පරිහරණය කරන්න ඕන කෙබඳු වූ නුවණකින් ද කියන එක අපි ටිකක් විමසා බලන්න උත්සාහවත් වෙමු.

පළමුවෙන් ම ආහාරය පිළිබඳ ව කතා කළොත් ආහාරය - බත් පත අතට ගත්තහම, අපි සිහි නුවණින් නොසිටියොත්, ඇහැ සතුටුවෙන, කණ - නාසය - දිව - කය සතුටුවෙන, කාම නිශ්ශ්‍රිත හැඟීම් පහළවෙනවා කියල. කැම බත් පත බොහොම රසවත් ව ප්‍රණීත ව සුවඳවත් ව මනා ව ක්‍රමවත් ව තිබීම ඊට හේතුවයි. මේ බත් පත ඉදිරියේ කර්ම ක්ලේශ ගති, අකුසල ගති, ආශ්‍රව ගති, පහළවීමටයි බොහෝ සෙයින් හාත්පසින් ඉඩ තියෙන්නේ. ඒ බව දන්න යෝගාවචරයින් - ගුණවතුන් මෙතැනින් ආරක්‍ෂා වෙලා යන්න නම්, නුවණ යොදන්ට වෙනවා. ඒ සම්මතය තුළ කටයුතු කරන හැටි අපි දැන් පළමුවෙන් කතා කරනවා.

ඒ නිසා ආහාරය දිනා බලන්න. දැන් බත් පත බොහෝ ම ලස්සනයි, ප්‍රණීතයි, සුවඳයි, ක්‍රමවත් ව තියෙනවා. දැන් මේ බත් පත බුදුරජාණන් වහන්සේට පූජා කරන්න සුදුසුයි. මහා සංඝරත්නයට පූජා කරන්න සුදුසුයි. රජ මැති ඇමැතිවරුන්ට දෙන්න සුදුසුයි. ආගන්තුකයන්ට දෙන්න සුදුසුයි. මව්පිය ගුරුවරුන්ට පුදන්න සුදුසුයි. ආගන්තුකයන්ට දෙන්න සුදුසුයි. කාට නමුත් දෙව් පුදටත් සුදුසුයි. සියලු සුදුසුකම් දැන් මේ බත් පතේ තියෙනවා නේද. එහෙත් මේ බත් පතට මේ අත ස්පර්ශ වුනොත් අත ස්පර්ශ වෙච්ච පමණකින් ඒ සියල්ලෙන් සම්පූර්ණ ව තිබ්බවි බත් පතට කුමක්ද වෙන්නේ. අත දූමු පමණකින්, බත් මිටක් ඇනු පමණකින් ඒක ඉඳුල් බතක්. එවිට එය බුදු පුදට සුදුසු නෑ. මහ සගුනට පුදන්න සුදුසු නෑ. දෙව් පුදට සුදුසු නෑ. රජ මැති ඇමැතිවරුන් ආගන්තුකයන්ට දෙන්න සුදුසු නෑ. මව්පිය ගුරුවරුන්ට, කාට හෝ දෙන්න සුදුසු නෑ. දුගියෙකුට, මගියෙකුට දුන්නත් ඔහුට ද පිළිකුලක්.

අර බුදු පුදටත් සුදුසු බත් පත නුසුදුසු වුනේ මේ කය ස්පර්ශ වුනහම නේද. මේ කය තැවරෙනකොටම බුදු පුදටත් සුදුසු බත් පත නුසුදුසුසක් බවට පත්වුනා නේද. ඔන්න දැන් ආහාරය ටිකින් ටික පිළිකුල් වෙලා යන හැටි - ආහාර පටික්කුල සඤ්ඤාව - සමථ කර්මස්ථානයක් මතු කර ගන්න පුළුවන්. එහෙම පිළිකුල් වෙච්චි බත් පත අපි මිටක් අතලා කටට ගත්තොත් කටේ ටිකක් හපලා කෙල සෙමත් එක්ක එකතු වුනාට පස්සේ අපි ඒක ආපහු අතට අරගෙන බැලුවොත් අර බුදු පුදට සුදුසු බත් පතට අත් වූ තත්ත්වය කුමක් ද? අතේ තියෙන ටිකෙයි හපල ගත්ත බත් ටිකෙයි වෙනස මොකක්ද? මේ කයට ඇතුළුවන විට ම - සම්බන්ධ වෙන විට ම බුදු පුදටත් සුදුසු බත් පත මොන තරම් පිළිකුලකට පත්වෙලා ද. එහෙනම් මේ පටිත්‍ර දේ පිළිකුල් කරන්නේ කුමක්ද, කොතැනින්ද? ඔන්න මෙතැන දී කය පිළිබඳ ව අපගේ නුවණට හසු වෙලා තියෙන්නට ඕන.

දැන් මේ බත් පිඬ, ගලනාලය දිගේ පහළට ගිහිල්ලා, ආමාශගත වෙලා කෙල, පිත, සෙම සමග එකතු වෙලා, ටික වේලාවකින් ආපසු වමනය කළොත්, කොයි වගේ වෙයි ද. අපි දැකලා තියෙනවා බලු වමනය. ඒක කොච්චර අප්‍රසන්න දර්ශනයක් ද? ඔබෙන් මගෙන්

ආමාශයට ගිය ආහාරය නැවත එළියට ආවොත්, ඒ හා සමාන අප්‍රසන්න අරමුණක් නේද ඇති වන්නේ. දෑත් බලන්න, බුදු පුදටත් සුදුසු බත් පතට දෑත් මේ විනාඩි කිහිපයක් යනකොට, මේ ආමාශයට එනකොට, මොන තරම් පිළිකුලකට පත් වී ඇති ද කියලා. තව ටික වේලාවක් ඔය ආමාශයේ දිරවලා මේ බඩවැල දිගේ පහළට ගලාගෙන ගියොත් එතැනින් එහා පැත්තෙන් පිටවෙන දේ. අර බුදු පුදටත් ගත් බත් පතයි එතනයි වෙනස මොකක්ද? මෙව්වර අපවිත්‍ර දෙයක් බවට මේ ආහාරය පත්වුණේ, පත්කළේ කොතැන ද? මේ කයේදීයි. එබඳු කයකට නේද මේ මම කියන්නේ, මගේ කියන්නේ. එබඳු කයක් නේද මේ මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියලා ශුභ වශයෙන් ආත්ම කොට ගෙන ඇත්තේ.

ඊළඟට මේ ගත්ත ආහාරයෙන්, ආමාශගත වෙව්ව ආහාරයෙන්, උරාගෙන මොනවාද හැදෙන්නේ? කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර, ඇට, ඇට මිදුලු, වකුගඩු, අක්මා, දළඬු, පෙනහලු, ලේ, සැරව, සෙම්, සොටු - මේ ආහාරය නිසා හැදෙන්නේ, යැපෙන්නේ, පවතින්නේ, හටගන්නේ මෙබඳු දේ යි. ලස්සන වූ, ප්‍රණීත වූ, ශුභ වූ කිසිවක් මේ කය තුළ සකස් වෙන්නේ නෑ. ඊළඟට මේ හටගන්න දෙතිස් කුණප ටිකත් එක්ක ම අපට නිරායාසයෙන් ලැබෙන දයාදයක් තියෙනවා. ඒ තමයි චක්ඛු රෝග, සොත රෝග, ඝාණ රෝග, ජීවිතා රෝග, කාය රෝග, සීස රෝග, කණ්භ රෝග, මුඛ රෝග, දන්ත රෝග, කාස, ස්වාස, පිළාස ආදී ගිරිමානඤ්ඤ සූත්‍රයේ එන දහසක් රෝග පීඩාවන් වැළඳෙන්නේ මේ ආහාරයෙන් යැපෙන මේ ආහාරයෙන් හටගන්න මේ කය තුළයි. ආදීනව ගොඩක් පෙනෙනවා.

දෑත් අපට මෙතැනින් එහාට පෙනෙනවා මේ බත් පතින් හැදෙන්නේ මොනවාද කියලා. හටගන්නේ මොනවාද කියලා. ඊළඟට මේ හටගන්න කයත් එක්ක නේද මේ ආයතනයන්ගේ පැවැත්ම තියෙන්නේ. ආයතන පවත්වන්නෙත් මේ ආහාරයෙන් නේද. ඒ ආහාරයට නේද, ඒ ආයතනයන්ට නේද, බාහිරයේ අරමුණු ගැටෙන්නේ. අරමුණු ගැටෙන විට නේද ස්පර්ශ වෙන්නේ - චක්ඛු සම්පස්ස, සෝත සම්පස්ස. මේකටයි ස්පර්ශ ආහාරය කියන්නේ. ස්පර්ශය ඇතිවෙන විට නේද මනෝ සංවේතනා ආහාරය - කර්මය ගොඩනැගෙන්නේ. කර්මය

නිසා නේද, මතු ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය වශයෙන් අසුරයෝ වෙලා, තිරිසන්තු වෙලා, පෙරේතයෝ වෙලා, නිරිසන්තු වෙලා, මනුස්සයෝ, දෙවියෝ වෙලා නැවත නැවත ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය මේ කයට බැස ගන්නේ.

මේ අනුව සම්මත දහම තුළ ඔහුට පේන්ට ඕන නැවත නැවත ප්‍රතිසන්ධි විඤ්ඤාණය පිහිටන්නේ කර්මය ප්‍රත්‍යය කරගෙනයි. කර්මය හටගන්නේ ආයතනවලට අරමුණු ගැටෙන නිසා. අරමුණු ගැටෙන්නේ ආයතන ඇති නිසා. ආයතන පවතින්නේ මේ කය නිසා. මේ කය පවතින්නේ මේ කන බොන ආහාරය නිසායි. එහෙනම් මේ ආහාරය වළඳනවා කියලා කියන්නේ මේ තිරිසන්තු වෙලා, අසුරයෝ වෙලා, පෙරේතයෝ වෙලා, නිරිසන්තු වෙලා මේ ගත කරන සසර හැඳෙන්නේ මේ බත් පතෙන් නේද කියන මේ සම්මත දහමවත් මේ තුළ දැකගන්න පුළුවන් නම් අපට ඒ ආහාර පරිහරණයේදී ඇතිවෙන ලෝභ සහගත අදහස් රස තෘෂ්ණාව, ආත්ම තෘෂ්ණාව, ආත්ම ස්තේන්‍යය යම් දුරකට පාලනය කර ගැනීමේ හැකියාව මේ තුළ ගොඩ නගා ගන්න පුළුවන්කම, හැකියාව තියෙනවා.

ඉතින් අද දවසේ අපි ඒ සම්මුති පැත්ත ගැන වැඩිපුර කතා කරන්නේ නෑ. අප සබ්බාසව සූත්‍රය පිළිබඳ ව කලින් සිදු කළ දේශනාවල ඒවා පැය ගණන්, දවස් ගණන්, විස්තර කරලා ඇති. ඒවා අහන්ට ලැබේවි.

අපි අද දවසේ ඊට වඩා වෙනස් පැත්තකට අපි අපේ අවධාණය යොමු කරන්න උත්සාහවත් වෙනවා. දැන් මෙන්න මේ ටිකයි අපි කෙටියෙන් මතක් කළේ. ඉතුරු එහා කියන දේ නො තේරෙන කෙනෙකුට වුනත්, සිල් සමාදන් වෙන දවසට වුවත්, ඒ වස්ත්‍රය පරිහරණය කරන තැනදී බලන්න මේ කුමක්ද මේ කරන්නේ. මේ වස්ත්‍රය නො ඇන්දෙත්, පරිහරණය නො වුනොත්, මේ කයට මොකක්ද වෙන්නේ. එහෙනම් මේ කය කියන්නේ දුබල, දුච්ඡ, අනාථ, අසරණ වෙන සුළඟින්, ඌෂ්ණයෙන්, සීතලයෙන්, පින්තෙන් මැසි මදුරුවන්ගෙන්, දුකට වේදනාවට පීඩාවට අසරණභාවයට පත්වෙන

එකක්. එබඳු දුක්ඛිත කයක් නේද මේ. ඒ කය නේද මේ අමාරුවෙන් ආයාසයෙන් පරිස්සම් කරගන්න වෙලා තියෙන්නේ. ටිකක් හිතලා බලන්න.

ඒ පිළිබඳ ව උදහරණයක් - නිදර්ශනයක් ගෙන බැලුවොත් : අපි හිතමු අපේ ගෙදර වැඩට ගෘහ සේවකයකු බඳවා ගන්න ඕන වුනයි කියල. අපි “ඇබැරතු ඇත” කියල කැඳවීමක් කරනවා. එතකොට ඒ සඳහා ලෙඩවෙලා ඉන්න, නිතර තෙල් බෙහෙත් පත්තු බදින, නිතර නිතර බෙහෙත් කවන්ට ඕන, බොහොම අමාරුවෙන් හුළං වදින්න නො දී, අව්ව වැටෙන්න නො දී, වැසි සුළං වදින්න නො දී, මැසි මදුරුවන් ගොදුරු වෙන්න නො දී, ගෙයක් ඇතුළෙහි ම පරෙස්සම් කර ගන්න ඕන, නිතර නිතර ආහාර පාන දෙන්න ඕන, නිතර නිතර සීතලට ඌෂ්ණයට වැටෙන්න නොදී, පොරවාගෙන ගේ ඇතුළෙහි ම තියා ගත යුතු රෝගියෙක් ඉදිරිපත් වුනොත්, ඔබ ඔබගේ ගෘහයේ සේවය සඳහා එබඳු කෙනෙක් යොදා ගනිවි ද? තෝරා ගනිවි ද? නැහැ නේද. එබඳු රෝගියෙක්ව අපි එකවර ප්‍රතික්‍ෂෙප කරනවා. ඔහු ඔබගේ සේවකයකු බවට පත්කර ගන්න ඔබ සූදනම් නෑ.

එහෙත් දැන් අපි මම කියල, මගේම කියලා ගත්ත කය පිළිබඳ ව ටිකක් විමසිලිමත් වුනොත්. නිතර නිතර ලෙඩවෙන, නිතර නිතර බෙහෙත් හේත් දෙමින් ආහාර පාන දෙමින් ගෙයක් ඇතුළට ම දලා පරිස්සම් කර ගත යුතු, ඇඳුම් පැළඳුම්වලින් වහලා ප්‍රවේශම් කරගෙන රැක ගත යුතු, දසයෙකු මෙන් සේවාවක් කළ යුතු, වහල්කමක් කළ යුතු, කයක් නේද අපි පරිහරණය කරන්නේ කියන මේ අවබෝධය ඇතිවයි මේ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව දිහා බලන්නට ඕන.

ඒ නිසා පින්වතුනි, අද දවසේ අපි මීට වඩා විශේෂ වැදගත් පැත්තකට අවධානය යොමු කරනවා. සම්මතය තුළ මේ ටික අපැහැදිලි වුනොත් විතරක් අපි ඉදිරියේදී නැවත මේ ටික විස්තර කරල දෙන්නම්.

අපි මෙහෙම හිතමු. පොළොවේ හැම තැනක ම පස් තියෙනවා. පස්වලට අපි කවුරුවත් ඇලුම් කරන්නේ නෑ. හැම තැන ම පස් තියෙන නිසා ආසාවක් නෑ. දැන් ඒ පස් මිටක් අරගෙන අපි වතුර ටිකක් මිශ්‍ර කරලා ගුලි කළොත්, ඒ ගුලි වෙච්ච පස් පිඩට කියනවා මැටි කියලා. මැටි කියන සම්මතය ලැබෙනකොට ම පස් කියන සම්මතය බිඳ වැටෙනවා. දැන් ඒ මැටි පිඩ අපි තවත් ආකාරයකට වෙනස් කළොත්. අපි හිතමු ඒක ගහක් කියලා. එවිට ගහක් කියන සම්මතයක් ගොඩනැගුණා. දැන් අපි ආපසු නැවත වතාවක් ඒ මැටි පිඩ ගුලි කරනවා. ගුලි කරල වෙනත් ආකාරයකට පරිවර්තනය කරනවා. දැන් අපට වළඳක්, ඇතිලියක් හම්බ වෙනවා. නැවත වතාවක් අපි ඒ මැටි ටික ගුලි කරනවා. ආපසු වෙනස් ක්‍රමයකට හදනවා. දැන් අපට භාවෙක් හම්බ වෙනවා. නැවත වතාවක් අපි ඒ ටික - ඒ මැටි පිඩ, ගුලි කරලා වෙනත් ආකෘතියකට හදනවා. දැන් අපට හම්බවෙනවා මනුස්සයෙක්.

දැන් බලන්න, මුලින් අපට තිබුණේ පස්. ඒ පස් ටික මැටි වුනා, ගහක් වුනා, වළඳක් වුනා, ඊළඟට භාවෙක් වුනා, ඊළඟට මනුස්සයෙක් වුනා. දැන් මේ හැම තැනකම තිබ්බවි යථාර්ථය මොකක්ද? සම්මතය මොකක්ද? පස් නේද. මැටි කියපු තැන මොනවාද තිබුණේ? පස්. ගහ කියපු තැන තිබුණු යථාර්ථය මොකක්ද? පස්. වළඳ කියපු තැන තිබුණු යථාර්ථය මොකක්ද? පස්. භාවා කියපු තැන තිබුණු යථාර්ථය මොකක්ද? පස්. මනුස්සයා කියපු තැන තිබුණු යථාර්ථය මොකක්ද? ඒත් පස්. මේ හැම තැනක ම යෙදිලා තියෙන්නෙ පස්. හැබැයි එහි ආකෘතිය - හැඩය වෙනස් වෙන්න වෙන්න පැනවිච්ච නම වෙනස් වෙනවා. එතකොට සංඥාව වෙනස්වුනා - නම වෙනස්වුනා, කල්පනාව වෙනස්වුනා, දනගැනීම වෙනස්වුනා. මෙලෙස වෙනස් වෙන්න, වෙනස් වෙන්න ඒකෙ වටිනාකමකුත් අපට වැඩි වුනා. පස්වල, මැටිවලට නොතිබුණු වටිනා කමක් අර ද්‍රව්‍ය කාරණා හැටියට අපට හම්බ වෙන විට වටිනා කමක් ලැබිලා.

හොඳයි මෙන්න මේ නිදර්ශනය හොඳට මතක තියා ගන්න. මේක අපි නැවත නැවත - පෙරත් අහල තියෙනවා. හැබැයි ඒ අහපු දේ නොවෙයි අද මේ කියන්නේ. ඊට වඩා වෙනස් දෙයක්.

දැන් පස් තියෙන තැන නම වෙනසක් වුනා. වෙනස් වෙලා මැටි කියල නමක් යෙදුණා. ඊළඟට ගහ කියන නම යෙදුණා. ඒ මැටි ගුලිය ම අපහු වෙනස් කරල ගුලි කරහම වළඳක් වුනා. දැන් බලන්න, එක එක තැන්වල එක ම වස්තුවට, එක ම ද්‍රව්‍ය කාරණාවට එක එක නමින් අපි හඳුනා ගත්තා. හැබැයි අපි දැන් දන්නවා මේ හැම තැනක ම තිබුණේ මැටි කියලා. එහෙත් අපි සම්මතයට බැස ගන්න විට අපට මැටි හම්බවුනේ නෑ. ගහක් හම්බවුනා, වළඳක් හම්බවුනා, හාවෙක් හම්බවුනා, මිනිහෙක් හම්බවුනා. ඒ තැන්වල දී මිළදී ගන්න අපට වටිනාකමක් ඇති වුනා. ඒවා ආශාවෙන්, තණ්හාවෙන් ගෙන යන්න තරමට අපේ අදහස් වෙනස් වුනා. එසේ වුණේ අපි මැටි, මැටි හැටියට දකලා ද? වෙනස් ආකාරයකින් දකලා ද? වෙනස් ආකාරයකින් දකලා. අපි මැටි, මැටි හැටියට ම දැක්කොත් පස්, පස් හැටියට ම දැක්කොත්, එහෙම වෙනසක් අපට වේවි ද? නෑ.

එහෙම නම් දැන් ඔන්න ඔය ටික හිතේ තියාගෙන මෙන්න මේ කියන ධර්මයට යොමු වෙන්න. වචනයක්, වචනයක් පාසා වෙනතකට අවධානය යොමු වෙන්න නොදී මා සමග එන්න. ලොකු අර්ථයක්, ලොකු දහමක් මේ රාත්‍රියේ දී අවබෝධ කරගන්න පුළුවන් වේවි.

මහ පොළොවේ ගහ කොළ, ගස්වැල්, තුරුලතා වැවෙනවා. මහ පොළොවෙහි ගස්වැල් තුරුලතා වැවෙන්නේ මොනවා ආහාර කරගෙන ද? පොළොවෙහි ම තියෙන සතර මහා ධාතුව පමණක් නොවෙයි. පොළොවෙහි හැම තැනක ම සතර මහා ධාතුව තියෙනවා. හැබැයි හැම තැනක ම ගහ කොළ හැඳෙනවා ද? ගහ කොළ හැඳෙන්නේ නැති සමහර තැන් තියෙනවා. ඒ ඇයි? ජලය තිබෙන තැන්වලත් නොහැඳෙන තැන් තියෙනවා. - හොඳයි අපි කාලය ඉතිරි කර ගන්න ඕන නිසා කෙටි කරනවා. යමක් හටගන්න ඕනෑ කරනවා ඕජාව අටවෙති කොට ඇති රූප කලාප. ශුද්ධාෂ්ඨක කියල කියනවා - පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො, වණ්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා. මෙන්න මේ ශුද්ධාෂ්ඨකය ගෙනැවිත් දෙන දේට තමයි ආහාරය කියන්නේ. “ආහරනීති ආහාරො” - මේ ශුද්ධාෂ්ඨක රූප කලාප ගෙන දෙන නිසා ආහාර කියල කියනවා. ගහට ආහාරය, මේ ඕජාව අටවෙතිකොට ඇති ධාතුවයි. ගහේ මුල් එහේට මෙහේට දුවලා විහිදිලා, පොළොවෙන්

ගන්න පුළුවන් ඕජාව අටවෙනිකොට ඇති ධාතුව උරා ගන්නවා. සුළඟින්, අව්වෙන්. වැස්සෙන් මේ ආදී දේවලිනුත් මේ ඕජාව අටවෙනිකොට ඇති ආහාර සපයාගෙන තමයි ගහක් වැඩෙන්නේ. එතකොට ගහකොළවල තියෙන්නේ මොනවා ද? දෑත් අපි ගහක් කියල හඳුන්වපු තැන මොනවාද තියෙන්නේ? ධාතුවයි. ශුද්ධාණ්ඩකයි. පොළොවේ තියෙන ශුද්ධාණ්ඩකය තමයි ගහ කියල වැඩුණේ. දෑත් ගහේ තියෙන්නේ, තුරුලතා කියල අපි හඳුන්වන තැන තියෙන්නේ ගහකොළ. ගහේ තියෙන දේ කඩලා, කොටලා, අඹරලා, උයල, පිහල ගත්තහම ඒකට අපි කියනවා ආහාර කියලා. ඒකෙ තියෙන්නේ මොනවා ද? ඒකෙන් තියෙන්නේ ඕජාව අටවෙනිකොට ඇති ශුද්ධාණ්ඩක, ධාතු. දෑත් බලන්න, පොළොවට මුලින් කියනවා පොළොව කියල. ඊට පස්සේ, ඒ ධාතුව ම වෙනස් අතකට හැරුණහම ගහ කිව්වා. ඒකම තව විදියකට වෙනස්වුණහම දෑත් කියනවා කැම, ආහාර කියල. තවත් සිංගක් ඕක වෙනස්වුණහම මොකක්ද කියන්නේ? මං කියනවා. නේද. මම කියල කියනවා. දෑත් අර අපි ගත්ත මැටි ගුලියේ උපමාව බලන්න - පස් ටික වෙනස් වෙන්න, වෙනස් වෙන්න එක එක පතවපු නම් වෙනස්වුනා. හැබැයි ඒ හැම තැනක ම තිබුණේ එක ම දේ. අපි මම කියල, මගේ කියල කතා කරන කය - ශරීරය, එතන ඉඳලා මේ පෘථිවිය දක්වා විමසලා බැලුවොත් ඒ හැම තැනකම තියෙන්නේ මොනවාද? බුදුරජාණන් වහන්සේ මජ්ඣිම නිකායේ මූල පණ්ණාසකයේ මූල පට්ටාස සූත්‍රයේදී මෙහෙම දේශනා කරනවා.

“ඉධ භික්ඛවේ අස්සුතවා පුට්ඨ්ඡනො අරියානං අදස්සාවී අරියධම්මස්ස අකොවිදො අරියධම්මෙ අවිනීනො, සප්පුරිසානං අදස්සාවී සප්පුරිසධම්මස්ස අකොවිදො සප්පුරිසධම්මෙ අවිනීනො පඨවිං පඨවිනො සඤ්ජානාති. පඨවිං පඨවිනො සඤ්ඤානා පඨවිං මඤ්ඤාති. පඨවියා මඤ්ඤාති. පඨවිනො මඤ්ඤාති. පඨවිං මෙති මඤ්ඤාති. පඨවිං අභිනාදාති. තං කිස්ස හෙතු? අපරිඤ්ඤානං තස්සාති වදාමි”.

මේ අග්‍රාතවත් පුට්ඨ්ඡනයා පඨවිය පඨවිය කියල ම දන්නවා. පොළොව පොළොව කියල ම දන්නවා. පොළොව පොළොව කියල ම හඳුනනවා. හැබැයි එහෙම හඳුනාගන්න අයම පෘථිවිය මම, පෘථිවිය මගේ, පෘථිවියෙන් බැහැරයි මම, පෘථිවිය මතයි මම ඉන්නේ. කියල පෘථිවිය

අභිනන්දනා කරනවා. ඒකට සතුටු වෙනවා. දැන් අපි පොළොව කියන දේ පෘථිවි, පෘථිවිය කියලා දන්නවා (පඨවි පඨවි කියලා දන්නවා). හැබැයි අපි දන්නේ නෑ මම කියලා, මගේ කියලා කියන තැනත් තියෙන්නේ පෘථිවිය ම බව. ඒක මම වෙලා, ඒක මගේ වෙලා, ඒක මගේ ආත්මය වෙලා. දැන් අපි මෙන්න මේ මිට්ටාව, මේ ආත්ම සංඥාව දුරුවෙන විදියට මේ අපි කතා කරපු ටික බොහොම ප්‍රවේශමෙන් විමසා බලන්න පුළුවන් නම්, අනාත්ම ලක්ෂණය බොහොම හොඳින් ප්‍රකට කර ගන්න පුළුවන්.

දැන් බලන්න මෙහෙම. මේ මහ පොළොවෙ තියෙන පෘථිවි රසය, ඕජාව අටවෙනි කොට ඇති ආහාරය උරාගෙන ගහ කොළ වැල් හැඳෙනවා. වී ගොයම් හැඳෙනවා. මුං හැඳෙනවා. කවිපි හැඳෙනවා. කොස් දෙල් පොල් හැඳෙනවා. දැන් මේකෙ තියෙන්නේ ඕජාව අටවෙනි කොට ඇති ධාතුයි. පොළොවෙ තියෙන්නේ ධාතු. පොළොවෙ තියෙන තැනට පස් කියනවා. දැන් මේකට ගස් කියනවා. දැන් මේ ගහ කොළවලින් කඩාගත්තු ගෙඩි, මල්, කොළ උයල පිහල ගත්තහම තව නමක් පැනවෙනවා. දැන් ගහේ තිබුණේ මොනවා ද? ධාතුවයි. පොළොවෙ තිබුණේ ධාතුවයි. දැන් අපි ආහාරය කියලා හදගත්තු දේ තුළ තියෙන්නේ මොනවාද? ධාතුවයි. දැන් අපි මේ ධාතුව ම තමයි ආහාරය පිණිස ගන්නේ.

මන්න මෙතැන දී පුංචි වෙනසක් වෙනවා. කර්ම, චිත්ත, සෘතු - මෙන්න මේ තුනෙන් අනුග්‍රහය ලබලයි මේ ආහාරජ රූපය - ආහාරය, මේ කයේ හට ගැනීමට හේතු වෙන්නේ. එතකොට දැන් අපි මෙතැනින් එහාට යන්න වෙන්නේ, අපි කය කියලා යමක් ද දකින්නේ, කය කියන්නේ ආහාරය ම යි. ඒකෙ පරිවර්තනයක් ම යි කියන තැනටයි අපි හිමින් සැරේ අපේ නුවණ අවබෝධය ගන්න වෙන්නේ. මේක ටිකක් අමාරු වෙයි. නමුත් සිහියෙන්, නුවණින් විමසා බැලුවොත් අමාරුත් නෑ.

මේ ආහාරයෙහි, බත් පතේ තියෙන දේ දැන් අපි මෙතෙක් පරිහරණය කළේ මම ආහාර ගන්නවා කියන සත්ත්ව, පුද්ගල සංඥාව

මතයි. දැන් අපි දර්ශනයේදී කථා කළා, සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම වශයෙන් දකින බව ම මිථ්‍යා දෘෂ්ටිය බව - දර්ශනයෙන් තොර බව. දැන් අපි “දිවයිං ව අනුපගම්ම” - දෘෂ්ටියට නොවැටී දර්ශනයකින් යුක්ත වෙන්න ඕන. එහෙනම් දැන් මෙන්න මේ බත් පත දිහා බත් පත ඇසුරු කරගෙන දෘෂ්ටියට නොවැටී, දර්ශනයකින් යුක්ත ව මේ ආහාරය වළඳන්නෙ කොහොමද කියන එකයි තෝරල, බේරල, විමසල බලන්න වෙන්න. එතැන දී අපට පේනවා මෙන්න මෙහෙම ධර්මතාවයක්. දැන් පොළොවේ රෝපණය කළ බීජයක් මුල් ඇදිල, කේශ නාලිකා වගේ වූටි වූටි මුල් ඇදිලා, පොළොවෙ තියෙන පෘථිවි රසය හොයාගෙන ගිහිල්ලා, ඒ රසය උරාගෙන පුංචි පැලේ මහ ගහක් වෙනවා. ඒ ගහ වැඩෙන්නේ මේ පුංචි පුංචි කේශ නාලිකා වැනි පුංචි මුල්වලින් උරාගන්නා ඕජාමය රූපයන්ගෙනි. මේ ආහාර උරාගෙන වැඩෙන ගහ ආත්මයක්ද? සත්ත්වයෙක්ද? පුද්ගලයෙක්ද? නෑ. එහෙනම් සත්ත්ව පුද්ගල නොවූ මේ ස්වාභාවික දේ තුළ ආහාර සොයාගෙන ගිහිල්ලා ආහාර උරාගෙන වධිතය වෙන බවක් තියෙනවා. සත්ත්ව නො වූ, පුද්ගල නො වූ, තත්ත්වයක් තුළ.

ඊළගට, එතන හොඳට බලන්න දැන් මෙන්න මේ කයටත් මේ ආහාරය ඇතුළු වෙනකොට මේ ගසක ස්වරූපය ම, මෙන්න මේ ධර්මතාවය ම සත්ත්ව පුද්ගල භාවයෙන් තොරව මේ ටික දකින්න පුළුවන් නම්. බලන්න පුළුවන් නම්, අපට පුළුවන් වෙනවා අනාත්ම ලක්ෂණය වටහා ගන්න මෙතන. මේ ආහාරය ශරීර අභ්‍යන්තරයට ගත්ත වෙලාවෙ ඉඳලා, කටට ගත්ත වෙලාවෙ ඉඳලා, අර ගහේ පුංචි පුංචි මුල් කරන කාරිය ස්වභාවයෙන්ම සිද්ධ වෙනවා මේ කය තුළ. කතට ගත්ත වෙලාවෙ ඉඳලත් පුංචි පුංචි කේශ නාලිකාවලින් ඕජාව ආහාර - ආහාර කියල කිව්වේ ඕජාව අටවෙනි කොට ඇති ශුද්ධාෂ්ඨකය - මේ ආහාර රූප උරාගන්නවා. ආමාශයේදී, බඩවැලේදී, දිගින් දිගටම ඒ කේශ නාලිකා ඔස්සේ මේ ආහාර රසය උරාගන්නවා. මේ ආහාර රසය උරාගෙන - දැන් අපි දන්නවා ගහ වැල ඒ මුල් කේශ නාලිකාවලින් උරාගන්නා ආහාරයෙන් ගහ වැඩෙනවා. එතකොට මම කරන එකක් නොවෙයි ඒක. ඒක ගහේ ධර්මතාවය, ඒක තමයි බීජ නියාමය. ඒක කවුරුවත් කරනවා නොවෙයි. පුද්ගලයෙක් කරනවා නොවෙයි. ඒක බීජ නියාමයයි. දැන් මේ ශරීරයේ මේ සිදුවන සිදුවීමත් මම කරනවා හෝ මම කරවනවා හෝ නොවෙයි. මෙන්න මේ ධර්මතාවයක් මෙන්න මෙතන තියෙනවා නේද. මම මේ ඕජාව උරාගන්නේ, මෙතැනින් මේ

ඕජාව උරාගන්න, මෙතැනින් මේ ඕජාව උරාගන්න එපා කියලා, පැනැවීමක් කරන්න බෑ. පාලනයක් කරන්න බෑ. ස්වභාවයෙන් ම සිදුවෙන ධර්මතාවයක් මේ තුළ සිදුවෙනවා නේද. හොඳට මෙන්න මේ ටික විමසලා බලන්න. ඊළඟට මේ උරාගන්නා ඕජාවෙන් මොනවාද හැදෙන්නේ? දැන් ගහේ නම් මුල් වැඩෙනවා. කඳ වැඩෙනවා. එලය, අරටුව වැඩෙනවා. පොතු සිවිය හැදෙනවා. අතු ඉති හැදෙනවා, කොළ හැදෙනවා, ගෙඩි හැදෙනවා, මල් හැදෙනවා. කවුරුවත් කරනවත් නොවෙයි, කරවනවත් නොවෙයි. ස්වාභාවික ධර්මතාවයක්. මෙන්න මේ කයට මේ ආහාරය ලැබුණහම ස්වාභාවික වූ ධර්මතාවයක් තියෙනවා. මේ ආහාරය රූප රැස්කරගන්න බවක්, එකතු කර ගන්න බවක්. මෙන්න මේ කය කියල කියන්නේ මෙන්න මේ ආහාර රූප එකතු කර ගත්ත තැනටයි. කය කියල කියන්නේ මේ ආහාරයටමයි. දැන් අපි අර මුල මහ පොළොවෙ පස් තියෙන තැන ඉඳලා ගත්තොත්, එනනත් ධාතුව තිබුණා. ගහ කියපු තැනත් ධාතුව තිබුණා. බත් කියපු තැනත් ධාතුව තිබුණා. දැන් මේ කය කියන තැනත් ධාතුවමයි තියෙන්නේ. අර මැටි ගුලියෙදි අපි බැලුව වගේ මේ තැනින් තැනට නම වෙනස්වුනා මිසක් මේ හැම තැනකම මේ චක්‍රයක් වගේ ආවේ, නැවත මේක මහ පොළොවටමයි යන්නේ. මේක චක්‍රයක්. මහ පොළොවෙන් ගහකොළ වෙලා, ඒක ආහාර වෙලා, කය බවට පත්වුනා. කය ආපසු මහ පොළොවටයි යන්නේ. මේක තමයි මේ චක්‍රය. ස්වාභාවික චක්‍රය.

දැන් අපට ඒ හැම තැනකම තියෙන්නෙ ධාතුව ම යි පැවැත්ම. අපි එක තැනකට පොළොව කියනවා. එක තැනකට ගහ කියනවා. එක තැනකට බත් ආහාර කියනවා. එක තැනකට මම කියනවා, මගේ කියනවා. දැන් ඔන්න මෙන්න මේ කියන තැන තේරුම් ගත්තොත්. සිදුවෙන ධර්මතාවය මෙන්න මේකයි කියල මෙන්න මේ ආහාරය මේ මේ ආකාරයෙන් උරාගෙන මෙන්න මේ විධියේ ශරීර වර්ධනය ස්වාභාවික ව සිදුවෙනවා. ශරීරය වර්ධනය වෙනවා, මේ අනාත්ම වූ කය පවතිනවා, පවත්වනවා කියල කියන්නේ මොකක්ද?

දැන් ඔන්න අපට බලන්න පුළුවන් අර ආදිනවානුපස්සනාව. චක්ඛුරෝග, සෝතරෝග මේ තුළ අනාත්ම බව සිද්ධවෙනවා. ඊළඟට අපි ආයතන ගැන කතා කරන විට හැම තිස්සේ ම මතක් කළා ආහාර සමුදයෙන් ආයතන හටගන්න බව. ආහාර නමැති හේතුව නිසා

ආයතන හටගන්න බව මතක් කළා. දැන් ඔන්න තේරුම් ගන්න එහි අරුත. ඇහැ උපදිනවා කියන්නේ කොතන ද? කණ උපදිනවා කිව්වේ කොතන ද? නාසය දිව කය උපදිනවා කිව්වේ. ආයතන උපදිනවා කිව්වේ කොතන ද? කියල හිතල විමසලා බැලුවොත් තේරුම් ගන්න පුළුවන් වේවි මේ කියපු ධර්මතාවය. ඇහැ කියන තැන මාංස කය. ආහාරජ රූප. ආහාරයෙන් උපන් රූප හැම තැනක ම තියෙන්නේ. ඕජාව අටවෙනිකොට ඇති රූප කලාප මේ කයෙහි තියෙන්නේ. මේකට තවත් නමක් කියනවා නම් ආහාරය කිය යුතුයි. ඒක ලෝකය පිළිගන්න එකක් නැහැ. නමුත් මාංශ භක්ෂික සතෙකුට මේ කය ආහාරයක් නොවෙයිද? මාංශ භක්ෂික සතෙකුට, කොටියෙකුට, සිංහයෙකුට මේ කය ආහාරයක්. මේ කය බතක් වෙනවා. ආහාරයක් වෙන්නේ මේක ආහාරයක් නිසා. ඒ නිසා මේ කයට කියන තවත් නමක් තමයි ආහාරය. අපි මෙන්න මේ තැන හඳුනා ගන්නොත් - “ආහාරං ච පජානාති, ආහාරසමුදයං ච පජානාති, ආහාරනිරොධං ච පජානාති. ආහාරනිරෝධගාමිනීපටිපදයාති පජානාති. එත්තාවතා ච කො අරියසාවකො සම්මාදිට්ඨි” අපට මිථ්‍යාදෘෂ්ටිය දුරු කරලා. අනාත්ම ලක්ෂණය වටහා ගත්ත දර්ශනයකට එන්න පුළුවන් කම තියෙනවා මෙන්න මේ යථාර්ථය හඳුනාගන්නකොට, වටහාගන්නකොට.

ඉතින් මෙන්න මේ ටික තමයි අපි ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවේදි වඩ වඩාත් මනාකොට, හඳුනා ගන්නට ඕන තැන. සමහර වෙලාවට අපි වෙනද කළ ධර්ම දේශනාවලට වඩා අමාරු බවක්, ගැඹුරු බවක් මේකේ දූතෙනවත් ඇති. නමුත් අපට පුළුවන් වේවි ඊළඟ දවසෙදි මේක මිට වඩා ටිකක් සරල කරල සම්මත හා පරමාර්ථ යන දෙපැත්තෙන් ම දර්ශනයට අදළ ව එකඟ වෙන විදියට මේ ටික ගලපගන්න.

අපි අද දවසේ මතක් කළේ හැදින්වීමක් විතරයි. ටිකක් හිතල, විමසලා, උත්සාහවත් වෙලා බලන්න ලබන සතිය වෙනකොට, ඊළඟ සතියේ එනකොට අර මැටි ගුලියේ උපමාව විතරක් මතක් කර ගන්න. මතක තියාගෙන ඒ තැනින් තැනට නම වෙනස්වුනාට එක ම පස් පිඩ නේද මනුස්සයා කියන තැන දක්වාම ආවේ. නම හා හැඩය ලක්ෂණය වෙනස් වුනා මිසක් එකම ධාතුව නේද තිබුණේ. දැන්, පොළොවේ තියෙද්දී පස් කිව්වා. ගහ කිව්වා. වළඳ කිව්වා. හාවෙක් කිව්වා.

මනුස්සයෙක් කිව්වා. ඒ වගේ දැන් ආහාරයක් දකින්න - “පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො. පඨවිං පඨවිතො සංජානාති. ආපං ආපතො සංජානාති. තෙජං තෙජොති සංජානාති, වායං වායතො සංජානාති”. එහෙත් අන්තිමට මම කියල තියෙන්නේ, මගේ කියල තියෙන්නේ, මගේ ආත්මය කියල තියෙන්නේ කුමකට ද, කොතැනට ද කියලා, හඳුනාගන්න බලන්න.

අපි ඊළඟ දවසෙදි මේ ටික මීට වඩා තේරෙන්න කියල දෙන්නම්. මේ ටික අද දවසේ අපි කළේ මේ හැදින්වීමක් කිරීමක් විතරයි. මේ ටික ගැන හිතන්න. හොඳට හිතලා ප්‍රශ්න ටික හදගන්න. නැවත වතාවක් අපි චිවර, පිණ්ඩපාත, සේනාසන ගිලානප්‍රත්‍යය කියන සිව්පසය පිළිබඳ ව ම, මේ සතර කරුණු පිළිබඳ ව ම පැහැදිලි කිරීමක් කරනවා. මේ අමාරු බව, මේ ගැඹුරු බව වැඩි දුරට හිතන්න යන්න එපා. මේක මීට වඩා අපට සරල කර ගන්න පුළුවන් වේවි. මේ අදහස් ටික විතරක් යමක් හිතලා විමසලා හඳුනාගන්න බලන්න. ඒ සඳහා ඔබට ශක්තිය තියෙනවා. හැකියාව තියෙනවා. වියඝිය තියෙනවා. අනාත්ම ලක්ෂණය ආත්ම දෘෂ්ටියට නොවැටෙන්න මේ සිව්පසය පරිහරණය කරණ හැටි අපි කොහොමහරි මේ ඉදිරි සතිය දෙක ඇතුළත ඉගෙනගෙන මේ තුළින් අපේ ආශ්‍රවක්ෂය කරණ ප්‍රතිපදාව හඳුනාගෙන මේ ජීවිතයේදී ම මේ සාසනයේදී ම සසර දුක් ගෙවා ලබන අමා නිව්‍යාන ශාන්තිය ලබන්නට අපි හැම දෙනාටම ශක්තිය භාග්‍යය සැලැස්වා.

9 කොටස.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී සද්දහැවත් පින්වත්ති,

සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාවේ මීට ඉහතදී අවසන් කර ගත්ට නොහැකිවූ, තරමක් ගැඹුරැයි කියල වැටහීමට පත්වෙච්ච, ඒ කරුණු කාරණා ටිකම නැවත වතාවක් විමසා බලල, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් පහකළ යුතු ආශ්‍රව කෙසේ කොයි ආකාරයෙන් දුරු කර ගන්නේ ද, ප්‍රභාණය කර ගන්නේ ද කියන දහම් දැනුම මේ මෙංගොතෙහිදී තව දුරටත් ලබන්නට මේ හැම දෙනාගෙම සූදනම, බලාපොරොත්තුව.

පින්වතුනි, මීට ඉහත දී අප කතා කලා සිව්පස පරිහරණයේදී කෙබඳු නුවණකින් එය භාවිත කළ යුතු ද කියලා. ඇඳුම් පැළඳුම් පරිහරණයේදී, ආහාරපාන පරිහරණයේදී, ආවාස නිවාස බෙහෙත් ගිලන්පස පරිහරණයේදී, නුවණ නොයෙදුණොත් ඒ හැම තැනක ම ලෝභ ද්වේශ ආදී කම් ක්ලේශ අකුසල් නිබඳ ව පහළවෙන ස්වභාවයකයි අපි කවුරුත් ගත කරන්නේ. ඒ නිසා කෙලෙස් අකුසල් නසන ප්‍රතිපදාවේ දී ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව අනිවායථිතම අංගයක් වෙනවා.

“භෝජනමිති ව මත්තඤ්ඤං” - භෝජනයේ, සිවුපස පරිහරණයේ මාත්‍රාව දැනගතයුතුයි කියල කියනවා. “භෝජනමිති අමත්තඤ්ඤං” - යමෙක් භෝජනයේ පමණ නොදන්නේ නම්, සිවුපස පරිහරණයේ ප්‍රමාණය නොදන්නේ නම් දුබල ගසක් මහ සුළඟින් බිම හෙලන්නාක් මෙන් ඔහු මාරයාගේ ගොදුරක් වෙන බව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදලා.

ඒ නිසා ඉහතදී අප කතා කළා සිව්පසය පරිහරණයේදී නුවණ නොයෙදුනොත් කෙලෙස් හටගන්නේ කොහොමද කියලා. මේ අවස්ථාවෙහි දී අප නැවත වතාවක් ඒ කරුණු ටික, කෙලෙස් හට නොගන්න, අපි කුමක්ද කළ යුත්තේ කියන එක ඊට වඩා ටිකක් පැහැදිලි, තේරෙන විදියකින් කතා කරනවා. මේ කොටස පැය ගණනාවක්, දවස් ගණනාවක් කතා කළ යුතු කොටසක්. ඒත් මේ ඉදිරි කෙටි කාලය තුළ මේ සූත්‍ර දේශනාව අවසන් කළ යුතු නිසා එක්තරා විදියක සීමාවක් පණවගෙනයි මේ කරුණු පැහැදිලි කරන්න වෙන්නේ.

“පටිසංඛා යොනිසෝ වීචරං පටිසෙවති: යාවදෙව සීතස්ස පටිසාතාය උණහස්ස පටිසාතාය ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානං පටිසාතාය යාවදෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනං.”

ඇඳුමක් පරිහරණය කිරීම සඳහා අතට ගන්න කොට ම අපි සිහි කළ යුතු, මෙනෙහි කළ යුතු ධර්මතාවය කෙබඳු අතකට යොමු කරන්නට ඕනද කියන කාරණාව මේ තුළ අන්තර්ගත වෙනවා. මේ ඇඳුම, මේ වීචරය “සීතස්ස පටිසාතාය” - සීතල නැති කිරීම පිණිස ය. “උණහස්ස පටිසාතාය” - උෂ්ණය නැති කරන්නට ය, “ඩංස මකස” - මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන් වන උවදුරු වළක්වා ගන්නට ය. “වාතාතප” - ශරීර අභ්‍යන්තරයෙන් ඇතිවන්නාවූ වා පින් කිපීම් ආදිය ද, බාහිරයෙන් ඇති වන්නාවූ වාතයෙන් පිත්තයෙන් හටගන්නාවූ, අවිසුළංවලින් හටගන්නා වූ පීඩාවන් වැලැක්වීම පිණිස ද, “සිරිංසපසම්ඵස්සානං පටිසාතාය” - සඵ ආදීන්ගේ සතුන්ගේ ස්පර්ශයන් වළක්වාලීම පිණිස ද, “යාවදෙව හිරිකොපිනපටිච්ඡාදනං” - ලැජ්ජා විය යුතු තැන් වසා ගැනීම පිණිස ද මේ ඇඳුම පරිහරණය කරමි, කියන අදහස යෙදිල තියෙන්නට ඕන.

හුගක් දෙනෙක් මෙන් මේ වාක්‍යය කියල ඇඳුම් පරිහරණය කරනවා ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව හරි කියල. එහෙත් අපට මෙන් මේ උත්තරය ලැබෙන ක්‍රමයක්, ක්‍රියාවක් අපට ලැබෙන්නට ඕන. මේ ටික මෙහෙම කිව්වට ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කළා වෙන්නෙ නෑ. ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව කරන්නට ඕන

දෙයක්. එහෙත්ම අපි මෙතැන දී සොයා ගන්නට ඕන, කළ යුත්ත මොකක්ද කියල.

“උද්දෙස, නිද්දෙස, පටිනිද්දෙස”. “උද්දෙසය” කියල කියන්නේ බෙහෙත් තුණ්ඩුව වගේ, කෂාය තුණ්ඩුව. මේ දේශනා පාඨය කෂාය තුණ්ඩුව, බෙහෙත් තුණ්ඩුව වගෙයි. ඊළඟට “නිද්දෙසය” කියල කියන්නේ අපි ඒ කෂාය තුණ්ඩුව තියාගෙන බෙහෙත් සොයන්න ඕන වටපිට ඇවිදලා. “නිද්දෙසය” කියල කියන්නේ අන්න ඒ බෙහෙත් ටික සොයා ගන්න, තම්බගන්න අවස්ථාවටයි. “පටිනිද්දෙසය” කියල කියන්නේ ඒ බෙහෙත පරිහරණය කරන, බොන අවස්ථාවටයි. මෙම අවස්ථා තුන අනුගමනය කිරීමෙන් ගුණ ලබනවා. ඒ වගේ මේ ධර්මයේ අවස්ථා තුනක් තියෙනවා: උද්දෙස, නිද්දෙස, පටිනිද්දෙස. මේ උද්දෙසය හෙවත් සූත්‍ර පාඨය නැවත නැවත ප්‍රකාශ කලාට ඒක ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාව හෝ දහම පිළිපැදීම හෝ වෙනත්ත නෑ. දැන් අපි මේකෙන් ඖෂධය සොයා ගන්න ඕන.

කුමක්ද සිතලෙන් ආරක්‍ෂා කරන්නේ? කුමක්ද ඌෂ්ණයෙන් ආරක්‍ෂා කරන්න ඕන? මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන් රකින්න වෙලා තියෙන්නේ කුමක්ද? අවිසුළං ආදියෙන්, වා පිත් ආදියෙන් රකින්න වෙලා තියෙන්නේ කුමක්ද? ඒව දෝෂ සහිත වෙන්ට නොදී රැකගන්න ඒව තියෙන්නේ කුමක්ද? සඵාදීන්ගෙන් නපුරු පහසකට යන්ට නොදී රැකගන්ට වෙලා තියෙන්නේ කුමක්ද? ලැජ්ජා විය යුතු දේ කුමක්ද? ඇයි අපි මේව රැකගන්න වෙන්තේ? මෙන්න මේ ප්‍රශ්න ටිකක් එක්ක තමයි අපට ඒ සඳහා උත්තර ලැබෙන්නට ඕන.

මම මගේ මගේ ආත්මය කියලා පරිහරණය කරන මේ රූපය, මේ කය, සිතලට හසුවුනොත් ලෙඩවෙනවා, පීඩාවට දුකට පත්වෙනවා. රූප කියල කියන්නේ අන්න එලෙස වෙනස් වන නිසයි. රූප්පනාර්ථයෙන් රූප. සිතල නිසා වෙනස් වෙනවා, විපරිණාමයට පත් වෙනවා, දුකට පත් වෙනවා. ඌෂ්ණය දැඩිව ආවොත් දුකට පත්වෙනවා, වෙනස් වෙනවා, විපරිණාමයට පත් වෙනවා. මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන් පීඩා ලැබුණොත් මරණය හෝ මරණාසන්නය දක්වා

දුකකට වුවත් පත්විය හැකියි. මේ කය පෙරලෙන්න පුළුවන් වෙනතකට. අභ්‍යන්තරයේ වා පිත් කිපීම් ආදියෙන්, බාහිර අවිසුළු ආදියෙන්, පීඩා ඇති වෙන්න පුළුවන්. පුංචි සතෙක් සපීයෙක් කුඹියෙක් දුෂ්ට කළත් මේ කය වෙනස් වෙනවා, විපරිණාමයට පත් වෙනවා, දුකට පත් වෙනවා. වසා ගත්තේ නැත්නම් ලජ්ජාවට, අන් අයගේ උපහාසයට, අපහාසයට, සිතහවට ලක් වෙනවා. අප මේ පරිහරණය කරන්නේ ලජ්ජා කටයුතු කයක්, ශරීරයක්.

මින් කියැවෙනවා මම මගේ මගේ ආත්මය කොට සලකන මිනිස් සිරුරේ, මිනිස් කයේ ස්වභාවය. මෙතැන කය නිත්‍ය ද, සැප ද, ආත්ම ද කියන ප්‍රශ්නයට උත්තර හම්බ වෙනවා. කය නිත්‍ය නම් සැප නම් ආත්ම නම් මේ රෙදි කඩකින් වහලා ඇයි මෙව්වර ආරක්‍ෂා කරන්න වෙන්නේ? රෙදි කඩක, බාහිර දෙයක පිහිට සොයන්න වුනේ ඇයි? සිතලෙන් රකින්න මේකට රෙදි කඩක් පෙරෙව්වේ නැත්නම්, ඌෂ්ණයෙන් රැකගන්න රෙදිකඩකින් වහගත්තේ නැත්නම්, මැසි මදුරුවන්ගෙන් බේරාගත්තේ නැත්නම්, අවිසුළුවලින් රැකගත්තේ නැත්නම්, සතුන් සපීදින්නගෙන් ආරක්‍ෂා කරගත්තේ නැත්නම් මේ කයට මොකක්ද වෙන්නේ? මොන තරම් දුකකට, මොන තරම් වෙනසකට, පරිවර්තනයකට පත් වෙයි ද? එහෙනම් එබඳු කයක් නේද මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය ය, කියාගෙන අපි පරිහරණය කරන්නේ. දැන් අපට වැටහෙන්නට ඕන අර දහමට - දර්ශනයට අනුව “මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය ය” කියලා ගත්ත කයේ යථාර්ථය පිළිබඳ ව. එම කය - ශරීරය මමම නම්, මගේම නම්, මගේ ආත්මයම නම් මේ බාහිර රෙදි කඩක රැකවරණය ඕන වෙන්නේ නෑ. මම මගේ මගේ ආත්මය කියන පදනම තුළ නිත්‍ය බවක්, ආත්ම බවක්, නොවෙනස්වන බවක් තියෙන්නට ඕන. එහෙත් රෙදි කඩකින් වසා ගත්තේ නැත්නම් දුකකට විපරිණාමයට පත්වෙනවා නම්, රුප්පනයට වෙනස්වීමකට ලක් වෙනවා නම් එහෙනම් මම මගේ මගේ ආත්මය කියලා ගන්න බැරි තැනක මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් ඉපදිලා නේද. මෙන්න මේ තැන දුකත් සමුදයත් දෙක ප්‍රකට කර ගන්නට ඕන තැනක් වෙනවා. හැම තිස්සේ ම බලන්නට ඕන මේ ඇඳුමෙන් මේ ආවරණය නොවුනොත් මේ කය කෙබඳු ස්වභාවයකට පත්වේවිද? මේ කය මම නම්, මගේ නම්, මගේ ආත්මය නම්, මට කැමැති විදියකට පවත්වන්න පුළුවන්කම තියෙන්න ඕන. එහෙත් මේ බාහිර රෙදි කඩ පිහිට නැතිව මමය

මගේය කියන මේ කය විපරිණාමයකට වෙනස්වීමකට පත්වෙන්න නොදී සීතලෙන් පින්නෙන් අවුටෙන් වැස්සෙන් මැසි මදුරුවන්ගෙන් ඇතිවෙන උවදුරුවලින් වළක්වාගන්න පුළුවන්ද? වෙනස් නොවී පවත්වන්න පුළුවන්ද? එහෙනම් මේ කය අනාත්ම දෙයක් නේද, අසරණ තැනක් නේද? “අනාථා අසරණා අරිට්ඨා” - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. මේ බාහිර වස්තුවක පිහිටක් නැතිවුනොත් මේ කය මොන තරම් විපරිණාමයකට, වෙනසකට පත්වෙනවා ද.

නුවණින් මේ ටික විමසලා බලනකොට ගැඹුරෙන් ඔබට තේරෙනවා රූපය කියන්නේ කෙබඳු තැනක්ද. රූපයේ සැබෑ අර්ථය වන්නේ රූප්පනාර්ථයයි. රූපය කියල කිව්වෙ මේ විපරිණාමය, වෙනස්වීම, පෙරළීම නිසාම නේද, මේ දුකට පෙරළෙන නිසා ම නේද. එහෙනම් මෙබඳු රූපයක මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් ඉපදිලා නේද මේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදැක්කේ. රූපයෙහි ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකින නිසා මේ දුක්වූ රූපය මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් ඉපදිලා නේද. අන්න මෙතෙක් දුකත් සමුදයත් දෙක එකක් කොට දැක්ක දේ, රූපය මම මගේ කොට දැක්ක තැන, මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් බව, එය ක්ලේශයක් බව වෙන්වෙනවා, රූපයේ යථාර්ථය මතුවෙනවා. දුක වෙන්වෙනවා, දුක්බ සමුදය වෙන් වෙනවා. මේ දෙක වෙන් වෙච්ච කෙනාටයි නිරෝධය, මාර්ගය හම්බ වෙන්නේ. එතකොට ඔහු හඳුනාගන්නවා මේ කය මේ ක්ලේශයෙන් ස්පර්ශ වෙන තාක් කල්, මම මගේ මගේ ආත්මය කියන තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටියෙන් පරිහරණය කරන තාක් කල්, මේ රූපයේ ස්වභාවය වූ විපරිණාමයට පත්වෙන විට මට සීතල දැනෙනවා, සීතලෙන් මම පීඩා විඳිනවා, ඌෂ්ණයෙන් මම පීඩා විඳිනවා, මැසි මදුරුවන්ගෙන් මම පීඩා විඳිනවා, සපීයන්ගෙන් මම පීඩා විඳිනවා කියන මෙම ස්වභාවික ධර්මතාවයේ උරුමකාරයා - විඳින්නා බවට පත්වෙනවා. දුකේ උරුමක්කාරයා බවට පත්වෙනවා. එහෙත් මේ රූපයේ යථාර්ථය දකිමින් මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගත්ත ක්ලේශය දුරු කර ගත්තොත්, රූපයේ යථාර්ථය “රූප්පනාර්ථය” ම වේවි. එහෙත් එය මම නොවේ නම්, මගේ නොවේ නම්, මගේ ආත්මය නොවේ නම් ඒ තෘෂ්ණා සමුදයෙන් මේ රූපය ඇසුරු නොකරන තැන දුක ඉපදිලා නෑ නේද. මම දුක් විඳිනවා, මට දුක හිමිවෙලා, මට දුක

උරුමවෙලා, කියන අදහස නෑ නේද. දුක ඉපදිලා නෑ නේද. ඒ හෙනම් ඒ දුකෙන් මිදෙන මගත්, ඒ සැප ලබන මගත් මේ රූපයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීම ම නේද කියන අවබෝධයෙන් නුවණින් යුතු ව කය පරිහරණය කරන විට අපි කය වසාගන්න භාවිත කරන රෙදි කඩට ඇලුම් කරන්නෙ නෑ. කය වසාගන්න රෙදි කඩ නිසා මානයක් ඇති කර ගන්නෙ නෑ. කය වසාගන්න රෙදි කඩ නිසා තණ්හාවක් ඇති කර ගන්නෙ නෑ. උඩගුකමක් ඇති කර ගන්නෙ නෑ. දූතට අපි ඇතිකර ගන්න පහත් ලාමක හැඟීම් එන්න ඉඩක් නෑ එවිට. එතකොට “බණ්ඩු පටිච්ඡාදන” - තුවාලයක් වහන රෙදි කඩක් වගෙයි අපි අඳින ඇඳුම. මේ මුළු ශරීරයම තුවාලයක් කොට වණයක් කොට දකිනවා. පුංචි මැස්සෙකුට, පුංචි මදුරුවෙකුට කරන්න පුළුවන් විනාශය අපි දන්නවා. සීතල ඌෂ්ණය වැදුනොත් මේ තුවාලය වණ වෙනවා. දූවිලි වැදුනොත් වණ වෙනවා. අවිසුළු වැදුනොත් වණ වෙනවා. තුවාල වෙනවා. වේදනා දෙනවා. ඒ නිසා මේ කය තුවාලයක් කොට දැකිය යුතු වෙනවා. එබඳු ආකාරයකින් දකින විට මේ ඇඳුම කියල කියන්නේ මේ දුක වහගන්න දෙයයි. කයෙහි යථාර්ථය සොයමින් කයෙහි යථාර්ථය දකින කෙනාට මේ මාර්ග බ්‍රහ්මචරියාවේ හැසිරෙන්න, කුසල් දහම් වඩාගන්න මේ ඇතිවෙන්න තියෙන දුක් වළක්වා ගන්න තියෙන ප්‍රතිකර්මයක් හැටියට තුවාලයක් වහන රෙදිකඩක් හැටියට ඇඳුම් පිළිබඳ ව සැලකීමට පත්වෙනවා.

ඒ නිසා විවර පරිහරණයේ දී, ඇඳුම් පරිහරණයේ දී “සීතස්ස පටිඝාතාය, උණ්හස්ස පටිඝාතාය, ඩංසමකසවාතාතපසිරිසංපම්ඵස්සානං පටිඝාතාය යාවදෙව ගිරිකොපිනපටිච්ඡාදනථං” කියන මේ ධර්ම පරියායේ ඒ ආකාරයෙන් ම කය පිළිබඳ ව - කායානුපස්සනාව පිළිබඳව ගොඩනැගෙන්නේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැකීම නම් වූ යථාවබෝධයයි. එතකොට ඒක වචන වැලක් වෙන්නෙ නැහැ. දුක, දුක හැටියට දකින විට කයේ ස්වභාවය දකින විට නිරායාසයෙන් ම අඳින ඇඳුම පිළිබඳ ව නුවණ යෙදිලා. අන්න එබඳු නුවණක් පහළකර ගන්න, චතුරායථී සත්‍යය පිළිබඳ ව නුවණ පහළ වෙන ආකාරයෙන් කය දිහා බලල මෙය පරිහරණය කරන්න පුළුවන් නම් අන්න එතන තියෙනවා සැබෑ ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවක්.

ඊළඟට

“පටිසංඛා යොනිසෝ

පිණ්ඩපාතං

පටිසෙවති නෙව දවාය, න මදය, න මණ්ඩනාය, න විභුසනාය, යාවදෙව ඉමස්ස කායස්ස ධීතියා, යාපනාය, විහිංසුපරතියා, බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය. ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඬිඛාමි, නවං ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි. යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති, අනවජ්ජනා ච එාසුචිහාරොවා ති”. මෙතැන කරුණු දහතුනක් තියෙනවා. මේ ගන්න ආහාරය මදය පිණිස ක්‍රීඩා පිණිස නොවෙයි. මේ ගන්න ආහාරය අලංකාරය, සැරසීම පිණිස නොවෙයි. “ඉමස්ස කායස්ස ධීතියා” - හුදෙක් මේ කයේ පැවැත්ම සඳහායි. “බ්‍රහ්මචරියානුග්ගහාය” - බ්‍රහ්මචරියාවට අනුග්‍රහ පිණිස ය. “ඉති පුරාණඤ්ච වෙදනං පටිහඬිඛාමි” - පුරාණ වේදනා නැති කිරීම පිණිස ය. “නවං ච වෙදනං න උප්පාදෙස්සාමි” - අලුත් වේදනාවක් නූපදවීම පිණිසය. “යාත්‍රා ච මෙ භවිස්සති” - නිවැරදි පැවැත්ම ද වන්නේය. “අනවජ්ජනා ච” - නිවැරදි බව ද වන්නේය. “එාසුචිහාරො වා” - පහසු විහරණය ද වන්නේය.

මේ ආදී අර්ථ මතුවෙන සේ කය දිහා බලන කෙනෙකුටයි, කය පිළිබඳ ව ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවෙනුයි ආහාරය පිළිබඳ ව ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවට පෙරහුරුවක් වෙන්නේ. කය දිහා බලලයි ඒ ඇත්ත හඳුනාගන්න වෙන්නේ. කයට ආහාර නොලැබුණොත් කයේ පැවැත්මක් නෑ. කය පවතින්නේ ආහාරය නිසාමයි. ආහාරය නොලැබුණොත්, ආහාර නැති තැන කයේ පැවැත්මක් නෑ. කය පවතින්න ආහාර ඕන. ආහාර සමුදයෙන් රූප සමුදය. ආහාරය නිසාමයි කය පවතින්නේ. මේ නිසා ආහාරයෙන් මේ කය පවත්වන හැටි ආහාරය නිසා කුමක්ද සිදුවෙන්නේ කියන කාරණාව පිළිබඳ ව අපි ඉහත ටිකක් විස්තර කළා. ආකාර දෙකකින්, නැවත වතාවක් ඒ ක්‍රම දෙකම කෙටියෙන් සිහිපත් කරනවා.

අපි එතැනදී පෙන්වුවා එකක් සම්මුතික වශයෙන් ආහාරයේ පටික්කුල සඤ්ඤාව හැටියට ආහාරය දිහා බලන්න කිව්වා. මොකද, මේ නුවණ නොයෙදුනොත් ආහාරය වළඳන තැන කාටවත් ලෝභ ද්වේෂ දෙකෙන් වෙන්වෙන්න පුළුවන් කමක් නෑ. බත් පිඬක් පිඬක් පාසා ලෝභ ද්වේෂ පහළ වෙනවමයි. ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න, කෙලෙස් සිදින්න, නිවන් දකින්න නම් මේ පරිහරණයේදීත් ආශ්‍රව - ක්ලේශයන්ට ඉඩ නො

දෙනන ඕන. ඒ ආශ්‍රව - ක්ලේශ මතු නොවෙනන නම් මතු නොවෙන විදියට ඒ ආහාරය පරිහරණය කරන්න ඕන.

ඒකෙදි අපි විස්තර කළා බත් පිඬේ - බත් පතේ ඉඳලා ඒ බුදු පුද්ධන් සුදුසු බත් පත අත ස්පර්ශ කළ තැන ඉඳලා පිළිකුලට පත්වෙන හැටි බලන්න. කටට එනකොට මොන තරම් පිළිකුලකට පත්වුනාද, ආමාශයට යන විට මොන තරම් පිළිකුලකට පත්වුනාද, ආමාශයෙන් පහළට යන විට පිටුපසින් පිටවෙන විට අර බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය මොන තරම් පිළිකුලකට පත්වෙලාද. ඊළඟට ඒ අතරට උරාගත්ත දේ තුළ හැදුණේ මොනවාද, රත්තරං රිදී මුතු මැණික් වැනි වටිනා දේ එකක්වත් හැදුණේ නෑ. අගුහ වූ, අසාර වූ, දුගඳ වූ, පිළිකුල් වූ, කෙස් ලොම් නිය දත් සම් මස් නහර ඇට ඇට මිදුලු වකුගඩු අක්මා දළබු පෙනහලු ලේ සැරව සෙම් සොටුයි හටගත්තේ. මෙබඳු අගුහ කයකුයි මේ ගන්න ආහාරය නිසා වධ්‍යය වෙන්නේ. අර බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය ම තමයි කෙස් බවට පත් වෙලා තියෙන්නේ. බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය ම තමයි ලොම් බවට පත් වෙලා තියෙන්නේ. බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය ම තමයි අගුහ වූ නිය බවට පත් වෙලා තියෙන්නේ. බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය තමයි දත් බවටත් පත් වෙලා තියෙන්නේ. බුදු පුද්ධන් සුදුසු ආහාරය තමයි සම් මස් නහර ඇට ඇට මිදුලු වකුගඩු අක්මා දෙතිස් කුණපාකාර අගුවි බවටත් පත් වෙලා තියෙන්නේ. මේ දෙතිස් කුණප හැදුණේ මේ බුදු පුද්ධන් සුදුසු වූ ආහාරයෙන්. ආහාරයේ ම පරිවර්තනයක් මයි. ඒ නිසා අපි බලන්ට ඕන මෙබඳු පවිත්‍රවූ බත් පතක්, මෙබඳු දෙතිස් කුණප වූ අගුවි ගොඩක් බවට කුණු ගොඩක් බවට පරිවර්තනය වෙන හැටි.

ඊළඟට එසේ සකස් වෙන කය තුළ හටගන්න ආදීනව: “චක්ඛුරෝගො, සොතරොගො, සාණරොගො, ජීව්හාරොගො, කායරොගො, සීසරොගො, කණ්ණරොගො, මුඛරොගො” මේ ආදී වශයෙන් දහසක් රෝග පීඩාවන් ඇති වෙන්නේ මේ ආකාරයෙන් හදගන්න මේ දෙතිස් කුණප තුළයි. හැදෙන්නෙන් අගුහ දෙයින්, අගුහ දේ හැදෙන තැන නිරායාසයෙන් ලැබෙන දයාදයත් රෝග පීඩා වාත වේදනා කැක්කුම් මේ ජීවිතය තුළ. ඊළඟට මේ ආහාරයෙන් යැපුන ආයතන එක්කත් බාහිර අරමුණු ගැටිලා. කර්ම ක්ලේශ ඇතිවෙලා. ඒ

කර්ම හේතුවෙන් ප්‍රතිසන්ධි විඥනය තිරසර ප්‍රේත අසුර නිරය ආදී මේ නොයෙක් උත්පත්ති ස්ථාන තුළ පිහිටලා නැවත නැවත සසර හැඳෙනවා. මේ සිව් අපායාදී දුගතිය දක්වා ජාති ජරා මරණ දුක දක්වා ම මේ ආහාර බඳුන දිහා බලාගෙන මේ ආහාරය මෙබඳු දුකකට පත්කරනවා නේද කියල කෙනෙකුට බලන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඊළඟට මේ ආහාරය නිසා හැඳෙන කෙස් ලොම් නිය දත් හම මස් - මේ ආදී දේවල් දිහා නුවණින් විමසා බලන්න පුළුවන්, මේ ආහාරය නිසා හැඳෙන එකක්. මොනවාද හැදිල තියෙන්නේ? කෙස් හැදිල. කෙස් කියන්නේ සත්ත්වයෙක්ද පුද්ගලයෙක්ද ආත්මයක් ද? මම. නිය මමද මගෙද? දත් මම මගේ කියල ගන්න පුළුවන්ද? ටිකක් හොයල බලනවා. විමසලා බලනවා. බාහිරේ අශුවි ගොඩක් දැක්කොත් ඒකට මම මගේ කියන්නේ නෑ. තණ්හාවෙන් ආශාවෙන් ඒක වැළඳගන්න හිතෙන්නේ නෑ. මුත්‍රා පිඩක් දැක්කොත් ආශාවෙන් සිප වැළඳ ගන්න හිතෙන්නේ නෑ මම මගේ කියල කියන්න බෑ. ලෝභ සිතක් පහළවෙන්නේ නෑ. සෙම ගොඩක් දැක්කොත්, අනේ ලස්සනයි කියල අතට ගන්න හිතෙන්නේ නෑ. කහ පාටට තියෙන පිත් ගොඩක් දැක්කොත් ලස්සනයි ශුභයි සැපයි කියල දැනට ගන්න හිතෙන්නේ නෑ. කබ කඳුලු සොටු දිය කෙළ ගොඩක් ලස්සනයි සැපයි හොඳයි කියල ගන්න හිතෙන්නේ නෑ. විසිරිලා ගිය බඩවැල් ටිකක් මම මගේ කියල, අනේ ලස්සනයි කියල දැනට ගන්න හිතෙන්නේ නෑ. හදවත, වකුගඩු, අක්මා මේව ගලවලා තිබුණොත් කාටවත් අතට අල්ලන්න හිතෙන්නවත් නෑ. ස්පර්ශ කරන්න හිතෙන්නේ නෑ. ලේ ගොඩක් අතින් අල්ලන්න හිතෙන්නේ නෑ, ස්පර්ශ කරන්න හිතෙන්නේ නෑ, ඒවා අශුභයි. එබඳු පිළිකුල් ටිකම නේද මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල, අරගෙන තියෙන්නේ. ඒ එපා කියන පිළිකුල් කියන අශුවි දෙය ම නේද නෝන කියල, මහත්තෙය කියල, දුව කියල, පුතා කියල තුරුලට අරගෙන තියෙන්නේ. අශුවි ගොඩටම නේද මම කියල තියෙන්නේ. ඔය බලු වමනයක් වගේ වෙච්ච නොපැසුණු ආහාර ටිකටත් මම කියල නේද. කෙළවලටත් මම කියල නේද. සෙමත් මම කියල නේද, මගේ කියල නේද. සොටුත් මම මගේ කියල නේද. පිතත් මම මගේ කියල නේද. ලේත් මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. දහඩියත් මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. මේදයත් මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. මුත්‍රාත් මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. සඳ මිදුලු මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. බඩවැල මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. ආමාශය මම මගේ කියල නේද කියන්නේ. අක්මා, වකුගඩු නේද මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගත්තේ. හදවත නේද මම

මගේ කියල අරගෙන තියෙන්නේ. හම මස ඇටකටු නේද මම මගේ කියල අරගෙන තියෙන්නේ. ඉහ මොල නේද මම මගේ කියල අරගෙන තියෙන්නේ.

බලන්න මම මගේ කියල ගන්න පුළුවන් එකක්වත් තියෙනවාද කියල. එකක්වත් මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගන්න බැරි තැනක, මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් ඉපදිලා නේද. ආහාරයෙන් හැදෙන දේවල් බලල මේ හැදෙන දේවල් එකක්වත් මම මගේ මගේ ආත්මය වශයෙන් ගන්න එකක් නෑ. අශුභ, අසාර, දුගඳ, පිළිකුල් දේ. හිරිකින දේ. එහෙත් මෙබඳු හිරිකින පිළිකුල් දේකට නේද මම මගේ මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙන්නේ. සත්ත්ව පුද්ගල භාවයෙන් අරගෙන මේ තුරුලට අගෙන තියෙන්නේ, ළඟට තුරුලු කරගෙන තියෙන්නේ මේ ආකාර අශුභ දුගඳ පිළිකුල් දේ නේද. එහෙනම් මේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකින මෝඩකම අවිද්‍යාව නිසා ම මේ ශුභයි සැපයි කියන පුද්ගල භාවයෙන් අදහසක් ඉපදිලා නේද, මේක ක්ලේශයක් නේද, කිලුටක් නේද. අවිද්‍යාව නිසා හටගත්ත මෝඩ කල්පනාවක් නේද. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් බලන කෙනෙකුට මේ කෙස්වලට මම මගේ මගේ ආත්මය කියල කියන්න වේද. ඒක ආශාවෙන් දෝතට අරගෙන තුරුල් කරගන්න හිතේද. ලොම්, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දුක්කොත් අනේ සැපයි ශුභයි කියල දැනට අරගෙන නාසයට කිට්ටු කරගෙන නියපොතු, දත් ටික සැබැවට දුක්කොත් ඒකට මම මගේ කියල ලඟට තුරුල් කරගන්න හිතේවිද. හම මස නහරවැල් ටික ගලවලා දුන්නොත් මම මගේය කියල දැනට තුරුලු කර ගනීද. ඇටකටු ටික බඩවැල් ටික අරගෙන දුන්නොත්, හදවත අක්මාව ගලවලා ගත්තොත් වෙන් කරල ගත්තොත්, මේව එකක්වත් මම මගේ මගේ ආත්මය කියල තුරුල් කරල ගන්න, දැනට ගන්න පුළුවන් කෙනෙක් ලෝකයෙහි හිටිවි ද. එහෙනම් මෙබඳු අශුභාකාර දෙයක් නේද, මම මගේ මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙන්නේ. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියෙන් අරගෙන තියෙන්නේ. එහෙනම් ඔන්න මෙබඳු දුක්වූ අශුභ වූ, අසාර වූ කය ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදකපු නිසා මම මගේ මගේ ආත්මය කියල පුද්ගල භාවයෙන් ක්ලේශයක් හටගෙන ඇති බව භොයාගන්නවා. මේක නේද දුකට හේතුව. දුක භොයා ගන්නවා, දුකට හේතුව භොයා ගන්නවා. මේ හේතුව නිසා නේද, නැවත නැවත දුක හටගන්නේ. මේ කය මම මගේ මගේ ආත්මය කියල බලන තාක් කල් මේ කය නිසා

අන්තර් අප්‍රමාණ දුක් පීඩා විඳිනවා නේ. මේ කය මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසින් මුදවා ගත්තොත්, ඒ තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියෙන් මිදුණොත්, මේ කය නිසා එන දුක් උපදින්නේ ම නෑ නේද. නැවත දුක් හටගන්නේ ම නෑ නේද. නිරෝධය පිළිබඳ ව නුවණක් ලැබෙනවා. එහෙනම් මේ විදියෙන් මේ කය ඇත්ත ඇති සැටියෙන් බලන විට සමුදය දුරු වෙනවා. නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා, මගද වැඩෙනවා. සතර නුවණින් යුතු ව ආහාරය මූලික කරගෙන කය දිහා බැලුවත් ඔබට පුළුවන්කම ලැබේවි ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන නිවන් දෙරක් ඒ තුළින් විවර කර ගන්න.

ඊළඟට තවත් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂා කරන ක්‍රමයක් මම එද කියලා දුන්නා. ඒක හුඟක් දෙනෙකුට අපැහැදිලි වුනා. සමහර දෙනෙකුට පැහැදිලි වෙලා තිබුණා, ධාතු වශයෙන් බලන ක්‍රමය - “යථා පච්චයං පචත්තමානං ධාතූමත්තමෙවෙනං, යදිදං පිණ්ඩපාතං”. මේ ආහාරය ධාතුවක් විදියට බලන හැටි. අපි එද නිදර්ශනයක් වශයෙන් අරගෙන පෙන්නවා, පොළොවේ තියෙන පස් පිළිබඳ ව. පස්වලට මැටි ටිකක් චතුර ටිකක් එකතු වුනහම ඒකට කියනවා මැටි කියලා. දැන් පස් කියන අදහස නැතිවුනා, මැටි කියන අදහසක් උපන්නා. ඒක ම අපි තවත් ආකෘතියකට හැඳුවහම ගහ කියන අදහසක් උපන්නා. ඒක ම, ඒ මැටි පිඩ ම, ආපහු ගුලි කරලා තවත් ආකෘතියකට වෙනස් කළහම, අපට හම්බවුනා ඇතිලිය කියලා එකක්. ඒ මැටි පිඩම ආපහු ගුලි කරලා වෙනත් විදියකට හැඳුවහම හාවෙක් කියලා කිව්වා. ඒ මැටි පිඩ ම ආපහු ගුලි කරලා හැඳුවහම වෙනස් කරපුවහම, අපට හම්බවුනා මනුස්සයෙක්. දැන් හොඳින් බලන්න, නැවත වතාවක් බොහොම ලේසියෙන් බොහොම පහසුවෙන් ධාතුව හඳුනාගෙන ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න පුළුවන් ධර්ම පර්යායක්, ධර්ම න්‍යායක් මේ තුළ ගොඩනැගෙනවා.

දැන් අපි පස් ටිකට චතුර ටිකක් මිශ්‍රවෙලා එන විට පස් කියන නම අතුරුදන්වුනා, මැටි කියන නමක් ලැබුණා. හැබැයි නමක් ලැබුණට එතන තිබුනේ පස්. දැන් ඊළඟට ඒක තවත් ආකෘතියකට වෙනස් වුනහම ඒකට තව නමක් එකතු වුනා ගහක් කියලා. දැන් ගහ මැටිවලට අයිතිද, මැටි ගහට අයිතිද? මොකද කියන්නේ? හොඳයි, ඒකත් ටිකක් මෙහාට වෙනස් වුනහම අපට හම්බවුනා නේ ඇතිලියක්. ඇතිලිය කියන්නේ

මැටි ද? මැටි කියන්නේ ඇතිලිය ද? මොකක්ද කියන්නේ? ඇතිලිය කියන්නේ මැටි? ඇතිලිය කියන්නේ මැටි නේ? කවුරුත් කියන්නේ එහෙම ම ද? මොකක්ද කියන්නේ? මැටි කියන්නේ ඒකත් හරි. හොඳයි හොඳයි.

මෙන්න මේ දෙක වෙන්වෙව්ව නැති එක තමයි අපි මේ සසරේ තවමත් සැරිසරන්නේ. මැටි ඇතිලියට හෝ ඇතිලිය මැටිවලට හෝ අයිතිවුනා නම් අපට ඔය මැටි පිඩ වෙනස් කරලා වෙනත් එකක් හදන්න පුළුවන්ද? ඇතිලිය මැටි නම් ඇතිලියෙන් පුළුවන්ද භාවෙක් හදන්න? බෑ. ඇතිලියෙන් භාවෙක් හදන්න බෑ. දැන් හොඳට බලන්න, ඇතිලිය කියන්නේ මොකක්ද, මැටි කියන්නේ මොකක්ද? ඔකට කියනවා - "රූපං අත්තතො සම්ප්‍රපස්සති" කියල. රූපය ම ආත්මයයි කියල ගන්නවා කියන සත්කාය දෘෂ්ටිය තමයි ඒ තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ මැටිත් ඇතිලියත් දෙක ම එකයි කියන, රූපයත් ආත්මයත් දෙක ම එකයි කියන අදහස. මැටිවල ඇතිලිය තියෙනවා කියල කියන විට "රූපස්මිං වා අත්තානං" - රූපයෙහි ආත්මයක් ඇත. මැටිවල ඇතිලිය. දැන් අපට තේරුණේ නැද්ද මේ ඇතිලිය කියන එක මැටිවලට අයිති එකක් නොවෙයි කියල? මේ ආකෘතිය වෙනස් වෙන්න වෙන්න අපි පනවගත්ත සම්මුතියක් කියන එක - හිතේ උපදවාගන්න නමක් බව පෙනෙන්නේ නැද්ද? මේ මැටිවල ඇති වෙනසක් නෑ. හැඩෙයි ආකෘතියෙයි විතරයි වෙනස. පස් කියපු තැනත්, මැටි කියපු තැනත්, ගහ කියපු තැනත්, ඇතිලිය කියපු තැනත්, භාව කියපු තැනත්, මනුස්සයා කියපු තැනත් මේ හැම තැනක ම තිබුණේ පස්මයි. ඒක වෙනසක් නෑ. වෙනසක් වුනානම් වෙනසක් වුනේ ධාතු වේ නානත්වයක්. හැඩයේ වෙනසක් වුනා. හැඩය - පස් පිඩ පිහිටි ආකාරය වෙනස් වුනා. ආකාරය වෙනස් වෙන්න, වෙනස් වෙන්න සම්මුතිය හෙවත් පැනැවීම වෙනස් වුනා. එතකොට මේකට දුපු නම මැටිවලට අයිති එකක්ද? ඒක අප ළඟ උපදවා ගත්ත එකක් නේ. ඒක රූපට අයිති එකක්ද? නම රූපයට අයිති එකක් නොවෙයි. නම අප විසින් උපදවා ගන්න අදහසක්. දැන් මෙන්න මේ අදහසයි, මේ රූපයයි දෙක වෙන් කර ගත්තේ නැති එකේ වැරද්ද තමයි අප සසරේ මේ තාමත් දුවන්නේ.

දැන් හොඳට තේරුම් ගන්න බලන්න. මේ හැම තැනකම මැටි, පස් තිබුණේ. වෙනස්වුනේ අප උපදවා ගත්ත අදහස විතරයි. එක තැනකට පස් කිව්ව. එක තැනකට මැටි කිව්ව. එක තැනකට ගහ කිව්ව. එක තැනකට ඇතිලිය කිව්වා. එක තැනකට හාවෙක් කිව්ව. එක තැනකට මනුස්සයෙක් කිව්ව. එතකොට මේ හැම තැනක ම තිබුණේ එකම ධාතුවයි. එකම මැටි. පස් පිඬඳ තමයි හැම තැනක ම තිබුණේ. දැන් යම් විදියකින් ගහ මැටිවලට අයිති නම් මැටි ගහට අයිති නම් අපට ඒ මැටි පිඬෙන් ආපහු වෙන එකක් හඳුන්න බෑ නේ. නේද? ඇතිලිය මැටිවලට අයිති නම් මැටි ඇතිලියට අයිති නම් ආපසු අපට හාවෙක් හඳුන්න බෑ නේ. නේද? එහෙනම් අපි ඔන්න තේරුම් ගන්න මේ නම පනවපු එක - මිනිහා කියල, හාවා කියල, ඇතිලිය කියල, ගහක් කියල, මැටි කියල, පස් කියල පැනැව්ව ම අපට අයිතියි. ඒක අපි හිතින් කරන එකක්. ඒක නාම ධර්මයක්. ඒකට අපි කියමුකො නම කියල ම. නම. රූපය මැටි. රූපයේ සැබෑ ස්වභාවය මොකක්ද, හැම තැනකම මැටි. වෙනස තිබුණේ නම්වල විතරයි. එක ම මැටි පිඬට විවිධ නම්වලින් හඳුන්වලා තිබුණා. එතකොට මැටිවලට නම අයිති නම් එකම මැටි ටිකට එක එක නම් පනවන්න පුළුවන්ද? බෑ. එහෙනම් නමයි, මැටියි එකක්ද දෙකක්ද? දෙකක්. මේ දෙක දෙකක්. හැබැයි අපට මේ වෙනකම් ඒක පෙනුණේ නෑ. අපට ගහ ගහමයි, ඇතිලිය ඇතිලියමයි, හාවා හාවාමයි, මනුස්සයා මනුස්සයාමයි කියන අදහස තමයි එළඹ සිටින්නේ, පෙනී සිටින්නේ.

මෙන්න මෙතැන දුකත්, සමුදයත් දෙක එකතු වෙලා තියෙනවා. දුකත්, සමුදයත් දෙක එකතු වෙලා තියෙනවා. මේ දෙක එකතු වෙලා තියෙන තාක් කල් නිරෝධයත්, මාර්ගයත් දෙක ම නෑ. මේ දෙක වෙන්කරල බලන එක තමයි මෙතැනදී හඳුනාගන්න ඕන. අර ආහාරය ගැන කියන්න කලින් ඒක තේරුම් ගන්න ඕන.

අපි හිතමු මෙහෙම: දැන් අපට මේ ඇතිලියමයි, මේ හාවෙක්මයි කියල අපි ඇඟිල්ල දික් කරල පෙන්නනවා නේ. මේ මේසෙමයි කියල පෙන්නනවානේ. එතකොට එහෙම පෙන්නන විට එතැන මැටි අනෙකක්, නම අනෙකක් කියල දෙක වෙන්වෙලා තියෙනවාද? දෙක එකක් ම වෙලා. දෙක එකක් හැටියටමයි අරගෙන තියෙන්නේ.

එතකොට අපි දැන් මෙහෙම හිතමු. දැන් මෙතන තියෙනවා රූපය. මැටි කියන්නේ රූපය. භාව කියන්නේ ඇතිලිය කියන්නේ නම්. නමත් රූපයත් දෙක එකතු වෙලා "නාම රූප පච්චයා විඤ්ඤාණං." ඇතිලිය කියන දූතගැනීමක් මේ. ඇතිලිය කියන දූතගැනීමයි භාව කියන දූතගැනීමයි ඇතුලෙ නාම රූප දෙක එකතුවෙලා. නමයි රූපයයි දෙක එකට එකතුවුනේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන්ම එකතු කරන්න පුළුවන් නිසා ද? මෝඩකම - අවිද්‍යාව නිසා ද? මැටියි නමයි දෙක දෙකක් මයි. නමුත් මේ ඇත්ත නොදකිනකම නිසා අපි හැම තිස්සෙම මේ දෙක එකට එකතු කරනවා. එකතු කළාම ඔන්න අපට හම්බ වෙනවා භාවෙක් හම්බ වෙනවා, ගහක් හම්බ වෙනවා, ඇතිලියක් හම්බ වෙනවා, මනුස්සයෙක් හම්බ වෙනවා. ඇතිලිය කැඩුනහම බිඳුනහම ඊළඟට දුක වේදනාවක් එනව. දැන් හොඳට බලන්න, දුක ඇති වෙන්නෙන් මෙහෙමයි. දුක නැති වෙන්නෙන් මෙහෙමයි. මේ නමත් රූපයත් දෙක එකතු කරල බලන තාක් කල් විඤ්ඤාණ. විඤ්ඤාණ ප්‍රත්‍යයෙන් නාම රූප, නාම රූප ප්‍රත්‍යයෙන් සලායතන, සලායතන ප්‍රත්‍යයෙන් ස්පර්ශය, ස්පර්ශය නිසා වේදනාව, වේදනාව නිසා තණ්හාව, තණ්හාව නිසා උපාදන, උපාදන නිසා භව, ජාති, ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක්, දෙමිනස් ආදී මේ දුකේ හටගැනීමයි.

හොඳයි මැටි ඇති තැන මෙ බඳු අදහසක් උපදිනවා. මේ උපන් අදහස මැටිවලට අයිතිත් නෑ, මැටි කියන අදහසට අයිතිත් නෑ. මේ දෙක දෙකක් කියල වෙන්වුනොත්? නාම රූප දෙක වෙන්වුනොත්? ඇතිලියක්, නැඹිලියක්, කළයක්, භාවෙක්, මුවෙක්, ගෝනෙක් කියන දූතගැනීමක් වෙයිද? එහෙනම් නාම රූප නිරුද්ධ වෙන කොටම විඤ්ඤාණ නිරෝධයි. විඤ්ඤාණ නිරෝධයෙන් නාම රූප නිරෝධයි. සලායතන නිරෝධයි. ස්පර්ශ, වේදනා, තණ්හා, උපාදන, භව, ජාති, ජරා, මරණ, සොක, පරිදෙව, දුක්බ, දෙමනස්ස, උපායාස ආදී මේ සියලු දුක් කදේ නිරෝධය එතැනයි. ඒ නිසා මේක හොඳට තේරුම් ගත්තොත් සියලු දුක් නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් තැනක් අපි මේ කියන්නේ.

පස් තියෙන තැනට නම වෙනස්වුනා, මැටි කිව්වා. ඊළඟට තැනට එන විට ගහ කිව්වා. ඒ මැටි පිඩ ම තවත් විදියකට වෙනස් වෙන විට ඇතිලිය කියනවා. ඒ මැටි පිඩ ම තව විදියකට වෙනස් වෙන

විට භාවෙක් කියනවා. ඒ මැටි පිඩ ම තවත් විදියකට වෙනස් වෙන විට මනුස්සයෙක් කියනවා. දැන් නමයි, ධාතුවයි දෙක හොඳට හඳුනා ගන්න. දැන් නම මෙතැනට එකතු නොකළොත් අපට මෙතන හම්බවෙන්නෙ හුදු රූපස්කන්ධයක්. ස්කන්ධ මාත්‍රයක්. එහෙම නැත්නම් ධාතු මාත්‍රයක්. අපි කියමු පස් ටිකක්, මැටි ටිකක් විතරයි හම්බ වෙන්නේ. නම ඉවත් කර ගන්නවා. මැටි ටිකේ එතකොට වටිනාකමක් නෑ. මේ හැම තැනකම තියෙන්නේ එකමමයි. එතකොට වටිනාකම, තණ්හාව ගොඩනැගුනේ මැටිවලට නොවෙයි. මේ සම්මතයත් එක්කයි. එතකොට මේ සම්මතය කියලා කියන්නේ පැනැවීම කියලා කියන්නේ මේ සිතින් කරන දෙයක් සිතේ උපදින නාම ධර්මයක් කියන එක වෙත් කර ගත්තහම ඒක රූපයට අයිති එකක් නො වේය කියලා, රූපය එතකොට තනි වෙනවා. එතකොට නාම ධර්මයේ වටිනාකමක් ගොඩනැගෙන්නෙත් නෑ. දැන් මෙන්න මේ ආකාරයෙන් හොඳට තේරුම් ගන්න එහෙම නම් මෙතැන තියෙන්නෙ මොකක්ද? එතැන ඇතිවෙන නාම ධර්මය මොකක්ද? නම මොකක්ද කියලා. මේ දෙක දෙකක් බව.

ඒ දැනුම ඇතුළු දැන් අපි මෙන්න මේ ටික බලමු. ස්වභාවික පරිසරයේ ගහක්, වැලක් හැඳෙන්න බීජය පිහිටවන්න පොළොව උවමනා කරනවා, ඕන වෙනවා. වතුර ඕන. අව්ව, සුළඟ ඕන. මේ සතර ආධාර කරගෙන තමයි ගස් වැල් වැඩෙන්නෙ. එතකොට ගස් වැල් වැඩෙන්නෙ අව්ව, වැස්ස, සුළඟ, පොළොව ආධාර කරගෙනයි. අව්ව, වැස්ස, සුළඟ, පොළොව කියලා කියන විට ඊට එහාට ගිහිල්ල අපි කතා කළොත් ඒ ටිකට මොකක්ද කියන්නෙ. අපි තවත් නමක් භාවිත කරනවා සතර මහා ධාතු කියලා. එතකොට ඕන්න සතර මහා ධාතුව කියන්නේ ස්වභාවය. ඒක රථ අවස්ථාවට එන විට අව්ව වැස්ස, සුළඟ, පොළොව. එතකොට දැන් ගහ කොළ වැඩෙන්නෙ මොනවා ආධාර කරගෙන ද? සතර මහා ධාතු. එතකොට ගහ කියලා කියන්නෙ තව විදියවකින් කියන විට සතර මහා ධාතු. ඒ සතර මහා ධාතුවෙන් අතු, ඉති, කොළ, මල්, ගෙඩි කඩාගෙන වෙන්කර ගෙන අපි ආහාරයක් කියලා හදගන්නාම ඒ ආහාරයක් කියලා හදගන්න දේ තුළ තියෙන්නෙ මොනවාද? සතර මහා ධාතුව. එතකොට ආහාරයක් කියලා ගත්ත තැන තියෙන්නෙත් සතර මහා ධාතුව. ඒ ආහාර හදගන්න පෙර ගහේ තිබුණෙත් සතර මහා ධාතුව. ඒ ගහ කියන ධර්මතාවයත් හටගත්තෙ සතර මහා ධාතුව

උරාගෙන. එතකොට මේ හැම තැනකම තිබුණේ සතර මහා ධාතුව. සතර මහා ධාතුව තිබුණ නමුත් නම වෙනස්. සතර මහා ධාතුව සත්තද, පුද්ගලද? නැහැ නේද. ආත්මද? අනාත්මයි නේද.

බත් පතට එනකම්ම, අතට ගත්ත පිශානට එනකම්ම, සතර මහා ධාතුව අනාත්මයි. ආත්ම නොවෙන, සත්ත පුද්ගල නොවෙන, අනාත්ම වූ ධාතුවක් තියෙන්නෙ. දැන් මේ ටික කාලා ආත්මයක් හැදෙන්න පුළුවන්ද? සත්තයෙක් හැදෙන්න පුළුවන්ද? පුද්ගලයෙක් හැදෙන්න පුළුවන්ද? පුළුවන් ?? ඔව් අපි පුළුවන් කියන තැන ඉන්න හින්දා නේ සංසාරයේ තාම යන්නෙ. වැරදි නෑ හරි. දැන් හොඳට බලන්න, බත් පතට එනකම්ම තිබුණේ අනාත්ම වූ සතර මහා ධාතුවයි. මෙතනින්, මේ කට්ට් පහළට යන විට මේ ආහාර සත්තයෙක් වෙයි ද? පුද්ගලයෙක් වෙයි ද? ආත්මයක් වෙයි ද? දැන් මේ සතර මහා ධාතුව උරාගෙන මොනවාද හැදෙන්නේ? පොළොවේ තිබිව්ව, බාහිර පරිසරයේ තිබිව්ව ධාතුව උරාගෙන ගහ හැඳුණා. ගහේ මූල කේශීන්ගෙන් පොළොවේ තියෙන ආහාර භොයා ගත්තා. සුළඟ, අවිච්ඡා, වැස්ස ආධාර කරගෙන කොළවලින් හරිතප්‍රද නිෂ්පාදනය වෙලා ආහාර භොයාගෙන ගහ වැඩුණා. ධාතුව වැඩුණා.

දැන් මේ කට්ට් ගත්ත තැන ඉඳලා ම මොකක්ද වෙන්නේ? මේ කයෙන් අර ගහේ සිදුවීම ම සිද්ධ වෙනවා නේ. කේශ නාලිකාවලින් මේ කට්ට් ගත්ත තැන ඉඳලා ම මේ ආහාරය උරාගන්නවා. බඩවැලේ කෙළවරට යනකම්ම උරාගන්නවා. උරාගෙන හැදෙන්නෙ මොනවාද? කෙස් ගස් නේද? කොස් ගස් හැදෙනවා වගේද? ලොම් ගස් හැදෙනවා. මේවනේ හැදෙන්නේ. කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස්, නහර මේවනේ හැදෙන්නෙ. දැන් බලන්න මේ කෙස් සත්තයෙක්ද, පුද්ගලයෙක්ද? ලොම් සත්තයෙක්ද, පුද්ගලයෙක්ද? එතකොට මේ ධාතුව නිසා හටගන්න එකක්වත් තියෙනවාද සත්ත පුද්ගල කියලා ගන්න. මේ ආහාර පිශානට එනකම් විතරක් නොවෙයි, දැන් මෙතැනත් තියෙන්නෙ ධාතුව ම නොවෙයිද? කෙස් කියන්නෙ ධාතුව ම නොවෙයිද? ලොම් ධාතුව ම නොවෙයිද? නිය, දත්, සම, මස කියන්නෙ ධාතුව ම නොවෙයිද? නහර, ඇටකටු, ඇටමිදුලු, වකුගඩු, අක්මා, දලඳු, පෙනහලු කියන්නෙ ධාතුව ම නොවෙයිද? මේ හැම අවයවයක් ම

බැලුවොත් දාතුව. අර පොළොවේ ඉඳලා අර එක එක තැන්වලට පරිවර්තනය වෙලා ආව වගේ, මේ තැනත් තියෙන්නෙම මේ ආහාරය නිසා හටගත්තෙ සත්ත්ව පුද්ගලාවයෙන් තොර වූවක්. මේ අනාත්ම වූ දාතුව තවත් දාතුවක්මයි හැදුවේ, දාතුවක් බවට මයි පරිවර්තනය වුනේ. එතකොට මේ කය කියල කියන්නෙ, මේකෙන් තියෙන්නෙ මොනවාද? පය්වි, ආපො, තෙජො, වායො කියන සතර මහා දාතූයි. බත් පිශානෙ තිබුණෙත් ඒව. ආහාරයයි කියාපු තැන තිබුණෙත් ඒක. ගහ කොළ වැල් මල්වල තිබුණෙත් ඒක. අර බාහිර පරිසරයේ තිබුණෙත් ඒක. මේ හැම තැනකම තිබුණේ දාතු. එතකොට ඒ ස්වභාවයක් වූ දාතුවට එක තැනකදි අව්ව, වැස්ස, සුළඟ, පොළොව කියල කිව්ව. ඒකම තව තැනකට රාශි වුනහම ගහක් කිව්ව, වැල් කිව්ව, මල් කිව්ව, කොළ කිව්ව. ඒක ම තව තැනකට ආවහම අපි ආහාර කිව්ව. තව තැනකට ආවහම “මම” කියනවා. නේද. අර මැටි පිඬ වගේ මේ නම හැම තැනකම වෙනස් වුනාට හැම තැනකම තියෙන්නේ දාතුව කියල දැක්කොත්, බලන්න පුරුදු කළොත්, පුහුණු වුණොත්, මම කියන්නෙ මොකක්ද කියන අදහස ඉබේම තේරෙන්න නැද්ද? එහෙනම් මෙබඳු දාතුවක් ඇති තැන, දාතුව දාතුව හැටියට නොදන්නාකම මයි. මේ අවිද්‍යාව නිසා මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගන්නවා. දැන් දාතුව විශ්ව සාධාරණ වෙලා පේනවා. මෙතැනත් තියෙන්නෙ, අතනත් තියෙන්නෙ, බාහිරේත් තියෙන්නේ, ආධ්‍යාත්මයේත් තියෙන්නේ දාතු මයි - “ඉති අජ්ඣාතං වා බහිද්ධා වා අජ්ඣාතබහිද්ධා වා අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පය්වි දාතු, ආපො දාතු, තෙජො දාතු, වායො දාතු” - මේ කයේ පය්වි දාතුව ඇත, ආපො දාතුව ඇත, තේජො දාතුව ඇත, වායො දාතුව ඇත කියල දකිනවා. එතකොට දාතුව දාතුව හැටියට දකින විට ඉබේ ම සමුදය පේනවා. එහෙනම් මෙබඳු දාතුවක් ඇති තැන මම මගේ මගේ ආත්මය කියන අදහසක් නේද තියෙන්නෙ. සිතින් උපදවා ගත්ත අර මැටි ඇති තැන එක එක නම් පනවගත්ත වගේ මේ පැනැවීමක් නේද තියෙන්නෙ. “මම, මගේ, මගේ ආත්මය” කියන සංකල්ප සිතින් ම උපදවා ගත්ත ක්ලේශයක් නේද. මේ තෘෂ්ණා - දෘෂ්ටියෙන් මේ දාතුව ආත්ම කොට ඇසුරු කරන නිසා මේ රූපයේ සිදුවෙන විපරිණාමය ස්වාභාවික වූ දුක්ඛ ලක්ෂණවලට උරුමකාරයා, අයිති කාරයා වෙලා. පැත්තක තියෙන දෙයක් - කොහේද යන නයි ඔබොක්කුවෙ දගෙන කනවා කනවා කියල කෑ ගහනවා වගේ. ඒ වගේ මේ පැත්තකට තියෙන යන දුක්ඛ ස්වභාවයෙන් ම විපරිණාමය දුක්ඛ පත්වෙන දුක් දෙයක් “මම, මගේ” කියල අරගෙන. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටියෙන්

අල්ලගෙන. ස්වභාවයෙන් දිරන ලෙඩවෙන මැරෙන මේ කය මම කියල අරගෙන. දැන් ලෙඩවෙන්නෙ කවුද? "මම". දිරන්නෙ කවුද? "මම". මැරෙන්නෙ කවුද? "මම". ඉතින් දැන් ධාතුව ධාතුව හැටියට දැක්කොත්, දුක දුක හැටියට දැක්කොත්, මම මගේ කියන අදහස ක්ලේශයක් නම් දැන් රූපයේද වැරැද්ද තියෙන්නෙ? දුකෙන් මිදෙන්න තියෙන්නෙ කොතැනින්ද? ක්ලේශයයි දුරු කර ගන්න ඕන. එහෙනම් දුකට හේතුව වූ සමුදය අපට හම්බ වෙනවා. මෙන්න මෙයයි, ක්ලේශය. තෘෂ්ණා, දෘෂ්ටි, මාන. මම මගේ මගේ ආත්මය කියල ගත්ත අදහසයි, ක්ලේශයයි දුරු කර ගන්න ඕන. දැන් ක්ලේශයෝ දුරු කර ගන්න කියල මොකක්ද කරන්නෙ? ක්ලේශය යෙදෙන්නෙ, ධාතුව ධාතුව හැටියට නොදකින තැනයි. අශුභය අශුභය හැටියට නොදකින තැන. රූපය මම මගේ මගේ ආත්මය කියල අදහස එළඹ සිටිනවා. දැන් අපි නොනැවතීම රූපයේ ඇත්ත ඇති සැටියෙන් ම බැලුවොත් දුක දුක හැටියට දකිනකොට ධාතුව ධාතුව හැටියට දකින විට ධාතුව මම මගේ කියන්න වෙයිද? එහෙම වෙන්නෙ නෑ. ධාතුව හැටියට දකින විට මෙතැනත් තියෙන්නෙ ධාතුව, බත්පතෙත් තියෙන්නෙ ධාතුව, ගහ කොළ වැල්වලත් තියෙන්නෙ ධාතුව, ස්වභාවික පරිසරයේ හැම තැනකමත් තියෙන්නෙ ධාතුව, එහෙනම් මේ ඔක්කෝම මම වෙන්න ඕන, මගේ වෙන්න ඕන, මගේ ආත්මය වෙන්න ඕන. එහෙනම් එයා දකිනවා පොදුවේ ලෝකය තුළ ම පවතින ධර්මතාවය. මේ ධාතුව, ධාතුව හැටියට නොදන්නා අවිද්‍යාව නිසා සංසාරයේ ඇවිදිනව. ඒ නිසා විඤ්ඤාණ, නාම රූප, සලායතන ආදී දුක හට ගන්නවා. එතකොට දකිනවා මේ ධාතුව, ධාතුව හැටියට දකින විට මේ වැරැදි සංඛාරය දුරුවෙලා, අවිද්‍යාව දුරුවී සංඛාර නිරෝධය වෙනවා. සංඛාර නිරෝධයෙන් විඤ්ඤාණ නාම රූප නිරෝධයෙන් සලායතන නිරෝධ වෙනවා කියල නිරෝධය දකිනවා. මේ අනුව නැවත නැවතත් මෙන්න මේ ගන්න ආහාර පිඬ ආහාරය හදල දෙන්නෙ මොනවාද කියලා ධාතුවක් හැටියට බලන්නත් පුළුවන්. අර අපි ඉස්සෙල්ලා අශුභ වශයෙන් දුක් වශයෙන් බැලුවා. එතන වෙන වෙන ම බැලුවා අපි සත්ත්ව පුද්ගල ඉන්නවාද කියලා. නමුත් එතැන හම්බවුනෙත් නෑ. දෘෂ්ටියක් බව අනුචුතා. මේ ආකාරයෙන් ධාතුව, ධාතුව හැටියට බලනකොටත් ඔන්න අපට පුළුවන්, දැන් විමසලා බලන්න ඕන අර නිදර්ශනයේදී ගත්ත ටික. මැටි ටික ඇතිලිය ද, ඇතිලිය මැටි ද? දැන් අපට හම්බවුනා මැටි ඇති තැන ඇතිලිය කියන අදහස. එහෙනම් මෙබඳු ධාතු ඇති තැන මම කියන, මගේ කියන අදහසක්. මැටි මැටි විදියට හඳුනාගන්න බැරි

වෙච්චි තැන, ධාතු ව ධාතු හැටියට හඳුනාගන්න බැරිවෙච්චි තැන අපට මැටිත්, ඇතිලියත් දෙක ම එකක් ම වෙලා පෙනුණා. දෙක එකක් ම වෙලා පෙනුණා. නාම රූප ප්‍රත්‍ය වුනා. ඒ නිසා ආයතන උපන්නා. ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, චේතනා අර කර්ම ක්ලේශ දක්වා ම ජරා මරණ දක්වා ම දුක හැදුණා. මේ දෙක වෙන් වෙනකොටම දුක වෙන් වෙන බව පෙනුණා. එහෙනම් මේ ධාතුව වෙන් වෙන විට සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම කියන “මම ය, මගේ ය, මගේ ආත්මය ය” කියන අදහස වෙන් වෙන විට පැවැත්මක් නෑ. මේ දෙක එකතු වෙච්චි තැන තමයි පවතින්න.

නළකපාන සූත්‍රයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා උපමාවක්. බට මිටි දෙකක් එකට එකතු කළොත් මෙහෙම හේත්තු කරලා තියන්න පුළුවන්. එකක් වැටුණොත් අනිත් එකත් වැටෙනවා. එහෙනම් මේ නාම රූප දෙක එකතු වෙන තාක් කල් මේ කය අපට තියෙනවා. අපි තේරුම් ගත්තොත් නමයි රූපයයි දෙකේ වෙනස, මේ දෙක දෙකක් බව, මේ දෙක එකට අයිති කරන්න බැරි බව, තේරුම් ගත්ත තැන ම මේ සියලු දුකේ ගෙවීම වෙනවා.

ඒ නිසා අපි ආහාරය ගන්න විට මේ කය දිහා අශූභ වශයෙන් බලන්නත් පුළුවන්, ධාතු වශයෙන් බලන්නත් පුළුවන්. බලන විට ඔහුට පෙනෙනවා, මේ බඩගිනි දුකත් එක්ක මෙන්න මේ දහම පවත්වාගෙන යන්න බැරි බව, මේ බ්‍රහ්මචරියාව පවත්වාගෙන යන්න බැරි බව. මේ තියෙන දුක් වේදනා නැති කර ගන්ට ඕන නිසා ආහාරය වළඳවී, හැබැයි තණ්හාවෙන් නම් නොවෙයි. තියෙන දුක නැති කරගෙන අලුත් දුකක් ඇති කර ගන්න කන්නෙ නෑ. මේ දහම් මග වඩාගෙන යන්න අවශ්‍ය ප්‍රමාණයටයි ආහාර ගන්නේ. බොහෝ දෙනෙක් බඩගින්නට කාලා, ඊළඟට කාලා වැඩියි කියනවා. කොසොල් රජ්ජුරුවෝ වගේ. ධර්මයෙහි හැසිරෙන කෙනා එහෙම අනුභව කරන්නේ නෑ. ඔහු ආහාර ගන්නේ අවශ්‍ය ප්‍රමාණයටයි. ඔහු අනුභව කිරීමෙහි “අනවජ්ජනා ච” - නිවැරදි භාවයක් තියෙනවා, “ආසුච්ඡාරොතා ච” - පහසු විහරණයක් තියෙනවා. බුදුරජාණන් වහන්සේ හික්කුන්ට පනවන්නේ දැනෙ වළඳලා චතුරත් බිච්චට පස්සෙත් තව බත් පිඬු හතරක් පහක් වළඳන්න බඩේ ඉඩ

තියෙන්න ඕනෑ. එහෙම නම් එතැනයි “භෝජනමිසි ව මත්තඤ්ඤං”. එවිට භෝජනයේ මාත්‍රාව දැනගන්නා වෙනවා.

ඉතින් මේ විදියෙන් ආහාරය වළඳන වෙලාවේ මේ කය මෙබඳු ආකාරයෙන් ඇසුරු කරන විට අපට වැඩෙන්නේ සීලය. කායානුපස්සනාව අයිතිවෙන්නේ සීලයට, සීලස්කන්ධයට. වේදනානුපස්සනා, චිත්තානුපස්සනා යන දෙක අයිති වෙනවා සමාධිස්කන්ධයට. ධම්මානුපස්සනාව අයිති වෙන්නේ ප්‍රඥස්කන්ධයට. ස්කන්ධ වශයෙන් ගත්තහම.

සැරියුත් හාමුදුරුවන්ගේ චරිතයේ මේකට හොඳ නිදර්ශනයක් තියෙනවා. සැරියුත් හාමුදුරුවන්ට දවසක් පුංචි හාමුදුරු කෙනක් - සාමණේර හාමුදුරු කෙනෙක් චෝදනාවක් කළා. පොඩ්ඩක් ඇඟේ හැපුණයි කියලා සැරියුත් හාමුදුරුවන්ට මහ බරපතල චෝදනාවක් කළා. සැරියුත් හාමුදුරුවෝ අග්‍රශ්‍රාවක හාමුදුරුවෝ වෙලත් හරියට සිවුරවත් පොරව ගන්න බෑ, මේ අනුන්ගේ ඇඟේ සිවුරු හප්පගෙන යනවා කියලා. කෙසේ හෝ බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට මේ පැමිණිල්ල ගියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ සිව්වනක් පිරිස ඉදිරියේ ම මේ පැමිණිල්ල විභාග කළා. අග්‍රශ්‍රාවක කියල නිදහසක් නෑ. බොහෝ ම සාධාරණයි. පැමිණිල්ලක් ආවොත් සිව් පිරිස ඉදිරියේ ම විභාග කරනවා. බුද්ධ රාජ්‍යය නේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ “ඇත්ත ද සාරිපුත්‍රයෙනි, මේ කරන චෝදනාව” කියල විමසපු වෙලාවේ සැරියුත් හාමුදුරුවෝ හරි සිංහ නාදයක් කළා. උන්වහන්සේ කියනවා “ස්වාමීනි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, සොළොස් හැවිරිදි වයසේ යෞවනයෙක් හෝ යෞවනියක් නාලා, සුවඳ ගල්වලා, ලස්සනට ඇඳුම් පැළඳුම් ඇඳලා පැළඳලා ඉන්න වෙලාවේ, එබඳු කෙනෙක් ගේ කරේ, කුණු වෙච්චි ගැරඬි කුණක් හෝ බලු කුණක් හෝ එල්ලුවොත් ඒ අයට ඒක කොච්චර පිළිකුලක් වෙච්චි ද, ස්වාමීනි, මම මේ කය හැම මොහොතකම පරිහරණය කරන්නේ අන්න එබඳු හැඟීමකිනුයි, ආකල්පයෙනුයි. නාල පිරිසිදු වෙලා සුවඳ ගල්වලා ඉන්න වෙලාවේ කුණු වෙච්චි ගැරඬි කුණක් හෝ බලු කුණක් හෝ එල්ලුවොත් කොච්චර පිළිකුල් ද, අන්න එබඳු පිළිකුලකින් මම මේ කය පරිහරණය කරන්නේ” කියලා උන්වහන්සේ සියල්ල දත් බුදුහාමුදුරුවෝ ඉදිරියේදී සියල්ල දකින බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟ ප්‍රකාශ කළා. මේ ප්‍රකාශය

කියැවෙන විට ම අර හිඤ්ච වෙච්ඡන්ත ගත්තා. උන්වහන්සේට සැරියුත් භාමුදුරුවන්ගේ මේ සිංහ නාදය දරාගන්න බැරිවුණා. අන්න බලන්න උන්වහන්සේලා කය දිහා බලල තියෙන්නේ එබඳු ආකාරයකින්. එබඳු ආකාරයකින් බලන විට කිසි ම විදියකින් මේ කයෙන් වරදක් වෙන්න විදියක් නෑ. එතකොට උන්වහන්සේලා පිළිකුල් දේ පරිහරණය කරන්නේ බොහොම ප්‍රවේශමෙන්.

දැන් අපි හිතමු මෙහෙම මොනවාහරි දුගඳක් අපට දැනෙනවා කියලා. අපි දැන් මේ දුගඳ කොහෙද කියල හොයා ගන්න ඕන වුනහම ගැවෙයි කියලා පරිස්සමින් නේ අඩිය තියන්නේ. ඇඳුමත් ටිකක් උස්සලා අල්ලගෙන බොහොම ප්‍රවේශමෙන් අඩිය තියන්නේ මේ ඇඟේ තැවරෙයි කියලා.

යම් කෙනෙකු මෙන්න මේ වගේ මේ කය දකිනව නම් මේ කයේ ඉරියව්වක් තව කෙනෙකුට අහිත පිණිස පවතින්නේ නෑ. ඒ තරම් ප්‍රවේශමෙන් මේ කය පරිහරණය වෙනවා. ඒ නිසයි, “පටිසෙවනා පහාකබ්බා” - ප්‍රත්‍යාවේක්ෂාවෙදි මේ කය ගැන සැලකිලිමත් වෙන විට ආහාරය පිළිබඳ ව රස තණ්හාව - ක්‍රීඩා පිණිස, මදය පිණිස, අලංකාරය පිණිස, සැරසිලි පිණිස මේ ආහාර වළඳන්නේ නෑ. ශරීරය ලස්සන කරන්න, ශක්තිමත් කරන්න කියලා හිතාගෙන ආහාර වළඳන්නේ නෑ. පුත්‍ර මාංශ උපමාවෙන් යුක්ත ව කිසිදු තණ්හාවක් නැති ව යම්තම් මේ කය පවත්වා ගැනීම සඳහා පමණක් - “ඉමස්ස කායස්ස ධීනියා” - හුදෙක් මේ කයේ පැවැත්ම සඳහා, “යාපනාය” - යැපීමේ පමණට, “බ්‍රහ්මවරියානුග්ගහාය” - බ්‍රහ්මවරියාවට අනුග්‍රහ පිණිස, බඩගිනි වේදනා නැති කර ගැනීම පිණිස, පැරැණි වේදනා නැතිවෙන්න, අලුත් වේදනා ඇති නොවෙන්න, නිවැරදි භාවය පහසු විහරණය ඇති වෙන විදියෙන්, මේ අයුරින් කය දකිමින් බත් පත පරිහරණය කරාවි.

මෙලෙස අපි පුරුදු කරන්නට ඕන අශුභ වශයෙන් එහෙම නැත්නම් ධාතුවක් හැටියට බත් පත දිහා බලන්න. සේනාසන, ආවාස නිවාස, පිළිබඳවත් අර විදියමයි. “පටිසංඛා යොනිසෝ සේනාසනං පටිසෙවති. සීනස්ස පටිසානාය, උණ්හස්ස පටිසානාය,

ඩංසමකසවාතාතප

සිරිංසපසම්ඵස්සානං යාවදෙව

උතුපරියස්සවිනොදනං පටිසල්ලානාරාමණං” - සීතලෙන්, ඌෂ්ණයෙන්, මැස්සන්ගෙන්, මදුරුවන්ගෙන්, අවිසුළංවලින්, වා පින්වලින්, සපාදින්ගෙන් වන අනතුරු වළක්වාලීම පිණිසත්, “උතුපරියස්සවිනොදනං” - සෘතු විපඨියාසය නිසා වන පීඩා වළක්වාලීම පිණිසත්, බ්‍රහ්මවරයාව පිණිසත්, වීයඝී වැඩීම පිණිසත්, “පටිසල්ලානාරාමණං” - ධ්‍යාන සමාපත්තීන්ට සමවැදීමට උපකාර පිණිසත්, මේ ආවාස නිවාසය පැදුර කොට්ටිය පරිහරණය කරනවා. මෙලෙස නුවණ ඵලඹ සිටින්නට ඕන. එය ඵලඹ සිටින්නට නම් අපි බලන්නට ඕන අර කය පිළිබඳ ව, මේ කය වැසි සුළංවලට අනුවෙන්නට නොදී, පින්තට අනුවෙන්නට නොදී, වාතයට අනුවෙන්නට නොදී, මැසි මදුරුවන්ට අනුවෙන්නට නොදී රකින්න ඕන එකක්. යමක් ප්‍රවේශමෙන් රකින්න ඕන නම් ඒක දුබල දුච්ඡ දෙයක්. අන්ත අසරණ දෙයක්. කයෙහි ඒ අන්ත අසරණ භාවය දුක් සහිත බව, මේ පුංචි දේකින් පවා මහා දුකකට පීඩාවකට පත්වෙන බව, විපරිණාමයට පත්වෙන බව දකින්නට ඕන. මේ දුබල කය “ඵෙණපිණ්ඩුපමං රූපං” - පෙණ පිඩක් හා සමානයි. “කුම්භුපමං කායමිමං විදිත්වා” - මේ කය කුඹල් කරුවකු විසින් තනන ලද මැටි වළඳක් හා සමානයි. එය බිඳිලමයි අවසන් වෙන්නේ. පෙණ පිට්ඨ කිසි හරයක් නෑ. රූපය පෙණ පිඩක් වගෙයි. මැටි වළඳක් වගෙයි. ඉතින් එබඳු කය බොහොම පරිස්සමින් රකින්නට ඕන. මේක ලස්සන කරන්න උදව්වෙන්නේ මානයට පත්වෙන්න නොවෙයි මේ අවවාදය, දුබල දේ රැකගැනීමටයි. අවබෝධයෙන් නුවණින් අවජිනා කිරමින් පරිහරණය කරන විට ඒ පිළිබඳ ව තණ්හා, මාන, කෙලෙස් උපදිනට ඉඩක් නෑ.

බේත්තේත්, ගිලන්පස ටික පරිහරණය කරන කොටත් බොහොම සිහිකල්පනාවෙනුයි එය පරිහරණය කරන්නේ. මේ ලෙඩවෙච්ච කයේ තියෙන දුක් වේදනාවන් නැති කර ගැනීම පිණිස, නිරෝගී බව රැකගැනීම පිණිසයි මේ බෙහෙත් හේත් ටික පරිහරණය කරන්නේ, වතුර පැන් ටික ගිලන්පස ටික වළඳන්නේ. එතකොට මේ ටික නොලැබුණොත්, වතුර ටික නැතිවුනොත්, ගිලන්පස ටික නැතිවුණොත්, බේත්තේත් ටික නැතිවුනොත් මේ කය මහා දුකකට පත්වෙනවා. මරණය හෝ මරණය ආසන්න දුකකට පත්වෙනවා. මෙබඳු දේ ඇතත් නැතත් රකින්න පුළුවන් වෙන්නට ඕන. මම මගේ මගේ ආත්මය

නොවන නිසා ම මේ උපකාරක ධර්ම පිරිසිදු ව රැකගන්නට ඕන කියන නුවණ ඇතුව ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා වශයෙන් අනාත්ම සංඥාවක පිහිටා මේව පරිහරණය කළ යුතු ආකරයයි සබ්බාසව සූත්‍රයේ දී බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කරන්නේ.

මේ ආකාරයෙන් දුක දුක හැටියට දකිනවා. සමුදය හඳුනාගන්නවා. නිරෝධය, මාර්ගය ගැන අවබෝධය සහිත ව මේ සිව්පසය පරිහරණය කරනකොට අපි අර පෙර කතා කළ දර්ශනයෙන් යුක්තයි. දර්ශනයෙන් යුක්ත ව මේ සිව්පසය පරිහරණය කරන කෙනාට ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදාවෙන්, නුවණින්, යුක්ත ව සිටියොත් ඔහුට දන් පිළෙහි දී වුවත් ආශ්‍රවක්‍ෂය කොට ලබන රහත් ඵලය ලබන්නට පුළුවන්කම තියෙනවා, අර අපි ඵද මතක් කරල දුන්න භාගිනෙය්‍ය සංසරක්ඛිත භාමුදුරුවන්ට වගේ. උන්වහන්සේ දන් පිළේදී රහත්වුනේ පාත්‍රය අතේ තියාගෙන සිව්පස පරිහරණය ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව කරල.

ඉතින් මෙන්න මේ ආකාරයෙන් මේ කියා දීපු ක්‍රම අනුගමනය කරලා, අඩු තරමින් සිල් සමාදන්වන දවසෙදිවත් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් යුතු ව සිව්පසය පරිහරණය පිළිබඳ ව නුවණින් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂා කොට බලා ඒ තුළින් ආශ්‍රවක්‍ෂය කොට ලබන උතුම් නිව්‍යානාවබෝධය වහ වහා ඔබ හැම දෙනාට ම ලැබේවා.

10 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතඛිඛා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඛිඛා යොනිසෝ ඛමො හොති සීතස්ස උණ්හස්ස ජ්ඝච්ඡාය පිපාසාය ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානං, දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වෙදනානං දුක්ඛානං තිප්පානං ඛරානං කටුකානං අසාතානං අමනාපානං පාණහරානං අධිවාසකජාතිකො හොති. යං භිස්ස භික්ඛවෙ අනධිවාසයතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, අධිවාසයතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න හොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතඛිඛා.

ගරු කටයුතු අපේ හාමුදුරුවන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ගුණබර කාරුණික පින්වත්ති, සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේ සියලු ලෝක සත්ත්‍වයාට සංසාර කතරෙන් එතෙරවන ධර්ම මාර්ගය පිළිබඳව දේශනා කළ සූත්‍ර දේශනාවන් අතරේ මජ්ඣිම නිකායේ මූල පණ්ණාසකයේ එන සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාවේ ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳවයි අද දවසේ අපට මාතෘකා වෙලා තියෙන්නේ.

“මහණෙනි, ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව මොනවා ද? ඉවසීමෙන් ආශ්‍රව දුරු වෙන්නේ කොහොමද?” විමසා බලන්නයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ දේශනාව කළේ.

සිතස්ස උණ්හස්ස ජිසව්ඡාය පිපාසාය - සිතලෙන්
 ඌෂ්ණයෙන්, බඩගින්නෙන්, පිපාසයෙන්,
 ඩංසමකසවාතාතපසිරිංසපසම්ඵස්සානං - මැස්සන්ගෙන්,
 මදුරුවන්ගෙන්, ශරීර අභ්‍යන්තරයෙන් හටගන්නා වාත ඌෂ්ණ
 වේදනාවෙන්, සතුන් සප්‍රාදීන්ගෙන් ඇතිවන්නා වූ නපුරු පහසින්
 හටගන්නා වූ දුක් වේදනාවෙන්, "දුරුත්තානං දුරාගතානං වචනපථානං"
 - නපුරුකොට කියන ලද නපුරුකොට ඇසුණු වචන නිසා උපදින
 අනුන්ගේ දෝෂාරෝපන නිඤ් අපහාස නිසා ඇතිවන්නා වූ මානසික
 දුක් වේදනාවෙන්, උප්පන්නානං සාරීරිකානං වේදනානං - උපන්නා වූ,
 ශාරීරික වූ වේදනාවන්ගෙන්, දුක්ඛානං - දුක් වූ, තිප්පානං - තියුණු,
 ඛරානං - දුෂ්කර වූ, කටුකානං - කටුක වූ, අසාතානං - අකැමැති වූ
 අමනාපානං - අමනාප වූ, පාණහරානං - දිවි පැහැරගන්නා වූ - දිවි
 තොර වන්නා වූ - දිවි කෙළවර කොට ඇත්තා වූ. අධිවාසකජාතිකො
 හොති. - එබඳු තරමේ දුකක් වේදනාවක් වුනත් ඉවසිය යුතුයි. ඇයි
 ඉවසිය යුත්තේ? යං භික්ඛ භික්ඛවෙ අනධිවාසයතො - යම් විදියකින්
 ඉවසුවේ නැත්නම්, උප්පජ්ජේය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, - ඉවසුවේ
 නැති තැන දහ දවිලි සහිත ආශ්‍රව - ක්ලේශයෝ උපදිනවා.
 අධිවාසයතො - ඉවසන්නාට, එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න
 හොත්ති. - එබඳු දහ දවිලි සහිත ආශ්‍රවයෝ නූපදිනවා. ඉමෙ වුවචන්ති
 භික්ඛවෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතබ්බා. - මහණෙනි, ඉවසීමෙන් දුරු
 කළ යුතු ආශ්‍රව මෙසේය.

දැන් මෙහි දී කියැවෙනවා බඩගිනි දැනුණත් පිපාසය දැනුණත්
 සිතල, ඌෂ්ණය දැනුණත්, මැසි මදුරුවන්ගෙන් උවදුරු දැනුණත් ශරීර
 අභ්‍යන්තරයෙන් හටගත් වා පිත් වේදනාවන් ඇතිවුනත් සප්‍රාදීන්ගෙන්
 නපුරු පහසක් ලැබුනත් නපුරුකොට කියූ වචනයන් නිසා හෝ කය
 තුළින් උපන් නා නා විධ වේදනාවන් හෝ මේ සියලු දේ ඉවසන්න
 ඕන. ඉවසීමෙනුයි ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න පුළුවන්කම තියෙන්නේ. අපට
 බොහෝම පුරුදු බණ පදයක් තියෙනවා. බන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා
 - ක්‍ෂාන්තියයි, ඉවසීම ම යි පරම සැපත. උතුම් ම තපස ඉවසීම යි.
 ඉවසීමෙන් ම යි මේ ආශ්‍රව කෙලෙස් දුරු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ.

දැන් ඒ ඉවසීම ඇති කර ගන්න ක්‍රම ගොඩක් තියෙනවා. අපි ඒක ටිකක් ආකාර දෙකකින් දර්ශනයට අනුකූලව කතා කළ යුතු කොටසක් තියෙනවා. ඊට ප්‍රථම අපි කවුරුත් කටයුතු කරන සාමාන්‍ය ස්වභාවය තුළදී ආත්ම පුද්ගල සංකල්පය මත අපි තුළ යම් හික්මීමක් හදගන්න, ඉවසීමක් හදගන්න, සුදුසු යමකුත් මේ සඳහා එකතු කළොත් මේ බොහෝ දෙනෙකුට ප්‍රයෝජනවත් වේවි.

පින්වතුනි, අපි සංසාර කතරෙන් එතෙරවන්න කුසල් දහම් වඩනකොට ඒ කුසල් දහම් වඩන වෙලාවෙදී එයට එන බාධක තමයි මේ කායික ව, මානසික ව හටගන්නා වූ දුක්ඛදෙමනස්ස. මේව ඇතිවුනහම අපි හුඟක් වෙලාවකට පුරුදු වෙලා තියෙන්නේ ඒවායෙන් අත් මිදෙන්න, වෙනස් වෙන්න. දැන් අපි බලන්ට ඕන අපි කුසලයක් ධර්මයක් වඩන මොහොතක් වුනොත් එබඳු අවස්ථාවක අපට සීතලක් දැණුනොත් ඌෂ්ණය දැණුනොත් බඩගින්නක් ආවොත් පිපාසය දැණුනොත් අපි මොකද කරන්නේ? මැසි මදුරුවන්ගෙන් කරදරයක් ආවොත් අපි මොකද කරන්නේ? ශරීරය තුළින් වේදනාවක් හටගත්තොත් අපි මොකද කරන්නේ? සතුන් සපීයන්ගෙන් අනතුරක් වුනොත් අපි මොකද කරන්නේ? අපි ඉක්මනින් ඒ ඇතිවෙව්වි දුක ගෙවාගන්න, දුක නිවාගන්න, පිළියම් යොදනවා.

දැන් අප ඉන්න පදනම මුලින් ම භෝයාගෙන ඉන්න වෙනවා. හරි තැනකද වැරදි තැනකද අපි ඉන්නෙ කියලා. අපි හැම දෙයකින් ම භෝයන්නෙ සැපත, සතුට සැනසීම. අපි කවුරුවත් ම කැමැති නෑ දුකට. දුක හැමෝම ප්‍රතික්‍ෂෙප කරනවා. දුකට කැමැති නෑ, සැපයි භෝයන්නේ. ඒ නිසා සැප යමකින් ද එන්නේ ඒ සැප එන දේට අපි ඇළුම් කරනවා. දුක එන්නෙ කොතැනින්ද සැප අහිමි වෙන්නෙ කොතැනින් ද අපි ඒ දේ ප්‍රතික්‍ෂෙප කරනවා. අපි මේ රූපය මම මගේ, වේදනා සඤ්ඤ සංඛාර විඤ්ඤාණ යන මේව මම මගේ මගේ ආත්මයයි කියන අදහසින් තමයි ඉන්නෙ. දැන් රූපය මම මගෙයි කියල තියෙන්නෙ, මේ කය මම මගෙයි කියල තියෙන්නෙ, ඒක සැප නිසයි. මේක හොඳ නිසයි. මේක සුභ නිසයි. ඒ නිසා වේදනා සඤ්ඤ සංඛාර විඤ්ඤාණත් මම ම වෙලා, මගෙ ම වෙලා, මගේ ආත්මය ම වෙලා. දැන් ආත්මය මගේ. මේ පංච උපාද්‍යනස්කන්ධය ආත්ම කොට ගෙන මගේ

ආත්මයට දුක එන්න බැහැ. මගේ ආත්මයට වද වේදනා විඳින්න බැහැ. මගේ ආත්මයට සැප ලැබෙන්න ඕන. එතකොට මගේ ආත්මයට සැප එන්නෙ කොහෙන්ද? ඒ සැප භෝයනවා. මගේ ආත්මයට දුක එන්නෙ කොහෙන්ද? ඒ දුක් ප්‍රතික්‍ෂෙප කරනවා. පිළිකුල් කරනවා.

දූන් අපි බලමු අපට දුක එන්නෙ කොහෙන්ද කියල. ඔන්න දූන් අපි රූපාදී ස්කන්ධ ටික ආත්ම කරගෙන මම මගේ වශයෙන්. දූන් මට යි සැප ඕන. මට දුක් විඳින්න බැ. ඒ නිසා අපි සැප භෝයනවා. ඔන්න ඉගෙනගන්න බැරිවුණොත් දුක එනවා. ඉගෙනගත්තොත් තමයි සැප එන්නෙ. රස්සාවක් නැත්නම් මේ ආත්මයට දුක එනවා. රස්සාවක් තියෙනවා නම් සැප ලැබෙනවා. ඔන්න අපි දුක එන හැටි හා දුක නැතිවෙන හැටි දන්න හැටි. විවාහයක් වුනොත් සැපයි. නොලැබුණොත් දුකයි. දරුවන් ඇත්නම් සැපයි, නැතිවුනොත් දුකයි. යානවාහනයක් තියෙනවා නම් සැපයි, නැතිවුනොත් දුකයි. ආත්මයට දුක දෙනෙතව. සල්ලි මිල මුදල් නැත්නම් දුකයි. සල්ලි මිල මුදල් තියෙනවා නම් සැපයි. අනිකුත් අනිකුත් රන් රිදී ආභරණ, මුතු මැණික් සම්පත් ඉඩකඩම් වතුපිටි දේපොල තියෙනවා නම් සැපයි, නැතිවුනොත් දුකයි. ඒ නිසා මෙන්න මේ අපේ ජීවිතය වෙලා තියෙන්න මෙන්න මේ අපේ ආත්මයට යමකින්ද දුක එන්නේ, ඒ දුක ප්‍රතික්‍ෂෙප කරල සැප ලබා ගන්නයි. ඒ සැප ළඟා කර දෙන්න අපි භාවිත කරන දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිනී ප්‍රතිපදාවකුත් තියෙනවා. දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාව තමයි අපි හැමදම ජීවිතයේ කරන්නෙ. උදෑසන අවදිවෙච්ච වෙලාවෙ ඉඳල මේ ආත්මයට සැප දෙන්න ඕන. සැප භෝයන්නෙ. දුකෙන් මුදවන්න ඕන. දූන් රස්සාවට නොගියොත් රස්සාව නැතිවුනොත් සැප අහිමි වෙනව, දුක එනව. ඒ නිසා රස්සාව නැති කර ගන්න බැහැ. සැප ලබන්න ඕන, දුක් විඳින්න බැහැ. ඉතින් අප කරන ක්‍රියාකාරකම් ඔක්කෝම ටික දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවකට තමයි අයිති. අපි හැමදම මේ දුක නැති කරන්න, ආත්මයට එන දුක නැති කරන්න මොකද කළේ. සීතල දූනෙත කොට පොරොච ගත්ත. දූන් හරි ආත්මයට සැප ලැබුණ. අපි මේ සංසාරෙ මේ සීතල කියන ප්‍රශ්න විසඳගන්න කොච්චර පොරොචන්න ඇති ද. තාමත් පොරොචනවා.

උෂ්ණය දැනුනහම ඒක වළක්වගන්න උත් දන්න ඇති, ඒසී දන්න ඇති රස්තෙට විසඳුම් හොයන්න. ඒ වුනාට තාම උණුසුම නිසා දුක් විඳිනව. තාම ඒ ප්‍රශ්නෙ ඉවරවෙලා නෑ. දුක නිරෝධ වෙලා නෑ. දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කළාට ඒ නිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවෙන් දුක ඉවරවෙලා නෑ. දුක නිරුද්ධ වෙලා නෑ. බඩගින්න හැදුනහම ඒ දුක ගෙවා ගන්න ඒ දුක නිරෝධය කරන්න ආහාර හෙව්වා. කන්න දුන්නා. ආහාර ටික දුන්නහම හරි හොඳයි. දැන් බඩගින්න නිවුණා. දැන් සැපයි. දැන් දුක ගෙවුණා. දැන් සතුටු වෙනවා. ඒත් අපි හැමදම කන්න දුන්න. තාම ඒ දුක්ඛ නිරෝධයේ ඉවරෙකුත් නැහැ. තාමත් හොය හොයා කන්න දෙනවා.

පිපාසය දැනෙනකොට අපට මේක දුකයි, මේකට තියෙන සරල ම කෙටි ම උත්තරය තමයි දුක නැති කරන්න පැත් පොවන එක. චතුර දුන්නා. සංසාරෙ පුරාම චතුර දුන්න. අපි මහ මුහුදේ තියෙන චතුරවලට වඩා චතුර පෙව්වා. ඒත් පිපාසය තාම සංසිඳිල නෑ.

මැසි මදුරු උවදුරු එනකොට ඒවයෙන් වළකින්න ඒ දුක නැති කර ගන්න දුක නිරෝධ කරන්න නොයෙක් නොයෙක් උපක්‍රම යෙදුවා. තාම ඒ උවදුරුවලිනුත් මිඳිල නෑ. ඒ දුකෙන් මිඳිලත් නෑ.

අභ්‍යන්තරයේ හටගන්න වාත දෝෂයෙන් උෂ්ණාදියෙන් හටගන්න දහ දැවිලි ගති වළක්වාගන්න නොයෙක් නොයෙක් ප්‍රතිකර්ම, ශාන්ති කර්ම කළා. ඒ ඒ වෙලාවල්වලට සංසිඳුනට ආපසු ඒ විඳියෙන් ම ඒක ඒ දුකත් පවතිනව. ඒකත් නිරෝධ වෙලා නෑ. නැවත නැවත ඒ ප්‍රතිකර්මය ම කරන්න වෙලා.

සභාදීන්ගෙන් අනතුරු නො වන්න අනතුරුවලින් වළක්වන්න, අනතුරුවුනාට පස්සෙ රැකෙන්න, නා නා විධ ප්‍රතිකර්ම, දුක නිරුද්ධ කරන ප්‍රතිපදාවන් භාවිත කළා. තාම හරියට ඒ රැකවරණය ලබාගන්න බැරිවුනා.

අනුන්ගෙන් නින්දා අපහාස නොවිඳ ඉන්න කොච්චර උත්සාහ කළත් ඒ වඳවේදනාවෙනුත් මිදිල ඉන්න පුළුවන් කමක් නෑ. මොන හේතුවකින් වත් වැරදි ඇතුළු හරි නැතිව හරි ලෝකයෙන් සමාජයෙන් නිකුත් අපහාස ගැරැහීම් ලැබෙනවා. ඒ දුකේ ඉවරයකුත් නෑ.

මේ ශාරීරික ව හටගන්න නපුරු වූ, තියුණු වූ, රළු වූ, කටුක වූ, අමනාප වූ, අකැමැති වූ වද වේදනා හටගන්නවා. මේක වළක්වන්න පුළුවි කාලෙ ඉඳලා හොඳයි කියන්නෙ මොනවාද, මේක දිරන්නෙ නැතිව ලෙඩවෙන්නෙ නැතිව පවත්වා ගන්න, මැරෙන්නෙ නැතිව පවත්වා ගන්න, වද වේදනා එන්නෙ නැතිවෙන්න පවත්වා ගන්න, හොඳයි කියල අනුමත කරන්නෙ මොනවාද, විටමින් කියන්නෙ මොනවාද, පෝෂණය කියන්නෙ මොනවාද, හොඳයි කියන්නෙ මොනවාද, ගුණයි කියන්නෙ මොකක්ද, සීතල දේවල් උෂ්ණ දේවල් හොය හොයා හොය හොයා දුක නැති කර ගන්න අවශ්‍ය දේවල් මේකට පෙව්ව. හැබැයි තවමත් ඒ දුක ගෙවා ගන්න බැරිවුනා. කැමැති වුනත් අකැමැති වුනත් ඒ දුක අප කරා ගලා ගෙන එනවා.

අපි මේවිවර කාලයක් සසරේ දුකට හේතුව හා දුක නැති කිරීම හා දුක නැති කිරීමේ මගඬ හැටියට අනුගමනය කරපු වැඩ පිළිවෙළ එව්වර සාර්ථක වෙලා නෑ. අපි දුක කියලා දැක්ක තැන සැබෑ දුක නොවෙයි. සැප කියලා දැක්ක තැන සැබෑ සැපයක් නොවෙයි. දුක නැති කරන්න කියල කරපු වැඩ පිළිවෙලත් සැබැවින් දුක නිරුද්ධ කරන වැඩ පිළිවෙලක් නොවෙයි. ඒ නිසා අපි සංසාරෙ තාමත් මේ දුකට පත්වෙලා තියෙනවා. දුක උරුම කර ගෙන තියෙනවා. අපි හැමදෑ ම තාමත් මේ ඇත්ත දැකලා නෑ. තාමත් අපි කරන්නෙ සීතල දූනෙන විට පොරවනවා. ඊට වඩා මේ දුකෙන් මිඳෙන්න වෙන ක්‍රමයක් අපි දන්නෙම නෑ. ඌෂ්ණය දූනුණාම ෆෑන් එකක් දගන්න එක ඒසී එකක් ළඟට යන එක තමයි කරන්න තියෙන එක ම විසඳුම. ඊට වඩා ඒ දුකෙන් මිඳෙන්න වෙන ක්‍රමයක් අපි දන්නෙ නෑ. බඩගින්න පිපාසය දූනුණාම ඒ දුකෙන් මිඳෙන්න කනවා හැර බොනවා හැර වෙන උත්තරයක් අපි දන්නේ නෑ. මැසි මදුරුවන්ගෙන්, වාත දහයන්ගෙන්, සප්තාදීන්ගෙන් පීඩා එන විට ඒකෙන් මිඳෙන්න මේ උත්තරේ හැර වෙන උත්තරයක් නෑ. අනුන්ගෙන් නිඤ් අපහාස එන විට ඒකෙන් මිඳෙන්න දන්න උත්තරේ හරි

උත්තරයක් වෙලා නෑ. ඒවායේදී කම්පා නො වී දුක් නො වී ඉන්න පුළුවන් සැබෑ උත්තරේ තාම අපි දන්නෙ නෑ. කායික දුක්ඛ වේදනාවන් කටුක ව ආවත් ධර්මතාවයක් හැටියට දකිමින් නොසැලී ඉන්න, නොහඬා ඉන්න සැබෑ උත්තරේ තාම අපට ලැබිලා නෑ. හැමද ම දුක් වේදනාවෙන් හඬා වැලැපෙන විට ඒකට මොනවා හරි තාවකාලික විසඳුමක් සොයලා ඒ දුක වහගන්න විතරයි අපි දන්නෙ.

අපි හැමදම ගත කළ සංසාරේ මෙන්න මේ ප්‍රතිපදාව. ලොව්තුරා බුදුවරු ලෝකයට පහළවෙලා, මෙන්න මේ ප්‍රශ්න ටිකෙන් මිදිලා, නිදහස්වෙලා, ශාන්තියට යන්න සැනැසිල්ල ලබන්න මාර්ගයක් උන්වහන්සේලා පෙන්නුවා. මේ තාවකාලික විසඳුම් යොදලා මේවයින් කවදවත් ගුණයක් නෑ. ඒ නිසා ඔන්න අපි සද්ධර්මය අහන්න යොමු වෙන්ට ඕන. සද්ධර්මය අහන්න ගියහමත් හරි අමාරුයි. සීතල දූනෙනවා. මේ සීතලේ කොහොම ද බණ අහන්න යන්නෙ. එහෙම නැත්නම් හරි උණුසුම්, බණ අහන්න බෑ. ධර්මය අහන්න යන්න බෑ, ඌෂ්ණය වැඩියි. අපට මේ වගේ බාධක එනවා. මොකද අපි තෝරගෙන ඉන්නේ සීතල ආවොත් දුක, සීතල නැති එක සැප කියලයි. ඌෂ්ණය ආවොත් දුක, ඌෂ්ණය නැති එක සැප වශයෙන්. බඩගිනි ආවොත් දුක, බඩගිනි නැති එක සැප. පිපාසය දැනුණොත් දුක, පිපාසය නැත්නම් සැප. අපි දන්නෙ නෑ ඇති බවත් දුක බව මෙන් ම නැති බවත් දුක බව. අපි ඇසුරු කරල තියෙන්නෙ ඇත නැත කියන අන්ත දෙක. ඇති බවින් දුක එනව, නැති බවින් දුක එනව. අත්ට් ප්‍රත්‍යයෙනුත් දුක එනවා නත්ට් ප්‍රත්‍යයෙනුත් දුක එනවා. මේ හැම තැනකින්ම දුක එනවා. දුක එන තැන අපි හරියට දනගත්තෙ නෑ. ඒ නිසා ඒ වගේ පුණ්‍ය කටයුත්තක යෙදෙන්න ගියාම අපට මේ බාධාව ආවහම අපි ඒ ඉදිරියේ අපගේ කටයුත්ත, ඒ කුසලයට යන ගමන වළක්ව ගන්නවා. අපි ටිකක් සම්මත ලෝකය තුළ, අර දර්ශනයට අනුව කතා කරන්නට පෙර එහෙම බාධාවක් එන විට කොහොමද අපි ඒ තැන්වලදි කටයුතු කරන්නේ කියල කියාදිල, කාලය වෙලාව ඇතොත් ඉතුරු ටික අපි කතා කරමු.

“සීතස්ස උණ්හස්ස” - අපි කුසලයක් දහමක් වඩන්න යන විට සීලයක් ගුණයක් පුරන්න යන විට සීතල නිසා අපි කී වතාවක් අපේ ජීවිතයේ අපි යන්න ගිය ගමන නවත්තලා ඇත්ද? මේ සීතලේ ගිහිල්ලා

ලෙඩවෙන්න බෑ, සීතලේ ඔය ගමන යන්න බැහැ කියලා කුසලයට දහමට යන්න තිබිවිව ගමන වළක්ව ගත්තා. සීතල නිසා ඉවසගන්න බැරුව කරගෙන ගිය කමටහන, භාවනාව කී වතාවක් නතර කරලා ඇති ද. දැන් අන්න එහෙම වෙලාවක අපට ටිකක් පුළුවන් පුද්ගල භාවය තුළ වුනත් කමක් නෑ, මෙහෙම ටිකක් හිතුවොත් “අපිත් අනේ මේ සංසාර ගමනේ ධර්මයක්, ප්‍රතිපත්තියක්, ප්‍රතිපදාවක්, නොලැබුණොත්, නොලැබුණ නිසා මේ සංසාරේ උපදිනවා. මේ සසරේ ධර්මයෙන් තොරවෙව්ව නිසා උපදින තැනක් තියෙනවා, තිරිසන් ආත්මයේ. ඒ තිරිසන් ආත්ම භාවයේ උපන්නහම අපි දන්නවා, පසුගිය කාලයේ බොහෝම සීතල අවිධියක් ගත කළේ. ඒ සීතල අවධිය තුළ උණුසුම් වෙන්න ඔබ කොච්චර උපක්‍රම යොදගත්තද? ඔබට පුළුවන්කම තියෙනවා පුණ්‍ය ලාභයක් ඇති නිසා ඒ දුක නිවාගෙන යම් පමණකින් කය සුවපත් කරගෙන ඉන්න. ඒක පුණ්‍ය ලාභයක්. එළිමහනෙහි ඒ සීතලෙන් පීඩා විදින සතුන් දිහා බැලුව ද? කෝ ඒ සත්තුන්ට උණුසුමක්. කෝ ඒ සතුන්ට සීතලට කෝටි එකක්. කෝ ඒ සත්තුන්ට සීතලට ඔලුවට දන්න තොප්පියක්. කෝ ඒ සත්තුන්ට සීතලට පොරවගන්න පොරෝණාවක්. කෝ ඒ සත්තුන්ට සීතල වෙන විට දගන්න හිට්ට්. මේ මොකක්වත් නෑ. ඒ සත්තු එළිමහනේ තද සීතල කාලය ගෙව්වා. දැන් ඒ සත්තු මේ කාලය තුළ සැපක්ද වින්දේ? උන්ට දූනෙන්නේ නැද්ද මේ සීතල? දූනෙනවා. එහෙනම් මේ සංසාරයේ ඔබ මම ඔය තැන උපන්නේ නැද්ද? බොහෝ වාරයක් ඔය වගේ සත්තු වෙලා ඉපදිලා ඔය සීතලයෙන් විදින දුක ආශ්‍රණයෙන් විදින දුක වින්ද. දැනත් මේ මොහොතෙන් ධර්මය අහිමි වුනොත් තව කී වතාවක් ඔය සීතලයෙන් පින්නෙන් පීඩා දෙන වද වේදනා විදින එබඳු ආත්ම භාවවල උපදින්න වේද. දැන් මේ පුංචි සීතල ඉවසගත්තේ නැත්නම්, මේ දූනෙන පුංචි උණුසුම ඉවසගත්තේ නැත්නම්, එතනට යන්න වුනොත් විදින්න වෙන්නේ මේ වගේ සීතලක් ද, මේ වගේ උණුසුමක් ද? දැන් මේ ගෙයක් ඇතුළේ, නිවසක් ඇතුළේ, දූනෙන සීතල උණුසුම පුංචි දෙයක්. ගෙයක් දෙරක් නැතිව එළිමහනේ කාගෙවත් පිහිටක් පිළිසරණක් නැතිව එහෙම ජීවිතයක් ගෙවන්න වුනොත් මොන තරම් දුකක්ද? මේ මොහොතෙහි ධර්මය අනභැරියොත් එහෙනම් එබඳු දුකකට යන්න වෙන්නේ. දැන් මේ කුසලය පින් වැඩුවොත් මේ පොඩි දුක දරාගෙන මේ පුංචි දුක ඉවසුවොත් අර මහා දුක දුරුකර ගන්න පුළුවන් නේද. ඒ නිසා ඒ මහ දුකෙන් මිඳෙන්න මම මේ පුංචි දුක ඉවසනවා, දරාගන්නවා කියල විරියය, දඩි උසාහය ඇති කර ගන්න ඕන.

ප්‍රේත ලෝකයේ නිරන්තරව ම දහයෙන් බඩගින්නෙන්, පිපාසයෙන් ජීවිත දූවෙනවා. සමහර ප්‍රේතාත්තමභාව තියෙනවා ගිනි කඳක් වගෙයි. නිතර ම ඇතුළතින් හටගත්ත ගිනි ජාලාවකින් දූවෙන ප්‍රේත ආත්මභාව. අර කැලෑවල මහා හේන් කොටල ගිනි තිබ්බාම වේලිවිච් ගස්වලට ගිනිගත්තහම රැට හමන සුළඟට වේලිලා ගහක් නොවෙයි ගිනි කඳක්. ඒ වගේ දූවෙන ප්‍රේත ආත්ම භාව තියෙනවා. නිරන්තරව ම ඉවරයක් නැතුවම දූවෙන තැවෙන ප්‍රේතයෝ ඉන්නවා. ධර්මයෙන් දැන් තොරවුනොත් එබඳු තැන්වල අනාගතයෙන් මට උපදින්න වෙයි. අතීතයෙන් මේ ධර්මයෙන් තොරවෙච්චි නිසා එබඳු තැන්වල දුක් වින්ද. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනාකොට වදාරනවා 'මහණෙනි නුඹලාට සතර අපාය ගෙදර වගෙයි. වැඩි කාලයක් හිටියෙ එහේ. ආපනු යන්න වෙයි මෙතැන අතහැරුණොත්' කියලා. එහෙනම් එබඳු මහා දුකකට කල්ප ගණනක් මුලුල්ලේ විඳින ඒ දුක්බ දහයකට උරුමකම් කියනවා ද? මේ පුංචි සීතල ඌෂ්ණය ඉවසාගෙන මේ බඩගින්න පිපාසය ඉවසාගෙන ඒ දුකින් මිදෙනව ද? මැසි මදුරුවන්ගෙන් ආරක්‍ෂාවක් නැති නිසා, මැස්සෙක් මදුරුවෙක් වහනකොටත් කොච්චර කලබලයට පත්වෙලා අපි කරපු, පුරපු ප්‍රතිපත්තිය අතහැරලා ඇත් ද? ඒ ප්‍රතිපත්තිය අතහැරීම නිසා ඒ අපට අහිමිවෙච්චි දහම කුසලය නිසා තිරිසන් ලෝකයේ උපදින්න වුනොත් අනේ අර අහිංසක සත්කුන්ව වට කරගෙන මැසි මදුරුවෝ පහර දෙනව දඡට කරනවා. කාගෙ පිහිටක් පිළිසරණක්ද? කෝ මදුරු දෑල්. ජීවිතය පුරා ම වද විඳිනව. තුවාලයක් හැදුනත් ඒක රැක ගන්න බෑ. මැස්සො, මදුරුවො, කෝදුරුවො, කපුටො ඇවිල්ල කොට කොටා ඒ තුවාලයේ මස් ටික කඩාගෙන කනවා. තිරිසන් ලෝකයේ එබඳු වේදනා විඳිනවා. දෑකල ඇති හරක්ට තුවාලයක් හැදුනහම කපුටො පිට උඩින් ම වහල ඒ තුවාලයට කොට කොටා මස් කඩාගෙන කනවා. මදුරුවෙක් කන එකද වඩා දුක? එහෙම නැත්නම් කපුටෙක් කොට කොටා ඒ තුවාලයේ මස් කඩාගෙන කන එක ද? දැන් ඒ තිරිසන් ලෝකයට යන්න වෙන්නෙ ධර්මය නිසා ද, එහෙම නැත්නම් අධර්මය නිසාද? අධර්මය නිසායි. එහෙනම් දැන් ධර්මයෙන් ඇත්වුනොත්, මේ පුංචි දුක ඉවසුවේ නැත්නම් ඒ දුකටයි පත්වෙන්න වෙන්නෙ. අර දූනෙන පුංචි දුක ඉවසා දරා ගන්න ඕන. පීඩාව දුක ඉවසා දරා ගන්න ඕන.

ඌෂ්ණ කාලෙ දෑඩ් ඌෂ්ණය දූනෙනකොට සත්තු සිව්පාවො එළිමහනේ ඉන්නේ. වියළි කාලෙ ආපුවහම අපි එක එක උපක්‍රම යොදගනිවි ඒකෙන් රැකෙන්න. ඒත් කෝ ඒ සතුන්ට උපක්‍රමයක්. උන් ඒ ස්වභාව ධර්මයෙන් පීඩා ලබනව. සීතල කාලයේ සීතලයෙන් පීඩා ලබනව. ඌෂ්ණයේදී ඌෂ්ණයෙන් පීඩා ලබනව. කාට කියන්නද, කාගෙන් පිළිසරණක් ඉල්ලන්න ද? එක පැත්තකින්වත් සතුටක් සැනැසුමක් නෑ. ධර්මයෙන් තොරවුනොත් එබඳු තැන්වල උපදින්න අපටත් සිද්ධවෙන්න පුළුවන්, දැන් ඒ දුක ඉවසුවේ නැත්නම්. ප්‍රේතාත්මභාව තියෙනවා දැවිලි තියෙන. සා පිපාසාව තදින්ම දූනෙන ප්‍රේතාත්මභාව තියෙනවා. එවැනි ප්‍රේත ලෝකයේ අප උපදින්න පුළුවන්.

දවසක් ස්වාමීන් වහන්සේලා තිස් නමක් පිණ්ඩපාතයේ වඩිනවා. ගඟකින් එතෙරවෙලා වඩින විට ප්‍රේතයකු දකින්නට ලැබුණා. ඔහු කියනවා. අනේ ස්වාමීනි, මට පිපාසෙයි. උන්වහන්සේලා කියනවා, ඇයි මේ ගඟේ වතුර තියෙන්නේ. ස්වාමීනි, ගඟට ළංවෙන විට දිය නැතිව යනවා. මට පැන් බොන්න බෑ. හාමුදුරුවරු තිස් නමම පාත්තර තිහෙන් උදෑසන ඉඳලා දහවල් කාලය උදවෙනකම්ම පාත්තරවලින් පැන් ගෙනැත් ගෙනැත් මේ ප්‍රේතයාගේ කටට වත් කළා. දහවල් දූනෙ වෙලාවත් ඉක්මෙන් වෙනකම්ම පැන් වක්කරල අහනවා, දැන් පිපාසය සන්සිඳුනා ද? කියලා ස්වාමීනි, උගුර තෙමුණා. උගුරෙන් පහළට තාම පැන් පොදක් ගියේ නෑ. මෙබඳු පිපාසාවෙන් පීඩා විඳින ප්‍රේතාත්මභාව තියෙනවා. සෙම් සොටු ටිකක්වත් අහරක් නොලබා සා පිපාසයෙන් දූවෙන ප්‍රේතාත්මභාව තියෙනවා. එබඳු තැන්වලට ගියහම කොච්චර දුක් විඳින්න වේවිද? දැන් දූනෙන පුංචි බඩගින්න, පිපාසය ඉවසගන්න බැරිවුනොත් ඒක ඉවසන්න බැරිව ගුණයෙන් දහමින් අත් හැරුණොත්, හිටපු ඉරියව්ව වෙනස් කළොත්, ඒ හේතුවෙන් වැටෙන්න වෙන තැන එතැන වෙන්න පුළුවන්.

අන්තරීක්ෂ කියල අසුර අපායක් තියෙනවා. ලෝක ධාතු තුනක් අතරෙ කෙළවර අන්තරීක්ෂය. මෙහි උපදින සත්ත්ව කොටස් ඉන්නවා, අසුර අපායක්. ඔවුන් දෙපයින් එල්ලිලා ඉන්නෙ. අනිකාගේ ඇඟ ස්පර්ශ වුනහම ආහාරයක් ලැබුණ කියල ඒක ස්පර්ශ කරන්න, අල්ලගන්න

යනකොටම එල්ලිලා ඉන්න තැනින් අතහැරෙනවා. අතහැරිලා වැටෙන්නේ මහා සීතල දියටයි. මේ මහාපාටීවි තලය දරාගෙන සිටින්නෙන් ජල පොළොව මතයි. වා පොළොව මත ජල පොළොව ඇත. ජල පොළොව මත සෂ්ණ පොළොව ඇත.- මේ පාටීවිය දරා සිටින ජලය මතට වැටෙනවා. අධික සීතලෙන් යුක්ත මේ ජලය මත කබලෙහි බැඳෙන තෙලෙහි බැඳෙන යමක් සේ පිපිරී යනවා. එබඳු සීතලෙන් අධික දුක් වේදනා විඳින ආත්මභාව අපි අද දවසේ පුංචි සීතලක්, ඌෂ්ණයක් ඉවසගන්න බැරුව සීලයෙන්, ගුණයෙන්, ප්‍රතිපත්තියෙන්, ප්‍රතිපදාවෙන්, අත හැරුණොත් එවැනි උපදින්න පුළුවන්.

අවිච්ඡි කියල කියන්නේ නිරන්තර ගිනි ජාලා මැද දූවෙන තැවෙන තැනක්. හාත්පසින් දූවෙන, ගිනිජාලා මැද දූවෙන තැන් අවිච්ඡියෙ තියන්නේ. අවිච්ඡියේ භවබිල කියල කියන නරකයක් තියෙනවා. දැන් මේ මොහොතෙන් දේවදත්ත හාමුදුරුවෝ ඇතුලු පිරිස එහි පීඩා ලබනවා. පපුව මැදින් පසාරු කර ගෙන යන්න තද උලක් ඇතලා හෙළුවෙන් බෑ. අත් දෙක දෙපසට විහිදවලා උල් දෙකක් ඇතලා. කකුල් දෙක පසාරු කරගෙන යන්න ගිනියම් වෙච්ච ලෝහ උල් ඇතිලා. සෙලවෙන්න බෑ. සතර දිසාවෙන් මතු වෙන ගිනි ජාලාවලින් මේ කල්ප ගණනක් මුලුල්ලේ දූවෙනවා. ධර්මයෙහි නොහැසුරුනොත් එබඳු ගිනි ජාලාවලට දූවෙන්න වෙනවා.

ලෝකුඹු නිරය හැම මොහොතකම වලංගු සහල් පැසෙන්නාක් මෙන් උඩ යට යමින් එබඳු ලෝ සැලිවල පැසෙන සත්ත්වයන් පිළිබඳ ව නිරිසතුන් අපායෙ ඉන්නේ. ධර්මයෙන් තොරවෙච්ච තැන අධර්මයට වැටුණු තැන, මේ තැන් උරුම වේවි. ලෝදිය කට ඇරලා වක්කරලා කටත් උගුරත් ගල නාලයත් ආමාශයත් සියලු ශරීරය දවාගෙන යන වද වේදනා විඳින්න වෙන ඌෂ්ණයෙන් දහයෙන් වද වේදනා දෙන දරුණු දුක් ඇති තැන් අපායේ තියෙනවා. අප මේ ධර්මයෙන් අත්හැරුණොත්, එබඳු දුක්ඛ වේදනාවලට ලක් වෙනවා.

අපායේ ඉන්නවා තියුණු මුඛ ඇති පණු වර්ග. ගුයග්ගී, මොට්ටග්ගී, බෙලග්ගී ආදී අපායන් තියෙනවා. ඒ තැන්වලට වැටුනහම ඒ තියුණු තුඩු ඇති සතුන් විසින් කෑ දමනව. කෑ මොර දෙද්දි කිසිවකුගේ පිහිටක් නැතුව පිළිසරණක් නැති ව වද විඳින නිරි සතුන්. දෑත් පුංචි මදුරුවකුගේ පහසක් දරා ගන්න බැරි වුනොත් මැස්සෙකුගේ පහසක් දරා ගන්න බැරි වුනොත් ඒ ඉවසීම නැති කමින් ලැබෙන භයානක දුක් විපාකය එබඳු වෙන්න පුළුවන්.

ඒ නිසා අපට දෑත් ඉවසීම නැති වුනොත් ලැබෙන අනිසි විපාක මතු මේ ආකාරයෙන් මෙනෙහි කොට බලන්න පුළුවන් නම් අපට දෑත් ඇතිවෙන දුක අතහැර ගන්න පුළුවන්. එතකොට අපට ජේතවා දෑත් අත් විඳින්න තියෙන දුක පුංචියි. මේ පුංචි දුකට සැප භොයන්න කියල මේ ඉරියව්ව වෙනස් කළොත්. මේ ගමන නතර කළොත් ලැබෙන දුක මහ විසාලයි. ලොකු දුකක් විඳිනව ද, පොඩි දුක විඳිනවද? ලොකු දුක අත් හරින්න පොඩි දුක අත් විඳිනව ද? පොඩි දුක අතහැරල මහ දුක ගන්නවා ද? තම තමන්ට ම තීරණයක් ගන්න වෙනවා. අපි එතකොට හැම තිස්සෙම මහා දුකෙන් මිදෙන්න කුඩා දුක විඳිනවා. මහා සැපයක් ලබන්න පොඩි සැපය අත හරිනවා. අපි දක්කොත් මහත් සැපයක් ලබනවා කියල, මේ පුංචි සැපය අතහැරියහම අපි ඒක කරනවා. ඇයි අපි දත් දෙන්නෙ? පුංචි දෙයක් දුන්නහම, ලොකු දෙයක් ලැබෙනව කියල දන්නවා. පුංචි දෙයක් දුන්නහම දෙව් ලොව සැපතක් ලැබෙනව කියල දන්නවා. පොඩි දේ අතහරින්නෙ ලොකු දේ ලබන්නයි. ඒ වගේ පුංචි දුක අතහැරියහම ලොකු දුකක් අතහැර ගන්න පුළුවන්. පුංචි දුක දරා ගත්තොත් ලොකු දුකකින් මිදෙන්න පුළුවන්. පුංචි දුක අතහැරියොත් මහ දුකකුයි උරුම වෙන්නෙ. ඒ නිසා මේ සාමාන්‍ය ලෝකෙ කටයුතු කරන අපි සංසාර ගමනේ ස්වභාවය ගැන හිතලා මේ අනන්ත දිගු සංසාර ගමනේ අපි අනන්ත අප්‍රමාණ පීඩා වින්දේ මේ පුංචි සැපයක් භොයාගෙන ගිහිල්ලායි. මේ එන පුංචි දුක විඳ දරාගන්න බැරි නිසා අපි හැමදම ප්‍රතිපත්තියෙන්, සිලයෙන්, ගුණයෙන්, බණෙන් භාවනාවෙන් ඇත්වුනා. ඒකෙ ප්‍රතිපලය තමයි අපි සංසාරෙ හැමදම නැවත නැවත දුකට වැටීම්බ බව.

ඒ නිසා යම් කෙනෙකුට පුළුවන් කම තියෙනවා නම් මේ පුද්ගල භාවය තුළ වුනත් ඉවසීමක් ඇති කර ගන්න. මෙබඳු දුක්ඛ දහයක් ඇතිවෙන වෙලාවට සීතල දැනුණත් කමක් නෑ, සීතලෙන් හරි මම මේ ගමන ගියොත් මට කවදවත් සීතල නිසා දුක් විඳින්නේ නැති ඒ පීඩාව එන්නේ නැති ඒ සීතල නැති අමා නිවන් පුරට යන්න පුළුවන් වේවි. මේ උෂ්ණය හරි ඉවසාගෙන මම මේ ධර්මය ඇහුවොත් කවදවත් මට මීටත් වඩා දහ දවිලි ඇති අවිච්ඡි ආදී අපායක ඉපදිලා ගිනි දෑල් මැද දූවෙන්නේ නැතිව අමා ශාන්තියෙන් පිරිවිච්ඡ නිවන් පුරට යන්න පුළුවන් වේවි. ඒ නිසා එළඹෙන දුක පැණ රසයි කියල ආපු දුක විඳ දරා ගන්නවා. මෙසේ ඉවසීම පුරුදු කළොත් අපට බොහෝ ගුණ වඩා ගන්නට පුළුවන් කම තියෙනවා.

ඒ නිසා පින්වතුනි, අපි අපේ ජීවිතය තුළ පුංචි දෙයක් දැනුණත් එකවර ම පිනට දහමට තියෙන අවස්ථාව අතහැරල දනවා. බොහොම ලේසියෙන් කුසලයට තියෙන අවස්ථාව අතහැරල දනවා. ඒත් අපි කල්පනා කරල බැලුවොත් විනෝදත්මක ආස්වාදයක් ලබන්න නම් ඒව ගැන එව්වර සැලකිලිමත් නෑ. දැන් අපි එලිමහනේ ආසනයක් පනවලා බණ කිව්වොත් අපේ පින්වතුන්ට හරි ප්‍රශ්න - සීතල වෙයි, පිනස හැදෙයි, හිසේ කැක්කුම එයි, හෙම්බිරිස්සාව එයි කියලා. අර නළු නිළියො ටිකක් ඇවිල්ල ගායක ගායිකාවො ටිකක් ඇවිල්ල සිඤ්ඤා කියන විට අර එලිමහනේ වැස්සෙ පින්නේ කිසි ලෙඩක් නෑ. බණ ඇහැව්වොත් තමයි දහ මහ රෝග ඔක්කෝම එන්නේ. මේක තමයි අපේ ඇත්ත. අවශ්‍යතාවය නැති කමයි අප කාට කාටත් තියෙන්නේ. ඒ නිසා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ දේශනා දුෂ්කරතා මධ්‍යයේ වුව ද පුරුදු කරන්න ඕන. පුහුණු වෙන්නට ඕන.

දැන් අපි බලන්ට ඕන ඊට වඩා එහාට ගිය ඉවසීමක් පුරුදු කර ගන්න කොහොමද කියල. අපට බඩගින්න, පවස, උණුසුම, සීතල මේ ආදී විවිධ හේතු නිසා කායික දුක්, මානසික දුක් හටගන්නවා. දුක් වේදනාව හටගත්තහම, අපි දුක් වේදනාවට අකැමැතියි. දුක එපා, දුක එපා කියල දුක ප්‍රතික්ෂෙප කරනවා. ඒ සඳහා අපි සැප හොයන්න විවිධ උපක්‍රම යොදගන්න. ඒ සඳහා අපි මේ කතා කළ ආකාරය පැහැදිලි ඇති වැඩි වැඩි විස්තර නොවුනත්.

දැන් අපට මේකට මේ විදිය නැතිව වෙන ක්‍රමයක් නැද්ද මේ දුක් වේදනාවට උත්තර සපයාගන්න. අපි හැමදම කළේ සීතල හැඳෙන විට පොරවන එක, උෂ්ණය දැනෙන විට උණු එක දන එක, බඩගිනි හැඳෙන විට කන එක, පිපාසය දැනෙන විට බොන එක. මැස්සො මදුරුවො එන විට ඒකෙන් රැකෙන්න, පීඩාවක් නොවන්න දුම් ටිකක් හරි ගස්සනවා. මේ උත්තරය හැර වෙන උත්තරයක් නැද්ද අපිට. අපට භොයන්න වෙනවා, විමසන්න වෙනවා, බුදුරජාණන් වහන්සේ මොනවාද ඒ සඳහා දේශනා කරල තියෙන්නේ?

අපට දැන් දුකක් වේදනාවක් ආවහම අපි දුක නැති කර ගන්න අපි අනුගමනය කළ දුක්ඛනිරොධගාමිනී ප්‍රතිපදාව හරි උත්තරයක් ලැබිලා නෑ අපිට. අපේ දුක නිවිල නෑ. එහෙතමී දැන්වත් අපි වෙනස් විදියක් භොයන්න වෙයි මේ දුකෙන් මිදෙන්න. වෙනස් ක්‍රමයක් නැද්ද ලෝකයේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ - මගේ ශාස්තෘන් වහන්සේ මොනවාද ඒ සඳහා දේශනා කරලා තියෙන්නේ? කියලා භොයන්න වේවි. හෙවිවොත් අපට දුක ගෙවන්නට අලුත් උත්තරයක්, හොඳ උත්තරයක් භොයන්න පුළුවන් වේවි.

කායික ව වේවා, මානසික ව වේවා මේ ආදී විවිධ හේතු නිසා කටුක වූ, තියුණු වූ, රළු වූ අමනාප වූ, අකැමැති වූ වේදනාවක් හටගත්තහම එම වේදනාවට හේතුව වශයෙන් අප දකින්නේ කයයි. මේ කය නිසයි මේ වේදනාව ආවේ කියලා. එහෙම නැත්නම් දකින්නේ අරය නිසා, මෙයා නිසා, අරක නිසා, මේක නිසා. ඒ වේදනාවට දුකට බාහිර හේතුවක් දකිනවා. අරකෙන් මේකෙන් තමයි දුක ආවේ. අරය නිසා තමයි, මෙයා නිසා තමයි දුක ආවේ. බාහිර කෙනෙකු බාහිර පුද්ගලයකු නැතිනම් බාහිර දෙයක් දකිනව. එහෙම නැත්නම් මේ කයින් තමයි මේ දුක ආවේ, මේ වේදනාව ආවේ කියල ඉඳහිට දකිනව.

මේ උත්තර දෙක ම අරගත්තහම ජේනවා අපි යන පාර වැරදියි. අපි බාහිරයෙන් තමයි දුක ආවේ කියල දකිනවා, ඒ නිසා අපි බාහිරයන් එක්ක ගැටෙනවා. බාහිරයෙන් තමයි සැප එන්නේ, අපි බාහිර වස්තුවල

සැප භොයනවා. අපි දුකෙන් මිඳෙන් සැප භොයන්නේ බාහිර වස්තූන්ගෙන්. ඇහැ පිනවන්න, කණ පිනවන්න, නාසය පිනවන්න, දිව පිනවන්න, කය පිනවන්න, ඒ ඒ ආයතනවලට දුක නොඑන්න උත්තර භොයන්නේ බාහිර ලෝකයේ. ආධ්‍යාත්මය තුළ සැප ලබන මාවතක් තියෙනවා කියලා අපි බොහෝ දෙනෙක් දන්නේ නෑ. හෙවිවේ නැතුවාට සැප තියෙන්නේ මෙහේ කියලා දන්නේ නෑ. සැප භොයනවා බාහිරයෙන්. දුක දකින්නේ බාහිරයෙන්. මෙන්න මේ මේව නිසා තමයි දුක ආවේ.

දන් අපි ටිකක් හිතලා බැලුවොත් මේ දුක ආවේ කොතැනින්ද? ඔන්න අපි දකින්නේ මේ කය නිසා. හොඳයි අපි බලමු කය නිසාද දුක ආවේ කියලා. හොඳයි එබඳු ඇත්තකින් හරි අපි බලමු - ස්පර්ශය ඕන නෑ අපි ඒක පැත්තකට දමු - කය නිසයි දුක ඇතිවුනේ. කාටත් දූනෙන විදියට. කය නිසා නම් දුක් ආවේ මේ අකැමැති දුක් වේදනාව උපදින්නේ කයෙන් නම්, සිතලා දූනෙන විට දුක එන්නේ කයෙන් නම්, උණුසුම එන විට දුක දූනෙන්නේ කයට නම්, බඩගින්න එනකොට. පිපාසය දූනෙන විට දුක එන්නේ කයට නම්, මැසි මදුරුවන්ගෙන් පීඩා ලබන විට දුක එන්නේ කයින් නම්, වාත දහයන්ගෙන් පීඩා ලබන්නේ කය නම්, කයින් නම් ඒ පීඩාව ඇති වෙන්නේ, සත්තු සප්ථාදීන් නිසා පීඩා ඇතිවෙන්නේ කයින් නම්, ශරීරය තුළ උපන්නා වූ නා නා විධ වූ කායික වේදනාවන් හටගන්නේ කයෙන් නම්, එහෙනම් මේ සියලු දුක්ඛ වේදනාවල මූලය, උපත කය යි.

කය කාගේ කියලා ද අරගෙන තියෙන්නේ? රූපය කාගේ කියලා ද අරගෙන තියෙන්නේ? රූපය මම, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය යි. මේ කය තමයි මම, කය මගේ, කය මගේ ආත්මයයි. එතකොට මම කියන මගේ කියන මගේ ආත්මය කියන තැන තේද මේ දුක උපදවලා තියෙන්නේ? බාහිර ලෝකයේ කවුරුවත් ද? වැස්ස ද, පිත්ත ද දුක? මැසි මදුරුවෝ ද දුක? වාතය ද, උෂ්ණය ද දුක? සප්ථයන් ද දුක? දුක ඉන්නේ කොහේ ද? මම ය, මගේය කියන මේ කය තුළයි දුක තියෙන්නේ.

එහෙනම් අපි මම මගේ කියල කය ආත්ම කොට ගන්න විට තවත් දේකට මම මගේ කියල. වේදනාවටත් මම මගේම කියල. කය මම නම්, මගේ නම්, ඒකෙ උපදින දේත් මට අයිතියි. ඉඩම මගේ නම්, ඉඩමෙ තියෙන ගහ කොළ අයිති කාට ද? මටමයි. ඒකත් මගේමයි. ඉඩම මගේ නම් ඉඩමේ තියෙන දේපලත් මගේ. කය මගේ නම් කයේ හටගන්නා වේදනාත් මගේ. ඒ නිසා උපදින සඤ්ඤා, ඒ කය නිසා උපදින සංවේතනා මගේ. ඒ කය නිසා ඇතිවන විඤ්ඤාණත් මගේ. පංචඋපාදනස්කන්ධයම මම මගේ. එතකොට අපි මොකකටද මම මගේ කියල තියෙන්නේ? පංචඋපාදනස්කන්ධයට තව නමක් කියන්නේ මොකක් කියල ද? දුක කියල. එතකොට අපි දුකට මම කියල, මගේ කියල. එතකොට දුකට මම කිව්ව නම්, මගේ කිව්ව නම් මම ම තමයි දුක් විඳින්න ඕන නේ. ඉතින් දුක් නොවින්දෙත් නේ පුදුමෙ. දුක් විඳින එක පුදුමයක් නොවෙයි. දුක මම කරගෙන මගේ කරගෙන දුක එපා කියල කිව්වට වැඩක් වෙන්නෙ නෑ නේ.

ගින්දරෙහි ස්වභාවය මොකක්ද? දවන, තවන බවයි. ගින්දරෙහි ස්වභාවය දවන, තවන බවයි. කවුරු හරි දූවෙන තැවෙන ස්වභාවය නොදූන ගින්නට අත දූම්මොත් පිච්චෙනවා. පිච්චුනහම දුක එනවා. දුක ආවහම තෙල් බෙහෙත් හොයනවා. වෙද්දු හොයනවා. ප්‍රතිකර්ම හොයනවා. දුක ගෙවා ගන්න. අපි හැමදුම කළේ පිච්චුනහම තෙල් බෙහෙත් හෙව්වා. බඩගිනි එන විට කන්න හොයනවා කියන්නෙ ඒකමයි. සීතල එන විට පොරවන්න හොයන්නේ. ඌෂණය එන විට ෆෑන් දන්නේ. අපි දන්නෙ නෑ දුක ආවේ කොතැනින්ද කියල. මේ අනවශ්‍ය තැනකට අත දන්න ගිහිල්ලයි මේ පිච්චුනේ කියලා දන්නෙ නෑ. එතකොට යම් කෙනෙකු ගින්නෙහි ස්වභාවය ඇත්ත ඇති සැටියෙන් නොදූන ගින්න මම ය මගේ ය කියල, ලස්සනයි සුන්දරයි ශුභයි කියල, සංකල්පයකින් ගින්නට අත දූම්මට ගින්න සිසිල් වෙයිද? ගින්නේ ස්වභාවය වෙනස් වෙයිද? නෑ. ගින්නේ ස්වභාවය වෙනස් වෙන්නේ නෑ. ගින්නේ ස්වභාවය දවන බවයි. මම මගෙයි කියල ආදරෙන් අත දූම්මත් පුච්චන එක පුච්චනවමයි. ඒකෙ වෙනසක් වෙන්නෙ නෑ. ගින්දරට බැන බැන අත තිව්වත් ගින්දර මම මයි, මගේ මයි කියල ආදරෙන් අත තිව්වත් දෙන්නම පිච්චෙනවා. ගින්නේ ස්වභාවය ඒකයි. සාධාරණයි. එතකොට දුන් ගින්නේ ස්වභාවය දූවෙන බවයි. ඒකෙ කාටවත් ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඒ ඒකේ ස්වභාවය. යම් කෙනෙක්

මේ ස්වභාවය නොදන ගින්න ලස්සනයි කියල අත තිව්වොත් පිව්වීමෙන් ඇති වෙන දුක, ඒ දුකට යොදන පිළියම විවිධ වෙනවා. පිව්වුනහම අපි කරන්නේ පිව්විව්ව දේට ප්‍රතිකර්ම භාග්‍යන එකයි. අපි දන්නෙ නෑ පිව්වුණේ ඇයි කියල. නොපිව්ව් ඉන්න ක්‍රමයක් ලෝකයේ තියෙනවා කියල දන්නෙ නෑ. අපි දන්නේ පිව්වුනාට පස්සේ බෙහෙත් කරන්න විතරයි. නොපිව්ව් ඉන්න අපි දන්නෙ නෑ. ගින්න ගින්න හැටියට ගින්නේ යථා ස්වභාවය දැනගත්ත නම්, ගින්න ලස්සනයි කියල ඒකට අත තියන්න යන්නෙ නෑ. අත තිව්වෙ නැත්නම් පිව්වෙන්නෙත් නෑ. පිව්වුනේ නැත්නම් තෙල් බෙහෙත් ප්‍රතිකර්ම තාවකාලික ඒවා ඕනෙත් නෑ. එහෙනම් දැන් අපට පොරොත්තා භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නෙ, වායු සමීකරණ විදුලි පංකා භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නෙ, බත් මාලු භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නේ, මදුරු දෑල් භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නෙ, ඇඳුම් පැලැඳුම් භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නෙ, බෙහෙත් හේත් භාග්‍යන්න වෙලා තියෙන්නෙ, අනවශ්‍ය තැනකට අත තියලයි. අනවශ්‍ය දේකට අත දල. ඒකයි. මොකක්ද අනවශ්‍ය දේ?

රූපයේ ස්වභාවය තමයි හටගත්ත නම් යමක ජරාව - දිරන බව, ලෙඩවෙන බව, මැරෙන බව, අප්‍රිය අමනාප තැනට පෙරළෙන බව එය රූපයේ ස්වභාවයයි. ගින්නෙහි දූවෙන ස්වභාවය වගේ ඒක මම වුනත්, මගේ වුනත්, අනුන්ගේ වුනත් කොහොම වුනත්, මම කියල ගත්තත් නොගත්තත්. රූපයෙහි තියෙන සැබෑ ස්වභාවය තමයි මෙන්න මේ ධර්මතාවය. රූපය කියන්නේ හටගත්ත දෙයක්. හටගත්ත දේට උරුම දේ තමයි දිරන බව, ලෙඩ වෙන බව, මැරෙන බව, අප්‍රිය අමනාප තැනට යන බව, ප්‍රිය මනාප තැන නොපවතින බව. දැන් මේ රූපයෙහි තියෙන ස්වභාවයයි මේක. මේ ස්වභාවය අර ගින්නෙහි ස්වභාවය වගෙයි. මේ ස්වභාවය නොදන, නොදක කවුරු හරි මේ රූපයට මම කිව්වොත් මගේ කිව්වොත් එයා මම කියල මගේ කියල අල්ලගෙන තියෙන්නෙ මොනවා ද? ජරා, මරණ, ව්‍යාධි, අප්පියෙහි සම්පයොගො, පියෙහි විප්පයොගො, යම්පිච්ඡං. න ලහනි, උපාදනස්සකං, කියන මෙන්න මේ දුකටයි. ස්වභාවයෙන් ම ජරා, ව්‍යාධි, මරණය ස්වභාවකොට ඇති දේකට මම ය මගේ ය කියල කර තියා ගත්ත නම්, ඒකෙ දුක විඳින්න වෙනවා. දැන් ඒකෙ දුක එන විට අපි දැන් මේ කොහේද තියෙන එකක් මම ය මගේය කියල ළගට අරගෙන දුක් විඳිනව කියල දන්නෙ නෑ තවම. දුක එන්නේ කොහෙන්ද කියල දන්නේ

නැ. දුක ආවේ පිච්චිච ව නිසා, බඩගින්න නිසා, සීතල නිසා, උෂ්ණය නිසා. ඔන්න අපි සීතල නැති කර ගන්න, උෂ්ණය නැති කර ගන්න, මැස්සො මදුරුවො ටික මරා දන්න, සුදනම් වෙනවා. නමුත් මේ දුක ආවේ කොහෙන්ද කියල අපි දැකල නැ. දැන් අපි යම් දවසක දැක්ක නම් දැනගත්ත නම් මෙන්න මේ වද වේදනා එන්නෙ මෙන්න මෙතැනින් කියලා. එහෙනම් මෙතනට නේද මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල අරගෙන තියෙන්නෙ. එහෙනම් මම මගේ කියල අරගෙන තියෙන්නේ ගින්න වගේ දවන දේකට නේද මේ අත තියල තියෙන්නේ. ගින්නෙහි ස්වභාවය ඇත්ත යම් කෙනෙකු දූන දූක ගින්නට ඇලුම් නොකළොත් ගින්නට ළං නොවුනොත් ඔහු දුවෙන්නෙ නැ. පිච්චෙන්නෙ නැ. පිච්චුණේ නැත්නම් දුක් වෙන්නෙත් නැ. දුක නැත්නම් නා නා විධ ප්‍රතිකර්ම ඕනෙත් නැ. එකම එක ප්‍රතිකර්මයයි මේකට තියෙන්නෙ. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින එකයි.

එහෙනම් මෙන්න මේ දුක්බ වේදනා එන වෙලාවෙදී වේදනාව, වේදනාව, වේදනාව, වේදනාව කියල මේක වහගන්නෙ නැතිව වේදනාව එන්නෙ කොහෙන්දෝ කියලවත් නිහඬ ව එක පාරට ම ඉරියව් වෙනස් කරන්න යන්නෙ නැතුව, ටිකක් බැලුවොත් අපට පේනවා දුක එන්නෙ මෙන්න මෙතැනින්. එහෙනම් මේකට නේද මම කිව්වෙ, මගේ කිව්වෙ, මගේ ආත්මය කිව්වෙ. එහෙනම් මම කියල තියෙන්නෙ, මගේ කියල තියෙන්නෙ, මගේ ආත්මය තියල තියෙන්නෙ මේ දුකටයි. මම, මගේ, මගේ ආත්මය කියල තියෙන්නෙ මේ දුකටයි. එහෙනම් මේ තණ්හාවෙන්, ආශාවෙන්, වැළඳගත යුතු තැනක් ද මේ වැළඳ ගෙන තියෙන්නේ. ඔන්න අපට පේනවා ඇත්තක්. රූපයේත් රූපය නිසා හටගන්නා වේදනා, සංස්කෘත, සංඛාරයන්ගේත් දුක්බ ලක්ෂණය පේනවා. දුක පේනවා. එහෙනම් මේ දුක ඇති තැනට නේද මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල තියෙන්නෙ. දුක, දුක හැටියට දකින විට ම ඔන්න සමුදය වෙන් වෙලා පේනවා. දුක දුක හැටියට මෙබඳු කයක් බව නොදූන නොදූක නේද, මම මගේ කියන අදහස උපදවන්නෙ. මෙව්වර වධ වේදනා ඇතිවෙන්නෙ මෙතැනින් නම් මේ කය මම කියල, මගේ කියල, මගේ ආත්මය කියල ගන්න තරම් වටින සුදුසු තැනක් නොවෙයි. ඔන්න දුක දුක හැටියට දකින විට ඒකට මම ය මාගේ ය කියන අදහස ඉවත් වෙනවා. මම ය, මාගේ ය කියල බැඳුණු බැඳුම ලිහෙනවා. ඉවත් වෙනවා. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටිය ඉවත් වෙනවා.

තෘෂ්ණා දෘෂ්ටිය ඉවත් වෙනවා කියල කියන්නෙ සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා. සමුදය ප්‍රභාණය වෙනවා කියන්නේ නිරෝධය සාක්‍ෂාත් වෙනවා. නිරෝධය සාක්‍ෂාත් වෙනවා කියන්නේ මග වැඩෙනවා. එහෙම නම් දැන් අපට දුකක් වේදනාවක් ඇතිවුනහම දුක වේදනාව ආවේ මේ කය නිසාම කියල බලන එක ආයච්ඡි දර්ශනයක් නොවෙයි. වේදනාව ආවේ අපට ඇත්තට ම කය නිසා නොවෙයි. කාය ස්පර්ශය නිසායි - "එස්ස පච්චයා වේදනා". කය දිහාව වුනත් බලලා හරි උත්තරයක් ගන්නවා නම් කමක් නෑ. කාය ස්පර්ශය නිසා. නමුත් අපට මේ මැද නිතරම අතහැරිලා තියෙනවා. අපේ වේදනාව මෙන්න මෙතැනින් ආවේ, මේ නිසා ආවේ කියල එක්කො ආධ්‍යාත්මික රූපය, එහෙම නැත්නම් බාහිර රූපය උපාදන කර ගන්නවා. අල්ලගන්නවා. දුකට, ඒ වේදනාවට හේතුව සැප වේදනාවක් වෙන්න පුළුවන්, දුක් වේදනාවක් වෙන්න පුළුවන්. වේදනාවට හේතුව දකින්නේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේ හෝ බාහිර ආයතනයේ. ඒ නිසා අපට හැම තිස්සේ ම රූපය උපාදන වෙලා. රූපය උපාදන වෙන විට නිතරම වේදනා, සඤ්ඤා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ උපාදනය වෙලා. පංචඋපාදනස්කන්ධය මම මගේ මගේ ආත්මය වෙලා. දුකට ඇලුම් කරන තාක් කල් දුකෙන් මිදීමක් නෑ. නිදහසක් නෑ. හැමදම දුක් විදිය යුතුයි. එහෙත් අපි යම් දවසක මේ වේදනාව හට ගන්න විට ඔන්න අපට අලුත් උත්තරයක් හොයා ගන්න පුළුවන්. වේදනාව හටගන්නේ කොහෙන්ද, කොතැනින්ද? ස්පර්ශය නිසා - "එක්ඛු සම්ඵස්සජා වෙදනා, සොත සම්ඵස්සජා වෙදනා, සාණ සම්ඵස්සජා වෙදනා, ජීවිහා සම්ඵස්සජා වෙදනා, කාය සම්ඵස්සජා වෙදනා, මනො සම්ඵස්සජා වෙදනා". මෙන්න මේ මේ ස්පර්ශ නිසා මේ මේ විදියෙන් වේදනා හට ගන්නවා. ඇසේ පහස නිසා, කණේ පහස නිසා, නාසයේ පහස නිසා, දිවේ පහස නිසා, කයේ පහස නිසා, මනසේ පහස නිසා, වේදනා හටගන්නවා. දුක්, සැප ආදී වේදනාවට හේතුව පහස - ස්පර්ශය බව හඳුනාගන්න වෙනවා. ස්පර්ශය කියල කියන්නෙ කුමක්ද? ස්පර්ශය ඇතිවෙන්නෙ කුමක් ඇති කල්හි ද කියල දැන ගන්න වෙනවා. අන්න එතකොට අපට හම්බවෙනවා කයත්, මනසත්, කාය විඤ්ඤාණයත් ඇති කල්හි කාය ස්පර්ශයයි. කාය ස්පර්ශය නිසා වේදනාව. ඔන්න බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්මය තුළ එන න්‍යායක් අපට ගොඩනගාගන්න පුළුවන් වෙනවා.

වේදනාවට ආසන්න ම හේතුව වෙන්නේ ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශය හටගන්නේ ස්පර්ශ ආයතන ඇති කල්හියි. ස්පර්ශ ආයතන කියලා කියන්නේ ආධ්‍යාත්මික ආයතනයන් බාහිර ආයතනයන් විඤ්ඤාණයන්. මේ තුන් දෙකාගේ එකතුව ස්පර්ශයයි. ස්පර්ශය නිසයි වේදනාව. අපි ඉස්සෙල්ල කතා කරපු විදියට අපට වේදනාව ආපු ගමන් ම අපි බලන්න පුරුදු වෙන්නේ වේදනාව මෙන් මෙතැනයි තියෙන්නේ කියලා. වේදනාව තියෙන්නේ දණහිසේ. වේදනාව තියෙන්නේ කොන්දේ. වේදනාව තියෙන්නේ බෙල්ලේ. වේදනාව තියෙන්නේ ඔලුවේ. වේදනාව තියෙන්නේ දතේ. මේ විදියට අපි වේදනාව යම් තැනකට නියම කරනවා. වේදනාව මෙන් මෙතැනමයි තියෙන්නේ කියලා ඇඟිල්ල දික් කරලා පෙන්නනවා. වේදනාව එන්නේ ස්පර්ශයෙන් කියන දහම අපට අතහැරලා තියෙනවා. මෙන් මේ ස්පර්ශයෙන් වේදනාව එනවා කියන තැන අතහැරුණු නිසා තමයි අපට ඉවසන්න බැරිවුණේ. දුකෙන් මිදීමක් නැතිවුනේ. අර වැරදි දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවකට ගියෙන් ඒකයි. ඇයි දුක තියෙන්නේ මෙතැන. මේ දුකෙන් මිදෙන්න නම් කරන්න තියෙන්නේ නමා ගෙන ඉන්න එක දිග හරින එකයි. ඔන්න දැන් දුක්ඛ නිරෝධ කළා. දැන් නිරෝධය ලැබුණ. හරි. ප්‍රතිපදාවේ නිරෝධය දුක්කා. තව ටිකක් වෙලා ඉන්නකොට හරි ගියේ නෑ ඒ නිරෝධය. දිග ඇර ගත්තු එකත් ඔන්න ආපහු දුකයි. ආපහු දුක්ඛනිරෝධගාමිනී ප්‍රතිපදාවට නවාගන්නවා. ඉතින් අපි හැමදම නිරෝධයකුත් ලබනවා, මාර්ගයකුත් වඩනවා. අපි මේ වැරදි තැනකින් මේ දුක දුක්ක නිසා.

ඒ නිසා පින්වතුනි, දුක්ඛනිරෝධය සදහා මීට වඩා ටිකක් වෙනස් ක්‍රමයක් අපේ ශාස්තෘන් වහන්සේ වූ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා මේ දුක ඉවසන්න පුළුවන්, මේ දුක ගෙවා ගන්න පුළුවන්, දුක දරන්න පුළුවන්. සොකපරිද්දවානං සමතික්කමාය, - සෝක වැළපීම් ඉක්මවන්න පුළුවන්. දුක්ඛදොමනස්සානං අඤ්ඤාමාය - දුක් දෙමිනස් - කායික දුක්, මානසික දුක් නැති කරන්න පුළුවන්. නැති කරලා ඉන්න පුළුවන්. ඒ ක්‍රමය උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා. ඒ ඇතිවෙන දුක, ඇතිවෙන වේදනාව, කමටහනක් කරගෙන අරමුණක් කරගෙන දුක නැති ධ්‍යාන සැපයට, විමුක්ති සැපයට යන්නත් පුළුවන්.

එහෙමනම් අපට හඳුනාගන්න වෙනවා ස්පර්ශය කියන්නේ මොකක්ද කියලා. ස්පර්ශය කියන්නේ කය ද? පහස ද? කාය විඤ්ඤාණය ද? වේදනාව කියන්නේ කය ද? පහස ද? කාය විඤ්ඤාණය ද? මෙන්න මේ ටික දහම තුළ අපි අර්ථවත් කර ගත්තහම දුක මම නොවන මගේ නොවන තැනකින් අපට ලොකු දහමක්, දර්ශනයක්, යථාර්ථයක් හම්බවෙනවා. අපට මේ දුක ඇතිවෙනකොට එම දුක මේ කයෙන් එන්නෙ කියලයි පෙනෙන්නෙ. ඒ නිසා අපට කය ආත්ම කොට ගෙන දුක් විඳින්න වෙලා තියෙනවා. ඒකට ප්‍රතිකර්ම යොදන්නත් වෙලා තියෙනවා. එහෙත් අපි යම් දවසක ඉගෙන ගත්තොත් වේදනාව කියලා කියන්නේ කයේ හටගන්න එකක් නොවෙයි. වේදනාව කොහේද හටගන්නේ? වේදනාව කියන්නෙ වෛතසිකයක්. සැප වේදනාවත් වෛතසිකයක්. සිතුවිල්ලක්. දුක් වේදනාවත් වෛතසිකයක්. සිතුවිල්ලක්. වේදනාව කියන්නේ වෛතසිකයක්. සිතුවිල්ලක්. කයට අයිති එකක් නෙවෙයි. ඒ සිතුවිල්ල හටගන්න කයත් පහසත් හේතුවක් වේවි. ආධ්‍යාත්මික ආයතනයේත් බාහිර ආයතනයේත් ගැටීම හේතුවක් වේවි. නමුත් එලය හේතුවට අයිති නෑ.

යකඩ කැලි දෙකක් ගැටෙන විට ශබ්දයක් උපදියි. නමුත් ශබ්දය යකඩ කැල්ලට අයිති නෑ. ඒ දෙක ගැටෙන නිසා ශබ්දයක් උපදින බව ඇත්ත. ඒ වගේ මේ හේතු ගැටීම නිසා වේදනාවක්, ස්පර්ශයක් සිද්ධවෙන බව ඇත්ත. නමුත් ඒවා ඒ හේතුවලට අයිති නෑ. වේදනාව රූපයට අයිති නෑ. වේදනාව අයිති වෙනවා නම් අයිති වෙන්න ඕන ස්පර්ශයටයි. ස්පර්ශය ඇති කල්හිදී වේදනාව. වේදනාව කියන්නේ සිතේ උපදින ධර්මතාවයක්. හැම තිස්සෙම දුක උපදිනකොට, වේදනාව උපදින විට අපේ අවධානය යොමු වෙලා තියෙන්නෙ මෙන්න මෙතැනින් දුක එන්නෙ කියලා ආධ්‍යාත්මික හා බාහිර කයටයි. ඒ නිසා අපි දුකින් මිදෙන්නෙ නෑ. දැන් අපට පුළුවන්කම තිබුණොත් මෙන්න මේ දෙකට අයිති නොවූවක් හැටියට මේ වේදනාව දකින්න, එතන තමයි අපට දුකෙන් තොර ව සැබෑ උත්තරය ලබාගන්න පුළුවන් වෙන්නෙ. එහෙනම් ඒ උත්තරය ලබන එක එව්වර ම සරලත් නෑ, අමාරුත් නෑ.

ඒ සඳහා වේදනාව හටගන්නේ කොහොම ද, වේදනාව නැතිවෙන්නේ කොහොම ද? කියලා. වැඩි වැඩියෙන් අහන්න වෙනවා. වේදනාව ඇතිවෙන හැටි, වේදනාව නැති වෙන හැටි අහගන්න වෙනවා. ස්පර්ශය ඇති කළහි වේදනාව තියෙනවා. ස්පර්ශය නිරුද්ධ වෙන විට වේදනාව ද නිරුද්ධ වෙනවා. එතකොට වේදනාව තියෙන්නේ ස්පර්ශය තියෙනකං. ස්පර්ශය නැත්නම් වේදනාවත් නෑ. එහෙනම් ස්පර්ශය කියන එක හටගත්තෙ මොනවායින්ද? ආධ්‍යාත්මික ආයතනයත්, බාහිර ආයතනයත්, විඤ්ඤාණයත් කියන තුන්දෙනාගේ එකතුවෙන්. මේ තුන්දෙනාගේ පැවැත්ම කොච්චර ද, කොහොම ද? ඒ තුන්දෙනා නිත්‍ය වූ ආත්ම වූ දේ ද? නෑ නේද.

කය පිළිබඳ ව හොඳට බලල තිබුණ නම් වේදනාවෙන් මිදෙන්න හරි ලේසියි. අපි කය හඳුනාගෙන තිබුණ නම් කය කියන්නේ හටගත්ත ධර්මයක්. ජරා, ව්‍යාධි, මරණ, දුක ස්වභාවකොට ඇති අනාත්ම ධර්මතාවයක්. කයට ගැටෙන දේ ද, ජරා, මරණය ස්වභාවකොට ඇති හටගත්ත - සංඛත ධර්මතාවයක්. මේ හේතු ගැටීම නිසා උපදින විඤ්ඤාණය ද ජරා මරණය ස්වභාවකොට ඇති හටගත්ත ධර්මතාවයක්. මෙන්න මේ ටික, මේ ලක්ෂණ ටික, ස්පර්ශ ආයතනයන්ගේ සැබෑ ලක්ෂණ ටික හඳුනාගෙන තිබුණ නම්, හඳුනාගෙන තිබුණොත්, හඳුනා ගත්තොත්, අපි දන්නවා එතකොට ඒ ස්පර්ශය හැම තිස්සේම නිරුද්ධ වෙනවා. මේ ස්පර්ශ ආයතන අනිත්‍ය වෙන විට ම ස්පර්ශ ආයතනය, ආධ්‍යාත්මික ආයතනය, බාහිර ආයතනය, විඤ්ඤාණය යන මේ තුන් දෙනාගෙන් එක්කෙනක් හෝ නිරුද්ධ වෙනකොට. තුන්දෙනා නිසා හටගත්ත ස්පර්ශය නැතිවෙනවා. ස්පර්ශය නැතිවෙන විට වේදනාව ද නැතිවෙන බව දන්නවා.

දැන් එහෙනම් අපට පුළුවන්කම තියෙනවා වේදනාව නැති කරන්න. මොකක් කරලද? ස්පර්ශය නැතිකරලා. ස්පර්ශය නිරුද්ධ කරන්න නම් මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව නැති කරන්න ඕන. මේ තුන් දෙනාගේ එකතුව වැළැක්වුවහොත්, ස්පර්ශය නෑ. ස්පර්ශය නැතිවුනොත් වේදනාව නෑ. එහෙනම් කොහොමද අපි මේ තුන්දෙනාගේ එකතුව, සංගමය බිඳල දන්නේ? කේලම් කියල ද? කොහොමද ඒක කරන්න ඕන? එහෙනම් අන්න න්‍යායක් ඕන. ධර්මයක්

- දර්ශනයක් ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු දුකෙන් මිදෙන දර්ශනය තියෙන්නේ මෙතැනයි. ඒ දර්ශනයෙන් මේ එකතුව බිඳින්න පුළුවන්. එකතුව නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන්. නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන් වැඩ පිළිවෙල හඳුනා ගන්න නම් ඒක එළිවෙනකම් කියන්න ඕන. ඒ නිසා අපට ඒක කල් දන්න ම වෙනවා. මේක වෙනස් කරන්න පුළුවන්, වෙන් කරන්න පුළුවන්. වෙන් කරන්න නම් අපට වෙන දිභාවකට යන්න නොවෙයි තියෙන්නෙ. මෙතනමයි තියෙන්නෙ. මලේ දූමිය යුතු තැන මෙතැන ම යි. හැම තිස්සේ ම පවතින ධර්මතාවයක් මේ තුළ තියෙනවා (ඒක කෙටියෙන් කියලා අවසන් කරන්නම්. මේ සූත්‍රයත් ඉවර කරන්න එපායැ). වේදනාවක් හටගත්ත ගමන් ම වේදනාව හටගත්ත හේතුව අපට හඳුනාගන්න පුළුවන්නම්, ආයතනය හඳුනාගන්න පුළුවන්නම් ඒක තමයි පළමුකොට සිද්ධ වෙන්න ඕන තැන. ඊළඟට මේ වේදනාව ඇති වෙන විට ඇති වුනේ ස්පර්ශයෙන්. දෑත් ඔන්න අපට සිද්ධවෙනවා ස්පර්ශය කියන්නේ මොකක්ද කියන එක හඳුනාගන්න. මේ තුන් දෙනාගේ එකතුවීම් ස්වභාවය මොකක්ද කියන එක හඳුනාගන්න. දෑත් බාහිරයේ තියෙන එකයි, මෙහේ තියෙන එකයි, විඤ්ඤාණයයි. මේව මොනවාද, මේ එකතු වුනා කියලා කියන්නෙ? මේව එක මිටියකට එන්න පුළුවන් ඒවා ද? එකතු කරමින් පහළවෙන චෛතසිකයක් තියෙන්නෙ. ස්පර්ශයෙන්. අරෙහෙ තියෙන රූපයයි, මෙහේ තියෙන ආයතනයයි, කඹේකින් බැන්ද වගේ එකතු කරන්න බැහැ නේ. එහෙනම් ස්පර්ශය කියන්නේ මේව එකතු කරමින් පහළවෙන චිත්ත ස්වභාවයක් තියෙන චෛතසික ස්වභාවයක්. මෙන්න මේ ස්වභාවය අපට හඳුනාගන්න පුළුවන් වුනොත් එතැන අපට හිත පිහිටුවාගන්න පුළුවන්. අපට පුළුවන් කයෙන් මිදෙන්න, ආයතනයෙන් මිදෙන්න, විඤ්ඤාණයෙන් මිදෙන්න. නැවත විඤ්ඤාණයට නොයන්න අපට පුළුවන් නතර කර ගන්න.

එතකොට එතන අපි මැදක ඉන්නෙ. ආධ්‍යාත්මික ආයතනයට හෝ බාහිර ආයතනයට හෝ විඤ්ඤාණයට හෝ අයිති නැති තැනක. ඒ ස්පර්ශය කියන තැන, ආධ්‍යාත්මික ආයතනයට අයිති කිව්වත් වැරදියි. බාහිර ආයතනයට අයිති කිව්වත් වැරදියි. විඤ්ඤාණයට අයිති කිව්වත් වැරදියි. නමුත් ස්පර්ශය කියන්නේ මේ තුන් දෙනාගේ එකතු වුන තැන හටගන්නාවූ ධර්මතාවයක් වෙනවා.

දැන් මේක කොහොමද කියල දෙන්නෙ? ස්පර්ශය කියන එකට මොකක්ද කියන්න ඕන කියන එකයි මම මේ කල්පනා කරන්නෙ. ඒක තේරෙන විදියක් කියන්න එපායැ. දැන් මේ කිව්වට ස්පර්ශය කියන්න අහස ද පොළොව ද කියල තේරුම් ගන්න ඕන. එහෙනම් අපි මෙහෙම බලමු දැන් ටිකක් වේදනා කැක්කුම් තියෙනවා නේ. අපි තම තමන් තුළින් ම බලා ගනිමු. දැන් බලන්න ටිකක් ඇස් දෙක පියාගෙන වේදනාව දූනෙනව කියන ස්වභාවය තුළ තමන්ට දැනීම් ස්වභාවය මොකක්ද කියල. දැන් ඒ කයේ කොතැනක හෝ හටගන්නා වේදනාවේ අයිතිය පැවැරුණේ කොතනින් ද කොහොමද කියල අපි බලමු. වේදනාවක් දූනෙනව ද? දූනෙනව. දූනෙන තැනක් පෙනෙනවද? දූනෙන තැනක් පෙනෙනව නේද. ඔන්න ඔතන තමයි ඕන.

වේදනාව දූනෙන තැනක් මවල පෙන්නන බවක් තියෙන්නෙ. දැන් මවල පෙන්නන තැනක් තියෙනවා. දැන් ඒ පෙනෙන දේයි හිතෙන දේයි එකක්ද? පෙනෙන්නෙ මොකක්ද? මේ කය ද පේන්නෙ? දිවැස් පහළවෙලා ද? දැන් හිතට පෙනෙන්නෙ මොකක්ද? මෙනතමයි කැක්කුම තියෙන්නෙ කියල පෙනෙන්නෙ මොකක්ද? රූපය ද, නාමය ද? රූපය පේනවා නම් දිවැස් පහළවෙලා. දැන් ඇස් දෙක පියාගෙන නේ බැලුවේ. ඇස් දෙකෙන් නම් වෙන්න බෑ, එහෙනම් දිවැසින් ම වෙන්න ඕන. දිවැස් නැත්නම් මේ පේන්නෙ නාම ධර්මයක් ම යි. දැන් මේ කයයි, හිතෙයි සම්බන්ධතාවය එකතු කරන්නෙ ඔන්න ඔතැනින්. මධ්‍යස්ථානය ඔතැනයි. දැන් අපට පේනවා දණහිස වගේ ම තැනක් මැවිල ඇති. කොන්ද වගේ ම තැනක් පේනවා ඇති. හැබැයි ඒක පෙනෙන ස්වභාවයක් විතරයි. ඒක භෞතික වූ කය නම් නොවෙයි. හැබැයි අපි දැන් හිතන්නෙ මේ පෙනෙන්නෙ එතැනමයි. අපේ අවධානය යොමු වෙන්නෙ කයටමයි. දැන් කයට සම්බන්ධතාවය හැදූවේ මෙන්න මේ මැද මෙන්න මේ අවස්ථාව. දැන් අපට හිතට පෙනෙන ස්වභාවය තුළ අපේ හඳුනාගැනීම වෙන්නෙ කය පිළිබඳවයි. පෙනෙන්නේ යමක්. අපි හිතන්නේ වෙනත් දෙයක්. පෙනෙන්නෙ නාම ධර්මයක්. අපි හිතන්නෙ රූපයක් කියල. එතකොට රූපය විඳිනව, රූපය හඳුනනවා, රූපය කල්පනා කරනවා. දැන් රූපය තමයි විඳින්නෙ. රූපය තමයි වේදනාව. නමුත් අපට වේදනාව හටගෙන තියෙන්නෙ මෙන්න මේ ඔය ඇතුළතින්

දකින ධර්මතාවයයි. දැන් බලන්න ඒ දකින ඒ ධර්මතාවය කයට අයිති ද? කයට ගැටුණු බාහිර අරමුණට අයිති ද? විඤ්ඤාණයට අයිති ද? තුන්දෙනාට ම අයිති නෑ. ඒ තුන්දෙනා නැතිව එහෙම ධර්මයක් හට ගනී ද? ඒ තුන්දෙනාට අයිතිත් නෑ. ඒ තුන් දෙනා නැතිව එහෙම ධර්මයක් හිතට හසු වෙන්නෙත් නෑ. ඒ තුන්දෙනාත් නොවෙයි. ඒ තුන්දෙනාට අයිතිත් නෑ. තුන්දෙනාගෙන් තොරව එබඳු ධර්මතාවයක් හටගන්නෙත් නෑ. “අස්මිං සති ඉදං භොති, අස්මිං අසති ඉදං න භොති” - මේ හේතු ඇති කල්හි මෙය වේ. මෙය නැති කල්හි මෙය ද නො වේ. එහෙනම් මෙන්න මේ හේතු ඇති කල්හි හටගත් ධර්මතාවයක්. තෙලුත් තිරයත් දූල්ලත් ඇති කල්හි ආලෝකය. ගහත් පොළොවත් හිරුත් ඇති කල්හි සෙවනැල්ල. දැන් සෙවනැල්ල ගහ නොවෙයි. පොළොව නොවෙයි. ආලෝකය නොවෙයි. ආලෝකය තෙල් නොවෙයි. තිරය නොවෙයි. දූල්ල නොවෙයි. නමුත් මේ හේතු ඇති තැන හටගන්න ධර්මතාවය. දැන් කවුරු හරි දූල්ල ආලෝකය තිරය කියල කිව්වොත්, ආලෝකය තෙල් කිව්වොත්, ආලෝකය දූල්ල කියල කිව්වොත් වැරදියි නේද. හෙවනැල්ල පොළොව කියල කිව්වොත්, ගහ කිව්වොත්, ආලෝකය කියල කිව්වොත් වැරදියි නේ. දැන් එබඳු වරදක් අපි කරනවා. දැන් මේ පෙනෙන්නේ කුමක්ද, ඒ දෙයෙහි ඇත්ත නො දැකීමෙන් මේ කයමයි කියල කයට විඤ්ඤාණය පිහිටනව. කය අරමුණු වුනා කියල කියන්නෙ මොකක්ද? කාය විඤ්ඤාණය ඉපදුනා. කාය විඤ්ඤාණය නැවත ඉපදෙව්ව කියන්නේ කාය ස්පර්ශය හටගන්නා. එතකොට අපි හැමතිස්සෙම දුකෙන් මිදිල යන්න දෙරටුවක් හම්බ වෙන මනොමයෙන් දකින අවස්ථාව. ඒක අරමුණු වෙන විට මෙහේ නෑ. කාය ස්පර්ශය නෑ. නමුත් අපි මෙතැනත් රැවටෙන නිසා ආපහු නැවතත් කාය ස්පර්ශයට ම යනවා ඉවරයක් නැති. බිඳෙන එකක් නොවෙයි. නිරුද්ධ වෙන, වහ වහා ඉපිද ඉපිද මැරී මැරී යන එකක් නොවෙයි අපට හම්බවෙන්නෙ. වේදනාව හැඳින්වූවේ මොකක් වගෙයි කියල ද? වේදනා බුබ්බුලපමා - වේදනාව දිය බුබුලක් වගේ. ඒ වුනාට අපට දුනෙන්නෙ කලු ගලක් වගෙයි නේ. ඒක බිඳෙන බවක් නම් පේන්නෙ නෑ. පේන්නෙ නැත්තො ඇයි? කාය ස්පර්ශයෙනුත් අපි ඒ දුක භුක්ති විඳිනවා. මනො ස්පර්ශයෙනුත් ඒක භාරගෙන තියෙනවා. මේ දෙක හුවමාරු වෙනවා. දෙකේම අපි දුක් විඳිනවා.

ඉතින් මෙන් මෙතැන හඳුනා ගත්තොත් ඉවසන්නත් පුළුවන්. අමාරු නෑ එතකොට. මම ද නොවෙයි. මගේ ද නොවෙයි, මගේ ආත්මය ද නොවෙයි. මොකද, මේ හේතු නිසා හටගන්න ධර්මතාවයක් දකින්නේ. එතකොට වේදනාව නැති වෙනවා නොවෙයි. ගින්නේ ස්වභාවය දවන බව තියෙනවා. මේ රූපාදී ස්කන්ධයන්ගේ ස්වභාවය වෙනස් වෙන්නේ නෑ. අනුපාද පරිනිව්භානස දක්වා. ස්කන්ධ පරිනිව්භානසෙන් මිදෙයි. අතීත කර්ම නිසා හටගන්න මේ පැවැත්ම තියෙයි. ගින්නේ ස්වභාවය තියෙයි. කවුරුවත් අත තිව්වේ නැත්නම් පිළිවෙන්නේ නෑ. ස්කන්ධයන්ගේ යථා ලක්ෂණය දැක්කොත් ඒකට මම කියලා, මගේ කියලා, මගේ ආත්මය කියලා නොකිව්වොත්, පුළුවනෙන් විඳින්න වෙන දුක නෑ. පිළියම් යොදන්න වෙන්නේ නැහැ. දුකේ යථාර්ථය - ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනවා. දුක දුක හැටියට දකිනවා. දර්ශනය දුක්ඛායඝී සත්‍යය. දුක දුක හැටියට දකින විට සමුදය දුරුවෙනවා. මම මගේය කියන අදහස දුරුවෙනවා. තෘෂ්ණා දෘෂ්ටිය දුරුවෙනවා. සමුදය ඤාණය, සමුදය දුරු වෙන විට නිරෝධය සාක්ෂාත් වෙනවා, නිරොධෙ ඤාණය. නිරෝධය ලැබෙන පිළිවෙත වූ ආයඝී අෂ්ටාංගික මාර්ගය මේ චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳ ව දැකීම ම දුක දුක හැටියට දැකීමමයි කළ යුත්තේ. මෙබඳු දර්ශනයකින් මේ සියලු දුක් ඉවසා දරාගෙන ධ්‍යාන ඵල සමාපත්තිවලට සමවැදී කවදවත් ම මේ ජීවිතයේ හා මේ සංසාර ජීවිතයේ දුක් නොවිඳිනා තැනකට යන්න පුළුවන් ශක්තිය හැමදෙනාටම ලබන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. ඒ උතුම් ලොච්ඡුරු දහමෙන් හැම දෙනාට ම සැනසීම උදා කර ගන්න පුළුවන් වෙනවා. මේ ආකාරයෙන් මෙතෙහි නොකළොත් “යං භික්ෂ භික්ඛවෙ අනධිවාසනො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා” - මෙතෙම මෙතෙහි නොකරන තාක් කල් ආශ්‍රව, ක්ලේශ, දුක්ඛ වේදනා එනවා. “අධිවාසනො ඵවං තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති” - මේ විදියට දකිමින් සියලු ආශ්‍රව ක්ලේශ දුක් වේදනා දුරු වෙනවා. මේක තමයි ඉවසීමෙන් ආශ්‍රව දුරු කරන ප්‍රතිපදාව බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කොට වදාළ. ඉතින් මෙබඳු පිළිවෙත් අනුගමනය කොට සියලු ආශ්‍රව දුරු කොට ලබන උතුම් නිව්භාන ශාන්තියෙන් ම සැනැසීම වේවා.

11 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතඛිඛා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඛිඛා යොනිසෝ චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති. චණ්ඩං අස්සං පරිවජ්ජෙති. චණ්ඩං ගොණං පරිවජ්ජෙති. චණ්ඩං කුක්කුරං පරිවජ්ජෙති. අභිං ඛාණ්ඩං කණ්ටකාධානං සොඛිහං පපාතං චෑන්තිකං ඔළිගල්ලං. යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්නං යථාරූපෙ අගොචරෙ චරන්නං යථාරූපෙ පාපකෙ මිත්තෙ හජන්නං විඤ්ඤා සබ්බමචාරී පාපකෙසු ධානෙසු ඔකප්පෙය්‍යං, සො තඤ්ච අනාසනං තඤ්ච අගොචරං තෙ ව පාපකෙ මිත්තෙ පටිසඛිඛා යොනිසෝ පරිවජ්ජෙති. යං භිස්ස භික්ඛවෙ අපරිවජ්ජයතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා පරිවජ්ජයතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතඛිඛා ති.

ගෞරවණීය අපේ භාමුදුරුවන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි.

ශ්‍රද්ධා බුද්ධිසම්පන්න ගුණධර කාරුණික පින්වත්ති, වස්සාන සමයේ සිදුකරගෙන එන පුණ්‍ය දනයට තවත් ස්වණීමය පුණ්‍ය පුරුකක් එකතු කර ගන්න අවස්ථාවයි, මේ මොහොතේ උදවෙන්නේ. සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාවේ පස්වෙනි අංගය හැටියට දේශනාවුනු පරිවජ්ජනයෙන් දුරුකළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳවයි දැන් අපට මාතෘකා වෙලා තිබෙන්නේ.

අපි මේ වෙනකොට දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, අධිවාසනයෙන්

දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව යන කරුණු හතරක් පිළිබඳව දැන ඉගෙන ගෙන පස්වෙනි කරුණයි පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳවයි සාකච්ඡා කරන්න බලාපොරොත්තු වන්නේ. පරිවර්ජනයෙන් කියල කියන්නේ බැහැරවීමෙන්. මෙයින් අදහස් කරන්නේ සීල සංවරයයි. විශේෂයෙන් මේ කොටසෙදී ප්‍රාතිමොක්‍ෂ සංවරය කියැවෙන්නේ.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා පරිවර්ජනා පහාතබ්බා? මහණෙනි, පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු, බැහැර ව දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව මොනවාද? ඉඬ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඛබා යොනිසෝ - මේ සාසනයෙහි මහණ නුවණින් පරීක්ෂකොට බලා, චණ්ඩං හත්ථිං පරිවර්ජෙති - නපුරු ඇතුන් දුරු කරනවා. චණ්ඩං අස්සං පරිවර්ජෙති - නපුරු අසුන් දුරු කරනවා. චණ්ඩං ගොණං පරිවර්ජෙති - නපුරු ගොණුන් දුරු කරනවා. චණ්ඩං කුක්කුරං පරිවර්ජෙති - නපුරු බල්ලන් දුරු කරනවා. අභිං බාණුං කණ්ටකාධානං - සපීයින්, උල් කණු, කටු ලැහැබ දුරු කරනවා. සොබ්භං පපාතං චූූනිකං ඔළිගල්ලං. - හෙල්, පව්ත, ප්‍රපාත, ගවර වළවල් ආදී අපවිත්‍ර තැන් දුරු කරනවා. යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්තං - ඒ වගේම වැරදි තැන් තැන්වල ගත කරන ඉරියව්, ආසන නුවණින් පරීක්ෂා කරල දුරු කරනවා. යථාරූපෙ ගොවරෙ වරන්තං - වැරදි තැන්වල කරන හැසිරීම් දුරු කරනවා. යථාරූපෙ පාපකෙ මිත්තෙ හපන්තං - වැරදි පාප මිත්‍ර ආශ්‍රයන් නුවණින් බලා දුරු කරනවා. විඤ්ඤා සබ්බමචාරී පාපකෙසු ධාතෙසු ඔකප්පෙය්‍යුං, සො තඤ්ච අනාසනං තඤ්ච අගොවරං තෙ ව පාපකෙ මිත්තෙ පටිසඛබා යොනිසෝ පරිවර්ජෙති. යං භිස්ස භික්ඛවෙ අපරිවර්ජයතො - මෙන්න මෙසේ දුරු නො කරන්නේ නම් එකල්හි මේව දුරු නොකළොත් උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විසාතපරිලාභා - දහ දූවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදිනවා. පරිවර්ජයතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති - ඒව දුරු කළොත්, ඒවයින් දුරුවුනොත් එබඳු දහ දූවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදින්නේ නැ. ඉමෙ වුවිචන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පරිවර්ජනා පහාතබ්බා - මෙන්න මේ ටික තමයි පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව කියල කියන්නේ.

මෙහි අදහස් වික අපි නැවත වතාවක් විමසලා බැලුවොත් අපට පේනවා, අපට වැටහෙනවා, මේකෙ කරුණු පිළිබඳ ව අර්ථ දෙකකින්. දෙපසකින් විමර්ශනයක් කරන්න පුළුවන් කමක් තියෙනවා. එක්කම්. හැටි. පරිවර්තනය. එක්කම්. අස්ස. පරිවර්තනය. එක්කම්. ගොණ. පරිවර්තනය. එක්කම්. කුක්කුර. පරිවර්තනය. අපට යන්න තියෙන යම් මාවතක නපුරු ඇතෙක් ඉන්නවා කියල දැනගත්තොත් අප ඒ පිළිබඳ ව අපරික්ෂාකාරී වුණොත්, සැලැකිලිමත් නොවුණොත්, ඒ ගැන නොසිතා නොවිමසා හිතු මනාපෙ ඒ තැන් පසු කරන්න ගියොත් මරණය හෝ මරණයට ආසන්න මහ දුකකට පත්වෙන්න පුළුවන්. යම් මාවතක නපුරු අශ්වයෙක් ඉන්නවා කියල ඒ ගැන සැලැකිලිමත් නොවී විමසිලිමත් නොවී ඒ මග අනුගමනය කළොත්, නපුරු විපතකට පත්වෙන්න පුළුවන්. යම් මාවතක නපුරු ගොණෙක්, අනිත ගොණෙක් ඉන්නවා කියල කිව්වොත්, ඒ ගැන සැලැකිලිමත් නොවුණොත්, ප්‍රවේශම් නොවුණොත්, නපුරු විපත්තිවලට පත්වෙන්න පුළුවන්. සපා කන නපුරු බල්ලෙක් යම් මාවතක ඉන්නවා කියල කිව්වොත්, ඒ ගැන සැලැකිලිමත් නොවුණොත්, විමසිලිමත් නොවුණොත්, ආරක්ෂාකාරී නොවුණොත් නපුරු විපත් ගෙන දෙනවා.

ඒ වගේ පින්වතුනි, අපට යම් අනතුරක් ලබන්නට තියෙනවා නම් එබඳු අනතුරක් ඇති මාවතක අපට යන්න වුණොත් අපි කොහොමද යන්නේ? ඒ මාවතේ ඇතෙක් ඉන්නවා, නපුරු අශ්වයෙක් ඉන්නවා, නපුරු ගොණෙක් ඉන්නවා, ඒ මාවතේ නපුරු බල්ලෙක් ඉන්නවා කියල අපට දැන ගන්න ලැබුණොත් අපි පුළුවන් තරම් උත්සාහවත් වෙනවා ඒ පාර දුරු කරන්න. ඒ පාරෙ නොගිහින්න වෙන මාවතක් තියෙනවා නම් අපි ඒ මාවත තෝරගන්නවා. ටිකක් දුර වුනත් විපත්තියක්, කරදරයක් නැතිව යන්න පුළුවන් පාරක් තෝරගන්නවා. වෙන යන්න මාවතක් ඇත්තෙම නැත්නම් ඊළඟට අපි බලනවා ඒ ඇතු පාරේ නැති වෙලාව කොයි වෙලාව ද, පරික්ෂාකාරී වෙනවා. දිය බොන්න යන්නේ, ආහාර භෝගයාගෙන යන්නේ කොයි වෙලාවෙද, මේ මේ වෙලාවල්වල සැරිසරන්නෙ කොයි ඉසව්වෙද කියලා ඇත ඉඳන් පරික්ෂාකාරී වෙලා සුදුසුම වෙලාවක් බලල තමයි ඒ ඉම පහුකරන්නෙ.

අප යන මාවතේ නපුරු අශ්වයෙක්, ගොණෙක්, බල්ලෙක් ඉන්නවා කියල කිව්වොත්, යන්න ම වෙනවා නම් යා යුතු ම නම් ඒ මාර්ගයේ සුදුසු වෙලාව බලනවා. සුදුසු පිළිවෙල බලනවා. තනියෙන් ගියොත් අනතුරු වෙන්න පුළුවන්. තව පිරිසක් එක්ක ගියොත්, ආරක්‍ෂක විධිවිධාන ඇතුව ගියොත්, මේ නපුරු විපතට පත් නො වී යන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ වෙලාවෙ මේ විදියට ගියොත් ඒ විපතට නොවැටී යන්න පුළුවන්. කල් ඇතිව බොහෝම පරීක්‍ෂකාරී වෙනවා ඒ ඉම පහු කරන්න. හොඳින් කල්පනා කරල, සුදුසු කල් යල් වෙලාව බලල, විපතකට පත් නොවී ඒ ඉම, ඒ බිම පහු කරන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒ ටික කරන්න පුළුවන් වෙන්නෙ ඒ පිළිබඳ ව හොඳින් නුවණින් විමසා බැලූ කෙනෙකුටයි. ඒ ටික විමසීමක් කළේ නැත්නම් විමර්ශනයක යෙදුණේ නැත්නම් භයානක විපතකට මුහුණ දෙන්න පුළුවන්. යමක් කරන්න කලින් බොහෝ දේ සිතන්න, විමසන්න සිද්ධවෙනවා. ඒ බවටත් මේ දේශනා පාඨයන් තුළ යම් අදහසක් අපට මතු කරල දෙනවා. අපි විස්තර කරල දෙනවා.

ඊළඟට, අභිං - යම් බිමක සථියෝ ඉන්නවා නම් එය සථියන් ගහන භූමියක් කියල අපි දැනගත්තොත්, අපි හරිම පරිස්සම් වෙනවා. සථියෝ ඉන්න භූමියේ කොයි වෙලාවෙ කොයි තැනක ඉන්නවාද කියල දන්නෙ නෑ. අතු උඩත් ඉන්න පුළුවන්. කඳෙත් ඉන්න පුළුවන්. බිමත් ඉන්න පුළුවන්. බිම ගුලිවෙලත් ඉන්න පුළුවන්. බිම දිග ඇරිලත් ඉන්න පුළුවන්. පොළොවෙ කෙලින් වෙලා රිටක් වගේ ඉන්නත් පුළුවන්. කොයි වෙලාවෙ, කොයි තැන කොයි මොහොතෙ හමුවෙනවද කියන්න බෑ. එහෙම දන්න කෙනා සතර ඉරියව්වෙ ම එබඳු බිමක හිටගෙන ඉඳගෙන ඉන්න වුණොත්, හිටගෙන ඉන්න වුණොත් හිටගෙන ඉන්නෙත් හාත් පස බලලා. උඩ බලනවා උඩින්වත් සථියෝ ඉන්නවාද, කඳේ ඉන්න සථියෝ ඉන්නවාද කියලා විමසනවා. බිම හාත්පස වට පිට බලලයි ඒ ඉරියව්වෙ ඉන්නේ. වාඩි වෙන්න වුණොත්, ඒත් ඒ වගෙයි. හොඳට වට පිට පරීක්‍ෂා කරල හාත්පස බලලයි වාඩිවෙන්නෙ. නිදගන්න වුණොත් හොඳ ආරක්‍ෂිත තැනක් හොයලමයි නිද ගන්නෙ. ඇවිදිනව නම් පියවරක් පියවරක් පාසා හාත් පස පරීක්‍ෂාකාරීවයි පියවර තබන්නෙ. ඔහු දන්නවා එහෙම නොවුණොත් අනතුර කොයි වෙලාවෙ කොයි පැත්තෙ ද කියල කිව නොහැකියි. අපරීක්‍ෂාකාරී වුණොත්,

නුනුවණින් කටයුතු කළොත්, ලොකු විපතකට මුළු පුරයි. පරික්ෂාකාරී වෙන්ට ඔන.

බාණ්ඩු - උල් කණු පිහිටි බිමෙහි යන එන විට වාඩිවෙන විට හිටගෙන හිටියත්. නිදියන විට පරික්ෂාවෙන් කටයුතු කරන්න වෙනවා. නැත්නම් ඒ උල් මුල්වල හැපිල, ඇතිල වදවේදනා පීඩා ඇති වෙන්න පුළුවන්. තුවාල ඇති වෙන්න පුළුවන්. මරණය හෝ ආසන්න දුකකට පත් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා එබඳු භූමිය ප්‍රවේසමෙන් පරිහරණය කරන්න ඔන. එබඳු තැන්වලින් නොගිහින්න යන්න පාරක් තියෙනවා නම් ඒ ප්‍රදේශය දුරු කරලා ඇත් වෙලා යන්න.

ඒ වගේම කටු ලැහැබකට ගියොත් කටු ලැහැබක් හරහා යන්න වුනොත්, වෙන යන්න තැනක් ඇත්තෙම නැත්නම් මෙතැනින්ම නම් යා යුත්තෙ හුඟක් පරිස්සම් වෙන්න වෙයි.

බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සළායතනය ගෙඩි, වණ, පිළිකා ශරීරය පුරා ඇති කුෂ්ඨ රෝගියෙකුට සමානකොට දේශනා කරනවා. කුෂ්ඨ රෝගියෙක් කටු ලැහැබකට ගියොත් කොච්චර පරිස්සම් වෙන්න ඕනද. තුවාල වන පිළිකා නැති කෙනෙක් වුනත් කටු අත්තක් පැටලුණොත් තද වේදනාවක් ඇතිවෙනවා, තුවාල වෙනවා. තුවාල තියෙන කෙනෙක්ගෙ කටු ඉත්තක් හැපුනොත් ඒ වේදනාව දෙතුන් ගුණයකින් සිය ගුණයකින් වැඩි වෙන්න පුළුවන්. එබඳු කෙනා උඩ තියෙන කටු අතු හිසේ හැපෙයිද, මුනෙ හැපෙයිද, ඒ තුවාලවල ගැටෙයිද, දෙපස ඇති කටු අතු ඇඟේ හැපෙයිද, බිම ඇති කටු කකුලේ ඇමිනෙයිද කියල හාත්පස බලමින්මයි පියවරක් ඉදිරියට තියන්නෙ. පියවරක් තබනව නම් උඩ, යට, හාත්පස බලලම යි තියන්නෙ. ඉඳගන්නවා නම්, වාඩිවෙනවා නම්, නිදියනවා නම්, හාත්පස විමසලා බලලමයි කරන්නෙ. එහෙම නොකළොත් විපාකය තමන්ටමයි. ආදීනවය තමන්ටමයි. අලාභය තමන්ටමයි.

ඒ වගේ නපුරු බැවුමකට, ඒවගේම උස පව්නයකට, හෙලක් සමීපයට යනකොට නපුරු දුගඳ ගවර වලකට, නගරයේ කුණු කාණු ගලාගෙන ඇවිල්ල එකතුවෙන පළාතකට, ජරා වලකට, කිට්ටු වෙන්න කවුරුවත් කැමැති නෑ. එබඳු තැන්වලට යන්න වුණොත් හරි පරිස්සමින් යන්න. හෙලක්, කන්දක් නඟිනකොට, පව්නයකට නඟිනකොට, භයානක ප්‍රපාතයක් ළඟට සමීපයට යනකොට, හොඳට භාත්පස බලල, වටපිට බලල මයි පියවරක් ඉදිරියෙන් තියන්න. අසිහියෙන් එක පියවරක් තැබුවොත් භයානක අනතුරු විපත්ති ළඟාවෙන්න පුළුවන්. ඒ බව දන්න නිසා හොඳ සිහියෙන් කටයුතු කරනවා. දුගඳ හමන තැනකට යන්න වෙනවා නම් පුළුවන් තරම් එය හරහ නොගිහින් වෙන අතකින් යන්න බලනවා. බැරිම නම් ඒ සඳහා නොයෙක් උපක්‍රම යොදාගෙන ඒ ගඳ නොදූනෙන්න, අපවිත්‍ර දේ නොතැවැරෙන්න, උපක්‍රම යොදා ගෙනයි ඒ ප්‍රදේශ පසු කරන්න.

මෙන්න මේ වගේ මෙබඳු තැන්වලදී සිටි ඉරියව්ව ම ප්‍රවේශමෙන් පරිහරණය කරනවා වගේ අපි යම් තැනක ඉන්නකොට, ඉඳගන්න විට - යථාරූපෙ නිසින්නං - යම් තැනක ඉන්න විට ඒ ගැන හරිම විමසිලිමත් වෙන්ට ඕන. යම් තැනක අපි හැසිරෙන විට යථාරූපෙ අගොවරෙ වරන්නං - සුදුසු නැති තැන්වල හැසිරෙන්නෙ නෑ. පාපකෙ මිත්තෙ භජන්නං - පාපී මිත්‍රයන් ඇසුරු කරණකොට අන්න අර වගේම භාත්පස බලල, බොහෝමත්ම සිහියෙන් නුවණින් ආශ්‍රව කෙලෙස් නො වැඩෙන විදියට, ඒ තැන් ඇසුරු වෙන්න ඕන කියන අදහසක් මේ සූත්‍ර ධර්මයට අනුව සසඳ, සලකා බලන්ට පුළුවන් කම තියෙනවා.

ඒ හැර ඊටත් වඩා තවත් අර්ථයක් මේකෙ තියෙනවා. වණ්ඩං භස්සී. පරිවජ්ජෙති, වණ්ඩං අස්සං පරිවජ්ජෙති, වණ්ඩං ගොණං පරිවජ්ජෙති, වණ්ඩං කුක්කුරං පරිවජ්ජෙති, අභිං බාණුං කණ්ටකාධානං සොබ්භං පපාතං වෑනිකං ඔළිගල්ලං. මෙබඳු තැන්වලට යන්න වුණොත් ඒ අතුරු අනතුරු විපත්ති තැන්වලට යන්න වුණොත් ඒ තැන්වලට යන්න වෙන්නෙම දඩ් කර ගත් ආත්ම ස්නෙහයෙන් යුක්තවයි. ආත්ම ස්නෙහයෙන් යුක්තවයි. ආත්ම ස්නෙහය කියල කියන්නෙ නඤ්ඤ රාගයයි. නඤ්ඤ රාගය බලවත්ව ඉස්මතුවෙන්න පුළුවන් තැනක් ඒ අතුරු අනතුරු විපත්තිවලින් මම පරිස්සම් කරගන්න, මාව

ප්‍රවේශම් කරගන්න කියන අදහස උපදිනවා මයි. දැන් අපි ඒ ආශ්‍රවයනම් දුරු කරන්න යන්නෙ, එබඳු බලවත්ව නැඟී රාගය උපදින, ඒ අතුරු අනතුරු එන තැන්වලින් පුළුවන් තරම් මේ හික්මෙන, සංවර වෙන කාලය තුළ ආරක්‍ෂා වෙන්න වෙනවා. ඒ අදහසත් ඒ දේශනා පාඨය තුළ, මේ ඉගැන්වීම් තුළ අන්තර්ගත වෙනවා. යම් යම් තැන්වලදී ආරක්‍ෂාව පිළිබඳ ව අවධානය යොමු කරන්න වෙනවා නම් ඒ ආරක්‍ෂා ව පිළිබඳ ව විධිවිධාන යොදන්න වෙන්නෙ. මෙතැනින් අනතුරක් වෙන්න පුළුවන් කියල අපි ලී කැල්ලක් පොලු කැල්ලක් අතට ගන්නෙ ආවොත් දෙන්නම් කියල. මරණ චේතනාව, ගහන චේතනාව, ආශ්‍රවය - ක්ලේශය බලවත් වෙලා. කෝටු කැල්ලක් හෝ අතට ගන්නෙ ආරක්‍ෂාවට. කාගෙ ආරක්‍ෂාවට ද? මම ආරක්‍ෂා වෙන්න ඕන. මේකෙන් පහර දීල හරි. දුරු කළ යුතු ආශ්‍රවය බලවත් ව ගැඹුරෙන් ඉස්මතු වෙනවා එබඳු තැන්වලදී. ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදාවේදී මේ අතුරු අනතුරු තැන් දුරු කරනවා. ඒ සඳහා විනය පිටකය පරීක්‍ෂා කරල බැලුවොත් හරි වැදගත් ඉගැන්වීම් විනය පිටකයේ තියෙනවා.

උත්වහන්සේ දේශනා කරපු අපි එක තැනක් විමසලා බැලුවොත්: හික්‍ෂුවක් ජීවත් වෙන්න කුටියක් හඳුනවා. මෙලෙස කුටියක් හඳුනා විට ඒක හිතු මනාපෙ කරන්න පුළුවන් එකක් නොවෙයි. ඒක හරි විනය කර්ම ගොඩකින් බැඳුණු එකක්. හික්‍ෂුන් වහන්සේලා ළඟට ගිහින අවසර ගන්න ඕන. හික්‍ෂුන් වහන්සේලා ඇවිල්ල පරීක්‍ෂා කරල බලන්න ඕන. එතැනදී පෙන්නවනවා, කුටියක් හැඳුවහම ඒ කුටිය වටේ ගොන්නු දෙන්නෙක් බැඳපු කරත්තයක් දක්කගෙන යන්න පුළුවන් ඉඩ තියෙන්න ඕන. ඇයි මේ? අපි හෙලක් අයිනේ, වලක් අයිනේ, පච්ඡායක් අයිනේ කුටියක් හැඳුවොත් ඔලුවෙ තියෙනවා පරිස්සම් වෙන්න ඕන තැනක් මෙතෙන්නට. මමත්තය - ආත්ම සංකල්පය සිදින්න බැරුව යනවා. මේ පැත්තට යන විට අනතුරක් තියෙනවා. කාට ද? මට. මම රැකෙන්න ඕන. ආත්ම සංකල්පය දුරු කරන්න යෙදෙන ප්‍රතිපදාව තුළදී, එබඳු දැඩි අදහස් සංකල්ප, ආත්ම දෘෂ්ටිය නූපදින ආකාරයෙන් පවත්වන්නයි මෙබඳු දේශනාවන් බුදුරජාණන් වහන්සේ පනවන්නෙ. වෙනත් මෙවැනි ශික්‍ෂාපද පනවන්නෙ.

ඒ නිසා ඔබ මොහොතකට හිතල බලන්න මේ දේශනාව කොච්චර ප්‍රායෝගිකද කියල. අපි ඇතෙක්, ගොතෙක, අශ්වයෙක්, බල්ලෙක් ඉන්නවා කියල කිව්වොත්, ඒ මාවතේ යන්න වෙනවා නම් අපි මොකක් හරි දෙයක් අතට ගන්න හදනව. එක එක්කෙනාගෙ ප්‍රමාණයට ඒක වෙනස් වෙන්න පුළුවන්. කෙනෙක් තුවක්කුවක් අතට ගන්න පුළුවන්. කෙනෙක් කඩුවක්, කිණිස්සක්, පිහියක් අතට ගන්න පුළුවන්. තව කෙනෙක් මුගුරක් අතට ගන්න පුළුවන්. එහෙම නැත්නම් අඩු තරමින් කෝටු කැල්ලක් හරි, ගල් කැටයක් හරි අතට ගන්නවා. දැන් ඔන්න මේ තුළ තියෙනවා ලොකු ධර්මයක්. රකින්න දෙයක් තියෙනවා - මච්ඡරී. මගේ කියල රකින්න දෙයක් තියෙනවා. මේ ආරක්‍ෂා කර ගන්න හදන්නෙ ඒකයි. මගේය කියල දැඩි කර ගන්න. කාම ධාතුන් සහ කාම සංඥාව, කාම සංඥාව නිසා කාම විතක්ක ජනිත වෙනවා. කාම විතකිය නිසා කාමච්ඡදය, කාමච්ඡදය නිසා කාම පරිදහනය. කාම පරිදහනය නිසා කාම පට්ඨේෂණය. කාම පට්ඨේෂණය නිසා කාම ලාභය. කාම ලාභය ඇති තැනයි මච්ඡරිය. එහෙම පිළිවෙළක් තියෙනවා. එතකොට මච්ඡරිය ඇති තැන ආරක්‍ෂා කරන්න ඕන. ආරක්‍ෂා කරන්න තමයි දඩු මුගුරු අතට ගන්නෙ. නපුරු වචන පිටවෙන්නෙ. භයානක ඉරියව් ඇතිවෙන්නෙ ඒ තැන්වලින්.

එක දවසක් ස්වාමීන් වහන්සේ නමක් පිණිඩපාතේ වඩිනව. මේ මගේම හැමදම උදේට කෝක නම් බලු වැද්ද බල්ලොත් අරගෙන එනවා දඩයමේ. දවස් ගණනක් ම හාමුදුරුවෝ මුණ ගැහිල දඩයමේ ගියා. එක සතෙක්වත් හමුවුනේ නැහැ. ඊළඟ දවසෙත් උදේ දඩයමේ යන්න එනකොට හාමුදුරුවෝ මුණ ගැහුණා. වැද්දට බොහෝ ම තරහ ගියා. මේ හික්මුව හම්බවෙලා ගියොත් තමයි දඩයමක්වත් හරියන්නෙ නැත්තෙ. (ඔය බලු වැද්දගෙ අදහස අපේ අය ළඟත් හුඟක් තියෙනවා. හාමුදුරු කෙනෙක් දුක්කහම උදේට බොහොම අගූහයි කියල හිතනවා. ඇයි දඩයමේ නේ යන්නෙ. දඩයමේ යන අයට නම් හාමුදුරුවෝ හම්බ වෙලා ගියහම අගූහයි තමයි. ඊට වැඩි වෙනත් දේවල්වලට යනවානම් හාමුදුරුවෝ ආශීර්වාදයක්. (සමනානං ච දස්සනං එතං මංගල මුත්තමං - ශ්‍රමණයන් දැකීම මංගල කාරණයක්) මෙයාට බොහොම තරහ ගියා. බල්ලෝ ටික ඔක්කෝම උසි ගැන්නුවා. බල්ලො එලවගෙන එන විට හාමුදුරුවෝ වුනත් ආත්ම ස්නේහය මතුවුනා. ඉක්මනින් ගහකට

ගොඩවුනා. ගහක යන්නම් අත්තක එල්ලිලා ඉන්න විට අර වැද්ද උලකින් අනිනවා කකුලට. එක කකුලකට අනින විට ඒක උස්සනවා. එතකොට අනිත් කකුලට අනිනවා. මෙහෙම කලබල වෙන විට හාමුදුරුවන්ගේ සිවුර වැටුණා. සිවුර වැටුණේ බල වැද්දගේ ඇඟට. බල්ලෝ හිතුව හාමුදුරුවෝ වැටුණ කියල. බල්ලෝ ටික වටකරගෙන වැද්දව හපා කාල මරල දූම්ම. දූන් හාමුදුරුවන්ට මහා සංවේගයක් ඇතිවුනා, කුකුසක් ඇතිවුනා, සැකයක් ඇතිවුනා. මම නිසානේ වැද්ද මැරුණේ කියලා. උන්වහන්සේට දහම් මග වඩන්න නොහැකිවී ගියා. බුදුරජාණන් වහන්සේ ළඟට ඇවිල්ලා ඒ සැක දුරු කර ගන්න වුනා.

අපටත් මෙන්න මේ වගේ තැන්වලදී අපි කොච්චර හික්මීමෙන් සංවරකමින් හිටියත් හදිසි විපත්ති වෙන විට නොකියන දේවලුත් කියැවෙනවා. නොකරන දේවලුත් කරනවා. ඒ කියන්නේ අපි නොහික්මුණු තැනකට එනවා. මේ නිසා තමයි බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙ බඳු තැන් දුරු කරන්න කිව්වේ. මෙබඳු තැන් පරිවජ්ජනය කරන්න, බැහැර කරන්න කිව්වේ. චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති - නපුරු ඇතුන් ඉන්න ප්‍රදේශ බැහැර කරන්න. එබඳු පළාතකට යන්න එපා. ගියොත් ආපසු යන්න වෙන්තේ නඤ්ඤ රාගයෙන්. චණ්ඩං අස්සං පරිවජ්ජෙති - නපුරු අසුන් ඉන්න ප්‍රදේශය බැහැර කරන්න. චණ්ඩං ගොණං පරිවජ්ජෙති - නපුරු ගොනුන් ඉන්න ප්‍රදේශය බැහැර කරන්න. චණ්ඩං කුක්කුරං පරිවජ්ජෙති - නපුරු බල්ලන් ඉන්න ප්‍රදේශය බැහැර කරන්න. යම් පෙදෙසක සපීයෝ ඉන්නවා නම් ඒ ප්‍රදේශය බැහැර කරන්න. යම් කුටියක, වන ගහනක වුනත්, බහුලකොට සතුන් සපීයින් ඉන්නවා නම් හිත වඩාගන්න ඒක බාධාවක්. ඒක ක්ලේශයක් වෙනවා. ජීවිත ආශාව වරින් වර මතුවෙන්න පුළුවන්. ජීවිත ආශාව මතුවෙන හැම මොහොතක ම කුකුස සැකය ඇවිත් සමාධි හිතට බාධා කරනවා. හිතට සමාධි වෙන්න දෙන්නෙ නෑ. ඒ වගේම උල්, මුල්, කටු, ගල්, පව්න, වැටෙන ලිස්සන තැන්, ප්‍රවේශමෙන් යා යුතු තැන් නම් ආසන්නයේ තියෙන්නෙ, එයාට සිහිය, නුවණ පිහිටුවාගෙන කටයුතු කරන්න අමාරුයි. ඇයි කුසලාරම්මණයකට යන්න බැහැ. එතකොට මේ ප්‍රවේශමෙන් යන තැන මේ කය තමා ම සුරක්ෂිත කරගෙන යන්න වෙනවා. අධර්මයයි සිහියට එන්නෙ. එතකොට එතන සිහියෙන් ගියාට දෑත් සිහියෙන් යනවා කියල එතැන සිහියෙන් ගියාට සිහියෙන් යන්නෙ ආත්ම දෘෂ්ටියෙන්. සිහිය කියල කියන්නෙ, සතිය කියල කියන්නෙ

කුසල වෛතසිකයක්. අනාත්ම සංඥාව, අනිත්‍ය සංඥාව, අශුභ සංඥාව, දුක්ඛ සංඥාව. එබඳු තැනක පිහිටන්න බෑ. ඒ නිසා එබඳු අතුරු අනතුරු තැන් කය ප්‍රවේශමෙන් පරිහරණය කරන තැන්වලින් ඉවත්වෙන්නට ඕන, ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න නම් එබඳු තැන් දුරු කරන්නට ඕන. නැත්නම් නිතර ම දහ දැවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදිනවා. බියෙන්, සැකෙන් යුක්තවයි හැම මොහොතක් ම ගෙවන්නේ. බියෙන්, සැකෙන් ගෙවෙන හැම තැනක ම අකුසලය යෙදිල. ආත්මය බලවත් වෙලා. කැමැත්තෙන්, තෘෂ්ණාවෙන් රූපාදී ස්කන්ධ උපාද්‍ය වෙලා. දුක, දුක හැටියට දකලා නෑ. ඔන්න දර්ශනය. දුක, දුක හැටියට දකලා නෑ. දුක, සැප හැටියටයි දකලා තියෙන්නේ. සැප වූ ආත්මය සුරක්‍ෂිත කරගන්න වෙහෙසෙනවා. කටයුතු කරන්න වෙනවා. දර්ශනයෙන් තොර වෙලා. එහෙනම් දර්ශනයෙන් යුක්ත ව මේවා බැහැර කරන්නට ඕන. මෙබඳු තැන්වල ඇසුරු කළොත් මේ දර්ශනයේ පිහිටා සිටින්න බෑ. දුක, දුක හැටියට දකලා කටයුතු කරන්න ගියොත් මේ අතුරු අනතුරු විපත්තිවලට මුහුණ දීල මැරෙන්න තමයි වෙන්නේ. ඒ නිසා ජීවිතය රැකෙන්නත් ඕන. ප්‍රතිපදාව තව ඉදිරියට වඩාගෙන ඉදිරියට යන්නත් ඕන. ඒ නිසා එබඳු තැන් පරිවර්ජනය කරලා - දුරු කරලා, පතිරූපදේස වාසො ව - සුදුසු පෙදෙසකට යන්ට ඕන.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, යම් පෙදෙසක හොඳින් ඇප උපස්ථාන, සිව්පසය නොඅඩුව ලැබුණත්, සිත වඩා ගන්න බැරි නම් නුවණ වැඩෙන්නේ නැත්නම් ඒ උපකාරයෙන්, ඒ සිව්පසයෙන් ඇති ප්‍රයෝජනයක් නෑ. වහාම ඒ ප්‍රදේශය අතහැර දල යන්න. කවුරු අමනාප වුනත්, තරහ වුනත් කමක් නෑ, දල යන්න. යම් පෙදෙසක සිව්පසයෙන් උපස්ථාන කරන්න කවුරුවත් නැතිවුනත්, ඒවයේ අඩුපාඩුකම් තිබුණත් සිත වැඩෙනවා නම්, නුවණ වැඩෙනවා නම්, මග ප්‍රකට වෙනවා නම් මහණෙනි, ඒ දුෂ්කරතාවය දරාගෙන ඒ පෙදෙස ඇසුරු කරන්න.” බුදුරජාණන් වහන්සේ මෙන්න මේ පිළිබඳ ව තමයි මේ දේශනා කරල තියෙන්නේ.

ඊළඟට යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්නං - වැරැදි තැන්වල ඉඳගන්න එපා. වැරැදි තැන්වල ඉඳගන්න එපා. වැරැදි තැන්වල හැසිරෙන්න එපා. වැරැදි අය ඇසුරු කරන්න එපා. ඇයි? විඤ්ඤා -

නුවණැත්තන් විසින්, සබ්බමචාරී - සභායකයන් - එකට වාසය කරන්නවුන් විසින්. පාපකෙසු ධානෙසු ඔකප්පෙය්‍යං - පාපකාරී තැනක පිහිටුවන්නාවූ, පාපකාරී තැනක ලා සලකන්නාවූ, එබඳු තැන් දුරු කළ යුතු වෙනවා. මට මතකයි මම මේ සූත්‍රය පළමුවෙනි වතාවට කියවමින් ඒ ගැන හිතමින් විමසමින් ඉන්න කාලයේ මට යන්නට සිද්ධවුනා මොණරාගල දිස්ත්‍රික්කයේ, බිබිල ප්‍රදේශයේ ධර්ම දේශනාවකට. මට ආසනයක් පණවලා තිබුණා පන්සලේ. එතන වාඩි වුනහම, බස් එකෙන් බැහැපු තැන ඉඳලා පන්සලට එනකම්ම එන පාර හොඳට පේනවා. එද හරියට බණ අහන්න සෙනඟ එන දවසක්. ඉතින් නොයෙක් නොයෙක් තරාතිරමේ අය, නොයෙක් නොයෙක් විලාසිතාවන්ගෙන් පිරිවිච අය බණ අහන්න එනවා. ඉතින් මමත් ඒ පැත්ත දිහා බලාගෙන ඉන්නවා, කිසි කල්පනාවක් නැහැ. එක වරට ම මට මතක්වුනා යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්නං කියන බණ පදය. මට මේකෙ අර්ථය නොවැටහී තිබුණේ. යථාරූපෙ අනාසනෙ නිසින්නං - මේක නේද මේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ. මේ වැරදි තැනක නේද මේ ආසනය තියෙන්නෙ. ඒ එක්කම අනිත් පැත්ත පේනවා විඤ්ඤා සබ්බමචාරී පාපකෙසු ධානෙසු ඔකප්පෙය්‍යං - නුවණැත්තන් විසින් සබ්බමචාරීන් විසින් වරදවා හිතන්න පුළුවන් තැනක් මේ. එක පැත්තකින් මට පේනවා මේ පෙනෙන අරමුණු, විෂමභාග අරමුණු ගැටිලා මගේ සිත කෙලෙසෙන්න පුළුවන්. කිලුටු වෙන්න පුළුවන්. රාග සහිත වෙන්න පුළුවන්. ද්වේෂ සහිත වෙන්න පුළුවන්. ඒ සඳහා ඉඩ තියෙනවා මේ ලැබෙන අරමුණුවල. එතකොට මේ ආසනය ඒ සඳහා හොඳ තෝතැන්නක්. එහෙනම් එක පැත්තකින් නපුරු තැනක්. නපුරු ආසනයක්. අනිත් පැත්තෙන් මේ පැත්තෙ ඉන්න අයට හිංතන්න පුළුවන් මේ භාමුදුරුවෝ මොනවාද මේ බලන්නෙ. සැක කරන්න පුළුවන් මේ භාමුදුරුවෝ බණ කිව්වට බලන දේවල් කියල. කෙනෙකුට වෝදනාවක් නගන්න පුළුවන්. සැකයක් ඇති කර ගන්න පුළුවන්. මට හිතූණ බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ ඉන්න ආසනය ගැන පවා විමසිලිමත් වෙන්න කියල කිව්වෙ මෙන්න මේ හේතු දෙක නිසා. අනාසනෙ නිසින්නං කියන දහම් පදය අවබෝධ කරගත්තෙ එද. වහාම ආසනය වෙනස් කළා. ඇතිරිලින් නෑ ඊට මෙහාට පුටුවක් දෙකක් තුනක් මෙහාට කරලා ඇවිල්ල වාඩිවුනා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ අපට දේශනා කළ හැම ශික්‍ෂාපදයක් ම, හැම ඉගැන්වීමක් ම, අපට අනුකම්පාවෙන්මයි අපට කරුණාවෙන්මයි අපිව රැකගන්නමයි මේ හැම ශික්‍ෂාපදයක්ම පනවලා තියෙන්නෙ. අපට කරදර කරන්න, අපට පීඩා කරන්න, අපට දුකක් දෙන්න පණවපු ශික්‍ෂාපද එකක්වත් නෑ. අපට අනුකම්පාවෙන්, අපේ සිත රැකගන්න, කය රැකගන්න, චචනය රැකගන්නමයි මේ හැම ශික්‍ෂාපදයක්ම පනවලා තියෙන්නෙ කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ පිළිබඳ ව අප්‍රමාණ ශ්‍රද්ධාවක්, ප්‍රසාදයක් ඇතිවුනා. ඉතින් ඔබ ඉඳගන්නකොටත් බලන්න ඕන, කොතනද මේ ඉඳගන්නෙ කියලා. විශේෂයෙන් සිල් සමාදන් වෙච්ච දවසේ, බණ අහන දවසේ ටිකක් හිතන්න. දැන් සමහර වෙලාවට අපි වාඩිවුණහම සමහර තැන් තියෙනවා අර පාරෙ ලැග්ග බල්ල වගෙයි. යන යන වාහනේට නැගිටින්න ඕන නේ. දැන් ඔය දෙරවල් අයිනෙ තැන් තැන්වල වාඩිවුනහම එන එන කෙනා එන එන සැරේට සිහිය වෙනස් වෙනවා නේ. පහුවෙලා එන අය කෙරෙහි අවධානය යොමු වෙනවා නේ. දැන් මේකෙ වාඩිවුනයිත් පස්සෙ අර ලැලි පාලමක් උඩ ඉන්නවා වගෙයි. කවුරු හරි යනකොට එහාට මෙහාට ඉතින් හරි සද්දෙ. ඉතින් ඒක වැඩි තැනක ආසන්න තැනක හිටියහම ඒක වැඩියෙන් දූනෙනව. ඒ නිසා වාඩිවෙන තැන වුනත් බලන්ට ඕන සිතට මොකක්ද වෙන්නෙ මෙතැන හිටියොත්. මේ හිත රැකගන්න පුළුවන් තැන කොතනද? සිතේ ස්වභාවය දුබලයි. පුංචි දේට පවා මෙහේ අතැරලා එහාට දුවනවා. ධර්මය අතහැරල, නිමිත්ත අතහැරල, අරමුණ අතහැරල දුවනවා. එබඳු සිතකුයි අපට තියෙන්නෙ. නිතර පරිස්සම් කරන්න ඕන හිතක් තියෙන්නෙ. ඒ නිසා විවිධ අරමුණු එන, විවිධ අරමුණු පෙනෙන, තැන්වලින් වෙන්වෙන්ට ඕන. ආසනේ වාඩිවෙන තැන පවා පරිස්සම් වෙන්ට ඕන. නුසුදුසු තැනක් නම් පරිවර්ජනා - දුරු කරන්න ඕන. දුරු නොකළොත් ආශ්‍රව ක්ලේශ උපදිනවාමයි.

අගොචරෙ චරන්නං - යම් තැනක හැසිරෙන විට එතැන හැසිරීමෙන් තම ආධ්‍යාත්මයට වන තමන්ගේ දෑක්මට, දර්ශනයට සිදුවෙන අලාභය, පාඩුව ගැන කල්පනා කරන්න ඕන. මෙලෙස නුවණින් බලන, නුවණින් දකින කෙනා දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනා විසින් නුවණින් දකිය යුතු දහම හේතු එල ධර්මතාවයයි. ඒ ධර්මතාවය වැහෙන්නෙ කාමච්ඡද්‍රී නීවරණවලින්. දැන් මෙන්න මේ තැන් ඇසුරු

කළහම, මේ තැන්වල ඉන්න විට මේ ආවරණ ධර්ම තමයි එල
ලබන්නේ. ඒවායින් තමයි මේ හිත වැහෙන්නේ. දැකිය යුතු දහම
දකින්න බැරුව යනවා. ඒ නිසා සීලය සමාධි සංවත්තනිකයි. මෙතැන්දී
මේව දුරු කරන්නේ වෙන යමක් නිසා නොවෙයි, මේ තැන්වල
ප්‍රවේශම් නො වුනොත් කාමච්ඡද, ව්‍යාපාද මේ ආදී නීවරණයි
උපදින්නේ. ආවරණ ධර්මයි හිතේ හටගන්නේ. නුවණින් දැකිය යුතු
දහම දකින්න බැ වැහිල ගියහම. ඒ නිසා එතන ආවරණය නොවෙන්න
හොඳින් දහම නුවණින් පරීක්ෂා කරල බලන්න සුදුසු සේ සමාධි සිත
පවත්වන්න නම් වැරදි අරමුණු ලැබෙන තැන් අතහරින්න ඕන. අර
නපුරු ඇතු ඉන්න තැනට යන විට සිව් ඉරියව්වෙහි ම පරීක්ෂාකාරී
වෙලා පියවරක් ඉදිරියට තබනව වගේ යම් තැනකට ගියහම පරීක්ෂාකාරී
වෙන්න වෙනවා . මේ යම් තැනක හැසිරෙන විට මෙතැන හැසිරීමෙන්
මොකක්ද වෙන ලාභය, අලාභය? හොඳින් විමසා බලන්න. බුදුරජාණන්
වහන්සේ විසින් අපි ඇසුරු නොකළ යුතු, නොයා යුතු තැන් ගොඩක්
ශික්ෂාපද හැටියට පනවලා තියෙනවා. ඒව උන්වහන්සේ පනවන්නේ
අපේ ආරක්ෂාවටයි. ඒ තැන්වලට ගියොත් තරහව, අමනාපය
ඇතිවෙනවා. ඡන්දය, රාගය, කාමය හටගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා දුරු කළ
යුතු තැන්, අගෝචර තැන් හඳුනාගන්න ඕන. ඒක තම තමන් විසින් ම
විශේෂයෙන් තේරුම් ගන්න ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ විශේෂයෙන් ම
පනවපු තැන් තියෙනවා. ඒ හැර තමන්ට හඳුනාගන්න වෙනවා ගෝචර
තැන්. ගෝචර තැන පවා අගෝචර වන වෙලාවන් තියෙනවා. අපි හිතමු,
අපට සිද්ධස්ථානයක් වැදපුද්ද ගන්න යන්න ඕන. සිද්ධස්ථානයක් වැද
පුද්ද ගන්න යන ගමන හරි හොඳයි. ධර්ම චාරිකාවක් ඒක. හොඳ
ගමනක්. හැබැයි මේ හිත රැකගෙන ආශ්‍රවක්ෂය කරන්න යන
දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනා ඒ යන ගමනත් නිකම්ම යන්නේ නෑ.
කල්පනා කරල බලනවා දැන් එතැනට ගියහම වෙන ලාභ මොනවාද,
අලාභ මොනවාද, මේ වෙලාවට එතැන තියෙන අරමුණු මොනවාද?
කියල හොඳින් විමසා බලනවා. විෂම භාග අරමුණු එතැන වැඩි
වුනොත්, හිත පාලනය කර ගන්න බැරිවුනොත්, නීවරණ ධර්ම
හටගන්නවා. නීවරණ ධර්ම හටගත්තොත් සිත ආවරණය වෙනවා. සිත
ආවරණය වුනොත් නුවණින් දැකිය යුතු හේතුඑල ධර්මතාවය දකින
අහන දූතෙක දූත ගන්න තැන දැකගන්න බැරුව යනවා. ආශ්‍රවක්ෂය
කර ගන්න බැරුව යනවා. අලුත් ආශ්‍රව හටගන්නවා. නූපන් ආශ්‍රව
උපදිනවා, උපන් ආශ්‍රවත් වැඩෙනවා. ඒ නිසා ඒ ගෝචර තැන වුනත්
යන්න සුදුසු වෙලාවල් තියෙනවා. වැද පුද්ද ගන්න දවල් වෙලාවෙ

යනවාට වැඩිය හොඳයි ටිකක් රැ වෙලා යන එක. සෙනඟ අඩු වෙලාවෙ යන එක හොඳයි. සෙනඟ අඩු දවසෙ යන එක හොඳයි. මේ අයුරින් ඒ සඳහා යෙදෙන්නෙ තමන්ට අඩුම අලාභ මට්ටම, වැඩි අයහපතක් නොවෙන සුදුසු ම වෙලාව තෝරාගෙනයි. අපි හැම එකක් ම සිහියෙන් ඉඳිය සංවරයෙන් කියන තැනින් රකින්න බෑ. දැන් සිහියෙන් ඉඳිය සංවරයෙන් රකිනව කියල නපුරු තැන්වලට ගියොත්, ඉඳිය සංවරයට ම විතරක් කරගන්න බෑ. දුරු කළ යුතු තැන් දුරු කරන්න ඕන. ඒ නිසා අගෝවර තැන්වලට යන්ට වෙනවා නම් වළකින්න ඕන. සමහර තැන් තියනවා සමහර තැන්වලට ගියහම සිත කලකිරවන දේවල් තමයි, සිත කෝප ගන්වන දේවල් තමයි අහන්න වෙන්නෙ. සිත ආසාවෙන් මන්මත් කරවන දේවල් තමයි අහන්න දකින්න ලැබෙන්නෙ. ඉතින් එබඳු තැන් තම තමන් හඳුනාගන්න ඕන. මෙන්න මේ ආසනේ හිටියොත්, මෙන්න මේ තැන්වලට ගියොත්, මේ අය ළඟට ගියොත්, මේ මේ තැන්වලට ගියොත් මෙන්න මේ විදියේ නූපන් ආශ්‍රව උපදිනවා, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙනවා කියල, නිවරණ ධර්මවලට හේතු හැදෙනවා කියල හඳුනාගත්ත තැන් දුරු කරන්න ඕන. දුරු කළ යුතුයි.

ඒ වගේම පාපකේ මිත්තෙ හපන්නං - ඇසුර පිළිබඳ ව බොහොම පරීක්ෂාකාරී වෙන්න වෙනවා. ආශ්‍රය ගැන සැලකිලිමත් නො වුණොත් ඇසුර පිළිබඳව සැලකිලිමත් නොවුණොත් හුඟක් වැරදි සිද්ධවෙන්න පුළුවන්. ආශ්‍රය කියන එක හොඳට නරකට දෙකට ම තියෙන ප්‍රධාන සාධකයක්. නිවන් දකින්නත් ආශ්‍රය - කල්‍යාණ මිත්‍ර ආශ්‍රය. අපායටත් ආශ්‍රය - පාප මිත්‍ර ආශ්‍රය. ආශ්‍රය කියල කියන්නේ ප්‍රවේශමෙන් තෝරගන්න ඕන එකක්. ඒ ඇසුරු කරන පුද්ගලයින් පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් නොවුණොත්, අපට කවදවත් මේ ජීවිතයේ නොවෙයි, මේ ගෞතම සසුනෙදිවත් බැරිවේවි මේ ආශ්‍රවක්ෂය කරගන්න, මේ දුකෙන් මිදෙන්න. පුද්ගලයින් පිළිබඳ ව හොඳින් හඳුනාගන්න වෙනවා. සමහර පුද්ගලයෝ ඇසුරු කළහම අපේ ආශ්‍රව ගෙවෙන පැත්තට උපකාර වෙනවා. කතා කළොත් ධර්මයක්, උපදේශයක් ලැබෙනව. දකින දැක්මත් සතුට ගෙන දෙනවා. ආදර්ශවත් වියඪයක් උපදවනවා. සමහර කෙනෙක් සමග අපට කතා බහට ගියොත් කතාව පටන් ගන්නෙම සිත කෝප ගන්වන අරමුණකින්. නොයෙක් නොයෙක් විදියේ දෙතිස් කතාවන්ගෙන් යුක්ත වෙනවා. අපි

නොදැනුවත්වම අපේ සිතේ තිබේව ධර්මයත් සිහියත් නුවණත් දුබල වෙනව, බිඳ වැටෙනව. නොදන්නා ආශ්‍රව ගොඩකින් සිත වැහිල යනවා. නීවරණ ධර්ම ගොඩකින් සිත වැහිල යනවා. ඒ නිසා මේ ආශ්‍රය ප්‍රවේශමෙන් තෝරගන්න වෙනවා. කවුරුවත් කියන නිසා නොවෙයි, ඒක තම තමන් විසින් ම ඔවුන් හඳුනාගන්න ඕන, මේ ඇත්තත් එක්ක කතා කළොත්, මගේ හිතට මොකද වෙන්නේ? හිත නිවෙනවද, සංසිදෙනව ද? මොනවාද මේ අය කතා කළොත් කතා කරන්නේ? තමන් තේරුම් ගන්න ඕන, මේ අය සමග කතා කළාම, ඇසුරු කළාම, ළඟින් සිටියාම නූපත් ආශ්‍රව උපදිනවා ද, උපන් ආශ්‍රව වැඩෙනවා ද? නූපත් ආශ්‍රවයත් නූපදිනවද, උපන් ආශ්‍රවයත් දුරුවෙනවද? මේ අය ළඟ හිටියොත් ආශ්‍රව උපදින බවක් නම්, උපන් ආශ්‍රවයත් වැඩෙන බවක් නම්, එහෙනම් දුරු කරන්න වෙනවා.

එක්තරා රජ කෙනෙකු හිටිය බොහෝම හීලෑ ඇතෙක්. එක වරම මේ ඇතා මහ නපුරු වුනා. රළු වුනා. රජුපුරුවෝ පරීක්ෂා කරල බැලුව ඇයි මේ මෙව්වර හීලෑ ඇතා මේ මිනි මරන්න තරම් රළු වුනේ. පුරෝහිත බමුණා බෝධිසත්ත්වයන් වහන්සේ යි. භාර දුන්නා පරීක්ෂා කරල බලන්න මොකක්ද හේතුව කියල. එතුමා භාත්පස, වටපිටාව ගැන පරීක්ෂාකාරී වෙලා බැලුව. මේ හැන්දෑවට හොරකම් කරලා ඇවිල්ලා හොරු බඩු බෙද ගන්න තැන. ඔවුන් කතා කරන්නේ මහ නපුරු රළු වචන. දූන් දින ගණනාවක් මුලුල්ලේ මේ නපුරු වචන අහගෙන හිටපු මේ හස්තියා පවා නපුරුවුනා. අර නපුරු වචන භාවිත කරන අය ළඟ හිටපු මේ අහිංසක සතා පවා නපුරු වුනා.

අපි දන්නවා අර ගිරව් දෙන්නෙක්ගෙ කතාව. ගිරා පොතක ජාතකය. එක ම අම්මගේ දරුවො. හැදුණු වැඩුණු පරිසරයත් එක්ක කොච්චර වෙනස් වුනාද. තාපසාරාමයේ හැදිවිට ගිරවා දකින දකින අයට බොහොම ප්‍රිය මනාප ස්වභාවයෙන් කතා කළා. එන්න වාඩි වෙන්න. පළතුරු කන්න. බොහොම ප්‍රියයි. හොරුත් එක්ක හැදිවිට ගිරවා අල්ලපියව්, කොටපියව්, මරපියව්, නපුරු ම වචන භාවිත කළේ. බලන්න, අහිංසක සත්තු පවා ආශ්‍රය තුළ වෙනස් වෙනවා. ඒ නිසා අපිත් පරිස්සම් වෙන්න ඕන. ඒක අපට කවුරුවත්, කාටත් කියල දෙන්න බැහැ. මෙන්න මේ මේ අයගෙන් වෙන් වෙන්න ඕන. මොකද

හැම කෙනෙක් ළඟම හොඳත් තියෙනවා, නරකත් තියෙනවා. අපි දැන ගන්න ඕන මෙන්න මේ මාතෘකාවට ආවොත් හිත කෙලෙසෙනව නම්, කිලිටුවෙනවා නම්, ඒ නිසා මෙයා ඇසුරු කළොත්, මේ මාතෘකාව කතා කරන්න ආවොත් මග ඇරල යනවා. එහෙම නැත්නම් ඊට කලින් ධර්ම මාතෘකාවක් තමා විසින් ම යොදගන්නවා. එහෙම නැත්නම් නිහඬ ව පසෙකට වෙනවා. එකලාව ඉන්නවා. මේ තනිවම ඉන්න එක රජකම වගෙයි කියල කියනවා.

එක රජ කෙනෙකුට හිටිය බිසෝවරු ගොඩක්. ඒ එක එක බිසෝවරු වලලු දල තිබුණ. එක බිසවක් අත් දෙකේම වලලු ගොඩාක් දල. රජුරුවෝ ළඟට එන විට අර නටන්න ඇන්ද වගේ සද්දෙ හරියට. තවත් බිසවක් එන විට එව්වර වලලු නෑ, ඒවුනට හරි සද්දෙ එයත්. මෙහෙම මෙහෙම බිසෝවරු එනව, වලලු අඩුවෙන්න අඩුවෙන්න සද්දෙ අඩුයි. වලලු දෙකක් විතරක් දගත්ත කෙනෙක් ආව එයාගෙ වලලු දෙක ගැටෙන විට පොඩි සද්දයක් එනව. තව එක්කෙනෙක් ආව. එයාගෙ තියෙන්නෙ එක වලල්ලයි. කිසි ම සද්දයක් නෑ. රජුරුවෝ මේ බිසෝවරුන්ගෙ මේ වලලු ටික බලලා බණක් ඉගෙනගත්තා. උන්වහන්සේ මේ අරමුණු කරගෙන භාවනා කරල පසේ බුදු වුනා. උන්වහන්සේට පුළුවන් වුනා මේ දෙන්නෙක් හිටි තැන ගැටෙන්න. ගැටුනොත් තමයි මේ අනික් අනික් ධර්ම හටගන්නෙ. උන්වහන්සේට පුළුවන්කම තිබුණා මහා ගැඹුරු දහමක් ඒ වලල්ල තුළින් දකින්න.

ඒ නිසා තනිව ඉන්න එක මේ ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදාවෙදි හුගක් ඇගයීමට ලක්වෙන තැනක්. පිරිසක් එක්ක එකතුවෙන්න වෙනවා නම් කතා කරනවා නම් දස කථාවක්, ධර්ම කතාවක්. එහෙම නැත්නම් නිහඬ බව, තුෂ්නිමිභූතභාවය. කමටහන් මෙනෙහි කරමින් ගත කරනවා. ඉතින් ගිහි ජීවිතයක් ගත කරන ඔබට මේක කොච්චර දුරට ප්‍රායෝගික ව කරන්න පුළුවන්ද කියන එක තම තමන් තීරණය කරන්න ඕන. එහෙත් යම් පමණකට හෝ සීමා පනවගන්න වෙනවා, මෙන්න මේ තැනට ගියොත් කතා කරන්න වෙන්නෙ දේශපාලනය, යුද්ධය මේව. ඒවට ගියොත් මේ ආශ්‍රව කෙලෙස් උපදිනවා. වළක්වන්න බැහැ. මේ සිහි නුවණ තියන්න බැහැ. පවත්වන්න බැහැ. ඒ නිසා එබඳු තැන් ඇසුරු නොකොට වජ්‍යය කිරීමේ පුරුද්ද, හැකියාව, හදගන්න.

මෙන්න මේව ඇසුරු කරනවා නම්, යං හිස්ස හික්ඛවෙ අපරිවජ්ජයතො - මේව පරිවජ්ජනය නොකළොත් නූපන් ආශ්‍රව, කෙලෙස් උපදින එක වළක්වන්න බෑ. උපන් ආශ්‍රව වැඩෙන එක වළක්වන්න බෑ. දහ දූවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදිනවාමයි. පරිවජ්ජයතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න හොන්ති - දුරු කළ යුතු තැන් දුරු කළොත් නූපන් ආශ්‍රව උපදින්නෙත් නෑ, උපන් ආශ්‍රවයත් දුරුවෙලා යනවා. දහ දූවිලි සහිත ආශ්‍රවයන්ගෙන් මිදිල ඉන්න පුළුවන්කම තියෙනවා.

එහෙනම් මෙන්න මේ දේශනාව තුළදී අපි අවධාරණය කර ගත යුතු තැනක් තියෙනවා. අපි දැන් මේ කතා කරගෙන යන්නෙ දර්ශනය උපදවා ගත්ත කෙනා ඒ දර්ශනයෙන් කාමාශ්‍රව, භවාශ්‍රව, අවිද්‍යාශ්‍රව දුරුකිරීම සඳහා සෙසු ධර්මතාවයන් උදව් උපයෝගී කරගෙන සීල සමාධි ප්‍රඥවන් වඩන පිළිවෙළයි. දැන් දර්ශනය වුනේ මේ නුවණින් දැකිය යුතු දහමක්. ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නෙ මෙන්න මෙතැනයි. දකින අහන දූනෙන දූන ගන්න ස්වභාවයක් අපට ලැබෙනව නම් ලැබෙන්නෙ ස්කන්ධ ටික වැය වෙලා. ආයතන ටික වැය වෙලා. ආයතන ස්කන්ධ ටික පේන්නෙ නැහැ. පෙනෙන ස්වභාවයටයි රැවටෙන්නෙ. දැන් අපි හඳුනාගත්ත මේ පෙනෙන ස්වභාවය නිර්මාණය වෙලා තියෙන්නෙ මේ ස්කන්ධ ටිකෙන්, මේ හේතු ටිකෙන් බව. දුක්චු ස්කන්ධ ටිකෙන්. දැන් අපි පෙනෙන ස්වභාවයට නොවැටී, ඇති යථාර්ථය ම දකිමින්, දුක දුක හැටියට දකිමින්, සමුදය දුරු කරන, නිරෝධය සාක්‍ෂාත් කරන, මග වැඩෙන, පිළිවෙළ හඳුනාගෙන දුක දුක හැටියට බලනවා. දැන් ඔය බලමින් ඉන්න ගමනට වෙන බාධාව තමයි අපි මේ හඳුනා ගත්තෙ. එහෙම නුවණින් බල බලා ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න ගියහම බාධා එනවා මෙන්න මේ තැන් ඇසුරු කරන්න ගියොත්. මේ කායඛිය හරියට ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කළ රහත්ඵලය දක්වා යන්න නම් මෙන්න මේ මේ තැන් දුරු කරන්න ඕන.

ඔබ දන්නවා මේ සාසනයෙහි සැවැත් නුවර කෝටි හතක් ජනතාව ජීවත්වුනා. ඉන් කෝටි පහක් මග එල ලාහීන්. ඒ ඔක්කොම පැවිදි වෙච්චි අය නොවෙයි. වැඩි පිරිසක් ගිහි ගෙදර හිටි අයයි. හැබැයි

සෝතාපන්න බවින්, සකදගාමී බවින් ඉහළට ගියේ බොහොම අඩු පිරිසක්. අපි දන්නවා අනාගාමී වෙච්චි පිරිසක් ගැන කියැවෙනවා. සුදෙවුන් මහ රජතුමා, විශාඛ උපාසක තුමා මේ වගේ පිරිසක් හිටියා අනාගාමී වෙච්චි අය. සංයුත්ත නිකායේ ඒ බව කියැවෙනවා. සකදගාමී වෙච්චි අයත් හිටියා. වැඩි පිරිසක් හිටියේ සෝතාපන්න අයයි. විශාඛාවත් අවුරුදු හතෙන් සෝතාපන්න වුනා. අනේපිඬු සිටුතුමාත් සෝතාපන්න වෙලයි හිටියේ. හැබැයි ඒ ඇත්තන්ට ඉන් එහාට යන්න බැරිවුනා මේ ජීවිතයේදී. බැරිවුනේ ඇයි? පරිවර්ජනය කළ යුතු තැන් පරිවර්ජනය කරන්න බැරි වෙච්චි නිසයි. එහෙනම් ඔබත් දර්ශනයෙන් යුක්ත නම් එහාට යන්න බැහැ ඔවත් අල්ලගෙන. මාත් එක්ක එන්න යන්න මහණුවෙන්. අතහැරල එන්න යන්න නම්. පරිවර්ජනා පහාතබ්බා - මේව දුරු කරන්නම වෙනවා. ඒ නිසා කලබල වෙන්න එපා, මට තැනක් ඇත්තෙන් නැහැනේ. තැනක් හොයා ගත්තොත් නම් බලන්න එන්න කොංභාම හරි. නැත්නම් මින් එහාට යන්න බැහැ. මේව දුරු කරන්න ඕන.

හැබැයි මෙතැනට හරි එන්න පුළුවන් නම් අපි දන්නවා මේ දර්ශනයෙන් හරි යුක්ත වෙන්න පුළුවන් නම් න තෙ හව අට්ඨමං ආදියන්ති - ඒකාන්තයෙන් අටවෙනි භවයකට නම් යන්නෙ නැහැ. ඒ නිසා ඔබ දර්ශනයෙන් යුක්ත වුණාද, නොවුණාද කියන එක මට කියන්න පුළුවන් එක්ක නොවෙයි. එය ඔබට ලැබෙන ප්‍රත්‍යක්ෂ ඥානයක්. ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන පහකින් යුක්තයි මාර්ග ඥානය. ඒ නිසා ලැබූ නුවණ මොකක්ද කියල ඔබ දන්නවා. දුරු කළ ආශ්‍රව මොනවාද කියල දන්නවා. එහි ආනිසංස දන්නවා. තව දුරු කරන්න කොච්චර තියෙනවාද කියලත් දන්නවා. මේව තමයි ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාන. එයින් යුක්ත නම් ඉතිරි ටික නැතිවුනත් ඔබ කවද හරි ඒ ටික සම්පූර්ණ කර ගන්න වෙනවා.

ඉතින් මෙන්න මේ කියන පිළිවෙළින් මේ සියල්ල සාධනය කරගෙන සම්පාදනය කරගෙන සියලු ආශ්‍රවක්ෂය කරන ප්‍රතිපදාවේදි සීලය - විනය, බුදුරජාණන් වහන්සේ විනය හැටියට යමක් දේශනා කළා නම් ඒ සියල්ල මෙන්න මේ කොටසට අන්තර්ගතයි. ඒ හැම විනය ශික්ෂා පදයක් ම මේ නීවරණ ධර්ම දුරු කරන සමාධි සංවත්තනිකයි.

සමාධියෙන් යුක්ත කලයි දැකිය යුතු දහම හොඳින් නුවණින් දකින්නෙ මතුවෙන්නෙ. නුවණින් දකින මොහොතේ ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙන්නේ. ආශ්‍රවක්‍ෂය වෙච්චි තැනයි ගමනේ නිමාව වෙන්නේ. ඒ රහත් ඵලය දක්වා යන ගමනේදී පරිවර්ජනා පහාතබ්බා - මෙන්න මේ ටිකයි බුදුරජාණන් වහන්සේ පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව හැටියට අපට දේශනාකොට වදාළේ.

ඒ නිසා ඔබ ඔබගේ ජීවිතයට අදාළ දුරු කළ යුතු තැන් හැකිතාක් දුරු කරමින් මේ උතුම් ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කරලා සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂයකොට ලබන උතුම්වූ නිව්වාන සුවයෙන් සැනැසීමට උනන්දු වන්න. ඒ සඳහා ඔබට ශක්තිය ධෛර්යය ලැබේවා.

12 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ව භික්ඛවෙ ආසවා විනොදනා පහාතබ්බා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසම්ඛා යොනිසෝ උප්පන්නං කාමචිතක්කං නාධිවාසෙති, පජ්ඣති, විනොදෙති, ඛයන්තිකරොති, අනභාවං ගමෙති. උප්පන්නං ව්‍යාපාදචිතක්කං නාධිවාසෙති, පජ්ඣති, විනොදෙති, ඛයන්තිකරොති,

අනභාවං ගමෙති. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං නාධිවාසෙති, පජ්හති, විනොදෙති, බ්‍යන්තිකරොති, අනභාවං ගමෙති. උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති, පජ්හති, විනොදෙති, බ්‍යන්තිකරොති, අනභාවං ගමෙති. යං හිස්ස භික්ඛවෙ අවිනොදයතො උප්පජ්ජෙය්‍යං ආසවා විසාතපරිලාභා, විනොදයතො එවංස තෙ ආසවා විසාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉමෙ වුවචන්ති භික්ඛවෙ ආසවා විනොදනා පහාතඛිබ්බා.

ගෞරවණීය අපේ හාමුදුරුවන් වහන්සේගෙන් අවසරයි.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී සසර කතරින් එතෙරවනු කැමැති ගුණබර කාරුණික පින්වත්ති. අදත් මේ රාත්‍රියේ සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කරණ ප්‍රතිපදාව පිළිබඳව ඇතුළත් සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාවේ හයවෙනි කොටස, එනම් විනෝදනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳවයි අසා දරා ගන්නට සූදනම් වෙන්නෙ. මේ වනවිට දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, පරිවජ්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව කියන මේ කරුණු පහ පිළිබඳ ව යම් දැනුමක් නුවණක් ලබාගත්තා. යම් අවබෝධයක් ඒ පිළිබඳ ව ඇතිකරගත්තා. අද දවසේ බලාපොරොත්තුව විනෝදනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳව කතා කරන්නයි. මෙහි විනෝදනයෙන් කියල කියන විට එතැන කියැවෙන්නේ වියඝීය සංවරයයි. පංච සංවරයක් ගැන මේ දේශනාවෙදී කියැවෙනවා. ඉන්ද්‍රිය සංවරය ගැන කියන විට සති සංවරය. ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාව ගැන කියන විට එතැන කියැවෙන්නේ ඤාණ සංවරයයි. අධිවාසනා කියන විට එතැන කියැවෙන්නේ ඛන්ති සංවරයයි. පරිවජ්ජනා කියන තැන තිබුනේ සීල සංවරයයි. දැන් අද විස්තර කෙරෙන විනෝදනා කියන තැන තියෙන්නේ විරිය සංවරයයි.

විරිය සංවරය. කියන්නේ වියඝීයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව. එහි ඇති භයානක බව විපත්තිකර බව දැකලා, ආදීනව දැකලා, වියඝීයෙන් යුතු ව වහා උපන් උපන් අකුසල ධර්මයන් දුරු කරල දන වැඩ පිළිවෙළයි මේ යටතේ කියැවෙන්නේ.

ඉඬ හික්බවෙ හික්බු - මෙන්න මේ සාසනයේ හිඤ්ච, ශ්‍රැතවත් ආයඝී ශ්‍රාවකයා, දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනා. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ - නුවණින් විමසා බලමින්, උප්පන්නං කාමචිතක්කං - උපන්නාවූ කාමචිතකීය නාධිවාසෙති, - ඉවසන්නේ නෑ. හිතේ තබාගන්නේ නෑ. පජ්භති - දුරු කරනවා. විනොදෙති - බැහැර කරනවා. බ්‍යන්තිකරොති - විනාශ කරනවා. අනභාවං ගමෙති - නැවත නොහටගන්න ස්වභාවයකට පත්කරනවා.

ඒ වගේම පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ - නුවණින් පරික්ෂාකාරී වෙමින්, උප්පන්නං ව්‍යාපාදචිතක්කං - උපන්නාවූ ව්‍යාපාද චිතකී, නාධිවාසෙති - ඉවසන්නේ නෑ. හිතේ දරාගන්නේ නෑ. පජ්භති - දුරු කරනවා. විනොදෙති - බැහැර කරනවා. බ්‍යන්තිකරොති - විනාශ කරනවා. අනභාවං ගමෙති. - නැවත නූපදින ස්වභාවයට, නැවත නොහටගන්න ස්වභාවයකට පත්කරනවා.

ඒ වගේම පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ - නුවණින් පරික්ෂාකාරී වෙමින්. උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං - උපන්නාවූ අනුන් නැසේවා කියන විහිංසා චිතකීය, නාධිවාසෙති - නොඉවසනවා, පජ්භති - දුරු කරනවා, විනොදෙති - බැහැර කරනවා. බ්‍යන්තිකරොති - විනාශ කරනවා. අනභාවං ගමෙති - නැවත නො හටගන්නාවූ ස්වභාවයකට පත්කරනවා.

ඒ වගේම පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ - නුවණින් පරික්ෂාකාරී වෙමින්, විමසා බලමින්, උප්පත්තූප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ - උපත් උපත් පාපකවූ අකුසලධර්ම, නාධිවාසෙති - නො ඉවසනවා, පජ්භති - දුරු කරනවා. විනොදෙති - බැහැර කරනවා. බ්‍යන්තිකරොති - විනාශ කරනවා. අනභාවං ගමෙති - නැවත නොහටගන්න ස්වභාවයකට පත්කරනවා. යං හිස්ස හික්බවෙ අවිනොදයනො - යම් විදියකින් මේ විදියෙන් වියඝියෙන් යටපත් නොකළොත්, උප්පජ්ජෙය්‍යුං ආසවා විසාතපරිලාභා - මේ හේතු නිසා දහ දූවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදිනවා. විනොදයනො - මේ උපදින උපදින අකුසල ධර්ම ඒ ඒ මොහොතේම

දුරු කළොත්, බැහැර කළොත්, විනාශ කළොත්, නැවත නොහටගන්නා ස්වභාවයට පත්කළොත්, එවංස තෙ ආසවා විසාකපරිළාහා න හොන්නි - දහ සහිත දූවිලි සහිත ආශ්‍රව උපදින්නෙ නැ. ඉමෙ වුවචන්ති හික්ඛවෙ ආසවා විනොදනා පහාතඛිබා. - මෙන්න මේක තමයි විනෝදනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව කියන්නෙ කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ මේ සූත්‍ර දේශනාව තුළ මේ ආකාරයෙන් පැහැදිලි කර වදාරනව.

අපි බලන්ට ඕන කාම චිතක්ක, ව්‍යාපාද චිතක්ක, විහිංසා චිතක්ක, නා නා විධ අකුසල චිතක්ක මේ කුමක් ඇතිවුනත් ඇතිවෙච්චි තැන ම විනාශ කරල දන්න, දුරු කරන්න, බැහැර කරන්න, නැවත නොහටගන්නා ස්වභාවයකට පත්කරන්න. මෙතැන වචන පහක් තියෙනවා, නාධිවාසෙති - නො ඉවසන - හිතේ තියා ගන්නේ නැ. පජ්භති - දුරු කරනවා. විනොදෙති - බැහැර කරනවා. බ්‍යන්තිකරොති - විනාශ කරනවා. අනභාවං ගමෙති - නැවත නො හටගන්නා ස්වභාවයට පත්කරනවා. ඒ තමයි කාම චිතක්ක, ව්‍යාපාද චිතක්ක, විහිංසා චිතක්ක, නා නා විධ වූ අකුසල පාප චිතක්ක.

එතකොට දැන් දර්ශනයෙන් යුක්ත කෙනාටයි මේ දහම දේශනා වෙන්නෙ. එහෙත් අපි ඒ හැම තැනකදීම ඒ තේරුම් ගත්ත අයටත්, තේරුම් ගන්න බැරිවුන අයටත් කාට කාටත් ගැලපෙන විදියටයි මේ හැම දහම කරුණක්ම පැහැදිලි, විස්තර කළේ. ඒ නිසා මෙතැනදීත් මේ කරුණු ටිකත් ඒ දෙපාර්ශ්වයට ම ගැලපෙන විදියටයි විස්තර කළේ.

අපි මීට ඉහතදී කතා කළා අකුසලය හා අකුසල මූලය, කුසලය හා කුසල මූලය පිළිබඳ ව. අපි එතැනදී ඉගෙනගත්තා දස අකුසලයක්. කාය දුශ්චරිත, වචී දුශ්චරිත, මනෝ දුශ්චරිත හැටියට. ඒ දස අකුසලයේ මූලය ලෝභ, දෝෂ, මෝහ බව කතා කළා. දස කුසලය, කාය සුවර්තය, වාග් සුවර්තය, මනෝ සුවර්තය. එහි මූල වන්නේ කුසල මූලයයි. එනම් අලෝභ, අදෝෂ, අමෝහ බව කතා කළා. කාම චිතර්ක, ව්‍යාපාද චිතර්ක, විහිංසා චිතර්ක කියල කියන්නෙ මේ අකුසලයට වැටෙන දේවල්. අකුසල පැත්ත. මෙතැන අකුසලයයි දුරු කරන්න කියන්නෙ.

අනුප්පන්නානං අකුසලානං ධම්මානං න උප්පාදය ඡන්දං ජනෙති, වායමති විරියං ආරහති චිත්තං පශ්ගණ්හාති පදහති. උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය, ඡන්දං ජනෙති, වායමති විරියං ආරහති ජනෙති චිත්තං පශ්ගණ්හාති පදහති. නූපත් අකුසලය නූපදවන්න ඕන, උපත් අකුසලය දුරු කරන්න ඕන. ඒ සඳහායි වීර්යය, ඡන්දය, වැයම යොදන්ට ඕන. ඒ ටික ම තමයි මෙතැන මේ තවත් ආකාරයකින් කියැවෙන්නෙ. අකුසලය දුරු කරන තැන. දර්ශනයට අනුව ගත්තහම කොතැනද මේ අකුසලය අපට යොදන්න පුළුවන් වෙන්නෙ?

මේ මාර්ග භාවනාවේදී අකුසලය විවිධාකාර වෙනවා. මහාවජ්ජානි, පරමවජ්ජානි කියන වචනයෙන් දැක්වෙන ආකාරයට ලොකු ම වරද, මහ ම වරද අවිද්‍යාවයි. අනිත් වැරදි සියල්ල ම සිදුවන්නේ අවිද්‍යාව නිසා, අවිද්‍යාව ඇති කල්හි. අවිද්‍යාව දුරු වුනොත් අනිත් වැරදි ඔක්කොම ඉවරයි. අවිද්‍යාව තමයි ලොකු ම දෝෂය, ලොකු ම වැරද්ද. මොකද සසර ගමන, සසර පැවැත්ම පටන් ගත්තේ අවිද්‍යාවෙන්. අනමතග්ගො අයං භික්ඛවෙ සංසාරො පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළේ එහෙමයි. අවිජ්ජා නීවරණානං සත්තානං තණ්හා සංයෝජනානං සන්ධාවිතං සංසරිතං මමඤ්චෙව තුම්භාකං - අවිද්‍යා අඳුරෙන් වැහිලා තණ්හා සංයෝජනයෙන් බැඳුණු, මමත් නුඹලාත් මේ සසරේ බොහෝ කාලයක් සැරිසරු බවයි.

පටිච්ච සමුප්පාදයේ සසර පැවැත්ම කියන තැන ආරම්භය දැක්වෙන්නේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා කියලයි. සියල්ලට ම මූලය බවට පත්වන්නේ අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව දුරු කිරීමෙන් මයි සියලු දුක් දුරු කරන්න පුළුවන් වෙන්නේ. ඉතින් මෙන්න මේ ලෝකයේ පහළවෙච්ච නොයෙක් නොයෙක් ආගමික ශාස්ත්‍රාචරු මේ පාප විතකී යටපත් කරලා සිතේ සන්සිදීම ඇති කර ගෙන මේ හිතෙන් ගන්න පුළුවන් හුඟක් පල ප්‍රයෝජන නෙලා ගත්තා. හිත හුඟක් වැඩුවා. කාම ලෝකයේ සිට රූපී බඹ ලොව දක්වා සිත වැඩුවා. රූපී බඹ තලය ද ඉක්මවා අරූපී බඹ තලය දක්වා භවාග්‍රය දක්වා, තුන් භවයේ කෙළවර දක්වා සිත ව්‍යාප්ත කළා, වැඩුවා. මේ මෙසේ සිත් වැඩුණේ, වැඩුවේ මේ පාප

විතකීයන් දුරු කරලා. කාම විතකී, ව්‍යාපාද විතකී, විහිංසා විතකී, නා නා විධ පාප විතකීවලින් යුක්ත වුනා නම් ඒ හිත අකුසලයි. සිත අකුසල නම් ඒ නිසා ඇතිවන ක්‍රියාකාරකම් ද අකුසලයි. අකුසල සහගත කෙනෙකුට එබඳු සිතේ වැඩිමක් වෙන්නෙ නෑ. ඒ නිසා කය, වචන, සිත කුසල සහගත කරගෙන ඒ අකුසල සහගත කරන හේතු - කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා ආදී පාප විතකී යටපත් කරගෙන, කුසලය මතු කරගෙන, ඒ සිත වැඩුවා.

අපි දන්නවා සිද්ධාර්ථ ගෞතමයන් වහන්සේ අලාරකාලාම, උද්දකාරාමපුත්ත වැනි තවුස්වරුන්ගෙන් රුපී අරුපී ධ්‍යාන දක්වා ඉගෙනගත්තා. සිද්ධාර්ථ පුංචි බබා ඉපදුණු වෙලාවෙ දෙව්ලොව භාවනා කරමින් සිටි අසිත තාපස තුමාත් දෙවියන්ගේ ප්‍රීති සෝභා ඇහිලයි බැලුවෙ මොකද මේ දෙව්වරු අද අමුතු සතුටකින් කියලා. දෙවියන්ගෙනුයි දගත්තෙ තමන්ගෙ ගෝලයාට - තමන් ඉගැන්වූ ශිෂ්‍යයාට පුත් රුවනක් ලද බව. අසිත හෙවත් කාලදේවල තවුස් තුමා සිද්ධාර්ථ බබා බලන්න, සුදෙවුන් මාලිගාවට එන්නේ දෙවියන්ගෙන් තොරතුරු ලබා ගෙනයි. දෙවියන් අතරට ගිහිල්ලා භාවනා කරන්න තරම් වැඩු සිතක් අසිත හෙවත් කාලදේවලට තිබුණා. එතුමාට හැකියාව තිබුණා බුදු වෙන බව දකින්නත්. අඬලා, හිනාවෙලා, පුංචි පුතාට වදින්න තරම් මේ මහා චිත්ත බලයක් උපදවා ගත්ත තවුස් තුමාට සිද්ධවුණේ තමාගේ නුවණ ඉක්මවා යන ශක්තියක් මේ පුංචි බබා උපදවාගන්න බව දැක්ක නිසයි. එතකොට මහා ඥාන සම්භාරයක් වැඩු සිත් ඇති අය එද දඹදිව් තලයේ වැඩ සිටි බව මෙබඳු සිදුවීම්වලින් පැහැදිලියි.

කාටවත් ම මේ කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක ඇති ව එබඳු විශේෂඝ්‍රියකට යන්න බෑ. ඒ පාප විතකීයන් යටපත් කරලමයි සිත කුසල සහගත කරගෙන ඒ හේතුවෙන් ම කයත්, වචනයත්, සිතුවලින් යහපත් කරගෙනමයි ඒ කුසල හේතු මතු කරගෙනමයි දියුණු කරගෙනමයි ඒ අය ඒ ඥාන සම්භාරයක උපදවා ගත්තෙ. මෙයින් පැහැදිලි වෙනවා නේද, විනෝදනයෙන් පහ කළ යුතු කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක දුරු කිරීමේ ක්‍රම මේ සාසනයෙන් බැහැරත් තිබුණා.

ඒ ක්‍රමයෙයි, මේ ක්‍රමයෙයි තිබෙන වෙනස මොකක්ද? ඒ වෙනස අර මුලින් කියපු වචන පහේ අන්තර්ගතයි. එතැන වචන පහක් තිබුණා. නොඉවසනවා, දුරු කරනවා, බැහැර කරනවා, විනාශ කරනවා. පස්වැනි නැවත නොහටගන්නා ස්වභාවයකට පත්කරනවා. මෙන්න මේ අවසානයට කියපු වචනය අන්‍ය සාසනවලට අයිති නැහැ. කාමාදී විතර්ක නොඉවසන්න පුළුවන්, හිතේ දරා ගන්නේ නැතිව දුරු කරන්න පුළුවන්, බැහැර කරන්න පුළුවන්, විනාශ කරන්න පුළුවන්, ඒව යට කරන්න පුළුවන්. නමුත් දර්ශනයෙන් තොරව ඒවා නැවත නොහටගන්නා ස්වභාවයකට පත්කරන්න බෑ. ඒක පුළුවන් මේ ආයතී සාසනයේ ම විතරයි. ඒ නිසා අද දවසේ ලෝකය තුළ ආසියාතික වගේ ම බටහිර රටවල්වලත් සිත වඩන වැඩ පිළිවෙළට ලොකු ඇල්මක්, කැමැත්තක්, නැඹුරුතාවක් තියෙනවා. හැබැයි හොඳින් කරුණු පරීක්ෂා කරල බැලුවොත් පැහැදිලි වෙන්නේ ඒ බොහෝ දෙනා හිත වඩන වැඩ පිළිවෙළ සඳහා ද භාවිත කරන භාවනාව මේ ආයතී දර්ශනයෙන් යුක්ත නොවන බවයි.

ඒ නිසා පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේගේ මේ ඉගැන්වීම තුළ යටපත්වීමක් විතරක් වෙන්න බෑ. නැවත නොහටගන්නා බවට ම පත්වෙන්න ඕන. ඒ කියන්නේ ඒ අකුසල ගති නිරවශේෂයෙන් ම නිරුද්ධ වෙන තැනකට යන්න ඕන. නිරවශේෂයෙන් ම නිරුද්ධ වෙන්න ඕන. තදංග, විෂ්කම්භන, සමුවිජේද. මේ අකුසල හේතු තාවකාලිකව යටපත් කිරීමට තදංග කියනවා. විෂ්කම්භන කියල කියනවා ඊට වඩා වැඩි බලයක් යොදලා ගිල්වා දමන එකට. ධ්‍යාන සිතකින් කෙරෙන්නේ ඒක. ලෞකික ධ්‍යාන උපදවා ගන්න ඇත්තෝ මේ කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා විතර්ක ඔබා යටපත් කරනවා. හැබැයි එතැන සමුවිජේද නොවෙයි. නැතිම කළා නොවෙයි, නැවත නොහටගන්න ස්වභාවයට පත් කළා නොවෙයි. සමුවිජේද කියල කියන්නේ නැවත නොහටගන්න ස්වභාවයට ම පත් කළා. නැවත ඒ කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක එනට බෑ. සමුවිජේද ප්‍රභාණයෙන් ප්‍රභාණය වුනා. වික්ඛම්භන ප්‍රභාණයෙන් යටපත් වුණොත් නැවත මතු වෙනවා. සෘද්ධි ප්‍රාතිභායී පාපු ඇත්තොත් ඒවායින් පිරිහුණු අවස්ථා ගැන අපි බොහෝ වාරවල මේ

ධර්මාසනය තුළදීත් පැහැදිළි කරලා තියෙනවා. ඒ අතීතය මතක් කර ගන්න.

එබඳු ධ්‍යාන උපදවාගෙන කාමාදී පාප විතර්ක විෂ්කම්භනයෙන් යටපත් කරලා, ඒ ධ්‍යාන සමචන්චලට සමවැදිලා සිටි අවස්ථාවල පවා හමුවූ පුංචි දර්ශනයකින් යටපත් කරල තිබිවිච ඒ කෙලෙස් නැවත මතු වෙලා, ප්‍රකෘති - සාමාන්‍ය මිනිස් ස්වභාවයට, ග්‍රාම්‍ය ස්වභාවයට පත් වෙච්චි අවස්ථා ගැන බෝසත් සිරිතෙහි පවා බොහෝ තැන්වල කියවන්න, දකින්න ලැබෙනව. එහෙනම් අපේ උත්සාහය දැන් මේ සාසනය තුළ එබඳු යට ගැසීමක් වෙන්ට බෑ. අපේ වැඩ පිළිවෙළ වෙන්ට ඔන සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයක් සඳහායි. එතකොට මෙහිදී අවශ්‍ය නම් වික්ඛම්භන ප්‍රභාණයෙන් මේ කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක යටපත් කරන්නත් පුළුවන්. සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයෙන් නිරවශේෂයෙන් මේ පාප විතර්කයෝ දුරු කරන්නත් පුළුවන්.

දැන් මෙහිදී දර්ශනයට අනුකූලව ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන ප්‍රතිපදාවක් තුළ, මෙය කියැවෙන බැවින් මේ දේශනාව තුළ ඉතාමත් ම පැහැදිළි ව අප තේරුම් අරගත යුත්තේ තදංග, වික්ඛම්භන ස්වභාවයන් ගැන නොවෙයි. මින් කියැවෙන්නේ සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයක් පිළිබඳවයි. එතකොට සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයට පැමිණීමේදී තදංග, වික්ඛම්භන යන මේව භාවිත කරන්න බැරි කමක් නෑ. එහෙත් දර්ශනය තමයි අවසානයේ නිමාව දක්වා තියෙන නුවණ. මේව යටපත් කරන්නේ කුමක් උදෙසා ද කියන නුවණ යෙදිල තියෙන්නට ඕන. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ කියලා මේ හැම වචනයකට කලින් ම කියැවුණු වචනයක් තියෙනවා. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ උප්පන්න. කාම විතර්ක. නාධිවාසෙති, පජ්හති, විනොදෙති, බ්‍යන්තිකරොති, අනභාවං ගමෙති. අන්න ඉස්සෙල්ල නුවණ යෙදිලා. පටිසඬ්ඛා යොනිසෝ - නුවණින් විමසා බලා. මෙහිදී නුවණටයි මූලිකත්වය ලැබිලා තියෙන්නෙ. නුවණින් බලලයි. උපන් කාම විතර්කය නොඉවසන්නෙ, දුරු කරන්නෙ, බැහැර කරන්නෙ, විනාශ කරන්නෙ, නැවත නොහට ගන්නා භාවයට පත් කරන්නෙ. එතකොට නුවණින් පරීක්ෂාකාරී වෙලා ඒ කාම විතර්කාදී පාප විතර්ක දුරු කරන්නේ කොහොම ද? කොතැනද ඒ කාම විතර්ක

- පාප විතර්ක උපදින්නේ? එතැන අපට ටිකක් තම තමන්ගේ සන්තාන තුළින් ම දැන හඳුනා ගන්න වේවි. ඒ අනුව මේ මොහොතේදී මේ අවස්ථා දෙකට ම අදාළ ව අපේ ශක්තියේ පරිද්දෙන් මේ මොහොතේ පවතින කායික මානසික වටපිටාවේ පමණට ඒ ගැන අපට යමක් කතා කරන්න පුළුවන්.

අපි ආශ්‍රවක්‍ෂය කිරීම සඳහා දර්ශනයක් කියල තැනක් හඳුන්වල දුන්න. නූපත් ආශ්‍රව නූපදින්නට උපන් ආශ්‍රව දුරුව යන්නට භාවිත කළ යුතු යොනිසෝ මනසිකාරය ගැන මුල් දවස් කීපයේ දී අපි ඉගෙනගත්තා. එතැන දී අපි තේරුම් ගත්තා, අපි රැවටෙන්නේ මුලා වෙන්නේ කොතැනද කියලා. නැවත වතාවක් ඒ ධර්මතාවය සිහියට මතකයට ගනිමු.

දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාන - දකින, අහන, දූනෙන දූන ගන්න. මෙන්න මේ පුරුදු නිදර්ශනයක් සිතට අරගෙන බලන්න. සියලු කාම විතකීයන් එන්ට නොදීම නොහටගන්න ස්වභාවයට ම පත් කරන්න පුලුවන් වෙන්නේ ඔන්න ඔය කියන තැනයි. කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක එන තැන. අප දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න දේ ගැන බොහෝ විට කතා කරනවා. අහනවා, දකිනවා, දූනෙනවා, දූන ගන්නවා, කියන්නෙ කුමක්ද? එතන යෙදිල තියෙන්නෙ කුමක්ද? කියලා අපි දූන් ඉගෙන ගත්ත. එනම් ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතන යෙදුණු තැන හමුවන ස්වභාවයක් ම බව අපි අර ප්‍රතිබිම්බයේ උපමාවෙන්, ආලෝකයේ උපමාවෙන්, සෙවනැල්ලේ උපමාවෙන් මේ ආදී දෙයින් අපි පැහැදිලි කර ගත්තා. ඒ නිදර්ශන උපමා නැවත මතක් කරලා අවදි කර ගත්තොත්. මේ කියන තැන වඩාත් හොඳින් ගැලපෙන්න එතෙන්නට හිත තියා ගන්න පුළුවන් වුනොත්, මේ කියන දේ අර්ථය වැටහෙන්නේ එවිටයි.

දූකීම, ඇසීම, දූනීම, දූනගැනීම වෙත තැන යෙදිල තියෙන්නෙ මොනවාද? ස්කන්ධ, ධාතු, ආයතනයයි. මේ ඉදිරියේ අපට මේසයක් කියල යමක් පෙනෙනවා. සම්මතයට බැහැල කතා කළොත්, මේසයක් කියල අපි මේ පෙනෙන දකින තැන මොනවාද යෙදිල තියෙන්නෙ? කකුල්

හතරක්, මේස තට්ටුවක් නේද. මේ අවයව ඇති තැන ම ද මේසෙ කියන අදහස උපදින්නේ? මේසෙ කියන අදහස උපදින්නේ මේ අවයව ඇති තැන ම යි. අවයව එක තැනක මේසෙ කියන අදහස තවත් තැනක උපදිනවා නොවෙයි. මේ අවයව යෙදුණු තැන මේසෙ කියන අදහසක් උපදිනවා. ඒ වගේ ස්කන්ධ ඇති තැන, ස්කන්ධ යෙදුණු තැන තමයි දකින, අහන, දූනෙන, දූන ගන්න ස්වභාවය ලැබෙන්නේ කියල අපි බොහෝ වාරවල කතා කළා. ඒක නැවත නැවත විස්තර කළ යුතු නැහැ.

දැන් නැවත එබඳු නිදර්ශනයක් හිතට අරගන්න. අපට පෙනෙන ස්වභාවය, අපි හිතමු අපි වටාපොත කියල දැනගත්තු තැන. පුරුදු නිදර්ශනය නේ. දැන් අපි මේක වටාපොත කියන භාරගැනීම කළොත් වටාපොතක් කියන දැනගැනීමකට ආවොත්, ඒ දැනගැනීම නිත්‍ය වුවොත්, තණ්හාවෙන් උපාදන වුනොත් වටාපොතක්මයි කියල, වටාපොතට සාපේක්ෂ ව ඒ දැනගැනීමට සාපේක්ෂ ව ඊළඟට එන්න තියෙන්නේ කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක තමයි. වටාපොත අනේ හොඳයි, ලස්සනයි. අනේ මටත් ඇත්නම්, කොච්චර හොඳයිද. දැන් ඉදිරියට එන්නේ ග්‍රීෂ්ම කාලේ. මේකෙ අවශ්‍යතාව දූනෙනවා කියල කියන්නේ මේකට ඇති දැඩි කැමැත්ත කාම විතර්කයයි. මේක කඩල බිඳ විනාශ කරල දන්න ඕන කියන, මේක ඉක්මනට දිරල යනවා නම් විනාශ වෙලා යනවා නම් හොඳයි කියන අදහස විහිංසා විතර්කයයි. වටාපොත කියන දැනගැනීම තුළ මේ ආකාරයේ නා නා විධ පාප විතර්ක අපට ඇතිවෙන්න පුළුවන්.

සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයකට යන්න නම් කොතනද අපි ඉන්න ඕන කියන එක දැන් පැහැදිලියි. යම් දැනගැනීමක් ඇතිවුණහම දැකීමක්, ඇසීමක්, දැනීමක් දැනගැනීමක් වුනහම ඊට සාපේක්ෂ ව ඊට මෙහාට ආයතන ගලනව නම්, සිත් සිතුවිලි ආයතන උපද්දවනවා නම් එතැනින් එහාට උපදින්නේ ම කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක කියන පාප විතර්ක මයි.

හැබැයි කුසල සිතකුත් උපදවා ගන්න පුළුවන්. ලෝකය තුළ හිත් වඩන ඇත්තෝ වටාපොත කියන දැනගැනීමට සාපේක්ෂ ව උපදින

කාම විතර්ක, පාප විතර්ක වෙනුවට කුසල විතර්ක යොදගන්නවා. ඒ කුසල විතර්ක භාවිතයෙන් සිතත් සිතුවිලිත් කායික වාචසික ක්‍රියාවත් යහපත් කරගෙන ඒ වැඩෙන සිත වඩමින් රුපී, අරුපී ධ්‍යාන දක්වා යන මාවතක් ඇතිකරගන්නවා. දැන් අපි මේ දෙකම තේරුම් ගන්න ඕන. වටාපොත කියන දැනගැනීමට ඇවිල්ලා, වටාපොත ලස්සනයි, හොඳයි, ඒක කොච්චර ප්‍රයෝජනවත්ද, අපටත් ඇත්නම් මේ ආදී වශයෙන් හිතන විට කාම විතර්ක. මේක කඩල බිඳල විනාශ කරන්න ඕන දෙයක්, මේක දිරන්න ඕන, මේක විනාශ වේවා, මේක භංග වේවා, මේක වැනසේවා කියල හිතන විට කියන විට ඒ විහිංසා විතර්ක. මේ විදියේ කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා පාප විතර්ක පහළ වෙනවා. මේ අකුසල විතර්ක. අකුසල විතර්ක නිසා දැන් සිත ද අකුසල වුනා. ඒ නිසා ඒ සිත මූලික වෙලා හිතන සිතුවිලි - මනෝ කර්මය අකුසලයි. ඒ සිත එකතුවෙලා කරන කර්මය අකුසලයි. ඒ සිත එකතුවෙලා කරන කායික ක්‍රියාව අකුසලයි. අකුසල පැත්ත වැඩෙන්නෙ. මිච්ඡා දිට්ඨිය නිසා මිච්ඡා සංකල්ප. කාම, ව්‍යාපාද, විහිංසා විතර්ක. මිච්ඡා සංකල්පය නිසා මිච්ඡා වාචා, මිච්ඡා කම්මන්ත, මිච්ඡා ආජීව, මිච්ඡා වායාම, මිච්ඡා සති, මිච්ඡා සමාධි. මිථ්‍යා මාර්ගය මේ ආකාරයෙන් වැඩෙනවා.

ලෝකයේ සම්මා දිට්ඨි දෙකක් තියෙනවා. ලෞකික සම්මා දිට්ඨියකුත් තියෙනවා. ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියකුත් තියෙනවා. ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය මොකක්ද? වටාපොත කියන දැනගැනීමට ම එනවා. හේතු ඵල දහම ගැන දන්නෙ නෑ. අවිද්‍යාව යෙදුණා. නමුත් වටාපොත කියන දැනගැනීමකට ආවා. වටාපොත කියන දැනගැනීමට ඇවිල්ලා වටාපොත අනිත්‍ය වූ දෙයක්, ඒක දිරනවා, ඒක කුණුවෙනවා, ඒක මහ පොළොවට පස්වෙලා යනවා. ඒක අනිත්‍යයි, අනිත්‍ය දේ දුකයි හදල දෙන්නෙ. අනිත්‍ය නම්, දුක නම් ඒක ආත්ම නෑ, අනාත්මයි. අන්න ඇති කර ගන්නා නෙක්බිම්ම සංකල්ප, අව්‍යාපාද සංකල්ප, අවිහිංසා සංකල්ප. කුසල විතර්ක පහළවුනා. කුසල විතර්කය නිසා - කුසල සිත නිසා කාය කර්මයට, වාග් කර්මයට, මනෝ කර්මයට යහපත් කුසල්. කුසල පැත්ත දැන්. අකුසල පාප ගති දුරුවෙනවා, ලෞකික කුසලය වැඩෙනවා. මෙහෙම එන එන අරමුණ අනිත්‍ය බවට, දුක් බවට, අශුභ බවට, අසාර බවට, දුගඳ බවට, පිළිකුල් බවට හමුවෙන හමුවෙන අරමුණ මෙනෙහි කරන විට එතැන යෙදිල තියෙන්නෙ කාම විතර්ක නොවෙයි, ව්‍යාපාද විතර්ක නොවෙයි, විහිංසා විතර්ක නොවෙයි, කුසල විතර්ක.

හැබැයි ඒ කුසල විතර්කය අවිද්‍යාව පදනම් වෙලා. ඒ නිසා ඒ තුළ සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයක් කරන්න බෑ. තදංග ප්‍රභාණයක්, වික්ඛම්භන ප්‍රභාණයක් කරල මේ කාමාදී විතර්ක, පාප විතර්ක. ඒ පාප විතර්ක යටපත් කරමින් පාප විතර්ක යටපත්වුණු තැන කුසල විතර්ක මතුවෙන්නෙ. කුසල විතර්ක ඇති කල්හි සිත කුසලයි. එය ප්‍රභාස්වරයි, පිරිසිදුයි, ප්‍රසන්නයි. ප්‍රසන්න හිත කැමැති තැන කැමැති අතකට ලොකික, ලෝකෝත්තර සෘද්ධි ප්‍රාතිභායාමී දක්වා, අරුපී බ්‍රහ්මලය දක්වා යොමු කරන්න දියුණු කරන්න පුළුවන්කම තියෙනවා. මේක තමයි වික්ඛම්භණ ප්‍රභාණයෙන් කාමාදී විතර්ක දුරු කරන පිළිවෙළ. හැබැයි දැන් අපි දන්නවා වස් තුන් මාසයක් මුලුල්ලෙහි මෙතෙක් කාලයක් ඇසූ ධර්මය තුළ ඒපාප විතර්කයත්, ඒ කුසල විතර්කත් දෙකම වටාපොත කියන දූතගැනීමට සාපේක්ෂවයි ගොඩනැගුණේ. දැන් අපි දන්නවා පුඤ්ඤභිසංඛාරත්, අපුඤ්ඤභිසංඛාරත් යන දෙක ම අවිද්‍යාව නිසයි හටගත්තේ - අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. මීට එහා ගිය ආනෙඤ්ජ සංඛාරයත් අරුපී ධ්‍යාන කුසල හිතත් අවිද්‍යාවෙනුයි හටගත්තේ. පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර යන ත්‍රිවිධ සංඛාරය ම අවිජ්ජා පච්චයා. දැන් අපට පැහැදිලියි අවිද්‍යාව මොකක්ද කියල. වටාපොතට සාපේක්ෂවයි කුසලය හා අකුසලය යන දෙක ම ගොඩනැගුණේ. අපි මේ ටිකම කියල දීල තියෙනවා කණ්ණාඩියක් ළඟ උපමාවෙන්. කණ්ණාඩියක් ළඟට ගිහිල්ලා මගේ කොණ්ඩෙ ලස්සනයි, මූණ ලස්සනයි, ඇස් දෙක ලස්සනයි, දත් ටික බොහොම ලස්සනයි, ඇඟ ලස්සනයි කියල බලන්න පුළුවන් ලෝභ සිතකින්. කොණ්ඩෙ ඉදිලා, හම රැලිවැටිලා, දත් හැලිල, ඇස් ගිලිල, දත් විරුපී වෙලා, අවලස්සන වෙලා කියලා හිතන්න පුළුවන්. තව කෙනෙකුට පුළුවන් මේ ඇසින් වැගිරෙන කඳුලු, මේ නාසයෙන් වැගිරෙන සොටු, මේ කටින් වැගිරෙන කෙළ සෙම කොච්චර පිළිකුලක්ද, මේ රෝම කුපයක් පාසා වැගිරෙන දහඩිය, කණින් වැගිරෙන කලාදුරු කොච්චර පිළිකුලක්ද, මේ කෙස් ලොම් නිය දත් සම මස් නහර ඇටකටු ලේ කොච්චර නම් අශුභ අසාර පිළිකුල් දේ නේද කියල බලන්න පුළුවන්. ඒක කුසල්. තවදුරටත් මේ ඇහැ අනිත්‍යයි කියල බලන්න පුළුවන්. මේ කණ අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කියල බලන්න පුළුවන්. මේ නාසය, මේ දිව, මේ කය, අනිත්‍යයි අනිත්‍යයි කියල බලන්න පුළුවන්. හැබැයි කණ්ණාඩියේ ප්‍රතිබිම්බය ප්‍රතිබිම්බය හැටියට දෑකල නොවෙයි, පෙනෙන දෙයෙහි ඇත්ත දෑකල නොවෙයි මේ කුසලයත් අකුසලයත් දෙකම හටගත්තේ. සැබැවින් ම පෙනෙන්නෙ රූපය නොවෙයි, ප්‍රතිබිම්බයයි. ප්‍රතිබිම්බය

ඇති තැන රූපයයි කියල හිතාගෙන කුසලය අකුසලය යන දෙක ම සිදුවුණා. ඒ වගේම මෙතැනත් වටාපොත කියල ගත්ත තැන රැවටිවිච බවක් තියෙනවා. මනොධාතු, ධම්මධාතු, මනෝවිඤ්ඤාණ ධාතු ඇති තැන මැවුණු දේ හම්බවුණේ. ඒක මනෝමයයි, සිතින් ම හැදුණේ. හේතු ඇති තැන හටගත්තේ. අපි සිහි කරල දෑන ගෙන තියෙන්නේ අතීතයයි. පෙනුණු දේ වශයෙන් අපි හිතල තියෙන්නේ, දෑන ගෙන තියෙන්නේ ඇත්ත නොවෙයි. කණ්ණාඩියේ පෙනුණේ ප්‍රතිබිම්බය. සිතුවේ රූපය කියලයි. මේ කුසලයටත් අකුසලයටත් හිතපු දෙන්න තුන්දෙනාම හිතුවේ රූපය ගැන. නමුත් පෙනුණේ ප්‍රතිබිම්බය. මෙතනත් වටාපොත හැටියට පෙනුණේ ප්‍රතිබිම්බයක්. හිතුවේ රූපයක් කියල. වරද එතැනයි තියෙන්නේ. මෙතැන ඇත්ත නොදකින තැන අවිද්‍යාව නිසා ආශ්‍රව. ආශ්‍රව නිසා අවිද්‍යාව. මේ දෙක එකිනෙකට බැඳී පවතිනවා. හටගත්ත ධර්මතාවය නම් මනෝ ධාතුව, ධම්ම ධාතුව, මනෝ විඤ්ඤාණ ධාතුව ඇති තැන මැවුණු දේ. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් යෙදුණු ධර්මතාවය නොදක්ක අවිද්‍යාව යෙදුණු තැන අතීත ආශ්‍රවය අවදිවුනා. පෙර දුටු රූපයක් පිළිබඳ ව හිතන්න වුනා. අන්න අපි දෑන ගත්තේ මෙතැන නැති එකක්. පෙනුණේ එකක්, සිතුවේ අරමුණු වුනේ උපාදන වුනේ අල්ල ගත්තේ තව එකක්. කණ්ණාඩිය ළඟ සිදුවීම හිතට ගන්න. ඒක අමාරු නෑ. දෑන් අපි මේ ගත්ත නිදර්ශනය තුළත් ඒ දේම නේද වෙලා තියෙන්නේ. දෑන් අපි මෙන්න මෙතැන දැකීම දැකීමක් බවට පත්වෙන විදියට නිවැරදි කර ගන්න උත්සාහ ගන්න ඕන.

දැකීම දැකීමක් වෙන්නේ රහතන් වහන්සේට. අපට එතෙන්නට දෑන්ම එන්න බැහැ. නමුත් අපි දන්නවා රියැදුරෙක් වෙන්න නම් ගේ ඇතුළේ ඉඳගෙන රියැදුරෙක් වෙන්න බැහැ. වාහනයට නඟින්න ම ඕන. ඒකත් පිටිපස්සෙ සිටි එකේ ගිහිල්ල බැහැ, ඉස්සරහ රියැදුරු අසුනෙහි ම ඉඳගන්න වෙනවා. තව කෙනෙකුගේ ආධාරය ලබාගෙන වධ වේදනා විඳිමින් හරි ඒ කටයුතු කරන්න ඕන. ඒකම කළොත් තමයි කවදහරි රියැදුරෙක් වෙන්නේ. ඒ වගේ රහතන් වහන්සේ කරන දේ, ස්වභාවයෙන්ම උන්වහන්සේ දකින දේ, අපට අස්වාභාවික වුනත්, වැරදි වැරදි හරි අපි එතන පිහිටන්න උත්සාහ කළොත්. වටාපොත කියන දෑනගැනීමට එනව. දෑනගැනීමට ඇවිල්ල කාම විතර්ක එන්නත් පුළුවන්. එතැනට ඇවිල්ල හරි මේ විතර්ක පහළවුනේ මෙන්න මෙතැනයි. ආශ්‍රවය අවදි වෙලා නිසා මේ විදියෙන් දෑනගත්ත නිසයි

මෙබඳු දැනගැනීමක් ඇතිවුණේ ආශ්‍රවය උපන්නේ මෙන්න මෙතැන ඇත්ත නොදැක්ක නිසා ය කියල මෙසේ ආපස්සට විමර්ශනය කොට බැලීමේ ප්‍රතිඵලය වෙනවා යම් දවසක රියදුරෙක් වෙන බව. රහතන් වහන්සේ වැඩ ඉන්න තැන, ස්වභාවයෙන් ම දකින තැන, කවද හරි අවබෝධ වුණොත් එහෙම නම් අපි දැන් මෙන්න මේ දහම දැනගත්තා. මේ කාලය තුළ මේ දහම දැනගත්තා. හැබැයි දැනගත්තට අපි තවම කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක එන ගමන වළක්වන්න දක්‍ෂ නෑ. අපි කවුරුවත් දක්‍ෂ නෑ. මේ බණ කියපු මමත් තවම දක්‍ෂ නෑ. මටත් කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක එනවා. ඒත් අපි ඉක්මනින් ආපස්සට මේ කාම විතර්කය, මේ පාප විතර්කය ආවේ මීට සාපේක්‍ෂව නේද, මේ දැනගැනීම වැරැදියි නේද මේ ආශ්‍රවයක් නේද, මේ ආශ්‍රවය හටගත්තේ මෙතැන ඇත්ත නොදැක්ක නිසා නේද මේ ආදී වශයෙන් බලන්න පුරුදු වෙන්න පුරුදු වෙන්න මේ උපදින කාම විතර්කය ගොඩාක් දුරට වැඩෙන්න ඉඩ නෑ. ව්‍යාපාදය ඇතිවෙනවා, නමුත් ගොඩාක් වැඩෙන්න ඉඩ නෑ. විහිංසා විතර්ක වැඩෙනවා, නමුත් හුඟක් වැඩෙන්න ඉඩ නෑ. ගලාගෙන යන්න ඉඩ නෑ. දෝරේ ගලන්න ඉඩ දෙන්නෙ නෑ. මේකෙ භයානකකම, නපුර, දකිනවා. අන්න විනෝදනය කියන්නේ ඒකයි. මේකට ඉඩ ලැබුණොත් මේ විතර්කය ඇති තැන හිත අකුසලයි කියලා එහි ආදීනය දකිනවා. අකුසල හිත යෙදිල කරන කායික වූත් වාචසික වූත් මානසික වූත් මේ ඔක්කොම අකුසල වෙනවා. අකුසලයට ලැබෙන විපාකයත් පේනවා. දුගති ය භයානක පැත්තකට යනවා. අන්න දෝෂය දැකලා ඉක්මනින් විතර්කය සිදිනව. උපන් කාම විතර්කය, ව්‍යාපාද විතර්කය, විහිංසා විතර්කය, පාප විතර්කය සිදිනවා. මෙබඳු විතර්කයක් උපන්නේ මෙතැන රැවටිලා නේද, මෙබඳු කාම විතර්කයක්, මෙබඳු ව්‍යාපාද විතර්කයක්, මෙබඳු විහිංසා විතර්කයක්, මේ ආකාරයේ ඇලෙන බවක්, ගැටෙන බවක්, මේ විදියෙන් නැසේවා වැනසේවා යන සිහිවිල්ලක් උපන්නේ ලෝකයේ කාගෙවත් වැරැද්දකින් නොවෙයි. වැරැද්ද මෙතැනයි. අන්න ඒ වැරැද්ද දකිමින්, වැරැද්ද ඇතිවුණේ කොතැනද කුමක් නොදැකීමෙන්ද කියල අර දර්ශන ඥානයේ හැටියට අපි පෙන්නපු යොනිසොමනසිකාරය දක්වා හිත යොමු කරවමින් බලන්න පුළුවන් නම් මෙන්න මෙතැන තමයි කාමාදී විතර්කයන්ගේ සමුච්ඡේද ප්‍රභාණයට මාවන හැදිල තියෙන්නෙ. ඒක අන්‍ය සාසනයක නෑ. මේ සාසනයේ විතරයි. මේ සාසනයෙන් මේ මාර්ගය දැනගත්ත කෙනාටම විතරයි. ඉතින් ඔබ උත්සාහවත්වුනා නම් මේ වෙන කොටත්

[illegible]

දූන් සම්මා දිට්ඨිය වඩමින් ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනවා. මේ හේතු ඇති තැන මෙබඳු දනගැනීමක්, මේ හේතු නිරුද්ධ වෙන විට ම දන ගැනීම ද නිරුද්ධ වෙනවා. ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකිනවා. ඇත්ත

ඇති සැටියෙන් දකින තැන කාම විතර්කයට, ව්‍යාපාද විතර්කයට, විහිංසා විතර්කයට ඉඩ නෑ. අන්ත සම්මා සංකප්පය වැඩෙනවා. නෙක්ඛම්ම සංකප්ප, අව්‍යාපාද සංකප්ප, අවිහිංසා සංකප්ප. අන්ත ඉස්සෙල්ලා කතා කරපු නෙක්ඛම්ම සංකල්පයි, අව්‍යාපාද සංකල්පයි, අවිහිංසා සංකල්පයි කියන එකයි මෙනත නෙක්ඛම්ම, අව්‍යාපාද, අවිහිංසා සංකල්ප කියන එකෙයි වෙනසක් තියෙනවා. අතන අනිත්‍ය දුක්ඛ ආදි වශයෙන් බලන සංකල්පය ගොඩනැගුණේ යමකට දෙයකට සාපේක්ෂවයි. මෙනත යමක් දෙයක් වශයෙන් අරගෙන නොවෙයි. හටගන්න දේ හටගත්තොත් නිරෝධ වෙන බව මනසිකාරය කරනවා. කාම විතර්ක යෙදෙන්න ඉඩක් නෑ. ව්‍යාපාද විතර්ක යෙදෙන්න ඉඩක් නෑ. විහිංසා විතර්ක යෙදෙන්න ඉඩක් නෑ. පාප විතර්ක යෙදෙන්න ඉඩක් නෑ. එතකොට සිත කුසල සහගතයි. සම්මා සංකප්පයේ යෙදෙන විට සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව. ඔන්න සීලයත් වැඩෙනවා. ඊළඟට සම්මා වායාමයෙන්, සම්මා සතියෙන් නැවත නැවත සම්මා දිට්ඨියට අනුව සම්මා සංකප්පය පවත්වනවා. මේ හේතුවත් මේ ඵලයත් විසින් නිරෝධය මෙනෙහි කරනවා. එතකොට සම්මා වායාමයෙන් සම්මා සතියෙන් සම්මා දිට්ඨියට අනුව සම්මා සංකප්පය යොනිසොමනසිකාරය භාවිත වෙන විට ප්‍රතිපලය මොකක්ද? වින්‍යය ලොකෙ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං - අභිජ්ඣා දෙමනස්ස දුරු වෙනවා. අභිජ්ඣා දෙමනස්ස දුරුවෙනවා කියලා කියන්නේ සමාධි ඉඳිය, සම්මා සමාධිය. දූන් ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය එකවර එක මොහොතේ ක්ෂණයෙන් වැඩෙනවා නේ. එකම අරමුණ වෙන වෙන ම වඩන්න දෙයක් නෑ. එක ම අරමුණේ ආයථී අෂ්ටාංගික මාර්ගය වැඩෙනවා. මේක තමයි දර්ශනය. මේ තමයි දහමේ තියෙන ආශ්වයථීය දේ, මේ එකක් පුරන විට ඊට මෙහා ධර්ම ටික ඔක්කොම සම්පූර්ණ වෙනවා.

ඉතින් මෙන්ත මේ ආකාරයෙන් උපන් උපන් කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක, පාප විතර්ක හඳුනාගෙන ඒ විතර්කය උපන්නේ මෙතැනින්, (මජ්ඣිම නිකායේ විතක්ක සන්ධාන සූත්‍රය වැනි සූත්‍රවලට අනුව බලමින්) විතර්ක මූලය උපන්නේ මෙතැනින්, මෙන්ත මෙතැනයි වැරදිවිව තැන, වැරදුණු තැන නිවැරදි කරගෙන දකින, ඇහෙන, දූනෙන, දූනගත්ත දේත් හේතු ඇති තැන උපාය මනසිකරයෙන් මෙනෙහි කරන්නට පුරුදු කිරීමමයි යම් දවසක

කෙලෙස් ප්‍රභීණ කරන්න හේතුවෙන්නෙ. ඉතින් මෙන්න මේ දහම තුළ අද කියා දෙන්න තියෙන්නේ බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ, පැහැදිලි කළ, මේ දහමයි. ඉතින් පෙර ඇසු ධර්මයත් එක්ක තව දුරටත් ගලපලා, සසඳලා ඒ ටිකට මේකත් එකතු කරගෙන උත්සාහවත් වුනොත් මේ ජීවිතය තුළ නොලැබූ උතුම් ඵල ඒකාන්තයෙන් ම ඔබට නෙලා ගැනීමට හැකියාව භාග්‍යය ඇති බව නම් සැබෑවක් සත්‍යයක්. ඒ සඳහා ඔබේ නැණ නුවණ යොමු වේවා. සිහි නුවණ යොමු වේවා. පාප විතර්ක, කාම විතර්ක, ව්‍යාපාද විතර්ක, විහිංසා විතර්ක දුරුවේවා. සිත් පැහැදේවා. සිත් ප්‍රසන්න වේවා. මේ ජීවිතයේ ම ඒ ලොච්තුරු මග සාක්‍ෂාත් කර ගැනීමට ශක්තිය ධෛර්යය වාසනාව ඔබ හැම දෙනාට ම ලැබේවා.

13 කොටස

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

කතමෙ ච භික්ඛවෙ ආසවා භාවනා පහාතඛිඛා? ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු පටිසඛිඛා යොනිසෝ සතිසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ විරියසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ පීතිසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ සමාධිසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. පටිසඛිඛා යොනිසෝ උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣායං. භාවෙති විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරොධනිස්සිතං. වොස්සග්ගපරිණාමිං. යං භිස්ස භික්ඛවෙ අභාවයතො උප්පජ්ජෙය්‍යං. ආසවා විභාතපරිලාභා, භාවයතො එවංස තෙ ආසවා විභාතපරිලාභා න භොන්ති. ඉමෙ වුවචන්ති භික්ඛවෙ ආසවා භාවනා පහාතඛිඛා.

යතො ච භික්ඛවෙ භික්ඛුනො යෙ ආසවා දස්සනා පහාතඛිඛා තෙ දස්සනා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා සංවරා පහාතඛිඛා තෙ සංවරා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතඛිඛා තෙ පටිසෙවනා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතඛිඛා තෙ අධිවාසනා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතඛිඛා තෙ පරිවජ්ජනා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා විනොදනා පහාතඛිඛා තෙ විනොදනා පහිනා භොන්ති. යෙ ආසවා භාවනා පහාතඛිඛා තෙ භාවනා පහිනා භොන්ති. අයං වුවචති භික්ඛවෙ භික්ඛු සඛිඛාසවසංවරසංවුතො විහරති,

අවිඡේවිඡ් තණ්හං, වාවත්තයි සංයොජනං, සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති.

ඉදමවොච භගවා අන්තමනා තෙ භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනඤ්ඤන්ති.

ගෞරවණීය අපේ ස්වාමීන් වහන්සේලාගෙන් අවසරයි.

සද්ධර්මශ්‍රවණාභිලාශී ගුණබර කාරුණික පින්වත්නි, වස්සාන පින්කම් මාලාවේ සිකුරාද දවසේ අඛණ්ඩ ව පවත්වාගෙන ආ සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාවේ අවසාන භාගයයි අද දවසේ දේශනාවට නැගෙන්නේ.

මේ වෙන විට දර්ශනයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, සංවරයෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව, ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, පරිවර්ජනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව, වියරියෙන් විනොදනයෙන් දුරු කළ යුතු ආශ්‍රව මෙසේ කරුණු හයක් පිළිබඳ ව කතා කරල අද දවසේ අපට ඉතුරුවෙලා තියෙන්නේ භාවනාවෙන් පහ කළ යුතු ආශ්‍රව පිළිබඳ වයි.

බුදු දහමේ භාවනා කියන වචනය කෙබඳු තැනකට ද යෙදිල තියෙන්නෙ කියන එක පාළි භාෂාව පිළිබඳ ව අමුතු අවබෝධයක් නැති කෙනෙකුට වුනත් මේ දේශනා පාඨය කියන විට බොජ්ඣංග ධර්ම ටික කියැවෙන විට යම් අදහසක් පහළවෙන්නට ඇති. බුදු දහම තුළ භාවනා කියන වචනය මේ සබ්බාසව සූත්‍රයට අනුව පැහැදිලි ව දේශනාකොට තියෙන්නේ බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩිමටයි. බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන විට තමයි මේ සාසනයේ භාවනා කියන වැඩ පිළිවෙළ හමුවෙන්නේ. එතකොට ඒ වැඩ පිළිවෙළ හමුවෙන්නට පෙර අප දැනගත යුතු, දැකගත යුතු බොහෝ දේ පිළිබඳ ව මේ සූත්‍ර දේශනාවෙදි කියවුනා.

බොජ්ඣංග ධර්ම පිළිබඳ ව විවිධ වූ මතවාද, සංකල්ප අදත් ලෝකයේ ගිහි පැවිදි පින්වතුන් අතරේ නැතුවා නොවෙයි. අදත් බොජ්ඣංග භාවනාවන් වඩන බොහෝ දෙනෙක් ලෝකය තුළ අපට අහන්නට දකින්නට ලැබෙනවා. සැබැවින් ම ඒ බොජ්ඣංග භාවනාව මේ ආයතී සාසනය තුළ කියැවෙන සප්ත බොජ්ඣංග භාවනාව ද කියන එක නම් ටිකක් විමසිලිමත් ව බැලුවොත් සමහර විට සැක සහිත වේවි. මේ බොජ්ඣංග භාවනාව හුඟක් දෙනෙක් හිතාගෙන ඉන්නේ ඒකත් මේ බුද්ධ සාසනයෙ ම විතරයි තියෙන්නේ කියල. මේ බොජ්ඣංග භාවනාව වෙනත් වෙනත් අන්‍ය සාසනවලත් පැවැතිලා තියෙනවා. ඒකට හොඳ ම නිදර්ශන දෙකක් සංයුත්ත නිකායේ බොජ්ඣංග සංයුත්තයේ සඳහන් වෙනවා පරියාය සූත්‍රය හා අග්ගි සූත්‍රය වශයෙන්. මේ සූත්‍ර දෙක ඇසුරු කළොත් අපට හිතාගන්න පුළුවන් අන්‍ය තීර්ථකයන් පවා බොජ්ඣංග භාවනාවක් වඩා ඇති බව. ඒ නිසා අපටත් පරිස්සම් වෙන්න වෙනවා එබඳු තැනකට අපි නො වැටෙන්න. ඒ සඳහා පැමිණිය යුතු ගමන් මගයි සබ්බාසව සූත්‍රයෙන් අපි අඛණ්ඩව පැහැදිලි කළේ.

දිනක් හිඤ්ඤාත් වහන්සේලා උදෑසන පිණ්ඩපාතයට ගමට ගියාම තවම ඒ සඳහා කාලය එළඹ තැනි බව තේරුම් අරගෙන ආසන්නයේ තිබුණු අනිකුත් ආරාමයකට වඩිනවා. එහි වැඩමකොට ඔවුන් සමග සතුටුවී කතා බහ කොට ඔවුන් සමීපයේ ඉඳගත් කල්හි ඒ අනිකුත් පිරිවැජ් නායකයෙකු - ශාස්තෘවරයෙකු හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට ප්‍රකාශයක් කරනවා. “ඇවැත්නි, ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේන් තමන්ගේ ශ්‍රාවකයන්ට කතා කරලා එන්න මහණ, මේ හිත කෙළෙසන ප්‍රඥාව දුබල කරන පඤ්ච නිවරණ දුරු කරලා සිත වඩන දියුණු කරන කෙළෙස් නසන සප්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්න කියල අනුශාසනා කරනවා. උපදෙස් දෙනවා. ඇවැත්නි, අපිත් අපේ ශ්‍රාවකයන්ට සිත කෙළෙසන ප්‍රඥාව දුබල කරන පඤ්ච නිවරණ දුරු කරලා, සිත වඩන දියුණු කරන කෙළෙස් නසන සප්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්න කියල උගන්වනවා. ඉතින් ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේගේ දේශනාවයි, අපේ දේශනාවයි, උන්වහන්සේගේ අනුශාසනාවයි, අපේ අනුශාසනාවයි අතරේ වෙනස මොකක්ද? අපි දෙන්න ම කියන්නේ එකක් නේ.” හිඤ්ඤාත් වහන්සේලාට මෙහෙම ප්‍රකාශ කළහම උන්වහන්සේලා ඒ ගැන සතුටු නොවී, අසතුටු ද නොවී, ඔවුන් සමග සුභද ව වෙන්වෙලා

ඇවිල්ලා, දන් වැළැඳීමෙන් අනතුරුව බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ බව මතක් කරනවා.

එහිදී උන්වහන්සේ ඒ හිඤ්ඤා වහන්සේලාට දේශනා කරනවා, මහණෙනි, එබඳු අනිකුත් පිරිවැර්ජයන් එසේ විමසූ කල්හි ඇවැත්නි, එක් න්‍යායකින් මේ සාසනය තුළ - අපේ සාසනය තුළ - සම්බුදු සසුන තුළ නිවරණ දහයක් වෙනවා. බොජ්ඣංග ධර්ම දහතරක් වෙනවා. එබඳු න්‍යායකින් මේ සාසනයේ මග කියනවා. මහණෙනි, මෙහෙම කිව්වොත් ඒ අනිකුත් පිරිවැර්ජයෝ දුකට පත්වෙනවා. අපහසුතාවයට පත්වෙනවා. ඔවුන්ට කවදාවත් විෂය වෙන්වේ නැහැ මේ දහමට ගැලැපීමක් කරන්න. මේ පිළිබඳ ව යමක් කියන්න නම් මේ සාසනයේම මගෙන් ඉගෙනගත්ත ශ්‍රාවකයෙක් වෙන්ව ඕන. එහෙම තැත්නම් මගේ ශ්‍රාවකයෙකුගෙන් ඉගෙනගත්තු කෙනෙක් වෙන්ව ඕන. එහෙම තැත්නම් මේ ටික විසඳන්න දෙවියන් සහිත බඹුන් සහිත මිනිසුන් සහිත ලෝකයේ මේ ලෝකයේ කිසිවෙක් නැහැ කියල උන්වහන්සේ මේ පිළිබඳ ව මතක් කරලා දෙනවා. සංයෝජන දහයක් වෙන්වෙ කොහොමද නිවරණ දහයක් වෙන්වෙ කොහොමද බොජ්ඣංග ධර්ම දහතරක් වෙන්වෙ කොහොමද කියල පැහැදිලි කරල දෙනවා.

ඒ වගේ ම අග්ගි සූත්‍රයේදී හිඤ්ඤා වහන්සේලා එසේ ගිය කල්හි මේ හා සමානව ම දේශනාවක් කළ අනිකුත් පිරිවැර්ජයෙකු, “සිත දුබල කරන, ප්‍රඥාව දුබල කරන, සිත කිලුටු කරන පංච නිවරණ ධර්ම දුරු කරලා සප්ත බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්න කියලා අපි අපේ ශ්‍රාවකයන්ට උපදෙස් දෙනවා, අනුශාසනා කරනවා. ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේත් එහෙම කියනවා. ඉතින් අපේ දේශනාවයි, අනුශාසනාවයි ශ්‍රමණ භවත් ගෞතමයන් වහන්සේගේ දේශනාවයි, අනුශාසනාවයි අතරේ වෙනස මොකක්ද? අපි දෙදෙනා ම කියන්නේ එක ම දේශනාවක්, එක ම අනුශාසනාවක්, එක ම දහමක් නේ”. මෙදින ද හිඤ්ඤා වහන්සේලා ඒ අනිකුත් පිරිවැර්ජයන් කළ ප්‍රකාශය භාර ගන්නෙන් නැතිව ප්‍රතික්ෂේප කරන්නෙන් නැතිව බුදුරජාණන් වහන්සේ ළගට පැමිණ මේ අදහස මතක් කරනවා. එවිට උන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, “මහණෙනි, මෙසේ කියන කල්හි ඒ අනිකුත් පිරිවැර්ජයන්ට මෙබඳු ප්‍රශ්නයක් නැඟුවොත් බොහෝම අපහසුතාවයකට පත්වෙයි,

ඔවුන්ට මේ ප්‍රශ්නයට උත්තර දිගන්න බැරිවෙයි. ඔවුන්ගෙන් විමසුවොත් ඇවැත්නි, සිත සැඟවුන කල්හි කෙබඳු බොජ්ඣංග ධර්මයක් වැඩේවිද? කෙබඳු බොජ්ඣංග ධර්මයක් නොවැඩේවිද? සිත විසුරුණු කල්හි කෙබඳු වූ බොජ්ඣංග ධර්මයක් වැඩිය යුතු ද? කෙබඳු වූ බොජ්ඣංග ධර්මයක් නොවැඩිය යුතු ද? මෙසේ ප්‍රශ්න කළහොත් ඒ අනිකුත් පිරිවැජියන්ට මේ ප්‍රශ්නයට ගලපන්නට උත්තරයක් දෙන්නට පුළුවන් කමක් නෑ. ඔවුන් බොහොම දුකට අපහසුතාවයට පත්වෙන්නට පුළුවන් විෂිෂ්ඨතාවයට පත්වෙන්නට පුළුවන් මේ පැනයට පිළිතුරක් දෙන්නට පුළුවන් වන්නේ මේ සාසනයේදී විතරයි.” එහි දී උන්වහන්සේ පැහැදිලි කරනවා සිත සැඟවුණු කල්හි පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩීමෙන් පලක් නෑ. ඒ සැඟවුණු සිත අවදි කරගන්න නගා සිටුවන්න බෑ. ඒ කෙසේද යත් මහණෙනි, කුඩා ගින්නක් ඇති කල්හි එය අවුලවා ගැනීම සඳහා යමෙකු අමු තණකොළත් දමයි ද, අමු ගොමත් දමයි ද, අමු දරන් දමයි ද, සිතල සුළගත් යොමයි ද, වැලිත් ඉසියි ද, ඒ ගින්න නගා සිටුවන්නට නොහැකි වේ. එසේ ම සිත සැඟවුණු කල්හි පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩීමෙන් ඒ සැඟවුණු සිත අවදිකරගන්න බෑ, නගා සිටුවන්න බෑ. ඒ සඳහා ධම්මවිවය සම්බොජ්ඣංගය, විරිය සම්බොජ්ඣංගය, පීති සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. ඒ වගේ ම මහණෙනි, මේ සිත විසුරුණු වෙලාවෙදි ධම්මවිවය සම්බොජ්ඣංගය, විරිය සම්බොජ්ඣංගය, පීති සම්බොජ්ඣංගය නොවැඩිය යුතුයි. එසේ වැඩීමෙන් ඒ විසුරුණු සිත එකතු කර ගන්න බෑ, රැස් කරන්න බෑ, නගා සිටුවන්න බෑ. කෙසේද මහණෙනි, මහා ගින්නක් ඇති කල්හි එය නිවන්නට යයි වියලි තණත් දමයි ද, වියලි ගොමත් දමයි ද, වියලි දරන් දමයි ද, කටින් ද පිඹි ද, වැලි ද නො ඉසී ද, ඒ ගින්න තව තවත් බොහෝ මහත් විපුල භාවයට පත්වේ. නිවීමට පත් නොවන්නේ යම් සේද, එබඳු විසුරුණු කලෙක ධම්මවිවය සම්බොජ්ඣංගය, විරිය සම්බොජ්ඣංගය, පීති සම්බොජ්ඣංගය නොවැඩිය යුතු කාලයයි.

යම් කලෙක සිත විසිරුණේ ද එකල්හි පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතු බව එහිදීද බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා

කරනවා. අපි හැමෝට ම වැදගත් දේශනාවක් මේ සූත්‍රය තුළ අන්තර්ගත වෙනවා.

කෙසේ නමුත් මෙන්ම මේ දේශනාවන් තුළින් පැහැදිලි වෙනවා අන්‍ය සාසනවලත් මේ නිවරණ ධර්ම දුරු කරලා බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන වැඩ පිළිවෙළක් ඒ අත්සතු පිරිවැජ්ජයන් තුළ පවා භාවිත වෙව්වි බව. ඒ නිසා මේ සච්ඡා සාසනය තුළ කෙසේ බොජ්ඣංග ධර්මයන් වැඩිය යුතු ද, භාවිත විය යුතු ද කියල ටිකක් විමසිලිමත් ව සොයා විමසා බලන්න ඔන. එහි දී 'විවෙකනිස්සිතං විරාගනිස්සිතං නිරෝධනිස්සිතං වොස්සග්ගපරිණාමිං' - විවේකය ඇසුරුකොට විරාගය ඇසුරුකොට නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් කොට සති සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. විරිය සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. පීති සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. සමාධි සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. විවේකය ඇසුරුකොට විරාගය ඇසුරුකොට නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක්කොට උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩිය යුතුයි. විවේකය ඇසුරුකොට විරාගය ඇසුරුකොට නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක්වයි මේ සාසනයේ බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්නේ. දැන් කුමන හෝ කමටහනක සිහිය පවත්වන එක බොජ්ඣංග භාවනාව නොවෙයි. බොජ්ඣංග භාවනාව කියල කියන්නේ යම් කමටහනක සිහිය පවත්වන එක නොවෙයි. අපි බුදුගුණ වේවා. මෙමත්‍රී වේවා. ආනාපානසති වේවා. අශුභ වේවා. යම් නිමිත්තක නැවත නැවත සිත තැබූ පමණකින් ඒ සති සම්බොජ්ඣංගය වඩනවා නොවෙයි. ඒ නිමිත්ත විමසා බැලූ පමණකින් ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය වඩනවා නොවෙයි. ඒ නිමිත්තෙහි එළඹ සිටින්න විරිය කළ පමණකින් විරිය සම්බොජ්ඣංගය වඩනවා නොවෙයි. ඒ නිමිත්තෙහි ප්‍රීති ප්‍රමෝදය ඇතිවූ පමණකින් ප්‍රීති සම්බොජ්ඣංගය වඩනවා නොවෙයි. ඒ නිසා ඇතිවෙන සැහැල්ලු බව පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය වැඩීම නොවෙයි. ඒ ඇතිවෙන සමාධිය, සමාධි සම්බොජ්ඣංගය නොවෙයි. ඒ තැන ඇතිවෙන උපෙක්ඛාව, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය වැඩීම නොවෙයි.

මේ එක ම කමටහන තුළ තියෙනවා බොජ්ඣංග භාවනාවක් හැටියටත් කරන්න පුළුවන් බොජ්ඣංග භාවනාවක් නොවන්නටත්

කරන්න පුළුවන්. බුදුගුණ වේවා, මෙමත්‍රී වේවා මේ හැම කමටහනක් ම බොජ්ඣංග භාවනාවක් හැටියටත් වඩන්න පුළුවන්. බොජ්ඣංග සංයුත්තයේ බුදුරජාණන් වහන්සේ ඒ සඳහා නිදර්ශන ඉදිරිපත්කොට තිබෙනවා. හැබැයි බොජ්ඣංග කියන නම විතරක් ලංකර ගත්තට බැහැ. ඒකට අපි අර මුලින් ම කතා කළ දර්ශනය කියන එක යෙදිල තියෙන්න ඕන.

බොජ්ඣංග සංයුත්තයේ බොජ්ඣංග ධර්මවලට කුමක් ආහාර ද, අනාහාර ද කියල දක්වන සූත්‍ර පෙළ ටිකක් කියවල බැලුවොත් මේ ගැන යම් අදහසක් කාට කාටත් ඇති කර ගන්න පුළුවන්. ඒ නිසා දර්ශනයෙන් තොරව, දර්ශන ඥානයෙන් තොර ව, බොජ්ඣංග භාවනාවක් මේ ලෝකෙ කිසිවෙකුට වඩන්ට පුළුවන් කමක් නෑ. කිසි ම කෙනෙකුට කිසි විටෙක විවේකය ඇසුරුකොට විරාගය ඇසුරුකොට නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් කොට බොජ්ඣංග ධර්ම වඩන්නට බෑ. අර එදා කතා කළ අන්සතු පිරිවැජියන් වඩපු විදියට නම් ඒ දර්ශන ඥානයෙන් තොරව කාටහරි වඩන්නට පුළුවන්. ඔවුනුත් නිවරණ ධර්ම යටපත් කරලා බොජ්ඣංග ධර්ම වඩනවා. නමුත් ඒකට විවේකනිස්සිත, විරාගනිස්සිත, නිරෝධනිස්සිත, විවේකය ඇසුරුකොට, නොඇලීම ඇසුරුකොට, නිවීම නිරෝධය ඇසුරුකොට, නිවන ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් කොට ඒ බොජ්ඣංග ධර්ම වඩනවා කියල කියන්නේ නෑ.

එහෙනම් දැන් අපි බලන්න ඕනෑ ඒ බොජ්ඣංග භාවනාව මොන වගේ තැනක ද යෙදෙන්නෙ කියල. සමහර වෙලාවට මේ කියන්න හදන දේ ඔබට ටිකක් සරල පැහැදිලි ආකාරයෙන් කියන්න අපට අපහසු කමක් ඇති වේවි. අපි අදැක්ෂ වේවි. එහෙත් අපට තේරෙන දේ වැටහෙන දේ ඒ ආකාරයෙන් ම කියාගන්න බැරිවුනත් මේ ගැඹුරු දහම පිළිබඳ ව යම් වැටහීමක් ලබන්න පුළුවන් වේවි පෙර ඇසූ ධර්මය නැවත නැවත ඇසුරු කළ කෙනෙකුට. එහෙම නැති කෙනෙකුට ටිකක් අපහසු වෙන්නත් පුළුවන්.

කොහොම වුනත් අපි දැන් බොජ්ඣංග විමසා බලමු. මුල් ම බොජ්ඣංගය තමයි සති සම්බොජ්ඣංගය. සම්බොජ්ඣංගය - බෝධි අඩ්ඨ. බෝධි කියන්නේ අවබෝධය. කුමක අවබෝධය ද, චතුරායඝී සත්‍යය පිළිබඳ අවබෝධය. අඩ්ඨ - චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධයට අඩ්ඨයක් කොට, නිවනට අඩ්ඨයක් කොට සතිය වඩන විට ඒකට කියනවා සති සම්බොජ්ඣංගය කියලා. සතිසම්බොජ්ඣංගය - අවබෝධයට, නුවණට, අඩ්ඨයක් කොට සතිය වඩනවා. ධම්මවිචය, විරිය, පීති, පස්සද්ධි, සමාධි, උපෙක්ඛා. එතකොට ඒක නිවනට නැමුණක් වෙන්නට ඕන. නිරෝධය, විරාගය, විචේකය ඇසුරුකොට වෙන්නට ඕන. අපි දැන් බලමු ඒ කොතනද කියල.

අපි බොහෝ වාරවල පින්වතුන්ට පූව් ප්‍රතිපදාව හා ප්‍රතිපදාව කියන වැඩ පිළිවෙළ පිළිබඳ ව කථා කරල තියෙනවා. ඒක ආදිබ්‍රහ්මචරියාව, බ්‍රහ්මචරියාව කියන වචන දෙකෙහුත් හඳුන්වලා දීල තියෙනවා. ආදිබ්‍රහ්මචරියාව තුළ - පූව් ප්‍රතිපදාව තුළ අපි රූපාදි ස්කන්ධයන් පිළිබඳ ව ආධ්‍යාත්මික ආයතන, බාහිර ආයතන, විඤ්ඤාණ, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, චේතනා ආදී මේ අඩ්ඨ පිළිබඳ ව වෙන වෙන ම නිදර්ශන ගත්තා, විමසා බැලීමක් කළා. අනිත්‍ය වශයෙන්, දුක් වශයෙන්, අනාත්ම වශයෙන්, අශුභ වශයෙන්. මෙන්න මේ ක්‍රමය තුළ බොජ්ඣංග ධර්ම වැඩෙනවා. සතිය වැඩෙනවා. සිහිය වැඩෙනවා. ඒවා නුවණින් විමසා බැලුවා. කුසලය, අකුසලය. සාවද්‍ය, අනවද්‍ය. හිත, ප්‍රණීත ධර්ම. කලු, සුදු කර්ම. ඒ වගේ ම ඒ සඳහා පෙනී සිටින නිමිති ධර්ම. මේව පිළිබඳ ව නුවණින් විමර්ශනය කළා. ඒ සඳහා කය සිත නඟා සිටුවා ගත්තා. වියඝී කළා. කයේ සිතේ ප්‍රමෝදය ඇති කර ගත්තා. සිතේ කයේ සැහැල්ලු බව ඇතිකර ගත්තා. මෙසේ සිත තුළ යම් යම් අත්දැකීම් වෙනස් කම් ඇතිකර ගනිමින් එබඳු ධර්මයන් පිළිබඳ ව නැවත නැවත විමසා බැලීම් කළා. දැන් අපි ඒ සියල්ල ම නැවත ආවර්තය කරලා, සිහිපත් කරලා එක්තැන්කොට බැලුවොත් අපට මේ වෙනකොට දර්ශනය හැටියට, දර්ශන ඥානය හැටියට අපි හඳුනාගත්ත තැනක් තිබුණා. සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කෙරෙන, නූපත් කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව නූපදින, උපන්නාවූ කාමාසව, භවාසව, අවිජ්ජාසව දුරුව යන යොනිසොමනසිකාරයක් අපි හඳුනාගත්තා. දැන් මෙන්න මෙතැනයි අපි අවදි කරගන්නට ඕන. මතක් කර ගන්නට ඕන.

එහිදී අපි මතක් කරලා දුන්නා අපි සම්මුතික වශයෙන් අරගෙන ඇහැට, රූපයට, විඤ්ඤාණයට, සම්ඵස්සයට, වේදනාවට, සඤ්ඤාවට, සංඛාරයට සිත යොමුකරමින් එහි දුක්ඛ ලක්ෂණ හොඳින් හඳුනා ගන්නා. කය දිහා බලලා, සම්ප්ප්ප් කයෙහි තියෙන අශුභ බව, දුක්ඛර බව, හඳුනාගන්නා. ඒ ස්පර්ශයන් නිසා ඇතිවන වේදනාවන්ගේ ස්වභාවය, සංඥාවන්ගේ ස්වභාවය, සංවේතනාවන්ගේ ස්වභාවය අපි හඳුනාගන්නා. එහෙම හඳුනාගෙන අපි පැමිනුණා මේ සියල්ල එක්තැන්වෙලා අපට හදදෙන ධර්මතාවයක් වෙත. ඒ තමයි දකින, අහන, දනෙන, දන ගන්න - දිට්ඨ, සුත, මුත, විඤ්ඤාන කියන ධර්මතාවයන් ළඟට ආවා. මෙන්න මෙතැනදී තමයි අපට දර්ශනය කියන නුවණ පහළ කරගන්න අවබෝධ කර ගත යුතු, දැනගත යුතු, ඉගෙන ගත යුතු තැන හැටියට අපි නැවත නැවත සාකච්ඡා කළේ. නිවනට යොමු වෙන්න නම්, නිවනට පත්වෙන්න නම් සියල්ල නිරෝධ කර ගන්න නම්, නොඇලී මිදෙන්න නම් කළ යුත්ත පිළිබඳ වයි කතා කළේ. නැවත වතාවක් අපි එතැනට ළං වෙන්න වෙනවා. බොජ්ඣංගවල භාවනාව කියන්නේ කොතැනද කියලා හඳුනාගන්න.

දෑක්ක දේ, දෑකීම දෑකීමකින් අවසන් වෙනවා. ඇසීම, දෑනීම, දැනගැනීම ඒ හේතු නිරුද්ධ වෙනකොටම නිරුද්ධ වෙනවා. එහෙත් ඒ යථාර්ථය ඒ රහතත් වහන්සේට හමුවෙන අත්දැකීමයි. ඉන් මෙහා ආයථි භූමියට පත් නොවුණු කෙනෙකුට දෑකීම, දෑකීමකින් අවසන් නෑ. දෑකපු දේ හේතූත්, එලත් නිරුද්ධවෙලා ගියත් දෑකපු දේ ඉතුරුයි. දෑකපු දේ ගැන නැවත නැවත හිතනවා. දෑත් එන ගමනෙදී හමුවෙව්වි දේවල්, දෑකපු දේවල්, ඇහැත්, රූපයත්, විඤ්ඤාණයත්, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, වේතනා දෑකීම, කණ, ශබ්ද, සෝත විඤ්ඤාණ, සෝත ස්පර්ශ, වේදනා සංඥ, වේතනා, ඇසීම, දෑකීම දැනගැනීම, ඒ එන ගමනෙදී සිදුවෙව්වි දේවල් දෑත් එකක්වත් නෑ. එහෙත් අපි ළඟ ඉතුරුවක් තියෙනවා. මෙබඳු දෙයක් දෑක්කා. දෑක්ක දේ පිළිබඳ ව තාම හිතන බවක්. හිතන්න පුළුවන් බවක් ඇසීම අවසන් වුනත් ඇසුණු දේ පිළිබඳ ව තාම හිතන බවක්, හිතන්න පුළුවන් ඉඩක් තියෙනවා. මෙන්න මේක තමයි තණ්හාවේ උපාදනයේ ස්වභාවය. තණ්හා උපාදනය නිසා ඇතිවෙන ප්‍රතිඵලය තමයි භවය. කම්ම භව - ඒ භව අවස්ථාව තමයි දෑත් අපට ඉතුරුවෙලා

තියෙනේන. භවය සිදුනේන නෑ. භවය ඉතුරු වෙලා. දෑකපු දේ තියෙනවා. ඇහුනු දේ තියෙනවා. දෑනුණු දේ තියෙනවා. දෑනගත්තු දේ ඉතුරුවෙලා තියෙනවා. අවසානයක් නැතිව ඉතුරුවෙලා. දෑත් විමසලා බැලුවොත් ඇහැත්, රූපයත්, විඤ්ඤාණ, ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥ, චේතනා මේ සියලු ස්කන්ධ ඒ ඒ තැන්වල ම නිරුද්ධ වෙලා. හේතු එල නිරෝධයට ගියත් ඒ හේතු එල නිරෝධය නොදන්නා අවිද්‍යාව නිසා අපි ළඟ තාමත් යමක් ඉතුරුවෙලා. මෙන්න මේ ඉතුරුවෙව්වි දේ තමයි අපි කාම වශයෙන්, පටිස වශයෙන්, ඇසුරු කරන්නේ. දෑත් මේ මොහොතෙන්, ඒ දෑකපු දේ, අහපු දේ, සිහි වෙලා කාමයට පටිසයට අපේ සිත පත්වෙන්න පුළුවන්. ලෝභයට, ද්වේශයට එන්න පුළුවන්. මේක අපි හැමෝම අත්දකින ධර්මතාවයක්.

දෑත් එතකොට අපි බලන්න ඕන මෙන්න මෙතැන දැකීමක් ඇතිවුනා. එහෙම නැත්නම් දෑනගැනීමක් වුනා. දෑත් අපි බලමු අපට පුරුදු නිදර්ශන ටික නැවත වතාවක් සිහියට නගලා, මොහොතක් දැස් අඩවන් කරගෙන අපි යමක් සිහිපත් කරමු.

අපි පෙර නිදර්ශනවලට ගත්තා අපි හොඳයි වටාපත කියන තැන පුරුද්දි හැමෝට ම. දෑත් අපට වටාපොත කියන දෑනගැනීමක් ඇති වෙන්න පුළුවන් ඇස් පියාගෙන හිටියත්. දෑනගත්තහම, දෑනගැනීමක් ඇතිවුනහම වටාපොත කියන දෑනගැනීමට සාපේක්ෂ ව ලෝභ, ද්වේශ උපදින හැටි අපි දෑත් හොඳට ම දන්නවා. වටාපොත පිළිබඳ ව ශුභවාදී ආකල්ප ඇති වෙන්නත් පුළුවන්, අශුභවාදී සංකල්ප ඇති වෙන්නත් පුළුවන්. වටාපොතක් පූජා කර ගන්න, පූජා කළ පිංකමක් පිළිබඳ ව සිහි වෙන්න පුළුවන්. කුසල සහගත වෙන්න පුළුවන්. වටාපොතක් සොරකම් කරගන්න, අයිති කරගන්න, හිමි කරගන්න, මරල හෝ හොරකම් කරල හෝ උදුරල හෝ ගන්න සිත නපුරු වෙන්න පුළුවන්, සැහැසි වෙන්න පුළුවන්. මේ විදියෙන් ලෝභයට, ද්වේශයට එන්නේ. කුසලය අකුසලය, පින පව ඇතිවෙන්නේ, හිතේ ස්වභාවය පත්වෙන්නේ, වටාපොත කියන දෑනගැනීමට සාපේක්ෂවයි. දෑත් මේ තුළ අපි හඳුනාගන්නට ඕන මේ සාපේක්ෂතාවයත් එක්ක ගොඩ නැගෙන්නේ මොකක්ද කියන එක - සසර. සංසාර ගමනයි මේ දීඪී වෙන්නේ. ලෝභ, ද්වේශ වශයෙන් පහළවුනත්, අලොභ, අද්වේශ, අමෝහ කුසල් හැටියට

පහළවුනත්, කුසලයත්, අකුසලයත්, දෙක ම කර්ම. කර්මයට ප්‍රතිසන්ධි විපාක, ප්‍රවෘත්ති විපාක සසර පැවැත්ම ඇති වෙනවා. එහෙම නම් අපි වටාපොත කියන දූතගැනීමට ඇවිල්ලා, වටාපොත ලස්සනයි, හොඳයි, සැපයි, මටත් ඇත්නම්, මේක මට කොහොම හරි ගන්න ඕන කියල ලෝභ සහගත ව හිතුවත්, වටාපොත හොඳයි කියන තැනට ඇවිල්ල වටාපොත කඩල දන්න ඕන, බිඳල දන්න ඕන, වනසලා දන්න ඕන කියලා ද්වේශ සහගතව හිතුවත් අකුසලයයි. වටාපොත කියන දූතගැනීමට එනකොට සති සම්බෝජ්ඣාභිගය වඩන්න පුළුවන්. වටාපොත කියන මැවෙන දර්ශනය දිහා බලාගෙන මෙය අනිත්‍යයි, අනිත්‍යයි, මේක වහා වෙනස්වෙන, කැඩිල යන බිඳිල යන වෙනස්වෙලා යන අනිත්‍ය ස්වභාවයට පත්වෙන පොළොවට පස්වෙලා යන අශුභ අසාර භාවයට පත්වෙන ධර්මතාවයක් කියල මෙනෙහි කරන විට ත්‍රිලක්‍ෂණයට අනුව බලන්න පුළුවන්. ඒ අනිත්‍ය වෙන දේ දුකයි. දුක නම් අනාත්මයි කියල ත්‍රිලක්‍ෂණයට අනුව ඔය පෙනෙන නිමිත්ත බලන්න පුළුවන්. දැන් එහෙම සිහි කරන විට සති සම්බෝජ්ඣාභිගය වැඩෙනවා. එහෙම අනිත්‍යාදී ලක්‍ෂණ මෙනෙහි කරන විට එතැන ධම්මවිචය සම්බෝජ්ඣාභිගයත් තියෙනවා. ඒ සඳහා වියඪී කරනවා වෙනත් කෙලෙස් ඇතිවෙන්න නොදී ඒ අනිත්‍යයට අනුවම බලන්න, විරිය සම්බෝජ්ඣාභිගයත් තියෙනවා. එහෙම බලන විට කෙලෙස්වලින් මිදිල ප්‍රීති ප්‍රමෝදයකුත් ඇතිවෙනවා. ප්‍රීති සම්බෝජ්ඣාභිගයත් ඇතිවෙනවා. කෙලෙස්වලින් සංසිඳෙන විට කාය චිත්ත සංදීමක් වෙනවා. පස්සඳ්ධි සම්බෝජ්ඣාභිගයත් වැඩෙනවා. එහෙම බලන විට සිත සමාධිගතත් වෙනවා. සමාධි සම්බෝජ්ඣාභිගයත් වැඩෙනවා. අරමුණින් උපේක්‍ෂා සහගත වෙනවා උපේක්‍ෂා සම්බෝජ්ඣාභිගයත් වැඩෙනවා. දැන් මේක ආනාපානසතියට ගන්න පුළුවන්. බුදු ගුණයට ගන්න පුළුවන්. මෙමත්‍රියට ගන්න පුළුවන්. මේ කුමණ කමටහනකට හෝ ගන්න පුළුවන්. මෙන්න මේ තැනට ඇවිල්ල බැලුවොත්, බෝජ්ඣාභිග ධර්ම වැඩෙනවා. හැබැයි මේ බෝජ්ඣාභිග ධර්ම විවේකය ඇසුරුකොට විරාගය ඇසුරුකොට නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් ව නොවෙයි පවතින්නේ. ඇයි අපි එහෙම කියන්නේ? වටාපොත කියන දූතගැනීමට ඇවිල්ලා වටාපොතෙහි අනිත්‍ය බව බැලුවත් අශුභ බව බැලුවත් අසාර බව බැලුවත් දුක් බව බැලුවත් අනාත්ම බව බැලුවත් ඒ තුළ කුසලය ගොඩ නැගෙනවා - පින. ඒක අශුභ පැත්තට බැලුවහම ලෝභ සහගත ව ද්වේශ සහගත ව බැලුවහම අකුසලය වැඩෙනවා. කුසලයට අකුසලයට

දෙකට ම හේතුව නිමිත්ත මූලය අවිද්‍යාවයි. අවිද්‍යාව පදනම් වෙලා මේ කරන ක්‍රියාව කුසල සහගත වෙන්න පුළුවන් පුඤ්ඤාභිසංඛාර. අපුඤ්ඤාභිසංකාර, ආනෙඤ්ජාභිසංකාර, අවිද්‍යා ප්‍රත්‍යයෙන් නිසා පුඤ්ඤාභිසංඛාර. අපුඤ්ඤාභිසංකාර, ආනෙඤ්ජාභිසංකාර පහළ කර ගන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒවා පුණ්‍යභාගී වන නමුත් ඔය බොජ්ඣංග නිවන ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් කොට පවතිනව නොවෙයි. ඔන්න ඔය බොජ්ඣංගය තමයි අර අත්‍ය සාසනවලත් තියෙන්නෙ. ඉතින් අපිත් වඩන බොජ්ඣංගය ඕක නම් එය අත්‍ය තීර්ථකාරාමයකින් ඉගෙන ගත්ත දේයි. දැන් අපි වඩන බොජ්ඣංගය මීට වඩා දක්මකින් දර්ශනයකින් යුක්ත වෙන්න ඕන. නිමිත්ත, කමටහනට හිත තබන එක නොවෙයි. ඒ නිමිත්ත, ඒ කමටහන විමසා බලන බව නොවෙයි. ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය. ඒ සඳහා වියඝීය කරන බව අරඹන බව ලීනඤ්ඤායෙන් මැලි බවෙන් මිදීම සඳහා නැගී සිටීම සඳහා ඇතිකරන උත්සාහය නොලැබූ නොගිය තැන් ඒ සඳහා පත්වීම සඳහා කරණ උත්සාහය මේ සඳහන් කරන බොජ්ඣංග ධර්ම නොවෙයි. බොජ්ඣංග ධර්මයක් තමයි. නමුත් ඒක නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන බොජ්ඣංග ධර්ම නොවෙයි. ඒ නිසා අපි යමක් දෙයක් කියන තැනට ඇවිල්ලා. නිමිති වශයෙන් හෝ අරගෙන වැඩුවොත් කුමන නිමිත්තක් වේවා ආනාපානසති නිමිත්ත වේවා, බුදුගුණය වේවා, මෙෙත්‍රිය වේවා, අගුහ වේවා, දෙනිස් කුණප හෝ වේවා, කුමන හෝ නිමිත්තක් අරගෙන වැඩුවොත් එක්තරා න්‍යායක් තුළ ඒක බොජ්ඣංග ධර්ම වෙන්නෙ නෑ. හැබැයි තවත් න්‍යායක් තුළ ඒක ම බොජ්ඣංග ධර්මයක් බවට පත්කරගන්නත් පුළුවන් වංචනික වෙන්න එපා. හිතට එකඟ වෙන්න ඕන. ඒක ඉදිරියට කියනවා.

දැන් අපි බලන්ට ඕන එහෙම නම් සැබැවින් ම බොජ්ඣංග ධර්මයක් වෙන්න නම් කොතනද, කොහොමද වෙන්නෙ කියල.

දැන් අපි දැක්ක වටාපොතක් කියන දූතගැනීමට ආව තැන. දැන් අපි දන්නවා ඒක. දැන් හොඳට හිතල බලන්න. දැන් වටාපොතක් කියන දූතගැනීමට ඇවිල්ල ඒ දූතගැනීමට සාපේක්ෂවයි අපි මේ කතා කරන්නෙ. දැන් අපි බැලුවොත් බවටාපොත කියන දූතගැනීමට ආපු ධර්ම ටිකේ අනිත්‍ය බව, දුක් බව, අනාත්ම බව, ඒ හටගත්ත ධර්මයන්ගේ

ඇතිවීමත් නැතිවීමත් - උදයත් වැයත් බලන්න පුළුවන් වුනොත්. දකින අහන දනෙන දෑන ගන්න ධර්මයන්ගෙන්. ඇතිවීම මෙහෙමයි. නැතිවීම මෙහෙමයි කියල ඒ ස්කන්ධ ටිකේ ඇතිවීම නැතිවීම බැලුවොත් අපි එකක්වත් නිමිති වශයෙන් භාර ගෙනත් නෑ. හටගන්න ධර්මතාවය තුළ ම, මැවෙන ධර්මතාවය තුළ ම අපි දකිනවා මේ ධර්මතාවයේ මැවී පෙනුණේ, මැවී සිටියේ මැවී සිටින්නේ මෙන්න මේ ස්කන්ධ ටික වැයවෙලා මේ දුක්ඛ ස්කන්ධ ටික එකතුවෙලයි මේ නිමාණය වුනේ. ඒ පෙනෙන ස්වභාවය තුළ රැවටෙන්නේ නැතිව මේ පෙනෙන ස්වභාවය, දෑනෙන දෑන ගන්න ස්වභාවය තුළ ඇත්තේ මෙන්න මේ කියන දුක්ඛ ස්කන්ධ ටික බව දකිමින් ඒ හටගත්ත ධර්මයන්ගේ ඇතිවීමත්, ඒ හටගත්ත ධර්මයන් වහා බිඳෙන කල බිඳෙන බවත්. මෙන්න මෙතැන බලන්න අපට යම් සිහියක් ඇත්නම් අන්න ඒ සිහිය විවේකය ඇසුරුකොට, විරාගය ඇසුරුකොට, නිරෝධය ඇසුරුකොට, නිවන ඇසුරුකොට, නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන සති සම්බොජ්ඣකභිගයක්. එතැන ඒ හේතු ඵල දහම විමසා බලන නුවණ නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣකභිගයයි. එතැන යෙදෙන කායික, මානසික වියඝීය, වීඨියාගේ ආරම්භය, මැලිබවින් නැගී සිටීම සඳහා ඇතිකරන වියඝීය, නොලැබූ ඵලයන් උදකර ගැනීම සඳහා ඇති කරන අධික වියඝීය, නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන විරිය සම්බොජ්ඣකභිගයයි. මේ තුළ කෙලෙස් ප්‍රතීණවීමෙන් කෙලෙස් සහගත නොවීමෙන්, යමක් දෙයක් වශයෙන් ලෝභ ද්වේශ සහගත ව ඇතිවෙන්ට ඉඩක් නොතිබීමෙන් ලෝභ, ද්වේශ මෝහ සංසිදීමෙන් ප්‍රීති ප්‍රමෝදය ඇතිවෙනවා. ඒ ඇතිවෙන ප්‍රීතිය නිවන ඇසුරුකොට, නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන පීති සම්බොජ්ඣකභිගයයි. ඒ ඇතිවෙන කායික හා මානසික සන්සිදීම නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣකභිගයයි. එසේ ඇතිවෙන සමාධිය නිවනට නැමුණක් කොට ලැබෙන සමාධිය වෙනවා. උපේක්ෂාව වෙනවා. උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣකභිගයයි.

මෙන්න මෙතැනයි සැබෑ ලෙස ම කෙනෙකුට බොජ්ඣකභිග භාවනාව කියන එක ලැබෙන්නේ. හැබැයි මෙතැන ම නොවෙයි ඊට මෙහා තැනකුත් බොජ්ඣකභිග භාවනාවට පත්කරගන්න පුළුවන් මෙන්න මේ දහම දන්න දකින කෙනාට. මෙන්න මෙතැනමයි ආශ්‍රවක්ෂය වෙන්නේ, ආශ්‍රව ගෙවෙන්නේ. මෙතැනමයි සිහිය පවත්වන්න ඕනෑ.

මෙතැනමයි නුවණ පවත්වන්නට ඕනෑ. මෙතැනමයි වියඝිය කරන්නට ඕනෑ. මෙතැනමයි ප්‍රමෝදය ඇති කරගන්නට ඕනෑ. මෙතැනින්මයි සංසිද්ධි ඇති කර ගන්නට ඕන. මෙතැනමයි සමාධි උපේක්ෂා ලබන්න ඕන කියන තියුණු නුවණ දැන හඳුනාගත් නුවණින් යුක්ත කෙනාට ඔහුට මෙන්ම මෙතැන පිහිටා සිටින්නට ගියහම සිහිය නුවණ යොදන්න, වියඝිය යොදන්න ගියාම අපේ ඉඤ්ඤා නානකයන්ගේ වැඩණු ඉඤ්ඤා නානත්වයන්ගේ ස්වභාවය අනුව, වැඩුණු නොවැඩුණු බව අනුව, මෙතැන පිහිටා සිටීමේ හැකියාව නොහැකියාව ලැබෙනවා. එබඳු කෙනාට පුළුවන්කම තියෙනවා මට මෙතැන පිහිටා එළඹ සිටින්නට අමාරුයි. හැබැයි මේ දහම ගැන අනුමානයක් නැතිව හොඳට දැකල තියෙන්නට ඕන. මෙතැනමයි ගෙවෙන්නෙ කියන ඒ නුවණ ඇති කෙනාට එතැන බලන්නත් දඩ් බාධාවක් එළඹෙනව නිවරණ ධර්ම හරස් වුනහම. ඒ නිවරණ ධර්මයන්ගෙන් යථාර්ථය වැහෙන, නැවත නැවත වැහියන බව හඳුනා ගත්ත යෝගාවචරයෙකුට පුළුවන්කම තියෙනවා මම එහෙනම් මෙතැන නුවණින් බැලිය යුතු තැන් වුවත් මේ ආවරණ ධර්ම ටික දුන් දුරු කර ගන්නට ඕන. ආවරණ ධර්ම දුරු කර ගන්න මේ කෙලෙස් සිතේ විවේකය පිණිස, කෙලෙස් සහිත බව නැතිකිරීම පිණිස, නිවරණ ධර්ම නිරුද්ධ කිරීම පිණිස, නිවනට උපකාර පිණිස, මම සමථ නිමිත්තක් වඩනවා කියල මේ අවබෝධය ඇතිව හැඟීම ඇති ව දැනීම ඇති ව අවබෝධය ඇති ව බුදු ගුණය වඩන්න පුළුවන්. මෙමත්‍රිය වඩන්න පුළුවන්. අශුභ කමටහනත් වඩන්න පුළුවන්. ආනාපානසති කමටහනත් වඩන්න පුළුවන්. ධාතු මනසිකාරයකට පිවිසෙන්න පුළුවන්. එහෙමත් නැතිනම් දස කසිනයන්ගෙන් යමක් වඩන්න පුළුවන්. එතකොට මේ කුමක් වැඩුවත් දුන් මෙතැන නුවණක් යෙදිල තියෙනවා බැලිය යුතු තුන කොතැනද කියල. ඒ සඳහා උපකාර පිණිස මෙය වඩනවා නම් ඒ වඩන ධර්මයන් බොජ්ඣංග ධර්ම ගණයට ම යනවා. විවේකය ඇසුරුකොට, විරාගය ඇසුරුකොට, නිරෝධය ඇසුරුකොට නිවනට නැමුණක් කොට වැඩෙන බොජ්ඣංග ධර්මයක් බවට පත්වෙනවා ඒ අවබෝධයෙන් වැඩෙනවා නම්. එතකොට අර එළඹ සිටිය යුතු තැන හඳුනාගන්නෙ නැතිව ආනාපානසතිය ආදි නිමිත්තක් ඇසුරුකොට වැඩුවාට, ඒකට බොජ්ඣංග කියල කිව්වට මේ සාසනය තුළ එතැනට බොජ්ඣංග කියල කියන්නෙ නෑ. ආනාපානසති නිමිත්තම බොජ්ඣංග භාවනාවක් වෙනවා අර දැනගත යුතු තැන දර්ශනය යෙදෙන තැන යමක් දෙයක් වශයෙන් සත්ත්ව පුද්ගල ආත්ම වශයෙන් සමුදය හටගන්න තැන සමුදය හට නොගන්න එතැන

විමසන්න පුළුවන් හේතු පල දහම විමසන්න පුළුවන් කෙනාට මේ හැම දෙයක් ම හැම නිමිත්තක් ම බොජ්ඣංග භාවනාවක් කරගන්න පුළුවන්.

මෙන්න මෙසේ වඩන මෙසේ දියුණු කරන මෙසේ ප්‍රගුණ කරන භාවනාව ඒකාන්තයෙන් සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කරලා නිව්වාන ධර්මයට මයි යොමුව ඇත්තේ, විහිදි ඇත්තේ. ඉතින් මෙන්න මේ ආකාරයෙන් යම් කෙනෙකු යථො ව භික්ඛවෙ භික්ඛුනො යෙ ආසවා දස්සනා පහාතඛිබා - යම් දර්ශනයකින් පහ කළ යුතු ආශ්‍රවයක් වේ නම්, තෙ දස්සනා පහිනා හොන්ති - ඒක දර්ශනයෙන්මයි ප්‍රභිණ වෙන්නෙ. යෙ ආසවා සංවරා පහාතඛිබා - යම් ආශ්‍රවයක් ඇත්නම් සංවරයෙන් පහ කළ යුතු, තෙ සංවරා පහිනා හොන්ති - ඒක සංවරයෙන් මයි ප්‍රභිණ වෙන්නෙ. යෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතඛිබා - යම් ආශ්‍රවයක් වේ නම් ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන් දුරුව යන, තෙ පටිසෙවනා පහිනා හොන්ති-ඒක ප්‍රත්‍යවේක්‍ෂාවෙන්මයි දුරු වෙන්නෙ. වෙන විදියකින් නොවෙයි. යෙ ආසවා අධිවාසනා පහාතඛිබා - ඉවසීමෙන් දුරු කළ යුතු යම් ආශ්‍රවයක් ඇත්ද, තෙ අධිවාසනා පහිනා හොන්ති - ඒ ආශ්‍රව ඉවසීමෙන්මයි ප්‍රභිණ වෙන්නෙ. යෙ ආසවා පරිවජ්ජනා පහාතඛිබා - පරිවජ්ජනයෙන් - බැහැර කිරීමෙන්, බැහැර වීමෙන් දුරු කළ යුතු යම් ආශ්‍රවයක් ඇත්නම්, තෙ පරිවජ්ජනා පහිනා හොන්ති - ඒ ආශ්‍රවය පරිවජ්ජනයෙන්මයි දුරුවෙන්නෙ. ඒ වගේම යෙ ආසවා විනොදනා පහාතඛිබා - වියරියෙන් දුරුකළ යුතු යම් ආශ්‍රවයෝ ඇති ද, තෙ විනොදනා පහිනා හොන්ති - ඒක වියරියෙන්මයි දුරු කළ යුත්තෙ. යම් ආශ්‍රවයක් යෙ ආසවා භාවනා පහාතඛිබා - යම් ආශ්‍රවයක් භාවනාවෙන් දුරුවේද, තෙ භාවනා පහිනා හොන්ති - ඒ ආශ්‍රව භාවනාවෙන්මයි දුරුවෙන්නෙ. මෙන්න මෙසේ ආශ්‍රව දුරු කළොත් මේ ආකාරයෙන් අයං චුවිච්ඡි භික්ඛවෙ භික්ඛු සඛිබාසවසංවරසංචුතො - මෙන්න මේ න්‍යායට අනුව යම් භික්‍ෂුවක්, යම් කෙනෙකු කටයුතු කරයි ද ඔහු සඛිබාසව සංවරයෙන් යුක්තයි කියල කියනවා. අවිජ්ජිතං තණ්හං - තණ්හාව සිදු දමුයේ ය කියල කියනවා. වාචක්තයි සංයෝජනං - සංයෝජන ධර්ම මුලිනුපුටා දමුයේ ය කියල කියනවා. සම්මා මානාභිසමයා අන්තමකාසි දුකඛස්සාති - මනාකොට මානය දුරුකිරීමෙන් සියලු දුක් නිමා කළේ ය කියල කියනවා කියල බුදුරජාණන් වහන්සේ රහත් ඵලය දක්වා මේ සූත්‍ර

ධර්මය විස්තර කරගෙන පැහැදිලි කරගෙන ඇවිල්ල උන්වහන්සේ මේ සූත්‍ර ධර්මය නිමාවට පත්කළා.

මේ ඇසූ භික්ෂූන් වහන්සේලා අත්තමනා තෙ භික්ඛු භගවතො භාසිතං අභිනඤ්ඤති. - මේ උතුම් ධර්ම දේශනාව ශ්‍රවණය කරගෙන ඉඳලා උන්වහන්සේගේ දේශනාවට වඩ වඩාත් සතුටට පත්වුනා, අනුමෝදන් වුනා පිළිගත්තා කියල භික්ෂූන් වහන්සේලා ප්‍රකාශ කළා.

ඉතින් මෙන්න මේ සූත්‍ර ධර්මය තුළ අපි හැම කෙනෙකුට ම නිවන දක්වා යන්නට ඕන කරන උතුම් වු ගමන් මග පිළිබඳ ව කියවුනා. ඒකෙදි වැදගත් වුනේ, අපි විශේෂයෙන් හඳුනා ගත යුතු තැන වුනේ, දස්සනා පහාතබ්බා - දර්ශනය කියන තැන හඳුනා ගත්තට පස්සේ ඒ න්‍යායයි අනික් හැම තැනකම යෙදුණේ. ඇයි සූත්‍රය ආරම්භ කළේ ම ජානතො අහං භික්ඛවෙ පස්සතො ආසවානං ඛයං වදමි. නො අජානතො නො අපස්සතො. කිඤ්ච භික්ඛවෙ ජානතො කිං පස්සතො ආසවානං ඛයො භොති? යොනිසෝ ච මනසිකාරං අයොනිසෝ ච මනසිකාරං. - යොනිසෝ මනසිකාරය, අයොනිසෝ මනසිකාරය යන දෙක දන්න කෙනාවයි, දකින කෙනාවයි ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්නේ. යොනිසෝ මනසිකාරය, අයොනිසෝ මනසිකාරය අජානතො අපස්සතො - නොදන්නේ නම් නොදකින්නේ නම් එබඳු කෙනෙකුට ආශ්‍රවයන්ගේ ක්‍ෂයවීමක් නොකියම් කියලා ආරම්භ වුනේ. ඒ නිසා මෙන්න මේ දර්ශනය මේ සාසනය තුළ සංවරයේදීත් සීලයේදීත් ප්‍රත්‍යාවේක්‍ෂාවේදීත් මේ දර්ශනය යෙදෙන්න වෙනවා. ඉවසීමේදීත් මේ දර්ශනය යොනිසෝ මනසිකාරයයි භාවිත කරන්න වෙන්නේ. පරිවර්ජනයේදීත් සීල සංවරයේදීත් යොනිසෝ මනසිකාරය උපයෝගී කරගන්න ඕන. වියාපීය කිරීමේදීත් යොනිසෝ මනසිකාරයයි ප්‍රයෝජනය වෙන්නේ. දූන් අපි හඳුනාගත්ත භාවනාවේදීත් ඒ දර්ශනයමයි භාවිතාවට ගැනෙන්නේ, ප්‍රයෝජනයට ගැනෙන්නේ. ඒ නිසා පංච නිවරණ දුරුකරන්නත් යොනිසෝ මනසිකාරයයි ඕන. බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වනවා සුභ නිමිත්තත්, අයොනිසෝ මනසිකාරයත් ඇති කල්හි කාමච්ඡදය බහුලකොට නැවත නැවත බොහෝකොට වැඩෙන බව. සුභ නිමිත්ත ඇතත් යොනිසෝ මනසිකාරය යෙදුණේ ද, යොනිසෝ මනසිකාරය යොදා ගත්තොත් ඒ ශුභ නිමිත්ත අශුභ නිමිත්තක් බවට

පත්කරගෙන අශුභ නිමිත්තත් යොනිසොමනසිකාරයත් හේතුවෙන් උපන් කාමච්ඡදයන්ගේ ප්‍රභාණය, කාමච්ඡදයේ අනාභාරය. පටිස නිමිත්තත්, අයොනිසෝ මනසිකාරයත් ව්‍යාපාදය වැඩෙන්න හේතු වෙනවා. මෙහි වෙනො විමුක්තිය, යොනිසෝ මනසිකාරය මේ පටිසය, ද්වේෂය නිවී යන්න හේතු වෙනවා. අරති, කුසලයන්හි නොඇලෙන බව, ඒ සඳහා ඡදය නැති බව, මැලි බව, ඇග මැලි කඩන බව, හත්ත කම්මදෙ - බත් මතය, වෙනසො ලීනත්තං - වෙනතාවන්ගේ මැලි බව යන කරුණු සමග හා අයොනිසොමනසිකාරයත් ඒ හා යෙදුණොත් ටීනමිද්ධය හටගන්නවා. ඒ වගේ ම නොසන්සුන්කම ඇති තැනක අයොනිසොමනසිකාරය යෙදුණොත් එතැන හටගන්නේ උද්ධව්ව කුක්කුච්චයයි. සැක කළ යුතු ධර්මයන් ඇති තැනට අයොනිසොමනසිකාරය යෙදුණොත්, එතැන විචිකිච්ඡාවයි. අයොනිසොමනසිකාරය යෙදුණු තැන නිවරණ ධර්ම පහළවෙනවා. යොනිසොමනසිකාරය යෙදුණු තැනයි නිවරණ ධර්මයන්ගේ ගෙවීම වෙන්නේ. බොජ්ඣංග ධර්මයන් වඩන තැනත් සිහිය පවත්වා ගත යුතු ධර්මයෝ ඇති කල්හි යොනිසොමනසිකාරය යෙදුණොත් තමයි සති සම්බොජ්ඣංගය වැඩෙන්නේ. සිහි කළ යුතු, විමසා බැලිය යුතු ධර්මයෝ ඇති කල්හි කුසලාකුසල ධර්ම, සාවද්‍ය අනවද්‍ය, හීන ප්‍රණීන, කලු සුදු කරුණු ඇති තැන යොනිසොමනසිකාරය යෙදුණොත් ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. විරිය යෙදිය යුතු තැන යොනිසොමනසිකාරය යෙදුණොත් විරිය සම්බොජ්ඣංගය වැඩෙනවා. යොනිසොමනසිකාරයමයි මේ සාසනයේ සියලු ආශ්‍රවක්‍ෂය කරන්න තියෙන ප්‍රධානතම සාධකය.

මේ දහම හඳුනා ගත්තොත් මේ ජීවිතය තුළ මේ ගෞතම සාසනය තුළ ඔබටත් මටත් ඒකාන්තයෙන් නිවෙන්නට සැනැසෙන්නට පුළුවන්කම තියෙනවා.

තවදුරටත් මේ දේශනා කළ, මේ ඇසූ විමසූ ධර්මය නැවත නැවත ශ්‍රවණයකොට ඒ දර්ශන ඥානය, ඒ යොනිසොමනසිකාරය හඳුනාගෙන ඔබ ද මේ ජීවිතය තුළ ආශ්‍රවක්‍ෂය කොට ලබන ඒ අවිජේවිඡ්ඡිකණ්ණං - තණ්හාව නැතිකළාට, වාචන්තසි සංයෝජනං - සංයෝජන මුලිනුපුටා දැමීමා වූ, සම්මා මානාභිසමයා - සියලු මානයන්

දුරු කළ, අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති - සියලු දුක් නැති කළ තැනට පැමිණියා වූ උත්තම පුරුෂයෙක් බවට පත්වෙන්නට ඔබටද ශක්තිය භාග්‍යය සැලසේවායි ආශීර්වාද කරමින් සබ්බාසව සූත්‍ර දේශනාව මෙසේ නිමාවට පත්කරනවා.

ඔබ සැමට තෙරුවන් සරණයි.

සබ්බාසව සූත්‍රය

(මජ්ඣිම නිකාය I)

සබ්බාසව සූත්‍රය ඇසුරින්

2008 වසේ සමයෙහි

ඕස්ට්‍රේලියාවේදී පවත්වන ලද

ධර්මදේශනා මාලාව

දේශකයාණෝ

අතිපූජනීය පීටිගල ගුණරත්න ස්වාමීන් වහන්සේ

263

2009

2553